İSTANBUL'DA ROCK HAYATI

SOSYOLOJİK BİR BAKIŞ

ALİ AKAY-Derya Fırat-Mehmet Kutlukan-Pınar Göktürk

ARAŞTIRMA DİZİSİ
BAĞLAM

İSTANBUL'DA ROCK HAYATI ALİ AKAY-Derya Fırat-Mehmet Kutlukan-Pınar Göktürk

İSTANBUL'DA ROCK HAYATI
SOSYOLOJİK BİR BAKIŞ

ALİ AKAY, Derya Fırat, Mehmet Kutlukan, Pınar Göktürk

BAĞLAM

Bağlam Yayınları/ 97
İnceleme-Araştırma/ 54
Birinci Basım: Ekim 1995

ISBN- 975-7696-77-3

Kapak Tasarımı: Canan Suner

Baskı: Bayrak Matbaası

BAĞLAM YAYINCILIK
Ankara Caddesi, 13/1
34410 Cağaloğlu-İstanbul
Tel: 513 59 68

İÇİNDEKİLER

Ali Akay

Giriş ve Anketler 7
İstanbul'da Rock-Bar Hayatına Bakış
(Ege Madra ile Röportaj) 29

Derya Fırat

Stüdyo İmge Dergisi 39
Stüdyo İmge Dergisi ile Röportaj 47
Laneth Dergisi 63
Laneth Dergisi ile Röportaj 65
Rock Dünyası Dergisi 71
Rock Dünyası Dergisi ile Röportaj 73
Rock Kazanı Dergisi 79
Rock Kazanı Dergisi ile Röportaj 81
Çalıntı Dergisi 87
Çalıntı Dergisi ile Röportaj 91
Rock! ve Rock Dergileri 103
Rock! ve Rock Dergileri ile Röportaj 105
Garaj Dergisi 109
Garaj Dergisi ile Röportaj 111
Modern Rock Postası: Mr. P Dergisi 115
Mr. P Dergisi ile Röportaj 117

Mehmet Kutlukan

Megapollerin Özürlü Çocukları 121
Popüler Kültüre Yöneliş 137
Röportajlar 153

Pınar Göktürk

"Anti- Moda" Grunge ve İstanbul'daki Tezahürü 167
Markalar ve Grunge 171

Röportajlar 175
Grungelar Üzerine 181
Değişen Müzikal İlişkiler ve
İstanbul'da "Rock Müzisyeni Olma" Konumu 187
Türk Rock Grupları Üzerine 197

GİRİŞ VE ANKETLER

Bu çalışma 1993 yılında yapılmaya başlandı. İstanbul sokaklarında yürüyen insanların yavaş yavaş Rock'cı gençliği farketmeye başladığı yıllarda birkaç yeni Rock Bar'ın açılması üzerine, bu tip bir oluşumun yeni bir toplumsal cemaati ortaya çıkarmaya başladığının habercisi oldu. Birkaç yıldır, derslerimde parçalanan toplum, cemaatleşmenin yeni boyutları, "enformel" gruplaşmalar vb. gibi marjinalleşen ve parça parça işleyen "Yeni sosyalliklerden" bahsederken, bu gruplaşmaların aynı zamanda toplumun olduğu kadar kitle üzerinde kurulu olan siyasi partilerin de küçülmeye başladığını hissetmiştik. Büyük kentlerin merkezleşmeye başladığı Dünya-Ekonomi içinde yeni "hissiyat" biçimleri bu yeni grupları oluşturmaya başladı. Radyo kanallarından, televizyon programlarına kadar, her şeyin bir grup insan tarafından izlendiği, dinlendiği, moda olduğu bir ortamın içinde toplumun topyekün çözümlemesinin imkansızlığı ortaya çıkmaya başladı. Bazı sosyologların dikkat çektiği gibi, parçalanan toplumda ancak bu grupçukların çözümlenmesi mümkün olmaya başladı. Bu amaçla çıkarmaya başladığımız **Toplumbilim** dergisinde bu "yeni sosyallikler analizinin" mümkün hâle geldiği belirtildi (1992 Ekim. Sayı: 2). Rock gençliği de bu alt-gençlik gruplarından en sessizi ve en yükselmeye yüz tutanıydı. Rock dergileri İstanbul sahaflarında yerini almaya başlamış ve Rock'cı, daha sonra Grunge bir gençlik modelleri oluşmaya başlamıştı. Bu insanları, gençleri geleneksel toplumsal normlara göre Rock dünyasına çeken ne olmalıydı? Rock dergileri kapanıp, kapanıp yeniden başka adlarla ortaya çıkarken neyi hedeflemektelerdi? Bu sorular gençlik alt-grubunun oluşumunda en etkin sorular olarak karşımıza çıktı.

1993 yılında anketler başladı. Önce Rock barlara gidilmeye başlandı. Araştırmacılardan biri zaten bir Rock barda çalışıyor-

du. Ancak- bu daha belirgin hâle gelmeye başlayınca, Rock gençlik yaşam biçimi olarak sorunsallaştırılmaya değer bulundu. Diğer taraftan diğer araştırmacı hem gazetecilik yapıyor, hem de gruplar üzerine haber yaparken onlarla birlikte oluyordu. Bu anlamda anketlerin biri hariç, hepsi içeriden yaşanan ve yaşam biçimine katılan bir yöntem içinde geliştirildi. Kurumlar Analizi üzerine çalışanların bahsettiği gibi, içeriden analiz yapmanın getirdiği rahatlık içinde, yatay geçişli ve dolaysız anketler yeğlendi. Söylem analizleri üzerinde duruldu. Söyleşi eylemini gerçekleştirecek teknikler bu şekilde belirlendi. Daha 1940'lı yıllardan beri önemle üzerinde durulan anketi yapanın yapılanın sözlerine verdiği dikkat ve yorumundan geçen bir teknik, burada, ele alındı. Roetlisberger ve Dickson bu yöntemi uzun zamandır tatbik etmekte idiler. Söylemin niyetinin düzeyine dikkat ediliyordu. Söyleşiyi yapanın sabrı, küçük ve akıllı eleştirileri, tartışmaksızın, yargılamaksızın, tavsiye etmeksizin söyleşileni dinlemesi ilkesi, burada, önem kazanmaya başladı. Hatta bazı durumlarda söyleşi yapılanın sıkıntıları psikolojik etkilerle rahatlatılmaya çalışıldı. Bu anket tekniğinde önemli olan söyleşiyi yapanın "tutumu"dur. Dışarıdan yapılan anket biçimlerinde sorun oluşturan söyleşiyi yapanın stratejileri burada söz konusu değil. Söyleşi sırasında durumun planlanması üzerine kurulu anketlerde bir tema ve bir objektif belirlenmek üzere bir entrika kurulur; bu bir sahnede gerçekleştirilir (konumun yeri ve zamanının önemi); ve dağılım (değişik aktörlere göre) yapılır. Burada, sadece içeriden yapılan bir anket biçiminin yaşam biçimi haline gelmesi dolayısıyla bu üçlü taktik ve stratejilere gerek yoktur. Aslında söyleşileni nesnelleştirme tekniğinin dışında kalmaktan üç araştırmacı da çok memnundur; çünkü söyleşilenler bazı kereler arkadaşlardır. Onların yakınlarıdır. Aynı duyguları ve yaşam biçimini paylaşanlardır. Bu anlamda ve mümkün olduğu kadar öznellikler-arası bir durum söz konusu olmaktadır.

Yukarıdaki taktik ve strateji üzerine kurulu olan anket biçimini gerçekleştiren Gorden kendi planlamasını zaten askeri bir birliğin düşman alana girmesi gibi ele almaktaydı (Bkz. Gorden R.L.-**İnterviewing. Strategies, techniques and tactics**-Homewood, The Dorset Press, 1969): Söyleşi yapılanların

seçimi, söyleşi yapılana karşı olabilecek her hangi bir tehdit unsurunu ortadan kaldırmaya çalışmak, kronolojik hataların doğrulanması ve söyleşi yapılanın yakınlarında bir yerde olarak, aynı duyguyu paylaşma görüntüsü altında, ilişkiyi ve söyleşinin akışını kolaylaştırmak. Görülebileceği gibi, dışarıdan yapılan çözümlemelerdeki, anket biçimlerinin ne kadar polisiye olabileceğinin malum olması üzerine, içeriden analiz biçiminin ortaya koyduğu söyleşinin "açıklığı, saydamlığı" ön planda gibi durmaktadır. Bazı anketçilerin salık vermesinin karşısında söyleşinin teknik statüsünün anketi yapanın söyleşiyi programlama biçimine bağlı olması, söyleşilenler bakımından hiç de hoş olmayan bir durumu arzetmektedir. Rock gençliği üzerine yapılan anketlerde ön hedefler de söz konusu edilmedi. Söylem analizinin bu biçimi, mümkün olduğu kadar açıklığa önem vermekte yarar gördü. Ancak burada, karşılıklı güvenin yanında söyleşinin dürüstlüğüne ve doğruluğuna inanç da önemli bir yere sahiptir. Karşılıklı güvenin oluşabilmesi ise, söyleşi yapan söyleşilen arasındaki aynı dalgada konuşmanın ortaya çıkaracağı rahatlığa bağlıdır.

Yukarıdaki anket taktik ve stratejilerinin ön gördüğü sosyal ve maddi ortamın oluşması ise, bu durumda Rock'cular arasında zaten oluşmaktadır; çünkü söyleşilerin büyük bir kısmı zaten Rock barlarda ve Cafe'lerde gerçekleştirilmektedir. İletişimin karşılıklılığı ise burada doğal olarak oluşmaktadır. Çünkü söyleşiyi yapan ile söyleşilen arasındaki ortak dil, bunun kolaylaşmasını sağlamaktadır. Sadece söyleşiyi yapanın bazı müdahaleleri ve yönlendirmesi söz konusudur burada. Bir anketin parçası olan bu durum ise zaten söyleşilerin kaçınılamaz ögesidir.

Anket yapanların önemle üzerinde durdukları ortam meselesi, yani; dış çerçevenin anket sırasındaki önemi anketin sosyal ve maddi durumunu belirlemektedir. Bu durum Rock barlar açısından da önemlidir. Aynı havanın koklandığı "hissiyat cemaatlerinde" iletişim de kolaylaşacaktır. İletişimin kolaylaşması, aynı dilin kullanılması söyleşilen ve söyleşen arasındaki güveni ve rahat ortamı sağlayacaktır. Bu açıdan da "gizlilik ve söylenmemesi gereken"ler rahatça kullanılacaktır. Bu, bir yandan polisiye bir durumu ortaya koyuyor gibi görünse bile, söyleşiyi yapanın söyleşilene olan saygısı sayesinde bazı şeylerin üzerin-

den hızlı bir şekilde geçmesini sağlayabilecektir. Bu karşılıklı güven ve saygının anketi kolaylaştıracağı şüphesizdir. Bu anlamda, hem söyleşi yapılan mekanın ruhu söz konusudur hem de zamanlama açısından aktörlerin dağılımı. Birçok felsefecinin göstermiş olduğu gibi, mekan ruhu ile bellek arasında bir ilişkinin olduğu doğru olarak kabul edilebilir. Georges Dumézil'in "canlandırmaya çalıştığı" ubuh dili Tefik Esenç'in yaşamı sırasında gerçekleştirilme çabasındaydı. Georges Dumézil'in ölümünden sonra Georges Charachidzé, Tefik Esenç ile konuşmaları sürdürdü. Charachidzé ile yapmış olduğum bir söyleşi sırasında, bana "mekanın bellekle olan ilişkisinden" bahsetmişti. Tefik Esenç hatırlayamadığı bir kelimeyi Ubuhların yaşadığı mekana gelince hatırlamıştı. Aynı şekilde bir ülkeden diğerine gidildiğinde bir dilden diğerine geçen düşünce birden bire hangi mekandaysa o yerin dilini konuşmaya başlamaz mı? Çağdaş tarihçiler, belki de, bu nedenlerden dolayı zaman ile birlikte mekana önem verdiler. Gilles Deleuze'ün yazmış olduğu gibi, tarih bir çeşit haritacılıktır.

Yine Şizoanalizin kurucularından bir olan Félix Guattari son kitaplarından birinin adını **Şizoanalitik Haritacılık** koymuştu. Yine **Kaozmoz** adlı son kitabında yapısalcı bir yöntemin yerine makinasal yöntemi öne çıkarırken, varolan alanlara özellikle bir rol atfediyordu. Guattari'ye göre, imleyen ve imlenen karşısında anlamsızlıklar daha önemli gibi durmaktadır. Dilbilimin imleyen ve imlenen arasındaki ayrımı üzerine kurulu olan göstergebilimi de bir tarafa koyan Guattari, anlamsızlıkla önem verdiğini yazarken, burada, bilinçdışının anlamsızlığından bahsetmektedir. Devamlılık ve değişmezlik üzerine kurulu olan yapısalcı bir söylem yerine süreçselliğe ve yeniden güncelleşmelere önem vermiştir. Bu da mekan üzerine kurulu bir çalışmayı gerekli kılmakta, Gilles Deleuze ile birlikte "pürtüklü, paranoyak mekanın" karşısına "kaygan, akışkan şizofrenik mekanı" çıkarmaktadır. Söylem analizi yapan bir anket biçiminin üzerinde önemle durması gereken sorunlardan biri olan "varlığın söylemi", güncelleşen söylemsel bileştirenlerle birleşerek sonsuz anlatımsal düzenlemelere doğru giderek billurlaştığını ortaya koyan şizoanalizin söylem analizine kulak vermek durumundadır. Çünkü bu durum da maddi ve işaretsel akımlar ma-

kinasal bir *filomu* ortaya çıkaracağı gibi, söylemsel olmayan bir kısımda da Cisimsiz evrenler ve varolan alanlar önem kazanacaktır. Şizoanalitik bir anket klasik anket biçimlerinin tersine "verilerin" bir yorumlanması üzerine kurulmaktan çok, temel bir şekilde dikkati pragmatik etkilerin ve yönlerin duyarlılıklarının düzenlemelerine doğru uzatmakla yükümlü hissetmektedir kendini.

Anket sırasında düzenlemelerin genel havasından kurtulamayan analiz yapanlar anlatıların zaten varolan yapılarını ele almaktan çok, düzenlemelerin daima değişebileceği ilkesinden yola çıkmak durumundadır. Psikanalizin yaptığı gibi veya bazı sosyolojik anketlerin önceden bildiği gibi, düzenlemelerin anlatımına değil, ama süreçselliğine dikkat etmek durumundadır. Analitik verilerin sürekli bir şekilde geriye dönüşlü bir şekilde işleyebileceklerini göz önüne alarak, çözümleme yapmak gerekmektedir. Bir kuralın yerine başka bir kuralı koymaktansa kuralın oluşum ve yok oluş anlarını dilde ve söylem düzenlemelerinde görmek ve işitmek lazımdır. Bu çözümleme biçiminde, bir negatif bir de pozitif yön vardır: Geriye dönüşler düzenlemenin basit bir yeniden dengesini oluşturmasını sağlıyorsa, negatif; katastrofik karmaşalara doğru sürükleniyorsa pozitif olarak düzenleniyorlar demektir. Burada dikkat edilmesi gereken sorular şunlar olabilir: Bir düzenleme başka bir düzenlemenin yerini nasıl alır ve durumu "işletmeye" koyabilir? Analitik olabilen bir Düzenleme başka bir düzenlemenin verilerini ne şekilde kendi içende saklayabilir? Bu işlem nasıl ortaya çıkartılabilir? Birçok düzenleme ve sosyal formasyon aynı anda nasıl birbirleri içine girebilir? Bu durumda sosyolojik analiz veya "yeni sosyalliklerin düzenlemesi" ne şekilde oluşturulabilir? Böyle bir durumda bloke olmuş gibi görünen bir anket nasıl blokajdan kurtarılabilir, bağlamı ne şekilde değiştirilebilir? Yeni düzenleme potansiyelleri ne şekilde öznellikler-arası bir biçimde yerleştirilebilir? Mikro-siyasi ilişkiler anket sırasında nasıl kurulmalıdır? Eski anlatım biçimleri özellikle dolaysız söz ve iletişim üzerinde durmaktalar, şizoanalitik bir düzenleme biçimi git gide daha çok makinasal kanallar tarafından taşman medyatiklik ve bilgi taşıyan Akımlara bağlı olarak işlemektedir. Burada, söz konusu edilen makinasallıklar ise teknik bir düzenin makina-

sallıkları olmaktan çok; estetik, sosyal ve bilimsel makinasallıklar olarak kabul edilmelidirler. Bu yeni makinasallıklar kolektif ve bireysel alanların dışına çıkarak, hareket etmektedir.

Eski söylem analizleri belirli bir alan üzerine kurulu logos-merkezci bir anlatıma önem verirlerken, yersizyurdsuzlaşan bir anlatım düzenlemesi makina-merkezci olarak tanımlanabilir. Burada da imleyen üzerine kurulu, Lacan'cı bir yorumun yerine, daha Freud'e dönük libido analizini ön plana çıkarmakta yarar olduğu söylenebilir. Aynı zamanda benliğin, psikanalitik mitinin ortaya koyduğu gibi bütünselliğinden çok bilinçdışının düzenlemesine önem vermek gerekmektedir. Kapitalistlik öznelliği ortaya koyan bireyin benliğinin söylemine verilecek önemden çok, parçalanmış benliğin süreçsel bütünleşmelerinin söylemi önem kazanacaktır; çünkü varolan alanların yersizyurdsuzlaşmalarına göre farklılaşan, çeşitlilik taşıyan bilinçlenme süreçleri söz konusudur. Hatta bu varoluş alanlarının kendileri birbirleri içine geçmiş, birbirleriyle eklemlenerek ortaya çıkmışlardır. Bu süreçselliğin belirlenmesi bakımından da söyleşi yapan ve yapılan arasındaki söyleşi zamanı önem kazanmaktadır. Söyleşinin tarihi ve zamanı öyle bir şekilde oluşmuştur ki; iki taraf söyleşinin oluşumundan rahatça konuşabilsin ve söyleşen kendi şizoanalitik yöntemlerini söyleşilen üzerinde uygulayabilsin. Söyleşilenin benliğinden çok ben-süreçselliğine dikkat çekebilsin. Rock'cı gençliğin kendini iyi hissettiği anlarda gerçekleştirilen söyleşilerin diğer durumlarda, farklı ortamlarda yapılacak söyleşilerden daha sağlıklı olacağı su götürmez gibi durmaktadır.

Şizoanalizin elbette ki, estetik parametrelere verdiği önemi vurgulamadan geçemeyeceğiz, ancak "estetik olduğu kadar" mesafesizliği de ön plana çıkarmaktadır. Pozitivistik bir mesafenin yadsındığında bile, (Bkz. Nilüfer Göle, **Modern Mahrem**, Metis Yay.) belirli sorunları aşamadığı gözlemlenmektedir. Bu nedenle Fransızca veya İngilizce dillerinden gelen ve Derrida'nın kullandığı bir kelimeye ihtiyaç duyacağımızı sanıyorum: "**espacement**", **spacement** yâni aralığın kendisinin içine yerleşmek; arada olmak hali. Bir bakıma bu, Gilles Deleuze'ün bahsettiği, "her şeyin aradan geçtiğini" doğrulayan bir kavramı: "...bütünler arasında herhangi bir şeyin oluştuğu VE'dir, ve, ve,

ve ve kekemeliktir. Ve, sadece iki terim olsa da, ikisi arasında bir VE, ne biridir, ne de diğeri, ne de öteki olan birincisidir, ama VE işte çokluğu oluşturandır (Bkz. Gilles Deleuze-Claire Parnet, **Diyaloglar**, Bağlam Yay. 1990, s. 55). Yâni; elmas taşının yontulması gibi toplumu yontmak değil, tam tersine oluşlara girmek, toprak-oluş; hayvan-oluş; kaya-oluş (Rimbaud) toplumsal veya sosyallikler analizi içinde bir oluşa girmeyi gerektirecektir. Burada mesafenin arasında bulunma çok önemlidir. Bu da dışarıdan değil; ama içeriden analiz ve anket biçimlerini gerekli kılmaktadır; "hissiyat cemaati" içinde olmayı gerektirmektedir. Bir olmak değil, ama çokluk içinde bir oluşa girmeyi öne sürmek durumundadır. Söyleşiyi yapan ve söyleşilen arasındaki yakınlaşmanın, arada olmanın bir "yıpranması" sayesinde anket sağlıklı olabilecektir. Yıpranma; yine Derrida'nın bir kavramı olarak ele alındığında, iki konuşmacı arasında "saklanan ve eskiyen, yıpranan bir duyarlı figür üzerine mübadelede bulunanın ifadesidir (Bkz. Jacques Derrida, **Marges**, Minuit Yay, 1972, s. 250). Çünkü soyut gibi duran kavramlar, bazen duyarlı bir figürü içlerinde barındırırlar. Söyleşilen ve söyleşi yapan arasındaki bu duyarlı birliktelik figürü bazen anket sırasında hissedilir derecede ortaya çıkar. O sıralarda, işte, anketin içindeki söyleşilen ve söyleşen arasındaki aracılık konumu belirgin hale gelir. Yıpranma, bu aracı haldeki birliktelik sırasında oluşur: Duyumlar, duygular, etkiler ve kelimeler, cümleler yıpranma yoluna girer; dostluk ilişkisi haline girer söyleşen ve söyleşilen. Bir bakıma bir sevgi ve duyarlılık birlikteliğinin doğması içeriden araştırmanın ön koşullarından biri gibi görünmektedir.

Aradaki mesafe yıpranmanın yarattığı eskime duygusu, önceden tanışmışlık hali, dokunmalar, sürtünmelerle, kırılmalar sayesinde yok olmaya yüz tutar. Ama aynı zamanda da bir artı, bir ek bu yıpranmaların güçlenmesini sağlamaktadır. İlişki ve söyleşi ilkel bir birlikteliğin sermayesini hazırlarmışçasına özenle bezenir. Bir rüyâ dünyası içindeki bir uyumun oluştuğu süreç içinde gerçekleşir bu an. Söyleşen ve söyleşilen arasındaki ayrışık birlikteliğin oluşturulduğu andır: Söyleşinin mümkün en uyumlu anı. Bu anda artık söyleşen ve söyleşilen arasındaki mesafenin kalktığı gibi, kimin kime soru sorduğu da belirsizleşme-

ye başlar. Ancak bir kaset, çalışır halde iken bu birlikteliğin şahidi olmak durumundadır. Bu aynı zamanda bir "kimliksizleşme sürecidir." Şizoanalitik yersizyurdsuzlaşınanın getirdiği bir kimliksizleşmedir. O an içinde mekanın önemi de kalkmaya başlar. Hangi zamanda veya hangi tarihte söyleşinin yapıldığı önemsizleşmeye başlar; uçuşan âşık kelebekler gibi söyleşi yapan ile yapılan arasındaki birlik oluşuvermiştir. Ancak bu an geçtiğinde, yine arada olmak durumundaki söyleşilen ve söyleşen arasındaki gerginlik ve güç ilişkileri yeniden güncelleşebilir. Fizikî durumdan metafizik bir duruma geçen iki kişi yeni fizikî duruma, bu şekilde, geçerler. Bir yolculuğa çıkmaktır, bu tip anket biçimi. Görüldüğü gibi, öncelikle, kelimelerde, cümlelerde ve önermelerde ve daha sonra kimliklerde ortaya çıkan parçalanma ve de rüyâ hali, söyleşen ve söyleşilenin kendiliğindenliklerini kaybettikleri ender anlarda mükemmelliğe erişebilir. Bu durumda söyleşen ve söyleşilenin ne kazandığından çok anın kazancından bahsetmek mümkün hâle gelebilir. Burada, artık, ne dekor ne de söyleşen ve söyleşilen arasındaki yerin sorun olduğunu söyleyebileceğiz. Bu gibi sorunlar, bu durumda, silinmiş gibi durmaktadır; ama tabiî bir anlık, bir süreç içinde bulunan zaman kadar. Sorun olan yerlerin imleyenleri, işaretleri bu sempati anındaki duyarlılıkta ortadan kalkmaya başlamıştır. Her anket sırasında başarılması zor bir konum. Ancak gerçekleştirilme potansiyelleri olan bir durumdur. Roller arasındaki fark ve söyleşinin yeri, bu durumda, önemini kaybeder. Güç ilişkileri yeniden güncelleşene kadar varlıkları silinmiş bir şekilde canlanmayı bekler.

Böyle bir duygudaşlık anında söyleşenlerin arasındaki soru-cevap ilişkilerinin de yok olmaya yüz tuttuğunu söyledik. Gerçekten de ısrarlı soru biçimlerine gerek yoktur burada. Genellikle söyleşiyi yapanın söyleşilene sorduğu ısrarlı uslüp bir konuşma biçimine dönüşür. Genellikle: "Ya daha sonra, öyle mi?" gibi ısrarlarla söyleşilenin ağzının aranmasına lüzum bile kalmamıştır. Şizoanalitik akışkanlık kimlikleri çözdüğünden dolayı kimin nerede ve ne durumda olduğu önemini kaybeder. Söyleşilenin rahatlatılma sorunu ortadan kalkmış olur. Şizoanalitik bir söyleşi biçiminde söyleşenin temsil ettikleri yok edilir. Temsiliyet üzerine kurulu rollerde konuşan aktörler yerine

kimliksizleşen diller arası bir konuşma belirir. Cinsiyet, zenginlik, giyim biçimi vb. gibi zorlanmalar aradan kalkar, yok olur. Söylemin üretiminde faydalı olduğu ileri sürülen temsili rollerin ortadan kalkması ile temsiliyetler silinir gider. Psikanalizin ortaya koyduğu ve sosyologlar tarafından psikanalizden ödünç alman tiyatro sahnesi gerçek üretime dönüştürülür. Söylemin üretimi için ortaya bir tiyatro piyesi koymak gerekmez artık. Onun yerine "aynı duyarlılıktaki" iki ağız, makinasal bir şekilde, kelime ve önerme üretimine girer. Organsız bir bedenin özerk parçalarında olduğu gibi, ağızlar kendi aralarında söylem üretimine girer. Tiyatronun ortaya koyacağı bazı oyunlara da gerek yoktur burada: Sempatik olma, tavlama, hoş gözükme, onun gibi olma yapmacıklığı, gerçek bir üretime bırakır yerlerini. Bütün bunlar üretim ilişkilerinde olduğu gibi güç ilişkilerinin ve artık-değer sömürüsünün yok edildiği anlamını taşımamalı.

Bu tip bir anket tarzının gruplar üzerine yapılan araştırmalarda önemi büyüktür; çünkü sınıfsal fark, bu gibi gruplarda, söz konusu edilmemektedir. Özellikle Rock gençliğinin sınıfsal konumuna baktığımızda belirli bir eğitim düzeyi ve gelir rahatlığından bahsetmek mümkün olacaktır. Bu gibi bir yakınlık söyleşiyi yapan ile söyleşilen arasındaki sosyal mesafeyi de yok etmektedir. Ayrıca Labov'un anketleri sırasında karşılaştığı, zenci çocukların zenci yetişkinlerle konuşmalarına rağmen, halâ bir tutukluk göstermelerinin ardında yatan yaş sorunu da bu yapılan anketlerde ortadan kalkmaktadır. Labov'un göstermiş olduğu gibi çocuk-yetişkin hiyerarşisi - her ikisi de zenci olsa bile- önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktaydı. Anketi yapan söyleşiyi gerçekleştirenlerin söyleşilenlerle aynı sosyal pozisyonda veya yakın bir durumda olması, yaş yakınlığı, kıyafet saç kesimi benzerliği söyleşinin daha rahat bir ortamda gerçekleştirilmesini sağlamaktadır. Böylelikle bir takım söyleşi taktiklerinden ve onların sahteliğinden de uzaklaşılmış olur: Yani, söyleşilenin yanına bir takım yiyecek içecek getirilmesi; yakın yaş grubunda birinin söyleşiyi yapana iştirak etmesi vb. Bu söyleşi sırasında söyleşiyi yapanın söyleşilene tabu kelimeler ve önermeler getirmesi ve bu şekilde her şeyin konuşulabileceğini ima etmesine de gerek yoktur. Normal arkadaşça bir konuşma tarzı içinde söyleşi kendi spontanlığında gelişir. Pinçon ve Pin-

çon-Charlotte'un büyük burjuvazi ile söyleşi yapıldığında uyulması gereken bazı kurallar arasında kıyafeti öne sürdüğünü varsaydığımızda, bu sorunun da Rock'cu gençlerle söyleşi sırasında önemsizleştiğini, çünkü zaten söyleşiyi yapanların kendilerinin söyleşilenlerle aynı statü ve zihniyette olduklarını gösterebiliriz (Labov için bkz. W. Labov, **Le parler ordinaire**, Minuit yay. 1978; ve Pincon M, Pinçon-Charlot M., "**Pratiques d'enquêtes dans l'aristocratie et la grande bourgeoisie: distance sociale et condition specifiques de l'entretien semi-directif**", Genèse, 1991).

Bir Rock'cunun Rock dünyası üzerine yapacağı bir "sosyallik analizi" kendi öznelliğini nesnelleştirerek tekrar öznelliğini bulmasında yatmaktadır. Bu deneyi en iyi yapanlardan birisi de Fransız sosyolog Pierre Bourdieu'dür. Bourdieu kendisiyle yapılan bir söyleşide, kendi söylemini kendi varlığının deneyinden, kendi kişiselliğinden ayrı tutmayı yeğlemekte olduğunu söylemektedir. Ancak; sosyolojisinin de, kendi sosyal sosyolojik deneyiminin de kendi sosyolojisini yarattığını söyler. Freud'ün bilinçdışını bulmak için kendi kendisinin analizini yapmasına benzer bir şekilde, Bourdieu de kendi içinde bulunduğu sosyal araştırma alanının, yani Üniversitelerin araştırmasını yaparken, eserinde kendisinden analizler olduğunu saklamamaktadır. **Homo Academicus** kitabının kendisi üzerine sayfalarca analiz içerdiğini yazmaktadır. Çünkü incelemekte olduğu kategoriler ona ait olduğu kategorilerdir. Buna "nesnelleştiren öznenin nesneleştirilmesi" adını vermiştir. Burada ait olduğu grubun analizine öncelik verilmiştir. Mesafenin "aradaki mesafesinden", bu şekilde, bahsedebiliriz. Bu anlamda, Bourdieu'nün analizi yukarıda bahsettiğimiz Deleuze ve Derrida'nınkilerden çok farklı değildir. Bourdieu kendisi üzerine konuşurken, başkalarından vekil olarak bahsetmekte olduğunu yazar (Bkz. Pierre Bourdieu avec Loic J.D. Wacquant, **REPONSES**, Seuil, 1992, s. 175). Kendisini nesnelleştiren bir öznenin nesneleşmesinin ise, bilimsel olabilecek bir söylemin özerkliğinin yeniden bulunuşu olduğunu söylemektedir. Araştırmacının da kendi zevkleri, beğenileri olduğu fikrinden yola çıkarak, diğer beğeniler üzerinde yaptığı yorumlarda, kendi kendisinin nesneleştirilmesi gerektiğinden söz ediyor. Bu eylemin ise sosyoloji formasyonu sayesinde ve

sosyoloji formasyonuna karşı olarak başarılı olabileceğini gösteriyor. Burada, tabiî ki, bu yöntemi ileri sürerken, sosyoloğun diğer gruplara girip, başka çalışmalar yapmasının meşru olmadığını söylemek istemiyoruz. Sosyolog, elbette birçok hayatın içine girip çıkacak, hiç hissetmediği duyguları ve deneyleri taşıyan insanları anlamaya çalışacak, ve belki de bazı kereler o yaşamların içine girecek: Bourdieu, Flaubert'in bir cümlesinden yola çıkarak, "Birçok hayata girmek istiyorum" demektedir; yani, her hayatın içinden o hayatı yaşayanla söyleşmek, konuşmak ve öznellikler-arası bir ilişkiyi kurmak. Ve hatta öznellikler-arasından çıkarak "öznellikler içine" girmek; belki de Gilles Deleuze'ün, Nietzsche'den kaynaklanarak "oluş"a girmek dediği şey bu olacaktır. Kadın-oluş, hayvan-oluş bir kadın gibi olmaktan geçmeyecek, kadınla bir oluşa geçilecektir. Sosyolog veya sosyallikler analizcisi de aynı oluş içinde çeşitli hayatları oluş halinde kendi içinde ve öznellikler arasından daha içkin olan "öznellikler içinde" yaşayıp, inceleyecektir. Ancak, her incelemenin de beraberinde bir nesnelliği getireceğini göz ardı etmeksizin bu deneyimlere girip çıkmakla karşı karşıya kalacaktır.

Araştırmacının, hangi konu üzerine olursa olsun, araştırma sırasında karşı karşıya kalacağı sorunlar, araştırmanın motorlarından sayılabilir. Söyleşinin şizoanalitik bir biçiminden sonra sorunsalların analizi başlayacaktır. Bu anlamda, Bourdieu'nün tavsiyelerine yer vermeden geçemeyeceğiz. Bir araştırma sunumu "her türlü *show*'un tam tersidir." Özellikle, Türkiye'deki Pop-Rock gibi konuların medya tarafından sömürülmesinin getirdiği *Show*'laştırma eğilimlerinden kaçmak araştırmacının ilk ilkelerinden biri olmak durumundadır. Bu tanıtımını yapmamak da değildir. *Show*'dan anlaşılacağı gibi, kendini görünür kılmak ve teşhirciliğe varan bir görüntü içine girmek anlamını taşımamalıdır. Araştırma bir söylemin içindekileri sunmaktadır; kendini sunmak değildir. Burada tabii ki, birçok risk alınır (kendi kendini sunarken kendini yansızlaştıracak bir stratejinin içine girmek). Bu açıdan da eleştirilere kapanmak yerine eleştirilere ve bazı durumlarda unutmalara ve hatta "yapılabilecek olası dikkatsizliklere" önemli bir yer vermek gerekir. Ancak, resimdeki Pompiers (itfaiyeciler) gibi kusursuz fırça darbelerin

bitmişliğinden çok süreçsel empresyonist fırçalar araştırmanın eğretimesi olabilir. Çünkü Bourdieu'nün de dikkatimizi çekmiş olduğu gibi, bazen son fırça darbesini vurmak mükemmel bir işi bozmakla aynı anlama bile gelebiliyor. İstanbul Rock hayatı üzerine yapılan bu araştırmada da bitmemişler, eksikler olacaktır. Ancak iki buçuk yıllık bir araştırma sonunda bu hale gelebildi. Bu arada toplumsal değişimdeki hız, oynaklıklar, yeni yerler ve yeni dergilerin ortaya çıkması yapılan araştırmanın belli bir anını eskitmeye başlayacağından, bir yerde "bu kadarını alıyorum ve bitiriyorum" demek ile karşı karşıya kalınabilir. İşte o an, son fırça darbesini koymadan evvel yeteri kadar yapılan bir çalışmanın son noktasını koymak olarak kabul edilir.

Analizlerin yapılışı sırasında ise hem kaybedilen konuşmalar, hem de yaşanan ama kayda geçmeyen mimikler, sıkıntılar veya neşeler yeniden güncelleşip, canlanmaya başlar. Yazı süreci diyebileceğimiz bu süreç içinde bilimsel dil ile gündelik dil arasındaki gerilim ve eklemlenme yaşanabileceği gibi, görünmeyenler de bazen yazıya geçebilir.

Anketler sırasında söyleşiyi yapanın ve analizcinin karşı karşıya geleceği sorunlardan birisi de bilimsel dil ile özel dil arasındaki ayrımdır.[1] Bilimsel dil her ne kadar kendi kavramlarıyla, kendi özerkliği içinde gelişir gibi dursa da, aslında, gündelik özel dile ihtiyacı vardır: Bu anlamda da özerkliğini kaybeder ve bağımlı bir özerkliğe sahip duruma gelir. Bilimsel dil kendi başına davranır gibi yapmak için bir takım stratejiler geliştirir ki, özerkliğini ispatlayabilsin. Durumuna göre, bazı pozisyonlarda bilimsel dil analiz sırasında yanlış yerlerde kesintiler yapmak durumunda kalır, ki; bu şekilde, kendi özerkliğini gösterebilsin. Örneğin filozoflar, gündelik dili kullanmak yerine kendi "filozofemlerini" kullandıklarında kendi özerkliklerini ortaya koyarmışcasına gündelik dili yatay geçişli bir şekilde kat ederek değişikliğe uğratırlar ve bu şekilde de özerk bir bilimsel dili kullanmaya çalışırlar. Bu açıdan, Rock barlar ve İstanbul Rock yaşamı üzerine kurulu bir araştırma sırasında Rock'cu araştırmacılardan Mehmet Kutlukan, özellikle gündelik dili kullanarak, bu

[1] Diller arasındaki eklemlenme için Bkz. Pirre Bourdieu, **Ce que Parler veut dire, L'Economie des echanges linguistiques**, Fayard, 1982, ss. 167-174 vd.

dilin bilimsel dil ile bağımsızlığını ortaya koyarken, bu söyleşilenlerin dilini kullanarak, onlarla şizoanalitik bir strateji içine girmeyi yeğlemektedir. Konuşmaları bu şekilde anlaşılır kılarken, aynı zamanda gündelik dilin de, böyle bir araştırmada; özerk olamayacağını, Bunu bir Pop programı olmadığını, dolayısıyla; bilimsel dilin kavramlarıyla gündelik dilin akıcılığı arasında ikili bir eklemlenme gerektiğinin bilinci içinde analiz ve anketlerine girişti. Buna benzer bir yöntemi yine Grunge'lar üzerine olan çalışmasında Pınar Göktürk gerçekleştirdi. Derya Fırat'ın çalışması ise bilimsel dilin kurallarına ve gündelik dilin bilimsel dile olan bağlılığına daha çok riayet ederek, gerçekleştirildi. Aslında her üç araştırmacının da kaygısı aynıydı: Yabancı olmamak, onlarla birlikte söyleşmek. Bunun da bir bakıma başarıldığını göstermek mümkün gibi durmakta; çünkü Dergilerle yapılacak olan mülakatlarda, özellikle **Çalıntı** Dergisinin politikasına baktığımızda, bilimsel ve entelektüel bir hegemonyayı, eski **Birikim** Dergisinden yola çıkarak, gerçekleştirmek istediklerini söylüyorlar. Bu anlamda Derya Fırat'ın daha bilimsel bir dilin ardında sorularını sormasında gündelik dil ile bilimsel dil arasındaki eklemlenmenin hiç bir sakıncasını görmemenin yerinde olacağını düşünebiliriz. Ege Madra ise, İstanbul'daki Rock Barlar üzerine kaleme aldığı yazısında; barları tasnif ederken, bilimsel dil ile gündelik dili birbirlerine eklemlemeyi tercih etmektedir.

Gençlerde Değişkenlik Hakimiyeti ve Üretimin Sonu

İstanbul'un Grunge'larınm aklından her an bir şeyler geçiyor gibi sanki, istediklerini yapmak adına değil, değişkenlik ve hatta "ilerleme" de Rock müziğinin etkisini soruyorlar. Temel ilkelerin kayganlaşması, ideolojilerin bir kısmının yumuşaması, hatta ortadan kalkarken bile zeminin yassılaşması, tekdüzelikten çıkma vb. gibi önemli sorunların ortaya çıkması, onları daha "vurdumduymazlaştırıyor." 1991 yılındaki bir bleu jean reklamında gösterildiği gibi, gençlik, kayıtsızşartsızlaşıyor: Üzeri çıplak bir genç erkeğin üzerine yaslanmış yine bluejeanli bir genç kız, ikisi de kameraya bakıyorlar. Altında yazı olarak: "Kayıtsızşartsız gençlik" yazıyor. Bu, bir anlamda; "hakimiyet kayıtsız şartsız milletindir" sözcesini tersyüz eder gibi. Gençler "de-

ğişken olduklarını" iddia ediyorlar. Pınar Göktürk'ün konuştuğu genç bir kız "insan her dakikasında (hayatın) ayrı şeyler düşünebilir ve değişmekten öte ilerler diyor. Rock müziğinin bu ilerlemeyi sağladığını düşünüyor: "Bu belki de umursamazlık." Dış görüntü ile beyin arasındaki ilişkide, beyinin, zihinsel alanın önemini vurgulayan bir rock gençliği, kendisini 68 gençliğine 80 gençliğinden, yani Yuppies'lerden daha yakın hissediyor. Önemli olan, insanları sevmek. Yoksa, marka elde edebilmek için, üretmek, çalışmak, iş hayatına atılmak değil. İstediğini yapabilmek, dilediği gibi yaşamak. Burada Yuppies'ler eleştirilmekten çok, bir kenara konuluyor. Üretim kavramı sorgulanıyor. Şiddet ve paranın oluştuğu ve kimilerinin "sivil toplum" adını verdiği piyasa mekanizmasının zor koşullarına karşı çıkılıyor. Üretim ve tüketim kavramlarının sınırlarında dolaşılıyor. Bu da Baudrillard'ın **Üretimin Aynası** (Galilée, 1975) kitabında yazmış olduğu gibi tarihi maddeciliğin eleştirel yanılsamasına tekabül eder gibi görünüyor. Baudrillard, Marx'dan yola çıkarak "Devrimci hayal gücünün üzerinde bir hayalet kol geziyor" diyor. O da üretim, üretim fantazması. Üretim biçiminin eleştirel düşüncenin üretim ilkesine dokunmadığını yazıyor Baudrillard. Çünkü, gerek edebiyatta, gerek felsefe ve psikanalizde, hep söz konusu olan üretim kavramıydı. Michel Maffesoli'nin **Al'ombre de Dyonisos**, **Dyonisos'un Gölgesinde** (Klincksieck, 1985) kitabında yazdığı gibi, gençlik, artık Prometeus mitinin dışına çıkarak, Dyonisos mitini yaşamayı ve yaşatmayı yeğliyor. Yani ateşi Tanrı Zeus'dan çalıp insanlara getiren bir kahraman olmaktan çok, eğlenen, hafifleyen, her şeye ironi ile bakmayı seven bir gençlik. Bu, biraz ressam Bülent Şangar'ın İzmir'in yıkımı fotoğrafının üzerine yerleştirdiği ve gençliği temsil eden iki aynı gencin ellerinde oyuncak uçaklarla oynamasını gösterdiği gibi bir şey. Ağır bir konunun ciddiliğine hafif bir ironiyle yaklaşmak. Hem de belki de, bu tavrı eleştirmek. Onu hem yaşamak, hem de eleştirmek. İzmir'in işgal sonrası yıkımının üzerinde oyun oynamak: Kayıtsız şartsız gençlik. Altın takmayan, yani sembolik olarak zenginliği olduğu kadar geleneksel olanı da reddeden bir düşüncenin gençliği sarıp sarmalaması.

Altın bilezikler takan ve bununla övünen köylü kadınının zenginliğine ve de burjuvazinin altınlı yanık ten tutkusuna karşı

çıkış bu, Üretken bir Eros fikrinin dışında, belli bir işin üretkenliğinin dışında bir duygu ve yaşam biçiminin arzulanması mıdır bu ? Yine Baudrillard'm yazmış olduğu gibi, sermayenin üretim güçlerini geliştirmesi ama aynı zamanda da frenlemesi. Gençliğin üretim kavramını reddederken, aynı zamanda rock yaşam biçimi altında Grunge kültürünü üretmeye ve yeniden üretmeye çalışması, kapitalist değer kurallarının dışında değişim değeri değil de kullanım değeri yaratmak istenilmesi. Aslında gençlerin özgürleştirmek istedikleri yer, onların bilinçdışı. Değerler silsilesinin dışına çıkabilme ihtimallerini araştırmak ve hatta hiç bir şekilde ulaşılamayacak olanın değerlerini istemek. Bu ilkel komünizm ile hiç alakası olmayan bir grup yaşaması. Marx'ın da konumlandırdığı gibi, ilkel komünizmle alakası olmayan ve adına **Loffelkommunismus** dediği sosyalizmin bir türü belki de bu. Bilinçdışının sosyal yapılarda aranması Oidipusçu ve dilbilimsel yerlerde araştırılmasının dışında, brüt olarak aranan bir bilinçdışı. Hatta Baudrillard'm, Deleuze ve Guattari'den yola çıkarak söylediği "üretken makina olarak" bilinçdışı. Deleuze'ün yazmış olduğu gibi, imleyenle ilişkisi olmayan bir bilinçdışı. Blok halinde canlanan ve yaşayan bir bilinçdışına sahip olmak isteyen bir Rock gençliği ile karşı karşıyayız. Marx'ın kurtardığı bir **homo economicus**'ün ürettiği mitin değil, ve üretmek için de değil, ama; artık yemek için düşünen bir gençlik bu Grunge gençliği: "Ben bu dünyaya marka giymek veya insanları paramla satın almak için gelmedim. Yaşamak ve sevmek için geldim" diyor genç kız. Onlar için önemli olan "hiç bir şeye boyun eğmemek." Yani kendi kendine rahat bırakılmış bir bilinçdışına erişmek. Aynı kız şöyle devam ediyor ve yukarıda yazılanları destekliyor: "Ben ciddiyete karşıyım." Grunge için önemli olan ciddiyetten çok samimiyet.

Bu gruplar kendi yaşam biçimlerini yaratırlarken, bu yaratı eylemi ister dışarıdan alınsın, ister dışarıdan gelerek iç bünyeye adapte edilsin, aynı zamanda kendi söylemlerini ve etiko-estetiklerini de belirlerler. Rock kültürünün, çeşitli Dergilerden de elde edilen bilgiye göre, kendilerine has bir "ortak yaşam biçimi ve söylemi" olması, önemlidir. İster halk dilini, ister **Birikim** Dergisinin 1970'li yıllarda yapmaya çalıştığını gerçekleştirmek isteyen **ÇALINTI** Dergisinin daha entellektüel dilini

kullanmak olsun, ortak bir *tutkuyu*, bir duygudaşlık cemaatini oluşturmaları bakımından bu kültürün oldukça yeni bir oluşum olduğunu gözlemleyebiliriz. Gruplaşmalar üzerine kurulu, ortak duyguda bir gençlik biçiminin ortaya çıkması o grubun ortak tutkuları tarafından "tutturulmuşlardır." Sosyal inşa sırasında beşeri eylem bu tutkunun sayesinde ortaya çıkar. Bu şekilde ortaya çıkan cemaat neredeyse "kozmik" bir tutkusal bağ ile aynı sorunları ve yaşam biçimini düşünce tarzını birbirlerine bulaştırılırlar. Bir güç ilişkisi şeklinde gelişen bu etki ve etkilenmeler ister pasif ister aktif bir içimde olsun bu bahsettiğimiz tutku sayesindedir. Bu birlikteliğin Batılı anlamdaki rasyonellik veya araçsallık ile ilişkisi yok gibi durmaktadır; veya en azından grubun kurucuları tarafından bu araçsallık göz ardı edilebilir. Ancak, grubun bir cemaat olması ve cemaatin de bir toplumsal modaya dönüşmesi sonucunda samimiyet dışı araçsal akıl, Batı rasyonalitesini genç akılların içine sokabilir. Genişlemenin verdiği bazı risklerdir bunlar. Örneğin, bir söyleşide 17 yaşında genç bir kız "konserlere gidenler arasında duygu birliğinde olmaktan çok "karı-kız" tavlamak için cemaatin içine girenlerin olduğunu hatırlatıyor.

Duygudaşlık grupları, yapısal olmaktan çok değişkendir. Buraya ait olunur ve çıkılır. Dinî cemaatlerin tersidir. Dinî cemaatlere belirli kaidelerle girilir. Duygudaşlıklar yaşanır ve orada kalınır. Ama Rock'cıların grupçuklarına girmenin ve çıkmanın kuralları yoktur. Aynı şeyleri paylaşan bir gençliğin, aynı duygularla, aynı olaylar üzerine yönelmeleri onları grup yapan şeydir. Sosyal birliktelik, birlik demiyorum, birliktelik diyorum; çünkü birlikteliğin içinde ayrışık öğeler bir arada var olurlar, halbuki birlikte bir bütünlük söz konusudur. Orda çekim bir mıknatıs etkisi gibi işler, duyarlılık azalınca çekim sona erer. Ambiyans içinde bir birliktelik, ambiyansın sona ermesi ile çekiciliğini yitirir. Bu ambiyans yaşam biçimlerini, düşünce tarzlarını, sosyal öznelerarası ilişkileri, ekonomik ve sosyal birlikteliklerı uyumlu kılar (Ambians için, Michel Maffesoli-**La Transfiguration du Politique**, Grasset -Fasquelle, 1992). Eskinden beri varolan bu birliktelik eski biçimlerinden farklılıklar taşısa bile, yine de aynı duyguyu ortak bir şekilde paylaşma üzerine kurulu olan cemaatleşme modeline bir göndermede bulunmak-

tadır: Yunanlıların *oikos,* Romalıların *domus,* dedikleri aynı çatı altında toplanma bu modelin örnekleri arasındadır. Arap dünyasında fütüvvet, kardeşlik cemaatleri lonca teşkilatının başlangıcını teşkil eder. Erkeklerin bir arada bulunup, eğlenip, müzik dinleyip, ortak duygudaşlık anları yaşadıkları bu cemaatler, günümüzün Rock gruplarından farklıdır; ancak benzer öğeler taşımaktadır. Sanat tarihçisi Wölfflin sanatçıların, ressamların heykeltraş ve mimarların buna benzer ortak duygudaşlık ve uslüp cemaatleri oluşturduklarını göstermişti. *Habitus* şeklinde Aquina'lı Thomas'ın kavramı, tartışmasız bir birliktelik cemaatinin tanımını ifade etmektedir. Bireyler ve kolektif düşünce doğal olarak birbirlerini bulur ve ortak zemini paylaşır. Bu zeminden ayrılıp, başka bir zemine yerleşen bireyin bedeninin kendini ne kadar sıkıntı içinde ve beceriksiz hissedeceğinin günümüzün sosyal, sınıfsal ve kültürel ortamlarında rahatça gösterilebileceği malûmdur. Bireylerin bedenleri hangi yerden gelirse gelsin, nereye ait olursa olsun Ambiyans'ın içine girdiği zaman kendisini burada rahat hissedeceği doğal bir konumdur. Bilhassa sanatçı ve müzik grupları için tıbbi anlamda bir bulaşıcılıktan bahsetmek mümkündür. Birbirlerine etkide bulunur ve etki alırlar. Dilsel, ideolojik ve kıyafete bağlı olan bu durumda "duyguların enflasyonundan" bahsedebiliriz (Bkz. Maffesoli, s. 119).

Dinî yaşamın temel biçimlerinden bahsederken Durkheim kabileler için "bilinç birlikteliği" terimini kullanmaktaydı. Bilinçlerin birlikteliği modern cemaat tanımına kolektif bellekten daha çok uymaktadır: çünkü kolektif bellek geçmiş bir anıya, bir mitosa göndermede bulunurken, "bilinç birlikteliği" şu anda ve şimdi, burada olana gönderme yapmaktadır. Rock gençliği şu anda ve burada "bilinç birlikteliğini" aynı duyarlılıkta yaşama katmaktan başka bir şey yapmamaktadır. Bu grup da "dayanıklılık planını" bu şekilde oluşturur. Bir tözsellik sahibi olur. Aklın ve rasyonelliğin yerini duygu birliği aldığında, cemaatin postmodernliğinden bahsedilebilir. Çünkü burada, politik biçim de geleneksel değerlerinin sürekliliğini kaybetmeye başlamıştır. Belki de bu nedenden dolayı, bazı alanlarda, dinî cemaatler yeniden oluşuyor.

Aslında, Rock kültürü ile siyasanın ilişkileri Rock-Pop geleneğinin içinde bulunan bir olgu: David Hatch ve Stephen Millward'ın Eyüp S. İblağ tarafından Türkçe'ye çevirilen Korsan Yayınlardan çıkan **Blues'den Rock'a** adlı kitabında görüldüğü üzere "Amerika'daki bazı tutucu ahlak bekçilerince rock'ın ahlaki yozlaşmalarının belirtilerini taşıması" (s. 93) toplumsal olarak ahlaki bir tutucu çevre ile özgürlükçü ve anti-ırkçı yaşam biçimine özlem duyan beyaz gençliğin arasındaki siyasi çatışmanın öğelerini Rock kültüründe bulabileceğimizi söyleyebiliriz. Kamu iletişim araçlarından, aile fertlerinden, ebeveynlerinden hoşnutsuzluk duyan bir gençliğin sözsel ve müzikal ifade biçimi olarak ele alabileceğimiz Rock olgusunun "devrimci ve özgürleştirici" potansiyeli olduğunu fark edebiliriz. A.B.D. içinde "anayasal vatandaş" ölçüleri içinde birlikte yaşamı arzulayan bir gençlik kitlesinin arzu düzenlemesi içinde ele alınabilecek Rock müziği ve yaşamı gerçekte ırk ayrımına karşı önemli bir role sahip olmuştur. A.B.D. vatandaşlık haklarını destekleyen 1960 yıllarının gençliği ile özdeşlikler taşımaktadır. Bunun yanında müzik sermaye ve iktidar gruplarının üzerinde de bir tehdit unsuru olarak kol gezmekteydi. Amerikan Bestecileri Yazarları ve yayıncıları Derneği'nin (ASCAP) bulunduğu birkaç büyük plak şirketinin yeraldığı Amerikan Müzik endüstrisinin de darbeler almasını sağlayacaktı. Buna benzer bir şekilde Türkiye'nin ve özellikle İstanbul'un Rock dünyasına eğildiğimizde belki devrimci bir potansiyel görmekten uzağız ve biçimcilik büyük bir oranda hakim öğe gibi duruyor; ama büyük sermayenin müzik üzerine yatırımlarının, yani bazı plak şirketlerinin Pop-Arabesk üzerine yoğunlaşan endüstriyel gelişimine bir set çekmeye hazır bir potansiyel olarak durduğunu göz ardı edemeyeceğiz.

Yeni iktidar ilişkileri, yeni müzik yayını yapan radyo ve televizyonların beğenileri, kitleselleşmeye başlayan bir Rock ağırlığını hissettirmiyor mu? Mirkelam ve İskender'in birlikte düzenledikleri "Her Gece" bile bunun bir göstergesi değil mi? Rock arabesk ve Pop karışımı bir türün lanse edilmesi Plak şirketlerini rahatsız edebilecek oluşumların önüne "yumuşak ideolojili" bir set çekmeyi hedeflemedi mi acaba? Bu tip soruların sosyolojik analizlerini yapmak, bu çalışmada, söz konusu edilmedi.

Ancak söyleşilerin satır aralarındaki söylemlerin ve hatta sözcelerin ardında yatan imler, bize bu tip sorunların varlığını hatırlatmaz mı? Popülerleşmiş bir Pop-Arabesk müzik endüstrisinin genel yayın kanallarının yerleşik kültürünü belli bir ölçüde yerinden etmeye hazırlanan- ancak bunun gidişatının nereye kadar mümkün olduğunun bugünden bilinemediği- potansiyel bir Rock müziği ve yaşam biçiminin öğelerini ve hareketliliğini İstanbul gençliğinde görmemek mümkün mü? Genç bir toplum olmanın verdiği rahatlık içinde plak ve C.D. şirketlerinin yatırımlarının, her alanda olduğu gibi mafyozik (mafyavari) ilişkileri burada da, Türkiye'de kendini göstereceğini düşünemez miyiz? Buna benzer bir oluşumu 1960'larda A.B.D. yaşadı. Türkiye'deki 1960 sonrasından beri sürdürülen bir müzik endüstrisinin gidişatı Rock müziği ile farklı bir yöne doğru gidecek mi, yoksa arabesk-pop-Rock karışımı içinde, yeni bir melodi havasını vererek, buna biçimsel ekler de katılarak (kıyafet ve saç) bu müzik endüstrisi geleneksel hakimiyetini sürdürecek mi? ASCAR'ın engellemeye çalıştığı gibi Amerika'daki 1920'lerden beri süregelen beğenileri engellemeye benzer bir şekilde gençliğin yeni arzu düzenlemesine gem vuracak bir "yumuşak iktidar biçimi" kendi yapısına uyduracağı bir "sentez" mi gerçekleştirmeye çalışacak?

Daha şimdiden (Haziran 1995) medyanın tavrı değişmeye yüz tuttu. Rock parçalarının video klip yapımı pazarın içine sızan örneklerini vermeye başladı. Yumuşak ahlaki bir tepki oluşturabilecek ve ancak çok muhafazakar çevreleri rahatsız edecek kadar bir "yenilik" ve "özgürleştirmece" sağlayacak şarkısıyla "Seni Seviyorum. Yat Geliyorum" şarkısı, aslında romantik duyguları kamçılayan bir aşk şarkısında, Jeff Koons'un plastik sanatlarda gerçekleştirdiği postmodern "yumuşaklığı" sergilemiyor mu? Hard Rock'ın başkaldıran müziğine ve vahşi seslerine karşın romantik bir Rock kültürü gençliği etkisi altına mı alıyor? Aslında yapılan söyleşilerden ortaya çıkan da bu gibi: Askerlik ve milliyetçilik konusunda duyarlı, geleneksel olarak ahlak ve normalara uyan, ama sadece biçimsel olarak Rock motiflerini üzerinde taşıyan bir gençlik İstanbul Rock kültürünü mü belirleyecek? El öpen, namaz kılan bir Rock gençliğinin, biçimsel yeniliği postmodern cemaatlerin bir uzantısından daha

öteye gidebilir mi? Bu sorular, aslında, tüm çalışma sırasında karşılaşılan sorunlar. Hiç beklenmedik olaylarla karşı karşıya gelebiliyoruz: Aile içindeki çatışma odağı olarak saçların uzatılması erkeklerin bir sorunu olarak akla gelirken konuşulan kızlardan birisi annesi ile saçlarını uzatması konusunda itilaflar çıktığını altını çizerek vurguluyor. Bunun yanında çok rahat bir şekilde tahmin edilebilen Liselerdeki orta halli gençler ile zengin aile çocukları arasındaki gerilimin Grunge gençliğine yansıması da günümüzün gençlik sorunlarının ekonomik ve "görüntü sermayesi" açısından önemini belirliyor. Orta halli ama her şeyini çocuğunun eğitimi için harcayan ailelerin çocuklarıyla aynı tip özel okullarda okuyan zengin, marka düşkünü çocuklar arasındaki rekabet ilişkilerindeki gerilim Grunge gençliğinin söylemi içinde yer alıyor. Bu şekilde, diğerlerini arayış içinde bulmayarak, yerleşik normları kabul eden gençler olarak ortaya çıkan bir Grunge gençliği "arayış" içinde kendilerini ispatlamaya çalışıyorlar.

Aslında bu gibi birçok sorunu söyleşilerde bulmak mümkün. Bu nedenle içerik ve söylem analizlerine mümkün olduğu kadar az yer vermeyi tercih ettik ki, söyleşen ve söyleşilen arasındaki ayrımı nesnelleştirme üzerine kurmayalım. Buradaki amaçlardan biri de okuyucuyu, okuyuşundaki serbestliğe doğru yöneltmek ve kendi analizlerini yapmasını sağlamaktı.

Rock müziğinin Batı ve özellikle Amerikan müzik tarihindeki yerine baktığımızda, blues, jazz, boggies vb. gibi bir sürekliliği izlediğini görmek mümkün. 1960'larda Kıta Avrupa'sına Beatles, Rolling Stones, Animals gibi gruplar İngiltere'de; Eddie Mitchel, Johnny Holiday gibi Rock'erler Fransa'da etkili olmaya başlamışlardı.

Bunun uzantısı olarak, yaprak notadan serbest uygulamaya geçişi ortaya koyan Rock müziğinin Türkiye'deki işlevini büyük ölçüde Pop-Arabesk geleneği üstlenmiştir. Sosyolog Orhan Tekelioğlu Sanark'da yapmış olduğu konuşmada (05.05.1995), Kanto, Operet, Serbest İcra, Arabesk ve Türk pop müziği çizgisini ele alarak, Cumhuriyet dönemi Türk Pop'u ile Kanto ve daha öncesi kent kökenli azınlık müziğinde bir süreklilik göstermiştir. Rock'un, burada yeri nedir sorusunu sorduğumuzda,

ilk Rock gruplarının 1960'lı yılların sonunda oluştuğunu varsayarak, Pop müzik ile bir ilişkisini olduğu söylenebilir. Minibüs ve gecekondu kültürünün uzantısı olan Arabesk'e nazaran Rock, Türk Pop'u ile aynı paralelde gitmiştir, diyebiliriz. Aslında, günümüzün Rock kültürünün bir süreklilikten çok bir kopma olduğunu bize düşündüren temellerini kentli, yabancı dili biraz da olsa bilen- bir gençlikte bulmanın mümkün olduğunu ileri bu sürdüren fiili durumdur. Türk kültürü içinde temellerinin bulunmaması ve farklı da olsa, Pop ile aynı kanallardan geçmiş olması, onun farklılığının yanında temsiliyetinin kökeninin Pop olduğunu ileri sürmemizi sağlayabilir.

Zaten Batı'da da Bob Dylan, John Lennon ve Paul Mc Cartney gibi müzisyenlerin Pop endüstrisinin Rock müziğinde yeniden doğuşunu gerçekleştirmesi kimseye yabancı değildir.

İSTANBUL'DA ROCK- BAR HAYATINA BİR BAKIŞ

A.A- Ege Madra; İstanbul'da sizin çevrenizde Rock barlar nasıl algılanıyor? Bir tasnif yapabilir misiniz?

E.M- İlk bakışta İstanbul'da oldukça renkli, canlı bir rock-bar hayatı olduğu yargısına varılabilir. Bizi bu yargıya ulaştıran başlıca etken, faaliyetteki rock-bar'ların, rock-cafe'lerin ve rock-cafe-bar'ların niceliğidir: Yalnızca Taksim ve civarında yirmiden fazla mekan olması bile bir canlılığın, bir renkliliğin varlığını kanıtlarınış gibi görünmektedir. Oysa, buradaki canlılık, her gün aynı şeyleri yapan bir insanın canlılığına benzetilebileceği gibi, renkliliğin de, aslında, (sözkonusu mekânlar biraz daha detaylı incelendiğinde) iki-üç rengin tonlarından başka birşey olmadığı görülür. Hatta, konuya biraz daha toleranssız yaklaşılırsa, duruma yozlaşmışlığın ve kısırlığın hakim olduğu kolaylıkla düşünülebilir.

Kısırlık Kısırdöngüsü

Bence, İstanbul'daki rock-cafe-bar'lar dünyasının başındaki en büyük bela, mevcut mekânlarda dinlenebilecek müziklerin bir "kısırlık kısırdöngüsü" içinde olmalarıdır. Bununla kastettiğim şey, İstanbul'da özellikle eğlence merkezlerinin odak noktalarından olan Ortaköy ve Taksim'deki 30'dan fazla işletmede dinlenebilecek müziklerin son derece sınırlı çeşitlilikte olmasıdır. Hangi kategori içine girerse girsin, gidebileceğimiz yerlerde çalan müzikler büyük ölçüde benzerlik göstermektedir. Bunun nedeni, birbirine bir zincirin halkaları gibi bağlı, birbiriyle neden-sonuç ilişkisi içinde olan etkenlerdir.

Şimdi, bu etkenleri bir bütün olarak ele almaya çalışalım: Hiçbir işletme zarar etmek için kurulmaz. Rocksever potansiyeli hedef alacak bir işletme de, doğal olarak, en çok sayıda müşterinin ilgilenebileceği, beğeneceği, kısaca en moda olan müzikleri kullanma eğiliminde olacaktır. Buna paralel olarak, dinleyici potansiyelinin büyük bir kısmı da, her zaman olduğu gibi, ya moda etkisindedir, ya geçmişte yüksek popülariteye sahip olmuş grupları dinlemektedir, ya da her zaman dinlenen, klâsik olarak kabul edilebilecek grupları sevmektedir. Kitlenin eğilim yönü gayet açık olduğundan, işletmecinin işi kolaylaşmış olur. Zira, her yeni açılan mekân, bu yüzden, idealist bir yaklaşımın ürünü değil, mevcut rock-bar-cafe'lerin bir kopyası olmaktadır. Canlı müzik icra etmek için ortaya çıkan gruplar da bu sistemin birer parçası olduklarından kısırlık iyice kendini belli etmeye başlar.

Bu kısırdöngüsel sistemin gereği olarak ortaya çıkan gruplar ise, bana göre, tablonun daha kalitesiz, istikrarsız ve yoz olmasına adeta katkıda bulunmaktadır. Gerçi, bunun sorumlusu, elbette ki, sadece müzisyen değildir. İşletmecinin aradığı grup, yukarıda söz ettiğim durumdan dolayı, günün en moda gruplarının en "hit" parçalarını icra edecek, maksimum sayıda insanın beğendiği müzikleri çalacak gruptur. Birbirleriyle alâkasız müzikleri peşpeşe çalacak, böylece farklı türde rock'lar dinleyenleri aynı gecede memnun etmeye çalışacak gruplardır. Hatta, vaziyet öyle bir hal almıştır ki, en haysiyetsiz, istikrarsız, tutarsız, belli hiçbir sanat anlayışı olmayan gruplar en çok parayı kazanan gruplar haline gelmiş, pek çok yerde boy göstererek, "başarılı" addedilmeye başlamışlardır. Kendi besteleriyle oldukça meşhur olmuş birkaç grup dışında, özgün ürünler sunabilecek gruplar maalesef iş bulamamakta ve para kazanma gereğinden dolayı, bu yoz piyasaya ayak uydurmak zorunda bırakılmaktadır.

Bunun doğal sonucu olarak, ortaya çıkan görüntü, hiçbir rock-cafe bar'da (canlı müzik içeren veya içermeyen) özgün, istikrarlı, belli bir çerçeve içinde değerlendirilebilecek bir müzik anlayışının olmadığıdır. Yani, "şu barda hard rock, şu barda grunge, şu barda metal ağırlıklı müzik çalıyor" diyemeyeceğimiz gibi, belli bir mekânda "pazartesi günleri blues, salı günleri

punk, vb. ağırlıklı müzik çalınıyor"da diyemiyoruz. Sonuç olarak söyleyebilirim ki, insanlar rock çerçevesi altında tek standart bir şekilde eğlenmeye -biraz da kendi rızalarıyla- mahkûm edilmişlerdir.

Bence, duruma yol açan başlıca etmenler, Batı taklitçiliği ve "piyasacılık"tır.

Piyasacılık

Bana sorulacak olursa, İstanbul'da rock-cafe-bar'lara gerçek anlamda, müzik dinlemek amacıyla gidilmemektedir. Cafe kategorisine giren mekânlara daha, çok muhabbet etmek amacıyla (çünkü buralarda çalan müziğin volümü konuşmaya imkân verecek bir düzeydedir), barlara ise genellikle "piyasa yapmak" amacıyla gidilmektedir. Yani, daha ziyade insanlar, eğleniyormuş gibi görülen diğer insanlarla aynı mekânda bulunup, hep birlikte eğleniyorlarmış gibi davranma eğilimindedirler. İşin garip yanı, insanlar bu eğilim doğrultusunda sular seller gibi para harcamayı göze almakta, ayrıca türlü sefilliklere katlanmaktadırlar. Bir hafta sonu, sözgelimi "Ortaköy ekolü"nden ikinci tipe[1] giren bir mekâna girmek istediğimde, daha kapıdan girerken karşılaşacağım ilk adam, benden o mekâna giriş parası olarak en az altı kuru bira bedeline denk bir para isteyecektir. Elime verilen fişle içerde bir bardak bira alabilecek konuma gelmiş olacağım. İçeri girdiğimde; yaş ortalaması on sekiz buçuk olan korkunç bir güruh, hiçbir konuşmaya müsaade etmeyecek kadar yüksek volümlü bir müzik ve sigara dumanı ve havasızlıktan adeta nefes alınamaz bir hale gelmiş "çılgın" bir atmosferle karşılaşacağım. Oturacak yer kalmamış olduğundan, içkimi ayakta yuvarlayacak "piyasa yapmaya" başlayacağım. Kimbilir nereden tanıdığım çeşitli insanlar gelip bana laubali tavırlar sergileyecekler. Ben de onları gördüğüme sevinmiş gibi davranarak tuvalete doğru ilerleyeceğim. Oraya girdiğimde korkunç bir koku, bilumum başka iğrençlik ve -çok büyük bir olasılıklaayna karşısında saçını başını düzeltirken piyasa yapmaya dönmek için sabırsızlanan asi bir delikanlıyla karşılaşacağım. Bu manzara karşısında, tuvalette fazla oyalanmayıp, piyasa yapma-

[1] Mekânların sınıflandırması ilerki bölümde yapılacaktır.

ya devam etmek üzere kendimi oradan mide bulantıları içinde dışarı atacağım. İki saat içinde, yalnızca dört bira için yarım milyon lira harcarken, oraya gelip piyasa yapmakta olan birtakım hanımlarla "kesişeceğim." Sigara dumanı ve havasızlıktan bir dakika için kurtulmak için dışarı çıkarken, kapıdaki bodyguard'ın, içeri girmek isteyen adamları keyfine göre seçtiğine tanık olacağım.

Bodyguard, kılık kıyafetine veya sakal tıraşına bakıp, adamın içerdeki insanlardan farklı olduğunu düşünecek, ve hatta belki de, adamın içeride bulunmasını sakıncalı bularak, gayet kaba hareketlerle beraber "yok hemşerim, damsız almıyoruz!" diyecektir. Tam o anda içeri giren beş afili fakat damsız delikanlıyı gören adam, haksızlığa uğradığını düşünerek homurdanmaya başlayacak, bodyguard ise açıklama yapma gereğini duymayarak havayı gerginleştirecek ve adama damlı bile olsa oraya girmesinin mümkün olmadığını sezdirecektir. Molamı bitirip içeri girerken "piyasa yapmayı bırakmadan biraz da müziğe kulak verip eğlenebilirim belki," diye homurdanacağım kendi kendime. Boğucu sıcak, gözyaşartıcı sigara dumanı ve çılgınlar gibi eğlenen gençliğin içine yeniden karışıp, sahnenin önüne doğru ilerleyeceğim. Sahnenin hemen önünde Nirvana eşliğinde pogo dansı yapan çılgın gençlerden birinin dirseği burnumun ortasında patlayınca, müzik dinlemek için sahneye yakın olmanın gereksiz olduğuna karar vereceğim. Bu arada, daha önce bahsettiğim gibi, başarılı addedilen çılgın bir müzik grubu, çılgın show'u ile insanları coşturuyor olacak. Ne var ki, grup Bon Jovi, Nirvana, Metallica, Guns'n' Roses, The Cure, Sex Pistols, The Doors ve Megadeth gibi birbirleriyle çok benzeşen (!) grupların en coşturucu parçalarını peşpeşe çalarak -60'lı yılların parçalarını bile korkunç sert bir sound ile "anime ederler"- "sanat anlayışını" ispatlayacaktır. Gecenin sonlarına doğru, grup programını bitirdikten sonra, korkunç kalabalık seyrekleşecek, çılgınlığın dozu biraz azalacaktır. Gecenin iyice sonlarına doğru, insanları 100.000 TL'lik banknotlar olarak gören anlayış tekrar devreye girecek ve sağda solda sürünen, geceyi bitirmek istemeyen insanları kendine çekmeye çalışacaktır. Sonuçta, rock-bar imajından sıyrılan mekânda *pop*, *disco*, *techno* gibi müzikler barın atmosferine egemen olmaya başlayacaktır.

Ben de, büyük bir olasılıkla, evde oturmadığıma pişman olmuş bir halde, ağır ağır evime yollanacağım.

Burada anlattığım örnek vak'a, her mekân için her zaman geçerli olmayabilir. Anlattığım yere göre, çok daha nezih, biraz daha az çılgın eğlence yerleri de pekâlâ bulunabilir. Ancak, burada söylemek istediğimi şey; İstanbul'daki rock-cafe-bar'ların pek çoğunda anlatılan detaylarla karşılaşılabileceği ve bu tarz bir yere gitmektense, daha başka alternatiflerin düşünülmesinde fayda olacağıdır.

Renkler

Yazının giriş bölümünde, İstanbul'da oldukça renkli bir rock-bar yaşantısı olduğu izlenimine varılabileceğini söylemiştim. Şimdi bu "renk" meselesine biraz daha yakından bakmaya çalışalım:

Mevcut birkaç rengin oluşması, ağırlıklı olarak, insanların ekonomik durumlarının farklı olmasından ileri gelmektedir. Yani, insanlar eşit gelir düzeyine sahip olsalardı, çeşitlilik yalnızca siyah, beyaz ve gri tonları ile anlatabilir bir sadeliğe ulaşabilirdi belki de. İstanbul'daki rock-bar'ların genel görünümünü anlatabilmek için, piyasadaki rock-cafe-bar'ları "ekonomik renkleri"ne ve çizgilerine göre kendi bakış açımla sınıflandırıyorum:

1) En Alt Düzey Mekânlar

Kemancı'nın ve Sirena'nın bu "rengin" öncülüğünü yaptıkları düşünülebilir. Galata Köprüsü altında underground bir mekân olan Kemancı'nın, köprünün yanmasından sonra Sıraselviler'de Ali Poyrazoğlu Tiyatrosu'nun altında yeniden hizmet vermeye başlamasıyla birlikte, nedense, "in" bir mekân haline gelmesi, İstanbul'daki rock-cafe-bar patlamasına "fünye" görevi yaptığı söylenebilir. Daha sonra açılan Sirena ve Gitanes barlarda da Kemancı'dakine benzer bir atmosferin kurulmaya çalışıldığı düşünülebilir. Benzer yerlerin tümünün en önemli ortak özelliği ise, genel görüntülerinin oldukça kalitesiz olmasıdır. Buraların müdavimi olan kitle, genellikle, çok sert müziklerden hoşlanan, az parayla dolaşan, kalitesizlik ve sefilliği undergro-

und'luk olarak gören teenager'lar, işsiz-güçsüz insanlar, akşamcılar, alkolikler vb.'dir. Buralarda, ruhsal problemleri olan, dengesiz, saldırgan insanlara çok sık rastlandığından, "vukuat" çıkması olasılığı, diğer yerlere göre biraz daha fazladır.

Benim için bunlar, gecenin ilk saatlerinde ucuza içki içmek için birer alternatif mekân görünümünden ileri gitmemektedirler.

2) Orta Standart Mekânlar

Birinci tipe göre biraz daha pahalı, ve bu nedenden dolayı daha düzeyli mekânlardır; çoğunda canlı müzik vardır. Bunlarda, genellikle özentilik ve kişiliksizlik hakimdir. Bunun başlıca nedenleri, her kesimden rocksevere birden hitap edebilmek ve yüzeysel anlamdaki Batılılaşmanın etkisindeki gençlere uygun bir piyasa ortamı sağlamayı amaçlamalarıdır (Elbette ki, bu kategoriye dahil ettiğim mekânların tümü, bütünüyle aynı özellikleri içermemektedir. Ancak, piyasalığı buram buram kokmayan, nispeten biraz daha kişilikli işletmeler, istisnai sayıdadır. Kazançları da buram buram piyasa kokanlarınkine göre daha azdır).

Piyasacılığı çok seven kitle, tüm potansiyel içinde geniş bir yüzde dilimi ile temsil edildiğinden, bu tarz mekânlar sayıca çoktur ve kazanç durumları iyidir.

3) Cafe-Bar Niteliğindeki Yerler

Genellikle canlı müzik olmadığından ve müzikler de "fon müziği" niteliğinde olduğundan, "gider bir-iki bira içeriz; bilardo oynayıp biraz muhabbet ederiz," düşüncesini gerçekleştirmek için uygun yerlerdir. Fiyatlar, uzun süre içmeye imkân verecek bir düzeydedir. İddialı, abartılı, "çılgın" olmadıklarından, gidilebilir bulduğum ender yerlerdendirler. Sayıları, ikinci tipteki kadar kabarık değildir. Ancak, çoğu kişi için gece tercih edilebilecek mekânlar değildirler.

4) Üst Düzey (Pahalı) Mekânlar

Müdavimleri genellikle, hayat standardı yüksek insanlardır. Hemen hepsinde canlı müzik vardır ve buralarda genellikle

belli bir düzeyliliği yakalamış gruplar müziklerini icra ederler. Fiyatlar yüksektir. Piyasalıktan nasiplerini almış olsalar bile, düzeyin nispeten yüksek olması, en azından belli bir kesime hitap ediyorlarmış gibi görünmeleri, benim bu tarz yerleri tercih etmemi sağlamaktadır. Ancak, elbette ki, "Piyasalık" başlıklı bölümde anlatılan örnek vak'anın içerdiği detaylar burada da karşımıza çıkabilmektedir: Fiyatlar yüksektir, kapıdaki bodyguard adam seçmektedir, havasızlık ve dumanaltılık sözkonusudur. Ancak, yaş ortalaması daha büyüktür, genel bir sefillik havası sezilmez, fakat piyasacılık geçerliliğini sürdürür. Müzik de idare eder nitelikte gruplar tarafından ve de belli bir anlayışı sezdirmeye çalışan DJ'ler tarafından anime edildiğinden, daha tercihe şayan görünmektedirler. Ayrıca, dans etmek için de uygun ortama sahiptirler. Bana göre, buraları değerlendirmek için yapılacak en iyi şey, daha önceden birşeyler içmiş olarak buralara gelip takılmaktır.

5) Anlamsız Pahalılıktaki Yerler

İstanbul'daki tek örneği, Ortaköy'de açılan Rockhouse Cafe'dir. Yalnızca içeri giriş parası yarım milyon lira olan bu mekânın rock anlayışı ile bağdaştığı düşünülemez. Olsa olsa, çok zengin bir kesimin "biraz değişiklik olsun; bu gece rock 'takılalım' düşüncesine hizmet eden bir işletme olarak düşünülebilir. Ben bir geceliğine böyle bir mekâna rock dinlemeye gitmektense, aynı paraya bir CD almayı tercih ederdim.

Kendi bakış açım doğrultusunda yaptığım bu sınıflandırmayı somutlaştırmak için, İstanbul'daki bazı mekânların hangi sınıfa girdiklerini gösteren aşağıdaki şemayı gerekli görüyorum:

I. Tip Mekânlar	II. Tip Mekânlar	III. Tip Mekânlar
Eski Kemancı	Flatline	Leman Kültür
Gitanes	Alt Kemancı	Perie Petite
Hassicktcar	Mandala	Cine Cafe
Haydar	Gitar Cafe	
Sirena*	Caravan	
	Sis	
	Cazibe*	
	Scream*	

IV. Tip Mekânlar	V. Tip Mekânlar
Üst Kemancı	Rockhouse
Hayâl Kahvesi	
Roxy	
Jazz Stop	
Bilsak	

* Kapandılar

Alternatif

Buraya kadar çizdiğim tablo pek parlak sayılmaz kuşkusuz. Ancak, söyleyebilirim ki, rocksever gençliğin çoğu benimle aynı fikirde değildir. Yazdıklarım, sadece benim ve benim gibi düşünen birkaç arkadaşımın bakış açısını yansıtmaktadır. Eğer burada anlatılanlar rocksever kitlenin ortak görüşlerini yansıtıyor olsaydı ve biz de bu gençliği temsil eden insanlar olsaydık, bahsedilen mekânlar iş yapamaz, pek çoğu kapanır, en azından stil değiştirmek zorunda kalırdı.

Peki, bizim alternatifimiz nedir? Durum böyle iken, gerçek anlamda bir alternatif üretmek zordur. Yüzeysel Batılılaşma ve piyasacılık gençliğe hakim oldukça, birbirinin kopyası olan mekânlar, buna bağlı olarak da kısırdöngüsel kısırlık sürecektir. Zira, barların en büyük dayanağı, bu mekânlara en çok kâr getiren etken, bana göre, gençliğin piyasacılık eğilimidir. Eğer bu eğilim bu kadar kuvvetli olmasaydı, şöyle alternatifler düşünülebilirdi:

1) Kısırlık Kısırdöngüsü başlıklı bölümde belirtilen, rock'un değişik türlerini dinleyen insanların hepsini aynı mekânda aynı gecede tatmin etmek amacı yerine, meselâ Amerika'daki gibi, her kesimi aynı mekânda farklı gecelerde bir araya getirmek amacı güdülebilirdi. Yani, haftanın günleri rock'un değişik türlerine tahsis edilebilirdi. Meselâ, grunge'dan hoşlanan insanlar Pazartesi, thrash'ten hoşlananlar Salı, blues ağırlıklı müzikten hoşlananlar da Çarşamba günü gidip güzel eğlenebilirlerdi. Böylelikle, Pink Floyd'dan hoşlanan bir genç, aynı gecede Pink Floyd'la beraber Rage Against the Machine, Guns'n' Roses, The Police ve Sex Pistols dinlemek zorunda kalmazdı.

2) Bununla beraber, bar işletmecileri, bazı geceleri de daha önceden belli bir tarza veya gruba ayırdıklarını duyurup, gene belli bir kesimi çekmeyi hedefleyebilirlerdi. Meselâ, rock'un hiçbir türüne tahsis edilmemiş geceler bırakıp bu "boş" gecelerden birisi için bir hafta önceden o gecenin 60'lı yılların müziklerine ayrıldığı ilan edilebilir; sonraki hafta aynı geceyi "hard core night" ilan edebilirdi. Böylece o gece bara gitmeyi düşünmeyen müziksever bir kitleyi bile çekebilirdi kendine. Üstelik, psychedelic, fusion, acid rock, progressive, new age gibi, dinleyicileri potansiyele göre sınırlı olan müzikler de işletmeciyle dinleyiciyi buluşturmuş olurdu (Zira, piyasacılık anlayışından ötürü, İstanbul'da bu tür müziklerin doyurucu bir biçimde dinlenebileceği hiçbir rock bar mevcut değildir).

3) Kuşkusuz, en önemli alternatiflerden biri de, tek standart bir eğlence anlayışına meyleden işletmelerin açılmasıdır. Bu, aslında, İstanbul'da şu andaki şartlarda bile geçerli olabilecek bir öneri olabilir. Sözgelimi, günün en çok dinleyici bulan müziklerinden grunge' kendine kimlik edilmiş bir mekân, gayet iyi iş yapabilecekmiş gibi görünmektedir. Bir başka örnek de, Arnavutköy'deki Pupa's Bar'dır. Tek bir tür müzik çalan bu mekân, özellikle hafta sonu, Reggae sevenler tarafından tıklım tıklım doldurulmaktadır. Böyle yerlerin daha çok olması, daha çok insanın bilinçli karar vermesini olanaklı hale getirecektir.

Tercihlerimiz

Daha önce de belirttiğim gibi, ben ve arkadaşlarımın rocksever potansiyelin çoğunluğunu temsil ettiğimiz düşünülmemelidir. Ancak, bir de içmeyi, eğlenmeyi seviyoruz tabii. Bunun yanı sıra, çizmiş olduğum yoz tablo da, bütünüyle korkunç değildi elbet. Fakat, bu kadar ağır bir şekilde eleştirdiğim bir dünyanın tam olarak bir parçası olmak da tutarsız bir davranış olurdu benim için. Bununla birlikte, eğlenmeyi sevdiğimden ve bu dünyadan tümüyle kopmak istemediğimden, kendi alternatif tercihlerimi belirlemiş bulunmaktayım.

Bir defa, benim için, gidilebilecek ve gidilemeyecek yerler vardır. Sözgelimi, birtakım arkadaşlarla Ortaköy'de buluşmuşsak, Piyasalık başlıklı bölümde anlattığım örnek vak'anın ben-

zerinin geçmesinin muhtemel olduğu yerler olan "Ortaköy ekolü" rock barların birine gireceğimize, birer şişe ucuz şarap veya birkaç şişe bira alıp Ortaköy meydanında oturup kendi istediğimiz doğrultuda muhabbet etmeyi tercih ederiz. Kuşkusuz, bu bir alternatif değildir. Ama benim için Ortaköy'de gidilebilecek bir mekân da yoktur.

Alternatif gecelerden biri şöyle olabilir: Gecenin başında -yaptığım sınıflandırmada birinci tipe giren- "ucuz" mekânlardan az gürültülü olan bir tanesine veya cafe tarzı bir yere gidilerek muhabbet edilir; fiyatlar makûl olduğundan etkisini gösterene kadar içki içilir. Daha sonra, dördüncü tipe giren mekânlardan birine (çoğunlukla Üst Kemancı) gidilerek içmeye devam edilir. Az gürültülü yerlerinde rahatça sohbet edilebileceği gibi, çok gürültülü yerlerinde dans da edilebilir.

Bütün bunlardan başka en çok tercih edilebilecek planlardan biri de, müsait bir evde toplanıp "kendi barını kendin kur; DJ de sen ol!" şeklinde özetlenebilir. Bu da bir alternatif olmamakla beraber, yoz bir mekâna girip yoz bir eğlence anlayışına kurban gitmeye çoğu zaman tercih ettiğim (iz) bir yoldur.

Ege Madra
(Rocksever)

STÜDYO İMGE DERGİSİ

1985 - 1986 / 1. DÖNEM

Türkiye'nin ilk rock dergisi olan **Stüdyo İmge**, İmge Yayıncılık'ın oluşturmayı amaçladığı müzik kitaplığının önemli bir tamamlayıcısı olarak düşünülür. İmge Yayıncılık, bu kitaplığın ilk üç kitabını kurulduğu 1984 yılı içinde yayınlar: "**Pink Floyd**", "**The Beatles**" ve "**Eleştirel Caz Tarihi**" "**Pink Floyd**"un önsözünde, Türkiye'nin o günkü kültürel ortamında, müzikle -özellikle rock müzikle- ilgili yayınların yetersizliği vurgulanarak "bu kültürel eksikliğin öneminin farkına varılması ve okura (bu konuda) incelemelerin iletilmesi için *diğer yayın organları*nın da girişimde bulunması"[1] isteği dile getirilir. Oysa sözü geçen yayın organları böyle bir girişime çok uzaktırlar: Varolan müzik dergileri salt popüler müzikle ilgilenirken, edebiyat ve toplumsal konuları işleyen dergiler de kültürel bir olgu olarak rock'ı görmezden gelirler. **Stüdyo İmge**'nin sahibi Levent Erseven bunu "rock müziğine karşı bir kararsızlık veya bir nevi kararlı bir tepki vardı"[2] şeklinde yorumlar. Örneğin, Burak Eldem'in "Beton Ormanından Yürekli Bir Ses: Bob Marley" adlı yazısı bir kültür ve edebiyat dergisi tarafından Bob Marley'in marihuana kullanıyor olması gerekçe gösterilerek geri çevrilir. Bu tavır, dönemin kültürel ortamının politik eğilimini yansıtır. 80 sonrasında çıkan **Stüdyo İmge**, rock müziğin emperyalizmin parçası olup olmadığı tartışmalarıyla da içiçedir. Bu koşullar altında, 1985 Nisanı'nda yayın yaşamına atılır.

Buradan hareketle, **Stüdyo İmge**'nin rock kültürünü yadsıma eğilimine karşı bir tepki ve başkaldırı olarak ortaya çıktığını söyleyebilir miyiz? Derginin yayın politikasına baktığımızda bu

[1] KAHYAOĞLU - S. GÜLER, "**Pink Floyd**", İmge Yayıncılık, 1982, İstanbul, aktaran: **Stüdyo İmge** Dergisi, sayı 1, s. 1
bkz. **Stüdyo İmge** Dergisi ile Yapılan Röportaj.

eğilimi yansıtan kültürel ortamı yadsımaktan veya ona karşı çıkmaktan çok, rock'a o ortam içinde bir yer bulma ve onu kültürel ortamın verili ideolojisinin gözünde aklama çabasını görüyoruz. Bu çaba iki ayrı koldan yürütülür:

Herşeyden önce **Stüdyo İmge** klasik magazinsel anlayışa sahip bir dergi değildir, dolayısıyla günceli yakalamayı öncelikle hedeflemez. Bunun yerine, kendi perspektifini Türkiye'de gündeme getirmeye çalışır. Rock müziğini entellektüel ortam içinde tartışılabilir kılmayı tasarlar. Oysa ki örtük amaç, rock ilgilisini yaratmaktır. Bu pedagojik tarz, **Stüdyo İmge**'nin yazılarını biçimlendirir. Yazıların temel özelliği, rock tarihine ilişkin bilgilerin derlenmesidir. Derlemeler oluşturulurken tıpkı kitap yayınlarında olduğu gibi seçmeci bir rock tarihi çerçevesi gözönünde bulundurulur. Bu tarih, bir dönemin toplumsal mesaj ileten, radikal isimleriyle kurulur. Böylece, hem "ideal rock dinleyicisinin" sahip olması gereken asgari bilgiler iletilmiş olur; hem de, rock'ın toplumsal sorumluluk taşıdığı kanıtlanarak, kültürel ortamın verili ideolojisiyle uzlaşım sağlanır.

Öte yandan, dördüncü sayıdan başlayarak, her sayı devam edecek olan bir "Kültür/Müzik Dosyası" açılır. Rock tarihi İmge'ce yeniden yorumlanarak Türkiye bağlamına oturtulmaya çalışılır. Sorgulamaya ve dönüştürmeye yönelik bir nitelik taşıyan bu çaba, öncelikle zamanın kültürel ortamının sorunlarını aşmak zorundadır, çünkü Türkiye gündemini hâlâ Cumhuriyet'le başlatılan dönüşümün sancıları işgal etmektedir. "Kültür/Müzik Dosyası" bu sorunlardan yola çıkarak, doğu-batı, yerel-evrensel, klasik müzik-halk müziği ikiliklerini tartışır.[1] Türkiye'de tarihsel olarak, egemen ideolojinin popüler kültüre etkisini "kültür/müzik" çerçevesinde sorgular.[2] Bu ortamda, Türk aydınının "kültür/müzik"e bakışını analiz etmeye çalışır.[3] **Stüdyo İmge**, rock'ı verili ideolojinin gözünde aklamakla kalmaz, o

[1] A. ÖZER, B. ELDEM, L. ERSEVEN, Z. ÇOŞKUN, "Kültür/Müzik Sorgulaması Başlarken", **Stüdyo İmge** Dergisi, sayı 4, s. 40-45.

Doğan HIZLAN, "Kültür Müziği De Belirler"; Taner AY "Bütün Sazlar Roma Çaldı", **Stüdyo İmge** Dergisi, s.4.

A. Özer, B. ELDEM, L. ERSEVEN, Z. ÇOŞKUN, "Kültür/Müzik Sorgulaması Başlarken", **Stüdyo İmge** Dergisi, sayı 4, s. 40-45.

ideolojinin siyasi tutum ve tavrını da benimser. Bu bağlamda en az sözü edilen sol ideoloji kadar "sorumlu" davranır.

Yukarıda, Türkiye'deki sol ideolojinin rock olgusuna tutucu yaklaşımından söz etmiş ve **Stüdyo İmge**'nin bu tavra karşı bir tepki olup olmadığını sorgulamıştık. Artık bu soruyu yanıtlayabiliriz. Derginin, rock müziği Türkiye'ye belli bir çerçeveden yansıtmakla tepkisel bir tavırdan çok uzlaşımcı bir tavrı benimsediğini görüyoruz. İdeolojik seçiminin sonucu olan bu uzlaşım, dergiyi dönemin sol söylemi içinde konumlandırır. "Kültür/Müzik Dosyası"ndaki sorgulamalarda, bu konumun doğal sonucu olarak, pedagojik bir tutum kendini gösterir. Sonuç olarak, **Stüdyo İmge** rock olgusunu gündeme getirirken, hem düşünsel içerikte, hem de anlatım biçiminde sol söylemi kullanarak bu dönemdeki yerini alır.

1989 / 2. DÖNEM

Stüdyo İmge, 1986 Eylül'ünde, "Cağaloğlu kuralları ve işleyiş yapısıyla fazla muhatap olmadığı için, tam da vefakâr bir okuyucu kitlesine sesini duyurduğu dönemde"[1] kapanır. 1986 Ekim'inde, **Stüdyo İmge** dergisine emek verenlerin bir kısmı **Metronom** adı altında bir "aylık kültür ve müzik dergisi" çıkartırlar. Bu girişim de pek uzun ömürlü olmaz. İki buçuk yıl aradan sonra, 1989 Mart'ında, **Stüdyo İmge** hemen hemen aynı kadroyla yeniden çıkmaya başlar. Dergi bu dönemde, rock müzikte görselliğin ağırlık kazanmış olmasına dayandırılarak, tabloid boyutta basılır.

Derginin, sol "ortodoksiyle"[2] "kavgası" hâlâ sürmektedir.[3] Ama, Türkiye'nin kültürel ortamında, söz konusu kesim etkisini büyük oranda yitirdiğinden, artık bu kavga **Stüdyo İmge**'nin temel eksenini oluşturmaz. Bunun yerini, rock'ı dünyada yükselen pop dalgasına karşı savunma alır. Bu tavır "pop değil, rock" sloganıyla dile gelir. Ayrıca dergi, Türkiye gündeminde önemli

[1] Burak ELDEM, "Ve Şu Malum Ortodoksi", **Stüdyo İmge** Dergisi, dönem 2, sayı 1, s. 3.

a.g.e.

Bkz., a.g.e. ve Sina KOLOĞLU, "At Gözlüklü Eleştiri", **Stüdyo İmge** Dergisi, dönem 2, sayı 2, s. 8.

bir yer tutmaya başlayan arabesk olgusunu da sorgular.[1]

İlk dönemdeki **Stüdyo İmge**'de, rock müzik toplumsal içerikli yönüyle yansıtılmıştı; bu dönemde ise, kaygı dünya rock'ını tüm boyutlarıyla tanıtmaktır. Dolayısıyla, günceli yakalamak da artık önemli bir hedef haline gelmiştir. Öte yandan, **Stüdyo İmge**'nin ilk dönemindeki "Kültür/Müzik Dosyası" gibi yerli müzik düşüncesini sorgulayıcı ve dönüştürücü araştırmalar, yeni **Stüdyo İmge**'de yerlerini, yerli müzik üretimiyle ilgili röportajlara bırakır. Ama en azından bu röportajların, Türk rock müziğini sorgulayıcı ve dönüştürücü araştırmalara giriştiği varsayılan kişilerle yapılması gözetilir.

Bu çabalar içindeki **Stüdyo İmge** sadece iki sayı çıkar ve 1989 Mayıs'ında ekonomik zorluklar nedeniyle kapanır.

1992 - 1993 / 3. DÖNEM

Yaklaşık üç yıl sonra, 1993 Haziran'ında **Stüdyo İmge**, künyesine "üçüncü dönem" yazarak yayın yaşamına geri döner. **Stüdyo İmge** bu dönemde profesyonel olma kaygısı adına bir editör arayışına girer. Editörler dönemi, birbirini izleyen iki farklı editörün **Stüdyo İmge** adına farklı söylemler kurmasıyla biçimlenir: Önce Kadir Çöpdemir, ardından Murat Beşer.

89'da "pop değil rock" sloganıyla rock dergisi olduğunu vurgulayan **Stüdyo İmge**, Kadir Çöpdemir'in editörlüğünde, heterojen bir kitleyi hedefleyen bir "müzik dergisi" olarak tanımlanır.[2] Bu değişim editörün "Sid Vicious'da birşeyler bulan bir insan Orhan Gencebay'da niye birşeyler bulamasın?"[3] sözleriyle dışa vurulur. Rock'tan pop'a, Türk popundan, arabeske kadar uzanan geniş bir yelpazeyi kapsayan bu anlayış, **Stüdyo İmge**'yi birinci dönemindeki çizgisiyle tanımış ve sevmiş olan okur kitlesinin sert eleştirilerine hedef olur. Kadir Çöpdemir'in ikinci sayıdaki savunmasında, **Stüdyo İmge**'nin bu eski kalıtının örtük bir yadsınması vardır. Bu değişim, Kadir Çöpdemir tarafından,

[1] Bkz. Mürşit BALABANLILAR, "Acının Müziği mi, Acıklı Müzik mi?", **Stüdyo İmge** Dergisi, dönem 2, sayı 2, s. 2; ve Jak LABAN, "Penacı", **Stüdyo İmge** Dergisi, dönem 2, sayı 2, s. 9.

Kadir ÇÖPDEMİR "Ordövr", **Stüdyo İmge**, 1992, dönem 3, sayı 3, s. 3.

Kadir ÇÖPDEMİR "Ordövr", **Stüdyo İmge**, 1992, dönem 3, sayı 2, s. 3.

dönemin "kimlik kavramının dönüşüm geçirdiği bir zaman"[1] olarak değerlendirilmesiyle meşrulaştırılır, böyle bir zamanda "katı kimlik taslaklarının yapılmasına hacet yoktur."[2] Kadir Çöpdemir, böylesine bir kimlik çizimini, belirlenmiş bir çerçevenin içine hapsolmak olarak görmektedir. Ona göre, çerçeve kırılmalı ve dergi, kendini Türkiye gündemine uyarlayabilen bir yapıya kavuşmalıdır. Bütün bu görüşler, içinde bulunduğumuz çağın "duyguculuğuna" dayandırılır. Sonuçta, "Müzik gibi düşünceden çok hisse yakın bir olay" bir takım ideolojilerin güdümüne sokulamaz, "müzik adına kastlar" yaratılamaz.[3]

Bu yeni çizgi, bazı çevrelerde Unkapanı piyasası ile yakınlaşma ve tiraj kaygısı olarak yorumlanır. Editörün bu suçlamalara yanıtı, değişimin "her tür ticari kaygıdan azade farklı tercihlere tercüman olmak adına"[4] olduğunu söylemek olur. Kadir Çöpdemir yalnızca "sübjektif tercihleri bir yana bırakıp", "ülkemize ait kimi müzikal gerçekleri görmek" peşindedir.[5] Üçüncü sayıda yer alan Orhan Gencebay ve Ahmet Kaya röportajları bu anlayışın ürünüdür. Bu savunmaya karşın, derginin Kadir Çöpdemir editörlüğünde çıkan üç sayısına baktığımızda Unkapanı reklamlarının çokluğu dikkat çekicidir. Bu sayılarda pop ve rock yazılarının eşitlendiğini, pop yazılarının yarısının da Türk popuna ve arabeske ayrıldığını görüyoruz. Bu yazılardan biri olan "Doğan bir efsane: Ozan Orhon için..." adlı yazı, çarpıtılmış bir reenkarnasyon kuramına dayanarak Elvis Presley ile Ozan Orhon arasında bir ilişki kurar. **Stüdyo İmge**'nin bir Türk popçusunu bu şekilde lanse etmesi çok büyük tepkiyle karşılanır. Bütün bu değişiklikler her nedense kapağa yansımaz; ilk bakışta **Stüdyo İmge** hâlâ rock ağırlıklı bir çizgiyi sürdürüyor görünümündedir.

Dördüncü sayı, "tepeden inme bir darbenin"[6] gerçekleştirildiğini duyurur. Yeni editör Murat Beşer, "Açıkçası ben, Sid Vicious ile Orhan Gencebay arasında herhangi bir benzerlik bula-

---

[1] A.g.e.
A.g.e.
A.g.e.
A.g.e.
Kadir ÇÖPDEMİR, "Ordövr", **Stüdyo İmge**, 1992, dönem 3, sayı 3, s. 3.
Murat BEŞER "Numaralı Gözlük", **Stüdyo İmge**, dönem 3, sayı 4, s. 3.

mıyorum" diyerek "herşeyden bir parça alıp, kimsenin dergisi olmamak yerine, belli bir kesimin ve tek bir anlayışın esas alınacağını" belirtir.[1] **Stüdyo İmge** kendini yeniden, "en genel anlamı ve kapsamı içinde rock ve rock dergisi" olarak tanımlar.[2] Bu İmge'de Türk popuna ve arabeske yer yoktur. Unkapanı reklamlarının yerini rock müzik dükkanlarının, özel radyoların, fanzinlerin ilanları alır.

Tek bir anlayış ilkesi Kadir Çöpdemir döneminde hissedilmeye başlanan ve Murat Beşer döneminde artarak devam eden bir ikiliği yok edemez. Kadir Çöpdemir'in editörlüğünde çıkan son sayının kapağında gördüğümüz kolaj bu ikiliği yansıtır: Faith No More solistinin altında bir "hayalet" gibi beliren Elvis... Murat Beşer'in de söylediği gibi **Stüdyo İmge**'nin içinde yaşadığı bu ikilik, hedef kitlesini seçememesinden kaynaklanır. Eski rock dinleyicisini terketmek istemeyen **Stüdyo İmge**, yeni gençliğin isteklerini de gözardı edemez. Bu saptamayı irdelediğimizde, ikiliğin daha derinde yattığını görürüz. Sorun eski ve yeni kuşağın çatışmasından da öte, rock kültürü içinde varlığını bir süreklilik olarak gösteren iki farklı rock müzik ideolojisinin çatışmasıdır. Okurların bir kesimi, çizginin daha belirginleştirilmesi adına **Stüdyo imge**'nin daha sert ve "radikal" bir rock ve metal dergisi olması istemini dile getirir. Bu, ortodoks rock müzik anlayışının rock içi sapkın tarikatları (punk, rap, techno, new wave) yadsıma eğilimini yansıtır. Murat Beşer'in bu eleştirilere yanıtı rock'ın alt türlerinden hiçbirini dışlamadan -çünkü bunlar tarihsel zincirin parçalarıdır- hepsine kucak açmak yolundadır.[3]

Stüdyo İmge'nin Türkiye'de rock düşüncesini oluşturma veya böyle girişimlerde bulunanları destekleme eğilimi, Murat Beşer'in döneminde de, Türkiye'de rock müzik üretenlere dergide yer vermek biçiminde kendini gösterir. "Yerli Malı", "Yerli Malı Kritik" gibi köşeler, yerli rock gruplarını yakından izlemekte ve onlardan dinleyicileri haberdar etmektedir. **Stüdyo İmge**'nin bu gruplarla ilişkisinin yönlendirici bir yanı da vardır. Dergi bu bağlamda "müzikal bir perspektif üretmek gibi bir gö-

[1] A.g.e.
Murat BEŞER "Numaralı Gözlük", **Stüdyo İmge**, dönem 3, sayı 5, s. 3.
Murat BEŞER "Numaralı Gözlük", **Stüdyo İmge**, dönem 3, sayı 5, s. 3.

revi üstlenir".[1] Bu çaba onuncu sayıda editörün çağrısıyla yoğunlaşır. **Stüdyo İmge** Unkapanı piyasasının dışında kalanlar / kalmayı isteyenlere, demo üretimini yüreklendirmek üzere "kayıt cepten, dağıtım elden, tanıtım **Stüdyo İmge**'den"[2] çağrısını yapar. Bu dönemde **Stüdyo İmge**'nin destek verdiği bir diğer oluşum da özel radyolardır. Dergide radyo programcıları, sunucuları, D. J.'lerle yapılan röportajlar yer alır.

Onuncu sayıdan sonra Murat Beşer sessizce editörlükten ayrılır. Bu ayrılışı izleyen sayılar oldukça sönüktür. Bu durum derginin sahibi Levent Erseven'in onbeşinci sayıda dergiyi yeniden ele almasına dek devam eder. Bu son sayı derginin yeni yüzünü yansıtır. Yeni bir mizanpaj, yeni bölümler ve "modern rock"a daha yakın düşen bir anlayışla karşılaşırız. Bu değişim birkaç ay sonra çıkacak olan **Mr. P** (**Modern Rock Postası**'nı) önceler.

Türkiye'nin ilk rock dergisi olan **Stüdyo İmge**'nin, varoluş nedeni ve amacı yerel kültürel ortamın verili müzik tercihlerine karşı rock müziği alternatif olarak sunma biçiminde özetlenebilir. Bu amaç doğrultusunda, derginin dünya güncelini yakalamak yerine daha gerçekçi davranarak, yerel gündemi yaratma çabasına giriştiğini söylemiştik. Rock olgusunun Türkiye için artık yeni bir şey sayılmadığı ikinci dönemde ise, dergi dünya güncelini "pop değil rock" sloganıyla yakalamaya çalışır. İkinci dönemde de devam eden bu rock vurgusu, Kadir Çöpdemir'le birlikte silinir ve **Stüdyo İmge** kendini bir "müzik dergisi" olarak tanımlar; bu tanım Türkiye gündemine karşı duyarlı olmayı da beraberinde getirir. **Stüdyo İmge**'nin baştaki varoluş koşulunu yadsımaya dek varan bu sapma, Murat Beşer'in editörlüğüne kadar devam eder. Murat Beşer, derginin "sadece ve sadece bir rock dergisi" olduğunu belirterek, eski **Stüdyo İmge**'yle yenisi arasında bir köprü kurar.

---

[1] Murat BEŞER "Numaralı Gözlük", **Stüdyo İmge**, dönem 3, sayı 8, s. 3.
Murat BEŞER "Numaralı Gözlük" **Stüdyo İmge**, dönem 3, sayı 10, s. 3.

İlk dönemin İmge'sinin, rock olgusunu seçmeci bir rock tarihi çerçevesinde ve sol perspektifle yansıttığını biliyoruz. Daha sonra son dönemin ilk evresinde, bu perspektif, müziğin ideolojik sınırlamalar içine kapatılamayacağı gerekçesiyle yadsınır ve "çizgisizlik" benimsenir. İkinci evre ise, dergiyi yeniden belirli bir çizgiyle tanımlar, fakat bu ideolojik ve dolayısıyla seçmeci değil, daha çok rock tarihini bir bütün olarak kucaklayan müzikal bir perspektif oluşturmayı amaçlayan bir çizgidir.

Stüdyo İmge yayın yaşamı boyunca ülkenin müzik gerçekleriyle bağını koparınamaya çalıştı. Fakat bu gerçekliğe bakış açısı dönemden döneme farklılık gösterdi. 85'de "Kültür Müzik Dosyası" gibi yerli müzik düşüncesini sorgulayıcı ve dönüştürücü araştırmalar yayınlanıyordu. 88 İmge'si ise, işin kuramsal yanını bir tarafa bırakarak, bu sorgulamayı yaptığı varsayılan Cem Karaca, Erkin Koray gibi rockçılarla röportaj yapmakla yetindi. Sonuçta 92'de vardığı nokta, "ülkemizin gerçeklerine gözümüzü kapatmayalım" diyerek Ahmet Kaya ve Orhan Gencebay röportajları yayınlayan bir editör anlayışıdır.

1985'den 1993'e kadar aralıklı da olsa yayın yaşamını sürdüren **Stüdyo İmge**, hem alanında ilk olması, hem de gerek müzik yazarları gerekse müzik okuyucuları için bir okul olması nedeniyle ülkenin kültürel yaşamında iz bırakmış ve neredeyse bir efsane konumuna yükselmiştir. Bu yazı boyunca incelenmiş farklı dönemlerin getirdiği farklı söylemlere karşın, **Stüdyo İmge** belleklerde hep tek bir imgesel efsaneyi canlandıracaktır.

STÜDYO İMGE DERGİSİ İLE YAPILAN RÖPORTAJ

(Aşağıdaki röportaj **Stüdyo İmge** Dergisi'nin sahibi Levent Erseven ile yapılmıştır.)

*İlk **Stüdyo İmge** "seçkisinde", derginin çıkış gerekçesi olarak "Edebiyat ve toplumsal konulara yer veren dergi kriterlerinin katı oldığından" söz edilmiş. **Stüdyo İmge**'nin çıktığı ortamı ve çıkış düşüncesini anlatır mısınız?*

Stüdyo İmge'nin çıkış nedeni olarak değil, **Stüdyo İmge** beş altı ay içinde illa ki çıkacaktı, ama bir şey oldu, o bayağı hızlandırdı. O dönem çıkan bir politika ve edebiyat dergisinde Burak Eldem'in "Beton Ormanından Yürekli Bir Ses" adlı yazısı yayınlanmadı. Yazı, derginin editörüne götürüldü. Derginin editörü birisine telefon edip "ne yapalım, basalım mı?" diye sordu. Karşıdaki de "boşver, esrar içiyor o herif, basılmaz o yazı" dediği için basılmadı. Bunun üzerine sinirlendik ve **Stüdyo İmge** hemen çıktı.

Stüdyo İmge'nin çıkış nedeni ise şu: Ben yayıncılığa 82 yılı sonunda başladım. Müzik dinliyordum. Mesela benim ingilizcem yoktu. Merak ediyorduk, herşeyi kulaktan kulağa öğreniyorduk. Bizim ilk kitabımız "**Pink Floyd**"du. Bunun üzerine çok satacak diye bir hayal bile kuramadım. Benim istediklerim birilerinin de istediğiymiş meğerse. Ben hakikaten öyle ciddi bir talebin olacağını tahmin etmemiştim. O kitap o zaman onbin civarında sattı. Onun doğal gelişi **Stüdyo İmge**'yi getirdi. Arkasından "Bob Marley" çıktı.

Ortada bir müzik dergisi yok, varolan dergilerin "müzik yazısına" karşı böyle bir tavrı var. O dönem politik olarak çok netameli bir dönem. 80 sonrasında insanların kafasında bir takım soru işaretleri var. "Rock müzik, emperyalizmin bir parçası mı"

gibi problemler var. O dönem bize eski politik partilerden birinden bir mesaj gelmişti: "Dergiyi çıkartmasınlar. Gençliği sulandırıyorlar." diye. Ben çok şaşırmıştım, çünkü hiç o partili olmamıştım. Rock müziğine karşı öyle bir kararsızlık veya bir nevi kararlı bir tepki vardı. Pasifist olarak bakılıyordu, kaldı ki öyle idi. Bunlar da biraz bizim **Stüdyo İmge**'yi çıkartmamıza sebep oldu.

*Rock müziğin sorgulanmasını gündeme getiren **Stüdyo İmge**'nin, "**Kültür Müzik Dosyası**"nı hazırlama amacını anlatır mısınız?*

- Kültür Müzik Dosyası'nın kaynağı şu: Sadece müzik kanallı bir gelişimimiz yoktu. Benim ilk yayınladığım kitaplar Joyce'un "**Dublinliler**"i, Kafka'nın "**Günce**"si idi. Daha sonra Kaktüs Yayınları'ndan mizahi kitapları çıktı. Sadece müzik saplantılı değildik. **Stüdyo İmge** Yayınları'ndan bir yandan müzik kitapları, öte yandan da İsmet Özel'in şiir kitabı ile romanlar çıkmıştır. Yani bizim konseptimiz daha kültüre yakındı, sadece müzik yönelimli bir şey değildi. Bu da derginin içinde kültürü de kapsayan bir bölümü getirdi.

- Rock'un pasifist olarak karşılanmasına karşı, rock kültürünü deşifre etmek gibi bir çaba da yok muydu?

O kadar ağır birşey yoktu. Açık söyleyeyim, Türkiye'de Rock Müzik olmaz demeyeyim, ama hakikaten çok zor olur. Farklı bir müzik, farklı bir ninniyle, ne kadar batılı gibi büyümüş olsak da sonunda bizi ezandan bilmem neye kadar inatla Doğululaştıran bir şeyler var hayatımızda. Şimdi bunlardan sıyrılarak bir İngiliz gibi, bir Amerikalı gibi olmamız imkansız. Türkiye'de hala gerçekliği oluşmuş bir şey değil rock müziği. Bizimki de bir sentezdir aslında: kafamızda ezan sesi varken öte yandan Jethro Tull ve Pink Floyd. O yüzden bana Türkiye'de rock yaşamından sözetmek kolay gelmiyor. Amerika'da rock müziğini dinleyenler işçi çocukları, garibanlar, sefiller. Dünyanın hiçbir yerinde aristokratlar rock müziği dinlemez, caz dinlerler, klasik müzik dinlerler. Aslında bu bir tür sınıf problemidir. Türkiye'de rock müziği dinleyenlere baktığımızda tam tersini görüyoruz. Türkiye'de orta sınıf çocukları ve burjuva çocukları rock dinler. Orada rock dinleyen "sefiller" burada

arabesk dinliyor. Bunun aksini iddia etmek abes. Bizim ve bizim çevremizdeki genç insanların rock yaşamı bu ülkede pek bir şey demek değil. Ama bu da bu yaşamın yanlış olduğu anlamına gelmiyor. Türkiye'de rock müzik olmasın anlamına da gelmiyor. Olur, kendini Batılı gibi hisseden, öyle yaşamaya çalışan insanlar da rock müzik dinler. Klasik müzik dinleyen insanlar için de aynı şey geçerlidir. Klasik müzik Türkiye ile alakası olmayan ciddi bir Orta Avrupa müziğidir. Ama öyle hissediyor ise dinler, bunda da hiçbir gariplik yok bence.

Rock yaşantısı diye bir şey dünya içinde vardır, bu bir yaşam biçimidir. Bu sevgi, kardeşlik, dostluktur diye birşey de yoktur. Rock müziğin yüzde onluk bir kısmıdır sevgi, kardeşlik diyen. Geri kalan kısımsa "saldıralım" der. Sonuç itibarı ile rock gayet saldırgan, gayet piç ve gayet serseridir. Rock müziğin öyle bir esprisi var bence, o bir felsefe değil; o bir müzik ve her felsefeye uydurabileceğin bir müzik üstüne üstlük. Yani bir insan hem faşist olup hem de rock müzik dinleyebilir. Komünist olup, anarşist olup da bu müzikte kendinden bir parça bulabilir. Çok fazla örneği var, kilisenin rock gruplarından, güneyde siyahları keselim diyenlere kadar.

*- İlk **Stüdyo İmge**'de rock daha sosyal içerikli olarak yansıtıldı ama...*

Doğru, çünkü bunlar daha konuşulmamıştı. Ben kendi adıma bunu söylüyorum; artık hala rock'ın sosyal içerikli kısmı üzerinde konuşmanın benim için bir anlamı kalmadı. Çünkü onu konuştuk, konuştuk ve artık biliyoruz. Bence okuyucu da biliyor. Hala okuyucuya rock'ın solcu kısmını ya da rock'ın sosyal içerikli kısmını göstermenin alemi yok. Ona bir dönem hakikaten kafayı taktık. Takmamız da gerekiyordu. 80 sonrasıydı. Bizim kuşak herşeyi bir sosyal içerikle ölçme geleneğiyle yetişmişti. Bu kötü bir şey değildi. Anlamamız için çok iyi ipuçları da vardı elimizde. Ama ben hala **Stüdyo İmge**'de bu tür şeylerin olması gerektiğine inanmıyorum. Olursa koymam anlamında değil bu. Ama artık o günkü gibi yazılmış bir şeyden de, daha niteliklisini yazmak gerekiyor. Halil Turhanlı ilk **Stüdyo İmge**'de bir sürü şeyi anlattı. Şimdi tutup yeniden onları geveleyen bir yazıyı ben **Stüdyo İmge**'de basmak istemem açıkçası. Grun-

ge'ın sosyal hadisesi daha çok ilgilendiriyor beni; Jethro'ya, Pink'e hiç lüzum yok bence. Ya da bambaşka bir şey oluyor, onun mantığı beni daha çok ilgilendiriyor. İşte rap girdi, çatır çatır da girdi rock müziğin içerisine.

Rock müziğinde zenci saymaya kalktığında Jimi Hendrix, Lenny Kravitz, Living Colour... Zenciler şimdiye kadar rock müziğin içinde yoktu. Adı konmuş zaten: W.A.S.P.: White, Anglosaxon, Protestan ve Man. Gayet erkek, maço, angloksakson... Hiç zenci sevmek gibi bir derdi yoktur rock'ın -daha genelde konuşuyorum.- Müziği blues'dan almıştır, notasyonunu, ritimleri. Önce rock and roll'a sonra rock'a çevirmiştir. Ama zencilikten çıkarmıştır. Şu anda rock müziğine bakıldığında zenci müziğiyle hiç bir bağı yokmuş gibi duruyor. Rock'ın içine beyazın dışında adamlar girmeye başladı rap'le: Kara adamlar, esmer tenliler, Japonlar, vs. Çok güzel Alman grupları var artık. Şu noktadaki değişimin konuşulmasını tercih ederim.

-İlk dönemde dergiyi yayın kurulu çıkartıyordu, editör yoktu...

- O zaman daha kolektifti. Bir dergiyi çıkartmaya karar verdiğimizde altı kişiydik sanıyorum. Gençtik, vaktimiz vardı. Fazla derdimiz yoktu. Hep beraber asılmıştık. Orada finans riskine giren bendim. Biraz daha ağır bastırabiliyordum. O kadro daha sonra yaşlandı, bir yerlerde çalışmaya başladı, ev kirası, telefon parası vermek zorunda kalındığında herşey bitti. Yani o beş kişinin habire bir araya gelme olayı bitti ve doğal olarak editör dergisine doğru dönüldü. Ben gene öyle olsun isterdim. İkinci çıkışımızda biz gene denedik, fakat olmadı. Gene eski ekibi bir araya topladık ama toplantılar çok komik gitmeye başladı. Altı kişi, ikisi var, dördü yok; öbür ikisi var, öbür dördü yok şeklinde. Ve doğal editöre döndük. Ama kral hep bendim.

*İlk dönemdeki **Stüdyo İmge**'de günceli yakalamak gibi bir kaygının olmadığını görüyoruz.*

- İlk dönem için mi? Hayır, yanılıyorsun. Hep böyle benzer bir soruyla karşılaşıyorum. O dönem için günceli yakalamıştı **Stüdyo İmge**. Türkiye güncelini yakalamıştı. Neydi o? Daha öncede Pink Floyd vardı, Jethro Tull vardı, Zeppelin vardı. Onları dinleyen yirmi kişiydi. 80 sonrasında gecikmiş bir güncel oldular onlar Türkiye'de. Yani 83 yılında insanlar '65'in, '68'in,

'74ün, albümlerini dinlemeye başladılar. Yani artık gavuristanın güncelinde değildi ama Türkiye'nin güncelindeydi. Biz de biraz kendi güncelimizi yaratmaya çalıştık ama o kadar gücümüz yoktu, yaratamadık. Bahsettiğimiz birçok adam da o dönem için havada kaldı, silindi gitti. Bence günceldi, belki yeni çıkanlar değildi, ama insanların önüne yeni gelenlerdi.

Türkiye'nin belki de ilk rock dergisi ***Stüdyo İmge*** *nasıl karşılandı?*

- Pek kolay karşılanmadı. Tepki gösterdiler anlamında değil. Şöyle söyleyeyim; bizim ilk sayımız 240 adet satmıştı. Biz ondan sonra 10. sayıda 2400 rakamına ulaştık. Her sayıda kulaktan kulağa yayıldı. Çünkü paramız yoktu, reklam yapamıyorduk. Daha doğrusu o zaman rock dinleyenlerin okuduğu bir gazete bile yoktu. Direkt olarak sen gazeteye ilan ver de okuyucuyu tık diye yakala. Haber ver alsınlar veya beğenmeyip almasınlar.

Bu zaman dilimi içinde öyle komik bir şey de var. 80'li yıllarda medya bu kadar güçlü değildi, ulaşmaksa kolaydı. Ama onun ulaşımı zordu. Bu kadar gazete ve dergi yoktu ve bu kadar çok satmıyorlardı. Bugün tam tersi oldu. Şimdi ortada ciddi bir medya var, yani bir şeyi asıldığın zaman duyurabiliyorsun ama bizim gücümüz yok şimdi. Medya güçlendikçe biz ondan uzaklaştık. O zaman çok yakındık ama medyanın gücü yoktu.

- Daha önce sözünü ettiğiniz "sol çevreden" tepki aldınız mı?

- Ağır bir tepki olmadı. Bizim kafamızı kırmaya falan kalkmadılar. Bence insanlar da biraz alıştı. **Stüdyo İmge**'yle birlikte rock diğer dergilerde de rahat yazılır oldu, gazetelerde rock'la ilgili yazılar çıkabilir gibi bir legaliteye kavuştu. Bana bu haberi gönderenler belki de haklıydılar ama şöyle yanlış bir tarafları vardı. Onların da tercih edeceği bir takım müzisyenler vardı. Ama onlar bunun farkında değillerdi. Joan Baez'i tercih edebilirlerdi, o hiç gençliği sulandırmıyordu. Ama onlar böyle birisinin olduğunu da bilmiyorlardı. Zaman içinde bize o tip tavır gösterebilecek insanlar da, ille de Pink Floyd'u sevmek zorunda olmadıklarını, rock müziğin içinde onların da sevebilecekleri gruplar olduğunu farkettiler.

Bizim dergi çıktıktan tahmin ediyorum bir sene sonra, Ada kaset yayınlamaya başladı. Mesela onlar, o dönem Cohen'leri,

Joan Baez'leri, Pete Seeger'leri bastılar. Onların politik yapısı oydu. Rock dediğin bütünüyle tu kaka değil ki. O anlamda bu tepki pek sertleşmedi.

*'88'de "pop değil rock" sloganıyla yayın yaşamına yeniden başladı **Stüdyo İmge**. Bu tavrı ve dönemi anlatır mısınız?*

- O dönem pop'un ciddi bir atak yaptığı bir dönemdi. 88 yılı rock'la pop'un ilk karışmaya başladığı zamanlardı. Bir takım adamları ayıramamaya başlamıştık. Mesela Tanita Tikaram'ı ayıramıyordum ben. Popçu mu, rock'çı mı? O dönemde öyle bir tepkiydi. Biz işin bu tarafına gitmeye karar vermiştik.

Son dönemde öyle net bir şey olmadı, çünkü pop'la rock iyice içiçe girdi. 92 yılı benim için net ama sadece evde dinlerken. Ben Bryan Adams ve Phil Collins dinlemem. Bunlar baktığımız zaman pop kökenli değil, hep rock kökenli insanlar. Pop'la rock'ın, klasik müzikle rock'ın buluştuğu, daha doğrusu herşeyin rock'la buluştuğu bir ortam var 92'de. Biz bunu farkettik ve "pop değil rock" gibi bir slogan kullanamadık. Ben bunu evimde seçtim ama dergide seçemedik. Bryan Adams'la ilgili sekiz sayfa yazmadık da üç sayfa yazdık.

- Neden kapandınız? Ekonomik nedenler yüzünden mi?

- Evet, tabi. Bu derginin kaderi bu. Batacak, batacak ve sonra yeniden çıkacak. Son dönemde "dönem 3" diye yazar. Şimdi de "dönem 4" diye yazacağız. Ben "dönem 72" falan diye yazılacağından umutluyum. Ben yapmasam başka birileri yapacak, bu böyle gidecek.

*'84'deki ve '88'dekinin aksine **Stüdyo İmge** '92'de bir editör arayışına girdi. Neden?*

- Ortak platformla yapamayacağımız şeyler ortaya çıktı ve bir editör arayışına girdik. Biraz daha profesyonel davranmaya çalıştık. Burada editörün yapmayacağı şeyler olması gerekiyordu, o doğal olarak ben olacaktım. Daha önce iyi kötü ben hem editör olabiliyordum, hem matbaayla ilgileniyordum. Son çıkışımızda biraz daha ciddi davranmak istedik. Bir de editör sisteminin önemli olduğuna inanıyorum. Çünkü editör sevabıyladır, günahıyladır. Kadir Çöpdemir sevabıyladır, günahıyladır, Murat Beşer de öyle. Bu biraz daha okura karşı değil ama hakika-

ten dergininin bunu parantez içinde söylüyorum- suçunu ya da el sıkmasını birisinin üstüne atma ihtiyacı bu.

Kadir Çöpdemir gelmiştir, dergide arabesk ve Ozan Orhon yazısı çıkmıştır. Murat Beşer gelmiştir, hiç böyle şeyleri sokmamıştır dergiye. Dergiyi punk dergisi yapmıştır. Murat gitmiştir, ben tekrar dergiyi elime aldığımda daha grunge, indie ağırlıklı bir dergi yapmışımdır. Bunun da öyle bir anlamı var. Derginin karakteri editördür. O derginin okuyucusunu belirler sonuçta. Birileri ben bu editörün dergisini alırın veya alınam der. O anlamda daha kafa karıştırmayan bir şey. Biri gidip biri geliyor, dergi birden değişiyor ama bu da o kadar anormal birşey değil.

Kadir doğru seçim mi diye sorarsan, severim ben Kadir'i. Çok iyi muhabbetçidir. Kadir aslında rock dinleyicisi, yani evinde rock dinleyen bir adam. O biraz da bu ülke gerçeği, bunu es geçemeyiz diyerek popa yüklendi. Komik oldu. Kadir bunu yapmasaydı Kent FM'e D.J. olabilirdi. Süper F.M.'e D.J. oldu. O da "bıktım bu ıvır zıvırları dinlemekten Metallica'larımı dinleyemiyorum." diye yakınıyor. Yalan da söylemiyor galiba.

'84'de "ülkemizin müzikal gerçeklerine" gözünü kapamayan ***Stüdyo İmge*** *gerek "Çağdaş Türk Şarkısı" adında teorik yazılar, gerekse "Kültür Müzik Dosyası" gibi yerli müzik düşüncesini sorgulayıcı ve dönüştürücü araştırmalar yayınlıyordu. '92'de gene "ülkemizin gerçeklerine" gözümüzü kapamayalım diyerek Ahmet Kaya ve Orhan Gencebay röportajları yayınlayan bir* ***Stüdyo İmge*** *ile karşılaştık. Sizce bu iki tavır biraz çelişkili değil mi?*

-Doğru, ama ilk dönemde de gözümüzü kapatmasaydık, tamamen arabeske bakmak zorunda kalacaktık. Rock'a yaklaşmış bir Türk müziği çok fazla değildi. Orhan Gencebay çok özel bir isim. Mesela Ahmet Kaya'yı severim, sevmem; o ayrı bir hikaye ama halk müziğine ne kadar yakınsa rock müziğine de o kadar yakın. O anlamda bizi ilgilendiriyordu. İlk dönemde de Fikret Kızılok, Bulutsuzluk Özlemi vardı. Bizim seçtiklerimiz hep biraz problemli adamlardı. O dönemde insanlar Fikret Kızılok, Bulutsuzluk dinlemezken biz onları yazıyorduk. Aynı şekilde Ahmet Kaya kötülenirken biz Ahmet Kaya yazdık.

Doğru, burada bir problem var. Onu kabul etmemek mümkün değil. Ben biraz savunmamı şöyle vereceğim; bizim de ka-

famız karışıktı. Bu netleşmiş bir tavır değildi (92 için). Doğru muydu, yanlış mıydı? Ben hala kararımı vermiş değilim. Ticari açıdan sorarsan yanlıştı. Okur kaybettik. Çok sert tepkiler aldık. İnsanlar bayiden dergiyi alıp dört sayfayı yırtıp bize gönderdiler. Müzikte bu kadar sert olunmalı mı? Açıkçası ben bunu da bilmiyorum. Ahmet Kaya'dan rahatsız olup onu okumayıp geçip gidebilirler. Ağır tepkiler gösteren insanlar oldu. Ozan Orhon hikayesi ciddi bir hatadır. O yazı yayınlanmadan da, yayınlandıktan sora da çok ciddi kavgalar olmuştur. Mert'in (Özmen) yazısıydı o. Mert çok iddialıydı. Ben çok inanmış değildim. Elvis Presley olacak adam, reenkarnasyon gibi bir takım şeyleri birbirine karıştırarak yazılmış bir yazıydı. Doğru değildi. Ama Orhan Gencebay röportajı hoş bir röportajdı. Rock müzik değildi konu ama adamın söylediği çok güzel şeyler vardı. Keşke bizim rock'cılar da öyle şeyler söyleyebilse.

*- İlk dönem teorik açıdan da çaba harcanmış, yeni **Stüdyo İmge**'de ise sadece röportajlar var.*

Doğru, haklısın, İlk dönem **Stüdyo İmge**'de yazan insanlar vardı. Daha sonra gelen ekipte bu tip şeyleri yapacak insana ben rastlamadım. Bizim kendi yaşıtlarımız da ya defterleri kapatmışlardı ya da zaman gibi sorunları vardı. Böyle yazılar yazılmayınca biz de röportaja gitmek zorunda kaldık. Senin dediğin doğru. Orhan Gencebay'la ilgili sekiz sayfa bir yazı da olabilirdi. Ama röportaj yapıldı. Orhan Gencebay'la ilgili sekiz sayfa yazacak yirmi beş yaşında adam yoktu. İlk **Stüdyo İmge**'deki yazıları yazanlar yirmi beş yaşındaydılar oysa. O tür yazılar gelmedi, bulamadık. Halil Turhanlı mesela, dehşetengiz enteresan bir adam ama o tür yazı yazmayı bıraktı. Hep ben boğazındayım yaz, yaz diye. Ama yazmadı, edebiyata, şiire kaydı. Şimdi kitap bitiriyor. O yazıları dolduracak, Amerika, güney, müzik diye arada Sam Shepard'ın olduğu, Grateful Dead'in olduğu bir yazı yazacak adam kalmadı.

Ama ondan kaçalım, bunları yayınlayalım tavrı içinde değildik.

- Kadir Çöpdemir'in editörlüğünde gerçekleştirilen değişiklikler kapağa niye yansımadı?

- O biraz da korkuydu. Bir şey deneniyordu. Kadir Çöpdemir editör oluyordu, ama hep bir kuşku vardı. Ben orada hep frene basmaya çalıştım. Derginin içiyle kapak tam uyuma gidemedi çünkü ben korkuyordum. Doğru mu yapıyoruz, yanlış mı yapıyoruz, emin değildim. Nitekim sonunda yanlış gibi bir sonuç gelişti. Belki de iyi ki kapağa yansıtmamışız. Bak hala ondan emin değilim. Denemeye çalışıyoruz bir yandan ama onu kapağa yansıtacak kadar değil. Hoş tepkiler alsaydık veya bu kadar ağır tepkiler almasaydık kapağa da çıkabilirdik. Bir taraftan da yara almamaya çalıştık. Bir de insanlara birşeyleri anlatmak o kadar kolay değil.

Murat Beşer'le birlikte "herşeyden bir parça alıp kimsenin dergisi olmamak" yerine tek bir anlayış esas alındı.

Murat Beşer geldi, punk, techno ve endüstri müziklerine yakındı, onlara yüklendi. Ve gene biraz frenli olarak buna izin verdik. Murat'ın ağırlığını beşinci sayıyla hissedersin. Bu sayıyla birlikte derginin daha punk, techno ve endüstri müziklerine kaydığı görülür. Bu Murat'ın politik seçimleriyle de ilgili. Bence de ciddi bir problem yoktu. Zaten punk, techno ve endüstri birbirlerine çok yakın türler. Techno sadece aptal dans değil. Kaldı ki techno müziğin politik kanadında da dans var. Ayrıca dans yanlış mıydı? 'Peki o zaman Afrikalılar niye dansediyorlar'a kadar gidiyorsun.

*Murat Beşer editörlüğündeki **Stüdyo İmge**'de bir yandan punk, bir yandan da hard rock ve metal yazılarına rastlıyoruz. Bu durum editörün tam anlamıyla serbest bırakılmadığından mı, yoksa böyle çelişkili bir tavrı benimsediğinden mi doğdu?*

- Sadece techno ve punk dergisi yaptığından dört yüz elli civarında bir satışta kalınacağının o da farkındaydı. Ağırlığı punk, techno ve endüstride olan ama içinde metal de olan bir dergi yaptık. **Stüdyo İmge**'nin bir şansızlığı da tek olmasıydı. Bu 4. sayıda bozuldu, biz de çok rahatladık. Metal koyma zorunluluğumuz kalmadı çünkü tam o dönemde **Walkman** çıktı, **Rock Kazanı** çıktı. Başka bir yönden **Çalıntı** çıktı. **Rock Kazanı** ile

üzerimizdeki heavy metal misyonunu attık. Derginin bakışı biraz daha rahatladı.

O dönemde metal yazmasan niye metal yazısı yok şikayet ediyorlardı. Çünkü hakikaten başka dergi yok, tek dergisin ve herkes onu almak ve okumak zorunda. Sen bir taraftan herkesi doyurmak zorundasın. Metali keselim kararını da veremiyoruz. Bir taraftan da batmak diye bir şey de var. Onu hep dengede götürmeye çalışıyorduk. Murat'ın başına gelen de odur. Kadir istediği gibi yapabildi, Murat'ı ben dizginlemeye çalıştım ama Murat da olayın farkındaydı. Çok fazla dizginlemek zorunda kalmadım. Murat da bir çeşit denge tutturmaya çalışıyordu. O anlamda profesyonel olamadık.

"Eskiyi unutmadan yeni rock": Son ***Stüdyo İmge****'nin giriş yazısında ve daha sonra da "****Modern Rock Postası****"nda kullandığımız "Modern Rock" kavramını açar mısınız?*

- Kemancı'da en fazla seyirci toplayan gruplar eskileri iyi çalanlar. Bir dönem gerici bir noktaya geldi iş: yeniler kötüdür, eskiler iyidir diye. Ve ortada bir takım insanlar vardı "82'den sonra rock öldü" diyen. İyi yeni gruplar var. Mesela Nirvana başından beri bizim derdimizdi. Bu herif samimi, bir derdi var, bir şey anlatmaya çalışıyor, bu herif özürlü diye. Medya bu kadar gelişmişliğiyle beş para etmeyen herifleri gazlayabilir, pompalayabilir düşüncesiyle, herşey birbirine karıştı. İnsanlar doğal olarak herşeyden kuşku duymaya başladılar. Bir şey meşhur olduğunda acaba medyanın, plak tekellerinin son numarası mı gibi sorular doğdu. Böyle bir kuşku olmalı ama iyi müzik dinlediğini iddia eden bir insan, biraz da okuyan bir insan bence bunun farkını anlayabilir.

Nirvana üstüne Ali Ateşoğlu'nun son **Stüdyo İmge**'de bir yazısı vardı. Kurt Cobain için Jim Morrison kadar samimi dedi. O yazıya tepkiler geldi; Nasıl Jim Morrison'la Kurt Cobain'i karşılaştırırsın diye. Sonra haklı çıktık. Ama bu sadece bizim problemimiz değil, Kurt Cobain'in de problemiydi. Herif orada da derdini insanlara izah edemiyordu; ben samimiyim, şov yapmıyorum diye. Bunu intihar ederek ispatlamak zorundaydı. O da bunu yaptı. Bizde haklı çıktık, o da haklı çıktı.

Yeni çok iyi gruplar var. Asla geçmişteki rock müziğine de ihanet etmeyen, sadece gelişen teknolojiyi kullanan gruplar var. On yedi yıl sonra insanların hala Bonham gibi çalmasının da bir anlamı yok. Grunge davul diye birşey geldi ve bir taraftan da Bonham'inkinden daha güzel. Bir de şöyle bir ekip oluştu: Eskilerin hepsi kötüdür, ne varsa indie'de, grunge'da var diye. Bu da değil. İkisinin de tutucusu olmamak gerekiyor, bunda da iddialıyım. Neredeyse insanlar sokakta birbirleriyle kavga edecekler. Eski ve yeniyi kıyafetlerinden, saçlarına dek ayırdedebiliyorsun.

*Son dönemdeki **Stüdyo İmge**'nin ilk dönemdekilerin aksine günceli yakalamak kaygısında olduğunu söyleyebiliriz sanıyorum.*

- Doğru, orada öyle bir kaygımız vardı. İşin dozunu da biraz kaçırmıştık, daha sonra **Mr. P**'de farkettik. Ne günceli, üç ay önceyi yakalamışız. Bir Henry Rollins yazıyorduk. İngiliz bir adamın bizim için yazdığı çok güzel bir yazıydı. O da çok hızlıydı. Günceli yakalamanın doğrusu **Mr. P** değildi, ben bunu sonradan anladım. Biraz daha yavaş gitmemizde fayda varmış. Ticari açıdan değil, söylediğin lafın değeri olup olmaması açısından da önemli bu. **Stüdyo İmge** bir dönem güncelin çok gerisinde kaldı. Bir dönem de çok anlamsız ilerisine gitti. Tam bunun dengesini bulmuştuk ki dergi battı. MTV gibi bir faktör de var. Ben ve buradaki herkes MTV dinliyorduk. Biz buraya geldiğimizde herkesin MTV dinlediğini sanıyorduk. Meğerse Türkiye'de MTV dinleyen beş - altı bin kişiymiş. Herkes dinliyorsa mutlaka Henry Rollins'i duymuşlardır diye yazı yayınlıyorduk. Ama böyle birşey yokmuş.

*- Son dönemdeki **Stüdyo İmge**'nin ilk dönemdekilerden farklı olarak müzik düşüncesi üzerine yazılara yer vermekten vazgeçtiğini görüyoruz. Bu tavrın günceli yakalamakla ve ticari kaygılarla ilgisi var mı?*

- Derdimiz çok para kazanmak değildi. Hep yaşamı sürdürmek üstüne kurulu, dergiyi sürdürmeye yönelik bir ticari kaygı vardı. O bizi abuk sabuk bir yere götürmedi. Niye Iron Maiden yazıyoruz diye kendime sorduğumda, okuyucusu var, çocuklar bunu seviyor, fazladan iki kişi alır diye cevaplar alıyordum. Ama derginin tümünü bunun üstüne kurmuyorduk. İki tane se-

vecekleri olsun, üç tane hiç duymadıkları olsun, bir de Indie raporu olsun şeklinde bir denge kurmaya çalışıyorduk. Ticari kaygı bu anlamda ne vardı, ne yoktu.

*- Politik bir tavır da yoktu sanki son **Stüdyo İmge**'lerde.*

Politik yazıların olmaması görüntüde politik tavrın yokluğunu da getiriyordu. Ama biz de seçiyorduk, her çıkan sanatçı veya albümü yazmıyorduk. Derginin geneline baktığında, seçilen yazıların parantez içlerinde, başlıklarında, fotoğraf altlarında politik tavrımızı görebilirsin. Onu bir **Çalıntı** kadar bağırmıyorduk. Tek fark bu. Bu yanlış diye söylemiyorum. **Çalıntı**'nın tavrı oydu, bizimki ise daha liberal bir tavırdı. Sağda olmadığımız ortadaydı, bence çok solda da değildik. Race Against The Machine'i seçmemizin nedeni de kızılderililerle ilgili bir şarkısıydı.

Bir politika vardı ama o kadar başlığa çıkartmıyorduk. Bunun nedeni de böyle yaparsak dergiyi almazlar falan değildi. O aslında hepimizin politik tavrıyla ilgiliydi. Ama bence **Çalıntı**'nın öyle bir tavrı olması yanlış değil.

Çeşitlilik, benim söylemek istediğim hep bu. Bizim şanssızlığımız tek olmamızdı. Ben inatla söylüyorum, dergiler ne kadar çok olursa bizim için o kadar iyi olur. Sırtımızda taşıdığımız küfe sayısında indirim sağlarız. Bunun karşılığında da bizim seçtiklerimiz daha rahat, daha keyifli, daha uzun, bol fotoğraflı olarak yayınlanır. Aptalca bir çeşitlilik değil. Karşımda olan dergiler, **Çalıntı** gibi olsun, **Rock Dünyası** gibi olsun isterim. **Rock Dünyası** gayet net bir dergi, "eskiler de eskiler" diye tuttturmuş Tahsin (Ünlü), gerisi palavra diyor. Bence öyle değil; ama öyle bir dergi de var. Onun olması bizi rahatlatıyor. Artık biz eskilerden bahsetmek zorunda değiliz. Zaten Tahsin bizden önce ve bizden daha iyi yapıyor onları. Suat (Bilgi) blues'un, cazın ve folklorun üstüne gidiyor. Böylece bizim böyle birşey yapmamıza gerek kalmıyor. Ben bir tane de akıllı uslu, heavy metal dergisi olsun isterim. Şu anda var ama akıllı uslu ve iyi oldukları söylenemez. Çok batılı örnekleri gibiler, o ona ne dedi, o buna ne kodu gibi bir tavırları var. Biz de o zaman tavrımızı netleştirebiliriz: "eskiyi unutmadan, yeni müzik." Açık söyleyeyim, ben grunge'dan yanayım. Rap'in girdiği rocktan yanayım.

Ministry mesela, çatır çatır rap var, çatır çatır reggae var, aslanlar gibi de techno var, bağıra bağıra da gitarlar var içinde, bir o kadar da rock. Artık hala Zeppelin demenin anlamsız olduğunu düşünüyorum. Çünkü müzikle ilgilenen herkes Zeppelin'i ezbere biliyor. Bunları tekrar yazacaksak başka bir mantıkla yazmamız gerekiyor. Türkiye'de insanlardan böyle bir yazıyı kopartmaksa çok zor. Keşke öyle bir yazı bulsam da çevirtsem diye bakıyorum ben. Aradan bu kadar yıl geçti. Bu kadar yılın arkasından Zeppelinciler'in kendileri için ne düşündüklerini biz hala çözemedik. Ben onlara dönüp sormak isterdim neydi Zeppelin diye. Bülent'in bir röportajını izlemiştim ben Video Müzik Türkiye'de, Led Zeppelin'le. İnanılmaz güzel şeyler anlattı adam. Biz onu şöyle yapmıştık ama anlam yüklememiştik, insanlar onu öyle aldılar falan diyor. O yüzden ben yeni grupları, yeni insanları tercih ediyorum.

*- Bu kadar yeniye yönelmişken 94'te İmge Yayıncılık'ın **Beatles** kitabını basması çelişkili değil mi?*

- En son Beatles kitabını 84 yılında gene biz basmıştık, ve on yıldır Beatles'la ilgili hiçbir şey yok. On yıl öncesinin düşünce, mantık ve bilgisiyle yazılmıştı. İki kitap arasında çok ciddi farklar var. Şarkı sözlerinin seçimi bile farklı. 94 yılında dönüp Beatles'a farklı bir mantıkla bakmak istedi yazan arkadaş. Ayrıca kronolojik bir şey değil, daha duygusal metinler var yeni kitapta. Ben şimdi Floyd'u da yeniden basmak istiyorum. İlk kitap The Final Cut'la biter. Ondan sonra beş tane daha albüm yayınlandı. Üçü Pink Floyd'un, ikisi Roger Waters'ın. Onları da ekleyerek tüm Pink Floyd olayını bitirmek. Syd, Syd'in inkarı, daha sonra o havadaki tüm albümlerin inkarıyla Radio Chaos'a kadar gelen başka birşeylerin inkarı ve yok olan bir Pink Floyd. Keşke dağıldıkları zaman bitirselerdi, bunu söylemek istemem ama öyle.

Yerli rock gruplarıyla ilişkileriniz?

- Destekliyoruz. Yerli rock iyi gidiyor ama daha varacağı yere varmadı. Bu sadece gruplarla ilgili bir şey değil. Türkiye'deki sektör daha yerli rock gruplarına eğilmedi. Ama eğilecek, şu andaki gidişat öyle. Popların, Tarkan'ların varlığı Unkapam'nın yerli rock gruplarına eğileceğini gösteriyor. Yabancı grupların

konserleriyle sponsorluk kurumu oturmaya başlamıştı ve yerli rock gruplarına da sponsorluk yapılabilir gibi bir şey olmuştu. Ama derken ekonomik kriz patladı ve konser hadisesi yattı. Kötü bir kayıp oldu. Sponsorunun olmaması, paranın olmaması, Türk rock gruplarının iyi gruplar olmamasını da beraberinde getiriyor. Bir grubun iyi olması sadece virtüozitenin iyi olmasıyla olmuyor. Ortada birincil olarak para olması lazım. Adam ev kirasını nasıl ödeyeceğini bilmediği sürece, o adamdan fazla birşey bekleyemezsin. Parayı biraz kolay elde ettiğinde yirmi dört saatini de müziğe verecektir. Ben desteklenmelerinden yanayım. O şartlar da yavaş yavaş gelişiyor. Ama bir takım mantık değişiklikleri de gerekiyor. Bizim verdiğimiz destek öyle çok fazla değil, ama az da değil. Yolun üçte birindeki bir şeye ne kadar destek verilmesi gerekiyorsa, o kadar... Bu dergi sürmeye devam etse ve Türk rock'ı da gelişse daha fazla destek veririz. Ayrıca röportaj yaptığımızda hep başımıza gelen bir problem var. Çocuklar cahil, sorduğun soruların ya cevapları yok ya da olan cevaplar çok kötü. Yaymlasan bir türlü, yayınlamasan bir türlü.

*Son **Stüdyo İmge**, ilk **İmge**'lerle karşılaştıranlar tarafından tepki aldı mı?*

- Aldı. 80 sonrasında herşey çok hızlı yaşandı, her alanda ve her konuda. Özellikle benim yaşıtlarım ve bir üst kuşak- ki bunlar ilk **Stüdyo İmge**'nin okuyucularıydı-, bizim için herşey çok daha karışıktı, herşey çok daha hızlı gelişti. 80 oldu, elinde silahla koşan adamlar bir anda başka bir pozisyona geçtiler. Sonra Özal geldi. Liberalizm patladı. Televizyonlar çıldırdı, telefonlar çıldırdı. Telekomünikasyon çıldırdı. Herşey batıda bir ritm içindeyken ve insanlar ona bile dayanamayıp intiharlar ederken, bizde o kadar hızlı oldu ki intiharlar bile olamadı. Anlayamadık bir çok şeyi. Biz de kilitledik kendimizi. Kendimizi kapatarak kurtulduk. Eski **Stüdyo İmge** diyerek onu orada kilitledik. Kötü bir şey değildi belki, zihin sağlığımızı koruduk. Delirmedik, intiharlar etmedik, takıldık. Zeppelin iyiydi, başka iyi yok, Casablanca'dan sonra iyi film çekilmedi, Dali'den başka ressam yok gibi. Kötü de değildi, iyi de değildi, doğaldı.

*- **Stüdyo İmge**'nin yerli rock dünyasındaki yeri nedir sizce? Ve öteki rock dergilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?*

- Biz biraz daha uzun, biraz daha doyurucu ve iyi yazmaya çalıştık, popüler dergilerin yanında. **Çalıntı**'dan farkımız ise, satırlar arasına saklanmış bir politik tavır ve o kadar uzun olmayan yazılardı. Onlar yanlıştı, biz doğruyduk falan değil. Bu kime ne okutmak istediğinle ilgili. **Walkman** öyle yazılar yazmasaydı, bizdeki yazılar **Walkman**'de olsaydı, otuz bin satamaz on satardı, yani onun hitap ettiği yaş grubuna bizdeki yazılar çok uzun gelirdi. **Çalıntı** otuz yaş üstüne hitap eden bir dergi. Burada şu önemli değil, hitap ettiği kitle otuz yaştır ama on sekiz yaşında dergiyi alanlar çok daha fazladır. Bu derginin politikasıdır. Onlar biraz felsefe, biraz politika, biraz müzik sosyolojisi anlatmaya çalışıyorlar insanlara. O noktada haklılar. Daha başka türlü yazılarla bunu yapamazlar. Bizim okurumuz ikisi arasında, felsefe bilmesi gerekmiyor ama **Walkman** okuru kadar cahil olması da gerekmiyor. Herşeyi kendi alanında değerlendirmek lazım, ama her türden bir tane var. Mesela ben **Walkman** ve **Blue Jean** çatışmasını hiç anlayamamışımdır. Bunların çatışması sadece tiraj üzerine olabilirdi. Ama yazdıkları yazılar ve sattıkları ekipler o kadar birbirinden farklı ki... Ne için böyle bir kavgaya girdiklerini hala anlamadım. O dergiler kime hitap edeceklerini bilmiyorlardı, özellikle **Walkman**. Biz **Blue Jean**'e hiç saldırmadık çünkü okurumuz çok farklı. Bence **Blue Jean** çok iyi bir dergi. O okuyucuya yapılabilecek en iyi dergiyi yapıyor, Eralp (Baydar) iyi bir editör o okur için.

*- Son **Stüdyo İmge** niye kapandı?*

Battık. Durumu toparlıyoruz. Dergiyi yeniden çıkarmayı düşünüyoruz. Ne zaman olacağını bilmiyorum ama bu sefer öyle başlayalım ki, batmayacak gibi. "**Stüdyo İmge** 4. dönem" diye yazacağız, ama keşke böyle olmasaydı. Bu arada sürekli tartışıyoruz, düşünüyoruz. Bu sefer peşini bırakmadık.

LANETH DERGİSİ

Stüdyo İmge'nin 1989'da kapanmasından sonra iki yıl boyunca hiçbir rock dergisi yayınlanmaz. Bu sessiz dönemin ardından 1991 Mayısı peşpeşe üç derginin yayınlanmasına tanık olur: **Mega Metal**, **Mondo Trasho** ve **Laneth**. Bu üç dergi de fanzin Formundadır. Bunlardan **Laneth**, 91'de Eylül'ünde iki bin adet basılan bir dergiye dönüşür.

Stüdyo İmge 80 sonrasında henüz varolmayan bir rock kültürünü dışarıdan oluşturmak gibi pedagojik bir yaklaşımla yola çıktığı halde, **Laneth**'in ortaya çıkışı toplumda zaten varolan bir alt kültürün iç dinamiklerine bağlıdır ve bu bağlamda, kitleyi yönlendirici olmaktan çok, belli bir yaşam biçimini (heavy-metal kültürü) yansıtan bir ayna işlevi görür. Dergi varlığının önkoşulu olan bu altkültürü, sorgulamaksızın kendi içinde tutarlı bir bütünlük olarak sunar. Bu tavır, onu kapalı bir cemaat içinden yayın yapan, dayanışma ve kardeşlik öğelerini öne çıkartan bir dergi olarak konumlandırır. Cemaat içi iletişimi okur mektuplarıyla kuran **Laneth**, yazarlarının günlük yaşamlarının anlatıldığı samimi köşe yazılarıyla da "metalci" tipini betimler.

Derginin dili de cemaat dilinin bir uzantısıdır. Konuşma dili, **Laneth** tarafından olduğu gibi yazıya geçirilir, küfür ve ingilizce sözcükler de oldukça sık kullanılır.

Laneth'in çizgisi, metal müziğin düşünce iklimiyle örtüşür. Anarşizm, sapıklık ve iğrençliğin yüceltilmesi, yerleşik değerlerin yadsınması, beraberinde entellektüalizme karşı bir tavrı da getirir.[1] Derginin adı hem dilde ulaşılan sentezi yansıtır, hem de verili değerlere karşı bir sövgüdür. Metalin slogan niteliği derginin söylemini militarize eder.

[1] B.k.z. Çağlan TEKİL, "Giriş", **Laneth** Dergisi, yıl 3, Temmuz 92, s. 3.

Laneth'in kendi deyimleriyle aslında "gerçek" bir dergiye dönüşme iddiasında oldukları için "zorunlu" -fanzin dönemi çok kısa sürmüş olmasına karşın, yine de derginin biçimi üzerindeki etkisini sürdürür. Fanzinler her şeyden önce tanımları gereği, medyatik sistem dışında üretilen ve belli bir altkültürün sözcülüğünü yaparak egemen kültüre karşı başkaldırıyı ortaya koyan underground yayınlardır. Mizanpajın kolajla oluşturulması, kitsch'in abartılı kullanımı, çizgi-roman estetiği fanzinlerin biçimsel özellikleridir. Artık "legal" bir dergi haline gelmiş olan **Laneth**'de söz konusu biçimsel öğelerin yanı sıra, anarşist tavır ve egemen kültürel değerlere tam karşıt değerlerin abartılı yüceltilişi gibi fanzinlerde rastladığımız özellikleri görebiliyoruz.

Aklımıza hemen gelen soru: **Laneth** neden fanzin formunu geride bırakıp kuşe kağıda basılan bir dergi oldu?

Laneth'in altkültürün sesi olarak fanzin biçiminde çıkması bir tutarsızlığa yol açmazken, daha sonra hem fanzinin biçimsel öğelerini sürdürmesi, hem de egemen kültüre ve medyaya karşı değerleri savunması "dergi" olmasıyla çelişir.

Medyatik sistemin pek de dışına çıkmayan bir derginin kendini "Türkiye'nin en az satan dergisi" olarak lanse etmesi ve böylece kendisini tam da karşıt kutupta konumlandırması oldukça çelişkili görünmektedir. Bu çelişkili durum bizi, **Laneth**'i doğuran ana etken "cemaatin" gerçekten bir altkültür olup olmadığı sorgulamasına götürür. Bu bağlamda **Laneth**, Türkiye'deki radikal heavy-metal düşüncesinin yaşam pratiğine geçirilmesinde rastladığımız uyuşmazlıkların bir izdüşümüdür.

LANETH DERGİSİ İLE YAPILAN RÖPORTAJ

(Aşağıdaki röportaj dergi yazarlarından Süreyya İzgi ile yapılmıştır).

*- **Laneth** nasıl doğdu?*

- **Laneth** Metalium'un basçısı Hakan Savaşer'in fikri üzerine Çağlan Tekil, Zarife Öztürk, Ahmet Çoşkuner ve Polat Bayraktarlar'dan oluşan kadroyla çıkmaya başladı. Ayrıca Metalium'dan Mazhar Şiringöz de vardı. Ama bu kadronun dışında bayağı çok insan katkıda bulunuyordu. Ben (Süreyya İzgi) üçüncü sayıda katıldım. İlk **Laneth** fanzin şeklindeydi, elli tane çıktı ve tükendi. İlk başta çok hevesliydik, dergi satıyordu. Her sayı yok sattık. Şu an **Laneth**'in ilk üç sayısını bana getiren kişiden dergileri, karşılığında bayağı bir para vererek alırım. Önce Akmar çevresinde satılıyordu dergi. Baskı arttıkça, istek arttıkça yayıldı. Talep arttıkça baskıyı artırdık. Kadıköy, Beşiktaş, Bakırköy derken, Ankara ve İzmir'de de satılmaya başladı dergi.

__Laneth__, 1991 Mayısı'nda fanzin olarak çıktı. O dönemde __Mega Metal__ ve __Mondo Trasho__ da yayınlanmaya başladı. Sizce __Laneth__'in bu ilk dönemdeki tavrı diğer fanzinlerden ne derecede farklıydı?

Biz dergicilik yapıyorduk. Hakan fikir babasıydı, yazı yazmıyordu. **Laneth** çıktığında ben ve Zarife **Güneş**'te çalışıyorduk. Çağlan'da **Güneş Gençlik**'e yazı veriyordu. Yani sonuçta bizim bir dergicilik geçmişimiz vardı. Belki profesyonel dergiciler değildik ama o dergileri çıkartanlar kadar da amatör değildik, tecrübeliydik.

- Asıl isteğiniz fanzin çıkartmak değildi de olanaklar yüzünden mi fanzin olarak başladınız?

Evet, bizim ilk zamanlarda underground kalmak, fanzin olarak kalmak gibi bir endişemiz olmadı. Yani sonuçta yaptığımız işin iyi olduğunun zaten farkındaydık ve beğenildiğini de görüyorduk. **Laneth**'den kazandığımız parayı cebimize atmadık. Her tarafa cebimizden para harcayarak gittik. Parayı derginin bir sonraki sayısının daha iyi olması için kullandık. Ve para kazandıkça derginin kağıt, baskı kalitesini, baskı sayısını arttırdık. Olanaklar iyileştikçe, dergi de her bakımdan daha nitelikli oldu.

- ***Laneth** çıktığında tepki aldı mı?*

Aksine diğer müzik dergilerinden destek gördü, her yerden destek gördü. Mesela ben o zaman Blue Jean'de çalışıyordum, **Laneth**'in içeriğini dergide reklam amaçlı basardık. Başkalarının da ilgisini çekti. Mesela Yalçın Pekşen ve Hadi Uluengin bizim hakkımızda yazı yazmışlardı. Belki çıkar çıkmaz değil ama zaman içinde pek çok farklı kesimden farklı konumda insanların ilgisini çektik. Olumsuz tepki, açıkçası bizim kalitemize ulaşamayan bir kaç fanzin hariç, hiç görmedik.

***Laneth**'in Türkiye'de bir altkültürün sözcülüğünü yaptığını söyleyebilir miyiz?*

- Evet, resmen bir 'cult' olmuştuk o zaman, gündemi belirliyorduk. Türkiye'de belirli bir kitle var. Hepimiz o kitlenin içinden insanlardık. Hepimiz onu yaşıyorduk. Bir cumartesi günü konser varsa hepimiz oraya gidiyorduk. Eskiden de giderdik ama bu sefer gazeteci gözüyle gitmeye başladık. İyi olanlara dergide daha fazla yer veriyorduk. Kötü olana da ona göre. Bu dergide hiç kimseye yağlama ballama yapılmadı. Böylelikle gündem belirlendi. Gündemi belirleme misyonu yüklenince de belli bir altkültürün, belli bir kitlenin sesi olduk.

- *Sadece Metal'den sözetmek sizi kısıtlamıyor muydu?*

- **Laneth** içinde bir değişim yaşandı. Çağlan ilk yazılarından birinde bu dergide Guns N'Roses, White Lion gibi laga lugalar yer almayacak demişti. Aynen de böyle söylemişti. İlk zamanlar daha radikal bir bakış vardı. Rap sevmeyiz falan diye. Sonra Slayer kalktı Ice-T ile bir parça yaptı. Onu da sevdik, vs. Bunlar zamanla **Laneth**'e yansımaya başladı. Dergide herşey yer almaya başladı. Daha sonra, birbirimizi tanıdıkça neden bunlar da

olmasın dedik. Hatta sadece Duran Duran'ın, A-ha'nın, Nena'nın, Frankie'nin olduğu ayrı bir dergi çıkartmayı bile düşündük.

Sizden önceki kuşakta belirli bir öğretici kaygı vardı. Sizin tavrınız (diğer dergilere göre) sanki biraz entellektüelliğe karşı bir tavır...

- Müziği sosyalizmle falan birleştirmenin hiçbir manası yok. Müzik gereğinden fazla ciddiye alınmamalı. Biz Rock and Roll felsefesini benimsiyor ve seviyoruz. **Stüdyo İmge**'nin, **Çalıntı**'nın yaklaşımlarını çok aptalca buluyorduk. Entellektüel bir kılıf altında bir şey yaptıklarını sanıp, hiçbir şey yapmıyorlardı. Kim okurdu o yazıları? Şahsen ben okumam. Her önüne gelen ahkam kesiyordu. Belki biz de ahkam kesiyorduk ama okunabilir ahkamlardı bunlar. Dışarıda böyle bir şey yok. Adamlar kalkmış Talking Heads üzerine on sayfalık yazı yazmışlar. Nasıl geyik yazı ama! Talking Heads Amerikalı bir gruptur. Amerika'da kalkıp birisi bunu yaparsa, tamam. Sen Türkiye'desin, haddini bil. Otur ve dinle, hepsi budur senin yapabileceğin. Eleştireceksen de eleştirin on sayfa süremez. Çünkü sen o grubu yaşamadın. Bizim karşı çıktığımız da buydu. Talking Heads bir örnekti tabii. Örnekler arttırılabilir..

-Yerli Rock gruplarıyla ilişkiniz nasıldı? Röportajlar dışında onların yaptığı işi ciddi bir şekilde sorguluyor, eleştiriyor muydunuz?

Çoğuyla ilişkimiz iyiydi. Tabi eleştiriyorduk. Herkese hakkettiğini vermeye çalıştık. Kişisel beğenilerimizden dolayı bazı grupları gereğinden fazla kolladık ya da kişisel nefretlerimizden dolayı bazıların, gereğinden fazla ezdik. Olabilir. Ama genelde çok adildik. Bir ara Türkiye'deki plak şirketleriyle çalışmayı denedik, olmadı. Müzik basınında şöyle bir şey var: Dergiler müzik şirketlerine mahkumdurlar. Tam iki binli tirajlar sırasında, medyayla barışmamız sırasında yaşandı bunlar. Her iyi şey bir yere kadar gidiyor. Daha sonra yavaş yavaş çözülmeye başladı.

Köşe yazılarında bir ay içinde ne yaptığınızı falan anlatıyordunuz.

- Evet, bu çok sevildi. İlk önce ben köşe yazısı yazmaya başladım. Bir süre öylesine yazdıktan sonra, belli kesimlere, bize

saldıran kesimlere saldıralım dedik ve tepki gelsin istedik. Medyayla olan kavga da böyle başladı. Mesela, o zaman **Müzik Dergisi** ile çok uğraşırdım. Herşeyi biliyoruz derlerdi ama çok hata yaparlardı. Ben de onlarla dalga geçerdim. Sonra **Mega Metal**'den Orkun'la kapışmamız da benim yazım yüzünden oldu. O, sağda solda bizim hakkımızda bir şeyler söylemişti, vs.

Köşe yazılarında bazı çelişkileri yazardık. Mesela Maruz'un böyle bir yazısı vardı: 'Uzun ve bakımlı saçlarınızı sallayarak siyah giysiniz içersinde bütün gün gezip akşam eve geldiğinizde köyden akrabanızın gönderdiği annenizin yaptığı tarhanayı içersiniz' diye..

Kitleyi eleştirmek sözkonusuydu, evet, tabi. Biz akıllı insanların bu dergiyi okumasını istiyorduk. Zaman zaman kimi okuyucuların aptallığı üzerine sürtüşme bile çıkmış, bu türde, yani okuyucuya saldıran bir takım yazılar bile yazmıştık.

Köşe yazılarına dönersek, dergi bu samimiyeti nedeniyle mi tutuldu?

- Tabi, her sayı geçtikçe herkes daha içten yazmaya başladı. Kimi zaman kendi iç dünyalarımızı yazıyorduk. Ben de mesela kalktım, sevgilimi yazdım. Sonuçta ne hissediyorsak onu yazdık ve insanların okuduğu yazarlardık. Sırf benim, sırf Zarife'nin köşe yazıları için dergiyi alanlar vardı.

*- **Laneth**'in dili?*

Kendimizi kimsenin anlamayacağı bir dille ifade etmeye çalışmadık. Düşüncelerimizi herkesin anlayabileceği bir dille de anlatabilirdik. Ne diye kendimizi ille entellektüel olacağız diye zorlayalım? Şu ana kadar basında başka hiçbir yerde görülmeyen bir **Laneth** dili çıktı ortaya. Yani bu dili biz kazandırdık. Yaptığımız şeyi beğeniyoruz. Çok iyi bir şey yapmışız. Edebiyata katkıda bulunmak suçsa, biz de suçluyuz o zaman.

Diğer dergilerin Türkçe'yi dejenere etmemek, küfürü fazla kullanmamak gibi kaygıları var...

Küfürü çok tartıştık, koysak mı koymasak mı diye. Ama sonra doğal olmalıyız dedik, yasak yok, ne diye yasak koyalım. Ve herkes nasıl aklına geliyorsa öyle yazdı. Gramerle ilgili kaygılarımız vardı. Cümlelerin düzgün olmasına çalışılır, imla hata-

ları düzeltilirdi. Çünkü basının en çok dalga geçtiğimiz yönlerinden biriydi gramer ve imla hataları.

*"Türkiye'nin en az satan **Müzik Dergisi**" **Laneth**, dergiye dönüşüp küşe kağıda iki bin basmaya başladı. Bu nasıl tepki aldı?*

- Çok iyi tepki aldık. Dergi iki bin basıyordu, ama okuyucu sayısı on bin falandı. Korkunç mektup geliyordu. Giderek kurumlaşmaya başladık. Reklam almaya ve vermeye başladık. İlk üç sayıda daktilo kullanmıştık, sonra Amiga kullanmaya başladık. Herşey bilgisayarla yapıldı. Polat Bayraktarlar ilk üç sayının görünüşünü belirledi. Sonra Murat Andanç (64'ler Dergisi'nden) onun yerine geçti. Olanaklar artıkça derginin kağıt kalitesi ve mizanpaj değişti, gelişti.

- Medya ile iyi ilişkilerin dışında, bir çatışma da yaşandı...

- O tür yaklaşıma biz hep karşı olduk. Rock'ın medyaya malzeme olması hoş bir şey değil. O tür medyanın hep karşısında olduk, özellikle Sabah Grubu'nun. "Şeytanın çocukları" demeler, hedef göstermeler falan. Biz bunların karşısında olduk. Yoksa popüler olursa olsun. Bunun karşısında değiliz.

*- Anti-Medyanın en kuvvetli kollarından biri olan **Laneth**'in çalışanları medyaya nasıl transfer oldu?*

Biz **Laneth**'den medyaya geçmedik. Öncelikle medyadan **Laneth**'e geçtik. **Laneth** çıkmaya başladığında hepimiz **Güneş**'te çalışıyorduk. Bizim isim derdimiz yok, medya vs. gibi. Sonuç olarak, insanlar yaşamak için paraya ihtiyaç duyarlar. Biz **Laneth**'ten kazandığımız parayı sadece **Laneth**'in bir sonraki sayısını çıkarmak için kullanıyorduk. En kötü ihtimalle **Laneth**'li konser yapmak için harcadık. Şunu kesinlikle söyleyebilirim ki, **Laneth**'te herkes sadece bir defa maaş aldı. Çok paramız olmuştu, herkes bir kez maaş aldı, hepsi o. Ve **Laneth**'in sürekli matbaaya borcu olmuştur. Şu an dergi çıkmıyor, matbaacı peşimizde. Yani hiç kimsenin asıl işi değildi. Biz **Laneth**'i iş olarak değil, zevk için yapıyorduk. Medya falan umurumuzda değildi. Aç kalsaydık simit satardık.

*Çağlan'ın **Go**'ya, sizin Blue Jean'e editör olarak geçmenizde **Laneth**'in etkisi olmadı mı?*

- O zamanlar, Medya şirketlerinden **Laneth**'e teklifler geldi. Biz sponsor olalım, dergiyi daha kaliteli, yasal bir dergi olarak

çıkaralım şeklinde, ancak biz bunu istemedik. Bir kere isim, bir olaydı! Sonuçta kimseye vermemeye karar vermiştik.

Çağlan için konuşayım: **Güneş**'te yazdığı sıralarda kimsenin dikkatini çekemezdi. Çünkü tarzını gösterebileceği yazılar değildi yazdıkları. **Laneth**'te herkes içini dökmeye başlayınca onun da yazarlığı ortaya çaktı. Hep beraber **Laneth**'in dilini ortaya çıkardık. Bu dilden çok etkilenenler oldu. Birisi de **Go**. Çağlan'ı o yazılarından tanıdı herkes.

Bense **Laneth**'te yazdığım gibi hiçbir yerde yazamadım. Benim bir yerlere gelmemde **Laneth**'in rolü yok. Ama Çağlan haklı olarak isim yaptı. Olmadık yerlerde herkes bizi tanıyordu, tanındık.

*"Eskiden **Laneth** sayılarının tümü tükeniyordu, şimdi raflarda kalıyor" deniyor. Bunun nedeni ne sence?*

- Her iyi şeyin dönüşü oluyor, inişe geçiyor. Biz dağıldık. Arkadaş olarak değil ama. Önce ben sıkıldım, bir yerden sonra tamam dedim. Dergi zaten çok fazla undergroundlaşmıştı. Sürekli Death Metal üzerine olmaya başlamıştı. Bu beni sıkmaya başladı. Tamam dedim, benden bu kadar, yazmak istemiyorum. Şu an Çağlan asker, Kerim Almanya'da, aramızdan ilk ayrılan Zarife ise Amerika'da. Yani artık dergi periyodik çıkmadığı, eskisi gibi üzerine düşmediğimiz için raflarda kalması doğal.

- Dergi kendini yenileyemiyordu denilebilir mi?

- Hayır. Dergi sürekli her sayı kendini yeniliyordu. En başta glam gruplarına karşıydık, onlar yer aldılar. Rap gruplarına karşıydık, onlar da yer aldılar. Sürekli kendi içinde bir devinim vardı. Aynı formda iki sayı çıkmadı diyebilirim. Her sayı yeniliklerle dolu oldu. Aklımıza gelen her iyi şeyi, keşfettiğimiz her yeni teknik imkanı dergiye yansıtmaya kalkınca logosu dışında herşeyi yeniledik.

- Tiraj?

- En fazla iki bin tane basıldı, dergi. Elli ila iki bin arasında değişti yani.

- Son olarak söylemek istediğiniz bir şey var mı?

- **Laneth** okuyucusunun sonsuza dek **Laneth**'li kalmaları en büyük dileğimiz. Onlar ne demek istediğimizi anlarlar.

ROCK DÜNYASI DERGİSİ

Rock Dünyası, 1991 eylülünde yayın yaşamına başladığında, piyasada müzik dergisi olarak yalnızca **Boom Müzik** ve Blue Jean'in olduğunu görüyoruz.[1] **Rock Dünyası**, yayın dünyasında varolan bu rock dergisi boşluğunu doldurmak amacıyla "amatör kaygılarla" yola çıkar. Bu anlayış sonucu derginin ilk sayıları fotokopi yoluyla basılıp çoğaltılır.

Rock Dünyası ilk sayılarında kendini "müzik-kültür dergisi" olarak tanımlar. Dergi bu tanımla yerini, ilk döneminde **Stüdyo İmge**'nin başlattığı, günümüzde de **Çalıntı**'yla sürdürülen gelenek içinde görür. **Rock Dünyası** daha sonraki sayılarında "müzik-kültür dergisi" alt başlığını bir yana bırakarak kendini bir "rock kültürü dergisi" olarak yeniden tanımlar. Öncekine göre daha dar kapsamlı, ama dergi adına daha gerçekçi olan bu saptama, dergiyi; müziğin aynı zamanda bir kültür olduğu olgusunu yansıtması nedeniyle, yine de söz konusu geleneğe uzak düşürmez.

Derginin çizgisini netleştirebilmek için objektifimizi biraz daha kısalım: **Rock Dünyası** her fırsatta 70'lere dayalı bir müzik dergisi olduğunu vurgular. Bu anlamda da **Stüdyo İmge**'nin ilk döneminde çizdiği rock tarihi çerçevesine, onu pek de fazla sorgulamaksızın, sadık kalır. 80'lerden sonra rock'ın söylemini yitirdiği görüşünden hareketle günceli yakalamak gibi bir kaygı duymayan **Rock Dünyası**, böylece de ister istemez medya dışı olarak konumlanır. Netleşen görüntüye bakarsak, **Rock Dünyası**, 70'lerin rock kültürüne bağlı ve bugün bu kültürü gündeme getirmeye çalışan bir rock dergisidir.

---

[1] **Laneth**'in de varlığından söz edilebilir, çünkü **Rock Dünyası**'nın çıktığı zaman **Laneth**'in dergi oluşu ile aynı zamana rastlıyor.

Bu çabanın öğretici kaygılarla beslenmesi, derginin bu anlamda bir misyonu üstlendiğini düşündürüyor. İşte tam da bu noktada derginin izlediğimiz çizgisinin netliği bozulur. **Rock Dünyası**'nın, böylesi bir pedagojik tavırla kime yöneldiği belirsizdir. Derginin "doğru kişilere" ulaşması hedeflenir. "Doğru kişiler", derginin sahibi S. Tahsin Ünlü tarafından "aynı değerleri paylaştığım insanlar" olarak tanımlanır. Açıkça ifade edilmese de, "aynı değerleri" paylaşan kişilerin 70'lerin rock kültürünü benimsemiş olanlar olduğu ortadadır. Bu kişilerin ise, 70'lerin rock kültürünü yorumlamadan, ona yeni bir bakış açısı getirmeden olduğu gibi yansıtan bir dergiden bir şeyler öğrenmesi beklenemez. Derginin hitap ettiği kitleyi ve bu anlamda da amacını yeniden sorgularsak, S. Tahsin Ünlü'nün sözleriyle, dergi "68' kuşağını yakalayamamış insanlara 'rock buydu' demek için" çıkartılmaktadır. Bu durumda hedeflenenin 80 gençliği olduğunu görürüz. Oysa ki **Rock Dünyası** 80 gençliğinde okuyucusu olarak kabul etmeye yanaşmaz. Ortada derginin varlık nedenini yok eden çelişkili bir durum olduğu açıktır.

Benzer bir çelişki de, **Rock Dünyası**'nın herkese açık olmayı amaçlamasına karşın tek kişinin dergisi olarak kalmasındadır. Bu durum derginin biçimine de yansır. Bu bağlamda en çarpıcı örnek "yılın en başarılı albümleri (bence)" başlığıdır. **Rock Dünyası**'nın okurlarına yaptığı "gelin dergiyi birlikte çıkaralım" çağrısı da yanıtsız kalır.

Sonuç olarak, **Rock Dünyası** 70'lerin rock kültürüne bağlı ve bugün bu kültürü gündeme getirmeye çalışan bir S. Tahsin Ünlü dergisi olarak yerli rock yayın dünyasında yerini alır.

ROCK DÜNYASI DERGİSİ İLE YAPILAN RÖPORTAJ

(Aşağıdaki röportaj derginin sahibi ve genel yayın yönetmeni S. Tahsin Ünlü ile yapılmıştır).

- ***Rock dünyası** nasıl doğdu?*

- Bu işe çok amatör kaygılarla başladık. Biz başladığımızda piyasada müzik üzerine hiç dergi yoktu. Bir tek **Boom Müzik** vardı, sonra kapandı. Onu Rock Dergisi saymak yersiz. Bir de Blue Jean vardı. Neden olmasın, amatör kaygılarla bir dergi çıkartalım dedik. Eskiye dayalı yani 70'lere dayalı bir müzik dergisi olsun istedik. Üç arkadaş başladık, sonra ben yalnız devam ettim. Yalnız devam ettim derken, insanlar yardım ediyordu, teknik açıdan yalnızdım.

Başta, fanzin olarak çıktık. Derginin, ilk beş sayısını fotokopiyle çoğalttık. Bu sayılar çok çabuk tükendi. Çok çabuk tükenmesi bize moral verdi, dergi olmaya karar verdik. İlk başta bu işin tekniklerini bilmiyorduk. Altıncı sayıdan itibaren bin tane basmaya karar verdik. Sekizinci sayı tükenince, bir bin tane daha bastık. **Rock Dünyası**, altıncı sayıdan itibaren dergi oldu. Şu an tiraj 1500, ama son üç sayı 700-800 civarında sattı. Bir çoğu elimde kaldı. Umutsuzluğa kapıldım, artık devam etmeyi düşünmüyorum. Hem piyasadaki dergiler de çoğaldı.

- *Fanzinden dergiye geçiş sadece tirajla ilgili olarak mı gelişti?*

Matbaaya geçişte daha profesyonel kaygılar var, para kazanma kaygısı var. Ayrıca "Fanzin"le "Underground dergi" arasında fark vardır. Herkes underground bir dergiyi fanzin; fanzini de underground bir dergi olarak görür. Bu yanlış bir şey. Aslında, ben de yanlış söyledim; biz underground dergi olarak başladık, sonra dergiye geçtik. Fanzin'in özelliği şudur: Fanzin sadece belli konulara değinir. Mesela, mahalledeki rock grubuna değinir. Ya da sadece Led Zeppelin üzerinedir ve belli fan-

ları vardır. Para kazanmak amacıyla değil, sadece onun tadına varmak amacıyla yapılmış dergilere fanzin denir. Kapağına bir Eric Clapton ya da Deep Purple gibi kitlelere malolmuş bir grubu koyan dergi fanzin olamaz. Underground dergi ise legal olmayan dergidir, Vergi Dairesine ve Kültür Bakanlığına kayıtlı olmayan dergi.

- *"Profesyonel kaygılar"ı açar mısınız?*

- Profesyonel kaygılarla başladık ama hiç bir zaman yaşama geçmedi. Para kazanamadık yani. **Çalıntı** Dergisi'nin sahibi Suat Bilgi'nin yaptığı da profesyonel kaygılarla yapılan bir iş, ama bu işten para kazanmak anlamında değil. Kapağa günün gruplarını koyarak, değişik promosyonlar vererek, dört renk kuşe basarak yada arkaya Coca Cola reklamı alarak bir şekilde para kazanılabilir. Ama o şekilde dergi çıkarmaktansa hiç çıkarmamayı tercih ederim. Çünkü benim amacım iyi bir dergi olsun.

"Dergimiz bir rock kültürü dergisidir." Bu çerçeveyi tanımlar mısınız?

- Aslında o belki de çok büyük bir iddiaydı. Ben onu yerine getirebildiğimizi sanmıyorum. Rock kültürü dergisi olmak çok şeyi ifade eder. Bizim dergimiz o kadar "çok şeyi" ifade etmiyor. Bunun sebebi belki de yalnızlığa itilmiş olmam. Beraber işe başladığım insanlar beni terketti ve sonrasında çevremde bu işe gerçekten inanmış ve bilen insanlar bulamadım. Bu yüzden bu misyonu yakalayabildiğimizi zannetmiyorum.

- *Sizce bunu yakalayabilen bir dergi var mı?*

Maalesef yok. Rock kültürü dergisi ne demek onu anlatmaya çalışayım. Rock müziğin temeline baktığımız zaman Blues'u görüyoruz. Blues zencilerin kendini ifade etme biçimi olarak doğuyor. Daha sonra daha ritmik kalıplarla Rock'n Roll'a dönüşüyor. Elvis'ten önce insanlar Rock'n Roll'u zencilerin, ikinci sınıf insanların müziği olarak görüyorlardı. Elvis'le birlikte o zihniyet yıkıldı. Gençler rock'ı kendi zihniyetlerini yansıtabilecek bir araç olarak gördüler. Ona yüklendiler; Woodstock olayları v.s. Gençlerin kendi söylemlerini yansıtabilecekleri bir çok yol var, rock da bunlardan biri olarak gelişim sürecinde yerini aldı.

Ben, rock müziği sadece dinleyip zevk almak olarak değil de, bir söylemle birlikte görüyorum. Bu söylemi yakalayamamış, 68 kuşağını yakalayamamış -ben de yakalayamadım- insanlara rock buydu demek için böyle bir dergi yapmaya çalıştım.

- *Sadece Klasik Rock'a yer veren bir dergi* ***Rock Dünyası****...*

- Artık rock, söylemini yitirdi. 80'den sonra söylemini yitirdi. Müzik kalitesi iyi olan gruplar var ama rock kültüründen uzaklar. O söylemden uzak oldukları için, insanlarımıza anlatmak istediğim, işte böyleydi rock. Bunu önce öğrenin daha sonra günümüzü yakalamaya çalışın. Piyasadaki bir çok dergi sadece para kazanmak için Metallica, Guns N'Roses, Depeche Mode gibi günün popüler gruplarını yazıyorlar. Artık konserlerinde ne giydiklerinden, ne marka saç jölesi kullandıklarına kadar herşey biliniyor. Ben bunları yazmayı gereksiz buluyorum. Bence her derginin bir çizgisi olmalı. Farklı konuma sahip olmalı. Ancak farklı konuma sahip olabilirse yaşayabilir.

"Aynı değerleri paylaşıyorsak...", "ilkelerimiz" Bunları açar mısınız?

- Aynı değerler derken rock'ın söylemini kastediyorum. Kitlelere malolmuş, bir gençliğin altkültür söylemi olarak ortaya çıkmış rock müziği benimseyen insanlarla birlikte birşeyler yapmayı düşünüyorum. Bara gidip bira içen, kafa sallayan ve başka birşey düşünmeyen bir sürü insan var. "Aynı değerleri" paylaştığım insanlar onlar değil. Gerçekten rock müziği benimsemiş insanlara "gelin, beraber bir şeyler yapalım" diyorum.

Rock kültürü yaratma çabasında olan bir derginin öğretici olduğundan sözedebilir misiniz?

- Öğretici kaygıları vardır, diyelim.

Öğretici kaygıları olan bir derginin, bu kaygılarıyla "içeriksel anlamda, inanın siz okuyucularımızdan hiç farkımız yok." açıklaması çelişmiyor mu?

- O aslında kendi yetersizliğimden kaynaklanan bir söz. Aynı değerleri paylaştığım insanlara sesleniyorum: "Sizden farkım yok." Ben de aynı değerlere inanıyorum ama yetersizim; siz de aynı değerleri paylaşıyorsanız, yetersiz olsanız bile beraber birşeyler yapalım, diyorum. Sonuçta bir okul gibi öğrenme kaygısıyla birşeyler yapabiliriz diye düşünüyorum.

Derginin, giriş yazılarında sıkça adı geçen "doğru kişi" tanımlamanızı açar mısınız?

"Doğru kişi" belki de benim kafamda yarattığım bir kişi. Kafamda derginin ulaşmasını istediğim insanlar var. Yukarıda Metallica dinleyip kafa sallayan bir tip çizdim, o insanlara birşeyler vermek istiyoruz. Ama o kişi dergiyi okuyacak ve anlamayacak diye kaygılanıyorum. Dergi "doğru kişi"ye, benimle aynı değerleri paylaşan kişilere ulaşmalı. Aslında bu bir kısır döngü. Kendi içimde çelişiyorum, onu farkettim şimdi. Aslında yapmak istediğimiz didaktik bir tavırla insanlara birşeyler vermek. Ama dergiyi alan insanlar belli bir seviyeyi yakalamış insanlar ve ben onlardan daha iyi değilim. Yani sonuçta dergiyi alanlar zaten "doğru kişi", realitedeki "doğru kişi"ler, ama derginin ulaşması gereken insanlar onlar değil. "Doğru kişi"nin benim didaktiğime ihtiyacı yok.

- Sarp Keskiner'le derginin değiştiğini söyleyebilir miyiz?

Sarp Keskiner'in blues üzerine bayağı bilgisi var. Dergi Sarp'tan sonra biraz daha blues ağırlıklı oldu. Benim de müzik anlayışım, müzik zevkim derginin gelişim sürecinde değişti. Başta 70'leri dinlerken 60'ları, 60'ları dinlerken 50'leri dinlemeye başladım. Temele indikçe 80'lere, 90'lara ulaşamıyorsun, daha gerilere gidiyorsun. Çünkü karşına dinlemediğin şeyler çıkıyor. Öğrenme sürecimde kendi gelişimim de dergiye yansıdı, Sarp'ın da etkisi oldu.

*"**Rock Dünyası**"nın genel görünümü tek kişi dergisi gibi. Neden başka yazarlarla çalışmadınız?*

- **Stüdyo İmge** Dergisi'nde ve **Çalıntı** Dergisi'nde yazan bir çok kişiyi tanıyorum. Bilmiyorum, yazmak istemediler herhalde. İçlerinden benim teklif götürdüğüm insanlar vardı. Ama kafalarında bir fanzin imajı vardı, onu yıkamadılar. Bilmiyorum, yaklaşmak istemediler. Belki bu son sayıda Gökalp Baykal'ın bir yazısı olacak. Aslında, onların teklif etmesi lazım. **Rock Dünyası**, onların çizgilerine ters gelen bir dergi, mesela **Çalıntı** bizden çok farklı bir anlayış içinde ve farklı bir imajı var. Ben, dergide Steppenwolf yazarken onlar Joy Division yazıyorlar. Onların seslendiği kitle farklı. Belki de onlar bunları bilmiyorlar.

- Bu görünüm kendini üslupta da belli ediyor. "Bence ilk on" gibi...

- "Bence", çünkü ben, "biz dergiyi çıkaranlar olarak" o seçimi yapmıyorum, çevremde kimse yok. Belki Sarp'a soruyorum o kadar. "Bence" dediğim zaman bir de işin içine öznel kaygılar giriyor. Yani ben Roger Waters'ın albümünü çok beğenmişimdir, ama bir çok yabancı dergiye göre albüm kötüdür. Bence çok güzel bir albüm ve en iyiler kategorisine koyabiliyorum. Belki de yanılıyorum.

Yukarıda yabancı dergi dedim çünkü yerli dergi okumuyorum. Yerli dergi okumamamın sebebi şu; mesela **Stüdyo İmge**'deki Roger Waters eleştirisi "**Q**" Dergisi'nden aynen alıntıdır. Türkiye'de müzik yazarıyım diye geçinen bir çok kişi aslında çeviri yapmaktan başka bir şey yapmıyorlar.

Yerli Metal gruplarını diğer dergilere bıraktığınızı söylemiştiniz. Bu tutumunuzu açar mısınız?

- **Stüdyo İmge** ve underground dergiler yerli metal gruplarıyla ilgili yazılar yayınlıyorlar. **Hürriyet**, **Milliyet**, **Sabah** grubunun gençlik dergileri de gruplarla ilgili her şeyi yazıyorlar. Bizim dergi cicili bicili değil, siyah beyaz, biz yazsak ilgi çekmez. Bu durumda yazmak anlamsız geliyor.

Türkiye'de rock müzik yok, çünkü rock denilen kültür bir batı kültürüdür. Batı derken, hatta Avrupa kültürü bile değil, İngiliz Amerikan kültürü. Türkiye'de yapılan rock müziğin, dünya rock'ına birşeyler katabileceğine inanmıyorum. Katılabilecek olan şeyler belki kendi müziğimizden bir şeyler. Bunu 70'li yıllarda Moğollar çok iyi yaptı. Bizden bir şeyler yoksa yapılan müzik taklitten başka bir şey değil.

*-Yerli rock yayın dünyasında "**Rock Dünyası**nın" sizce yeri nedir? Ve diğer dergileri nasıl değerlendiriyorsunuz?*

- **Rock Dünyası** bitti çünkü o inanç kalmadı bende. Belki de kişisel geleceğimden dolayı askıya aldım. Üniversiteyi bitirdim ve nisanda askere gitmek zorundayım. Belki de çok bildiğim ve yapmak istediğim bir şey değildi. Ben iyi müzik dinleyen bir insanım, kendimi öyle görüyorum, ama kendimi hiç bir zaman müzik yazarı ya da eleştirmeni olarak görmedim. Yani müzik benim için sadece bir tutku. Yapmak istediğim şeyler farklıydı.

Ben ilerde müzikle ilgili başka dergilere haber niteliğinde bir şeyler yazabilirim. **Rock Dünyası**'nın Türkiye'deki rock dergileri içinde yeri çok özel. **Rock Dünyası** gibi kaygıları olan başka bir rock dergisinin çıktığına inanmıyorum. Keşke benim gibi düşünen, bu işi gerçekten bilen, rock kültürü üzerine araştırma yapmak isteyen insanları bulabilseydim de dergiyi onlara devretseydim. **Rock Dünyası** yeldeğirmenlerine karşı verilen bir savaştı ve yitirilen bir savaş.

Stüdyo İmge, sadece ticari amaçlarla çıkmış bir dergiydi. Bunu kimseyle tartışmam. İlk **Stüdyo İmge**'ler benim için bir referanstı. 85 yılında çıkmış ilk on sayı, amatör kaygılarla üç beş insanın hazırladığı bir dergiydi, çok güzeldi. Ama malum Türkiye'de o tür dergiler yaşamıyor. Yaşaması da çok zor. O da kapandı. Sadece ve sadece Levent Erseven'in ticari kaygılarıyla **Stüdyo İmge**'yi devam ettirmeyi istemesi sonucu yeni **Stüdyo İmge**'ler çıktı. Son dönemin ilk üç sayısında Ozan Orhon'u, Nilüfer'i göklere çıkartan yazılar vardı. **Boom Müzik** gibi bir şeyler yapılmaya çalışıldı. Ben çok yakından tanıyorum kendisini (Levent Erseven), Arınoni Yayıncılık'ta, küfürler savurup, "Ben bu dergi piyasasından para kazanamazsam intihar ederim, çeker giderim bu ülkeden" diye bağırdığını hatırlıyorum. Bu işe böyle başlamış bir adam. Coca Cola reklamı alıp da onun arkasına sığınarak rock'ın söylemini yakalamaya çalışmak ya da insanlara bir şeyler vermek istemek bence son derece samimiyetsiz bir şey. Samimiyetsizlik olduğu sürece hiçbir şey yapamazlar.

Çalıntı tam anlamıyla bir müzik dergisi değil, bir çok şeyi içeriyor. Samimi olduğuna inanıyorum. Suat (Bilgi) gerçekten para kazanınıyor onu biliyorum. Zorluklarını da biliyorum. Bir ara iki dergiyi beraber çıkarmaya karar verdik. Benim bilgisayarı onun evine taşıdık. Printer aldık. Çünkü dizgiye ve montaja para veremiyorduk. Ama sonra yürümedi. Tam oturmuş bir dergi değil **Çalıntı**. Umarım devam eder. Yani tam otururşa, çünkü şu anda punk mı yazayım heavy-metal mi, kararsız, bocalıyor. Çizgisini arıyor ama iyi bir dergi olacak; önemli olan samimiyet.

ROCK KAZANI DERGİSİ

Sabah Yayın grubu tarafından çıkarılan **Rock Kazanı**, 1992 nisanında yayın yaşamına haftalık bir dergi olarak başladı ve hala yayınlanmaya devam ediyor. Bir buçuk yıl kesintisiz yayında kalan dergi, 113. sayısına ulaşmış durumda. **Rock Kazanı**'nın yayınlanmaya başladığı tarihte, piyasada **Laneth**, **Stüdyo İmge** ve **Rock Dünyası**'nın olduğunu görüyoruz. **Laneth** Dergisi'nin Sabah Yayın Grubu ile geçmişteki çekişmeleri, **Sabah**'a bir heavy-metal dinleyici kitlesinin varolduğunu gösterir ve büyük olasılıkla bu türden bir derginin çok satacağı kanısını uyandırır. Sonuçta **Sabah** kendi yayınları içinde böyle bir derginin de olması kararını alır. Bu bağlamda, **Rock Kazanı**'nın çıkış noktası ticaridir.

Rock Kazanı "herkese açık olmak" iddiasıyla ortaya çıkar. Bu "açıklık politikası" iki işlevi birden yerine getirir: Bir yandan **Laneth**'in yaptığı gibi kendini önceden belirlenmiş tek bir topluluğa kapatmayarak, o derecede bilinçli ve sistematize olmasa da, birinci dönemdeki **Stüdyo İmge**'nin tavrına yakın biçimde, pop müzik dinleyicisini rock ve metal müziğe yaklaştırmak gibi örtük bir amacı içerir. Öte yandan, 90 sonrasında üçüncü dönemdeki **Stüdyo İmge**'nin de, Kadir Çöpdemir editörlüğünde aynı sloganla yola çıktığını göz önüne alırsak, her iki derginin de sonuçta ticari kaygılar güttüğünü görürüz. Ama **Stüdyo İmge** pop'a hatta arabesk'e yer vererek daha genel anlamda bir "müzik dergisi" tanımlamasına yaklaşırken, **Rock Kazanı** pedagojik bir seçmecilikle yelpazeyi hardrock ve metal müzikle sınırlar ve "herkesin anlayacağı bir dil" kullanır.

Derginin dili bu yönüyle cemaatçi bir nitelik taşıyan **Laneth** dergisinin ve daha sonra **Stüdyo İmge** kadrosu tarafından çıkarılacak olan **Mr. P**'nin kullandığı dilden farklıdır. "Trip laflara" pek yer verilmez. Derginin dilinde bozuşturma küfür veya ar-

goyla değil de, Osmanlıca kökenli sözcüklerin kullanımı ve dilin bir çeşit yapıbozumuna tabi tutulmasıyla oluşturulur. Bu dilin özelliği "yerli" oluşudur.

Derginin yayın politikasına baktığımızda magazine yönelik yazıların çoğunlukta olduğunu, kurama pek yer verilmediğini, yine de "8 silindir" adlı bir kültür sayfasının ayrıldığını görüyoruz. Biçimsel açıdan ise **Rock Kazanı** "lüks baskı" pop dergilerinden farklı, "ucuz" bir rock dergisi olarak görünmeyi tercih eder. Eğer, magazine yönelik pop dergilerinin biçemiyle rock kültürünü savunan dergilerin biçemi arasında bir ayrıma gidersek, **Rock Kazanı** biçim açısından "ucuz" ve underground olarak nitelendirilebilecek "rock biçemi"ne sadık kaldığı halde, derginin büyük bir medya şirketi tarafından yayınlanıyor olması, bununla bir çelişki oluşturur. Ayrıca dergide rock'ın devrimci dönüştürücü işlevini görecek kuramsal yazıların yokluğu dergiyi bu açıdan da pop dergilerine yaklaştırır.

Sonuç olarak, **Rock Kazanı** başlangıçta gözettiği pedagojik ve ticari işlevlerinin çelişirliğini bu noktada açığa vurur.

ROCK KAZANI DERGİSİ İLE YAPILAN RÖPORTAJ

(Aşağıdaki röportaj dergi yayın kurulundan Yavuz Taran ile yapılmıştır).

- ***Rock Kazanı** nasıl doğdu?*

Rock Kazanı'ndan önce, **Fırfır** adlı mizah dergisinde Guns'n Roses Türkiye'ye gelsin diye bir imza kampanyası başladı. Bu Türkiye'de rock müziğe ilgi duyanların fizibilite raporu gibi bir şey oldu. **Fırfır** Dergisi kapanıyordu. Belirli bir kadroyla müzik ağırlıklı bir dergi kurulmasına karar verildi. O sıralar ben o kadronun içinde değildim, sadece dışarıdan fikir veriyordum. Bir süre böyle gitti. Ben dergiye kırkıncı sayıda katıldım.

- ***Rock Kazanı** Metal ağırlıklı bir dergi...*

- Haftalık bir dergi olduğundan listeleri ve tüm grupları takip etme şansına sahip olarak görünüyorduk. Ama o sıralarda Türkiye'ye konser vermeye gelen grupların derginin içeriğini zenginleştirmesi beklenirken tersi oldu. Bu aynı zamanda geçen yılın tüm ağırlığının Metal olmasından da kaynaklanıyordu.

- *MTV'nin derginin yayın politikasına etkisi oldu mu?*

- MTV'siz bir dönemde çıktı **Rock Kazanı**, o yüzden de bilgilendirme yönünü seçti. Sonra MTV başladı. İngilizce bilenler çok kapsamlı bilgi alıyorlardı MTV'den. Biz de bir iki yabancı yayından son aldığımız haberleri ileten bir dergiydik. Dergi onbeş gün önceden hazırlandığından MTV'yi takip etme gibi bir şansımız yoktu. Günü gününe bir şeyleri yakalamak **Sabah**'ın yayın trafiği nedeniyle olanaksız. Eğer MTV "on beş gün sonra şöyle bir festival var, şu gruplar katılacak" diye bir duyuru yapmışsa biz de ona yönelik bir zamanlama yapabiliyorduk. Ama bu çok az oluyordu.

- Dergi yazılarının çoğu çevirilerden mi oluşuyor?

- Kesin olarak her hafta aynı kapsamda değil. Bazen çok çeviri oluyor, bazen bizim yazdığımız yazılar çoğunlukta oluyor. Röportajlar da var. Türk gruplara yer ayırmak istiyoruz. MTV'den bir gözümüz kör olduğu için, hiç değilse kendi içimizdeki gruplara eğilelim istiyoruz.

Temelde hep aynı gruplardan bahsettiğiniz söylenebilir mi?

Evet, çünkü menü Heavy-Metal ağırlıklı. Bir devrim gerçekleştirip Türk gençliğine asıl güzeli hatırlatma ya da herkese onu bunu dinletme iddiasında değiliz. Biz sadece bu müziği dinleyen insanlara bilgi vermek istiyoruz. Kasetlerde sadece bir iki resim ve şarkı sözleri bulabiliyorlar. Derginin varlığının temel nedeni bilgilendirmek ve oldukça iyi resimler verebilmek.

Dergide, dört tane oldukça iyi bir kağıda basılmış, poster boyutundan küçük, daha samimi olabilecek resimler koymaya çalışıyoruz. Bu resimler oldukça zor eleniyor. Diğer dergilerde çok 'action' fotoğraflar var. Herif hand- bang yaparken suratının görülmediği fotoğraflar var. Onu biz şahane bir fotoğraf olarak değerlendiriyoruz. Ama biz bassak baskı kalitemizden yada başka nedenlerden dolayı, o baskı editörden niye kötü çıktı diye eleştiri alıyor. Sayfaların büyüklüğünün verdiği son limitlerde olabilecek en iyi fotoğrafları basmaya çalışıyoruz.

En yeni haberleri koymaya çalışıyoruz. Rolling Stones, Cream, Metal Hammer, "**Q**" gibi dergilerden yararlanıyoruz. Bunları da kendi paramızla yapıyoruz. Kimse bize bunları getirip, "bunlardan yapın" demiyor. Kazandığımız para çok amatörce. **Sabah** 5 Nisan kararlarından sonra bütün extra harcamalarını kesti. Biz de zaten **Sabah**'ın o büyük üretiminin içersinde o kadar küçük bir bant parçasıyız ki, 90'lık bandın 5 santimiyiz. Rotatifte geçen, bize ayrılan süre yirmi dakika.

- Dergide kaset kritiğine yer vermiyorsunuz...

- Önceleri, kasetçilerle iletişimimiz tamdı. Bize kaset yolluyorlardı. Bir dönem kendilerinin de işine yaradığı bir pozitif durumda- bize bir takım kıyaklar yaptılar. Biz de o kasetleri okuyuculara bir takım bilmecemsi sorular karşılığında verdik. Sonra kasetler kesildi. Kaset kritiği yapmak, az önce söz ettiğim kooperatif yapısında imkansız. Her hafta dört tane kaset eleş-

tirsek, bu sayfa bize çok pahalıya malolur. Sadece mali açıdan değil; bir insan çok iyi bildiği bir konuda bazı şeyleri kritik edebilir. Ama müzik tamamen mood meselesi, mesela ben bir an dinlediğimde beğenmeyebilirim ama başka bir anda da çok güzel gelebilir. Ben mizah ağırlıklı olan **Avni** Dergisi'nde kaset eleştirileri yapıyorum. Ama bu, mizahi bir parantez içinde olduğundan, hoşgörüsü geniş. Sonuçta karşı tarafı kırmak söz konusu. Ben bilmem kaç milyon insanın sevdiği heriflerin müziğini eleştirmem. Ancak dünya çapında bir dergi olur, ben de o potansiyele sahip olurum da; o zaman oturup bir eleştiri yapabilirim. Eleştiri yapmak bana iyi gelmiyor. Diğer dergilerde yapılıyor. Bizim kaset kritiğimiz belki ilerde olur.

Demolara gelince, onların bize ulaştırmaları gerekli. İlişki kurmaktan hoşlanan daha çağdaş insanlar, gelip söylüyorlar "konserimiz var, bu diamız" diye. Biz de onları dergiye koyuyoruz. Adresi kolay olan biziz, onlar bize ulaşsınlar.

Ticari kaygılar ön planda mı?

Hiç değil. Öyle olsa Tina Turner'ı, Bon Jovi'yi falan kapak yaparız. Pop'la rock arası bir dergi yaparız. Oysa ki, biz, çok özel bir eczane niteliğindeyiz. Toplam herhalde yirmi tapulu grup var, onların alt grupları var. Yani otuz grubun macerasının detaylı halindeyiz. Biz arkeolojik kazı yapanlara yakın görüyoruz kendimizi, reklam dopingimiz yok. Çok dürüst, arkadaşça, iyi bir dergi olmaya çalışıyoruz.

Sadece rock ve heavy metal ürünleri içinde kalmıyoruz. Son sayılarda grafik sanatçılarına, şairlere falan yer vermeye başladık. "Sekiz Silindir" sayfasında genellikle şiir ve kitap takıntıları var. Mantalite olarak değil de, görüntü olarak müziğin dışında kalan yönleri de var derginin.

- Görünüm olarak derginin underground bir tavrı var...

- Bir sürü isim takıldı. Militan olun, underground olun dendi. Patlak, cicili bicili kağıda bastığınız zaman itici olur, iki tane resim güzel görünsün diye bu ruhu kaybetmeyin dendi. Sekize katlanıp kıç cebine konacak gibi bir dergi olmak daha güzel. Çünkü sonuç olarak bilgi var içinde. Bu tamamen haftalık kopya gibi bir şey. Rock okulunun haftalık, ucuz bir kopyası.

- *Üslup ve dil...*

- Çeviri olan yazılarda, o insanların sözlerini değiştirmek istemiyoruz. İngiliz argosunda da, Amerikan sokak dilinde de karşılığının ne olduğu belli olan bir lafı değiştirmek iyi gelmiyor bize. Ama onun dışında bizim yorumumuz olan yazılarda çok esnek davranıyoruz. Sokak dilini kullanıyoruz. Çok popüler bir insana ait olan bir lafı sokak dili kelimelerle değiştirmeyi canımız çekmiyor. Yanlış bir imaj adamın sempatisini zedeler. Bu bizim çomak sokacağımız bir tekerlek değil ki.

- Sabah *Yayın Grubu'yla ilişkiniz...*

- Buranın dergi çıkarmak gibi bir görevi var. Bize Sabah Yayıncılık dergi çıkarmak, yeni atılımlarda bulunmak gibi bir şans verdi. O şans değerlendirildi.

Sabah sadece bizimle, "tamam sizin derginizi de basıcam, şu güne yetiştirin" diye fırçalarla ilişki kuruyor. Bizim kağıdımız rotatiften geçerken rotatifin pisliğini temizlediği için bir sonraki cicili bicili baskıya ön hazırlık da yapıyor. Yani bir tuvalet kağıdı niteliğinde, amacına bu kadar uygun hiçbir şey olamaz.

- *Hitap ettiğiniz kitle...*

Tüm müziksever insanlar, belirli bir yaş grubunu düşünmüyoruz. "Akmar Pasajı'na Metallica tişörtlü çocuklar gelip kaset seçiyorlarmış. Vay efendim iki gün önce çelik çomak oynayan çocuklar Metallica tişörtü nasıl giyermiş, yok adam olmuşlar falan" diye okuyucu mektupları alıyorduk. İlk başta böyle bir okuyucu kitlesi vardı. "Hitler tişörtü giyeceğine Metallica tişörtü giyiyor, aman ne güzel, sizden biri olmak istiyor; bağrınıza basacağınıza, neden dışlıyorsunuz" türü cevaplar verdik. Uzun mektup alışverişleri oldu. Sonunda büyük bir kalabalık onlara sempati ile bakmaya başladı. Bu jenerasyon yaş grubu olarak belirli bir sınırı olmayan bir duruma gelmiş durumda.

- *Yerli* rock dünyasın*da **Rock Kazanı**'nın sizce yeri...*

- Bence pol (kutup) pozisyondayız. Tamamen oto yarışlarında olduğu gibi, seyircinin, izleyicinin ve teknik kadronun yardım etmesi ve koruması gerekiyor. Türkiye'de büyük skandallar bile o kadar çabuk unutuluyor ki, böyle bir dergi de en fazla bir jenerasyona arkadaşlık ediyor. Bir heyecan, bir iki yıl belki hep

birlikte yaşanıyor. Ondan sonra bu jenerasyon eriyor ve başka şeylere ilgi duymaya başlıyor.

Başka dergiler de var. Pop televizyonlardan ve radyolardan avaz avaz; hep en önde olmaya şartlanıyor. Ama İngilizce bilen, birazcık daha enstrümantal yeteneği olan, hafif müziği kurcalamış, daha geniş bir spektrumu olan gençlik de, sadece bir tek dergiyle ilgileniyor. Ve bunların arasında **Rock Kazanı** da var. Biz gençliğin su faturası, elektrik faturası gibi sürekli alınan bir şeyi olmak istemiyoruz. Yanından ayırmasın, biz her hafta o eve girelim, o insanın dergisi olalım gibi bir derdimiz de yok. Az da satalım, çok da satalım. Ama bir yandan da her kitlenin okuyabileceği, beğeneceği şekilde bir şeyler yapmaya çalışıyoruz. İlla özel, trip, klik laflarla ulaştığımız bir kitle yok. Sırf birilerinin anlayacağı bir dil kullanmıyoruz.

ÇALINTI DERGİSİ

Çalıntı rock dergilerinden düşünsel düzlemde bir kopuşu yansıtır. Derginin manifestosu sayılabilecek ilk sayının "başlarken" yazısı, **Çalıntı**'nın medyatik dergilerden ve **Stüdyo İmge**'den ne yönde farklı olduğunu ortaya koyar.[1]

Öncelikle, **Çalıntı**, pek çok dergi gibi sadece müzik dergisi değil, aynı zamanda da bir kültür dergisidir. Bu bağlamda, -günümüzde ve özellikle ülkemizde unutulan- rock'ın bir müzik türü olmanın ötesinde, bir " kültür" olduğu gerçeğini güncelleştirir. Ayrıca, "rock kültürünün" yorumlanması gerektiğine inanan **Çalıntı**, kuramsal bir bakış açısına sahiptir. Bu anlamda, akademik bir tavrı benimsediği söylenebilir. Dergi bu yönüyle; "rock kültürünün" varlığını öngördüğü halde, bu kültürü sorgulamaksızın, parçalarını oluşturan belli müzisyenleri ansiklopedik bir anlayışla ele alan **Stüdyo İmge**'nin popülizminden de ayrılır.

Bu akademik tavır, belli bir aktöreyi (etik) de beraberinde getirir. **Çalıntı**'dan önceki rock'la ilgili süreli yayınlarda, özgün üretim gibi görünen yazıların aslında kaynak gösterilmeden yapılan derlemeler oluşu; **Çalıntı**'yı daha titiz ve duyarlı davranmaya, dergideki çevirilerin, alıntıların veya kullanılan yazıların kaynaklarını kesin olarak belirtmeye iter. Böylelikle, dergide özgün yazıların sayısı az da olsa, hiç değilse yabancı kaynaklı yazılar "çalınmamış", "alınmış" olur. Derginin adı bu anlamda ironiktir; çünkü müzik yazarlarının 'hırsızlığının' teşhirini ve 'çalma' eyleminin protestosunu içerir.

Çalıntı'nın, Rock müziği kültür olgusundan kopuk düşünmediğine değinmiştik. Bu düşünceden hareketle, dergi rock kültürünün özünde başkaldırıyı içerdiğini vurgular ve bu çerçeve içinde, rock'ın politik yapısını deşifre etmeye ağırlık verir.

[1] Metin SOLMAZ, "**Çalıntı**'dan" **Çalıntı** dergisi, sayı 1

Böyle bir misyonu yüklenmekle, **Çalıntı** politik bir dergi kimliği kazanır. Öte yandan, dar anlamda, Türkiye gündemiyle ilgili siyasi mesajlar vermesiyle de dergi politik kimliğini pekiştirir. Sivas olayları, özel radyoların kapatılması ve nükleer teknoloji kullanımının yaygınlaşması gibi olaylar karşısında sergilenen duyarsızlığa tepki gösteren **Çalıntı**, iki çağrıyla da politik duyarlılık oluşturma çabalarına katkıda bulunur: "Arkadaşıma dokunma" ve "Başka türlü bir şey." Her iki kampanyanın da farklılığın korunması ve farklının yaratılmasına yönelik olduğunu görüyoruz.

Bu amaçlar, "Alışılmışın dışında, ilginç sözü olanların sesini duyurabilmeleri"[1] olarak tanımlanan **Çalıntı** platformunun kapsamı içindedir. Kendini bir platform dergisi olarak konumlandıran **Çalıntı**, okuyucuya bu yönde çağrıda bulunur: "**Çalıntı** anonim okura satılmak için çıkarılmıyor. Bireyselliği gelişmiş insanların buluştuğu bir komün olmayı amaçlıyor. Böylelikle okur ve yazar ayrımını en kısa sürede kaldırıp atmak istiyoruz."[2] Satır aralarını okursak, "bireyselliği gelişmiş insanlarla" "anonim okuru" birbirinden ayıran **Çalıntı**; ilkinin tanımını, varoluş bilgisine sahip, yani söyleyecek sözü olan ve bunu söylemekten çekinmeyen katılımcı okur olarak; diğerininkini ise, böyle bir "bilgi"den yoksun olan okur olarak öngörmüş olur. Öte yandan, **Çalıntı**, **Stüdyo İmge**'nin yaptığı gibi anonim okurun pedagojik amaçla bilgilendirilmesine ve hiyerarşik konum farklılığının bu yolla okur ile yazar arasına konulmasına da karşı olduğunu önceden belirtmiştir. Bu iki düşüncenin birbiriyle çeliştiği açıktır. Bir yandan bilgi yoluyla iktidar edinilmesine karşı olan **Çalıntı**, öte yandan bu bilgiye sahip olan ve olmayan arasındaki kategorik ayrımı önbelirlediğinden ve okurun katılma (varoluş) bilgisine sahip olup olmadığına dair bir ölçüt oluşturduğundan, hem karşı olduğu pedagojik konumu üstlenmiş olur, hem de sözkonusu bilgiye sahip olanların bu bilgi ile diğer "anonim okurlar" üzerinde içselleştirilmiş bir "iktidar" kurmalarını sağlar.

Bu noktada 85 yılının **Stüdyo İmge**'sine dönelim. **Çalıntı**'nın kendinden önceki süreli rock yayınlarından bir kopuşu gerçek-

[1] Metin SOLMAZ, "Çalıntı'dan", Suat BİLGİ, **Çalıntı**, sayı 7
Metin SOLMAZ, "Çalıntı'dan", Halil TURHANLI, **Çalıntı**, sayı

leştirdiğini söylemiştik. Oysa şimdi görüyoruz ki, belli noktalarda farklılıklar olmasına karşın, **Çalıntı** ilk **Stüdyo İmge**'nin başlattığı bir anlayışın mirasçısı sayılabilir. İki dergiyi karşılaştırmayı denersek, saptayacağımız ilk koşutluk, ikisinin de günceli yakalamayı hedeflememeleri ve bunun yerine, kendi alternatif gündemlerini öne sürme çabası içinde olmalarıdır. Bu anlamda her ikisi de medya örgütlenmesinin dışında yer alır.

Her iki dergi de, Türkiye gerçeğinde kültür/müzik olgusunun sorgulanması ve dönüştürülmesi çabası içindedir. **Stüdyo İmge**, açtığı Kültür/Müzik Dosyası'nda, bu dönüşümü başlatmayı amaçlayan kuramsal tartışmalara ağırlık verir. **Çalıntı**'da bu tür tartışmalar, yerelden çok evrensel bir eksen üzerinden yürütülecektir. Dergide doğrudan doğruya Türkiye gerçeğine değinen yazılardan çok, söz konusu tartışmalara kaynaklık edebilecek daha kuramsal makalelere yer verilir. **Stüdyo İmge**'nin açtığı türden bir dosya **Çalıntı**'nın üçüncü sayısında, "Heavy Metal Özel Sayısı"nda açılır. Bu dosyada, bu akımın Türkiye'deki sözcüleriyle görüşülür ve Heavy metal olgusu Türkiye coğrafyasında tartışılır. Fakat yerel gündemle ilgili bu tür bir araştırma yalnızca bu sayıyla sınırlı kalır.

Stüdyo İmge'nin 80'lerin ortasında Türk entelijansiyasınca küçümsenip yoksayılan rock olgusunu onların gündemine taşımasına benzer biçimde; **Çalıntı** da "Türk aydınının bilinçaltı '68"in,[1] aynı kesimce yeterince tanınmadığını belirterek, onun bu bilinmeyen yüzünü ortaya çıkarma misyonunu üstlenir; çünkü Türkiye'ye '68 bir siyasi ideolojinin simgesi olarak yansımıştır. '68'i '68 yapan "kültürel ardalan" ise hep gözardı edilmiş, "tali bir mesele" olarak kabul edilmiştir. Buradan hareketle, sekizinci- dokuzuncu sayı "Beat Yazını Özel Sayısı" olarak belirlenmiştir.

"Heavy Metal Özel Sayısı" belli bir konuya adanmış ilk sayıdır. Türk heavy metalcileriyle ilgili olarak "*sebepsiz asilere takılmayın*" mesajını ileten bu sayının ardından, **Çalıntı** sekizinci-dokuzuncu sayıda, "Beat Yazını Özel Sayısı"yla bize "sebepli asileri" göstermek ister gibidir. Daha sonra arada bir iki sayı atlayarak da olsa, özel sayılar bütünlenen bir dizinin parçaları gi-

[1] Suat BİLGİ, "Çalıntı'dan", Çalıntı, sayı 8-9

bi birbirini izleyecektir: İntihar özel sayısı, Jack Kerouac, Marilyn Monroe, James Dean ve gelecekte Che sayıları. Marilyn Monroe dizinin ilki olan "Beat Özel Sayısı" kapağında da boy göstererek, bütün bu gelişimi önceler. Bu dizinin parçalarının ortak noktaları; tümünün de '50'lerin sonlarıyla '60'lara ait ve 'efsaneleşmiş' olmaları, alanlarında bir devrimci, bir öncü olarak yorumlanmaları ve '68 ruhu' dediğimiz pathos'u canlandırmalarıdır. Bu ortak payda, Jacques Séguela'nın tabirini kullanırsak "hayallerimizin komünizmi"dir. Önerilen politik bir dizge olarak komünizm değildir; '68 ruhunun ve komünizmin yeni ve üst bir yorumu, bunların aynı zamanda '50'lerin Beat yazınının verimli damarlarıyla ve yarı anarşist bir tutumla beslenmesinden doğan bir kırmadır. Yaşam biçiminde köktenci bir devrime gitmeyi "düşleyen" bu ütopik, mutasyona uğramış '68 pathos'u, **Çalıntı**'nın günümüzdeki politik gerçekliğidir. Bu noktada **Stüdyo İmge**'nin, zamanında rock kültürünü varolan ideolojik düzen içine sokmak üzere o düzene göre yorumladığını, bu anlamda da uzlaşımcı olduğunu anımsayalım. Bu bilginin ışığında göreceğimiz **Çalıntı** ise, söz konusu pathos'un ölçüt alınmasıyla yorumlanmış bir rock kültürünün; kökenlerine, aslına dönerek, varolan düzene başkaldırmasını, onu yıkmasını savunan ütopyacı bir uzlaşmazdır.

Burada yukarıda sözünü ettiğimiz pedagojik boyutun **Çalıntı**'nın amacıyla oluşturduğu çelişki yeniden karşımıza çıkar. Birbiri ardından gelen özel sayılar gelişim halindeki bir projenin birer parçasıdır. O halde izlenen belli bir çizginin olduğunu, derginin bir öznesinin bulunduğunu söyleyebiliriz. Bu ise **Çalıntı**'nın bir platform dergisi olma amacı ile çelişir. Belki de, şimdiye kadar kendini göstermemiş olan o Godot misali beklenen "katılımcı okurlar" bir gün gelip dergiye el koyduklarında, bu çelişki de kendiliğinden ortadan kalkacaktır.

ÇALINTI DERGİSİ İLE YAPILAN RÖPORTAJ

(Aşağıdaki röportaj **Çalıntı** Dergisi'nin sahibi ve sorumlu yazı işleri müdürü Suat Bilgi ile yapılmıştır).

Çalıntı Dergisi bir proje olarak yerli rock dergilerinden düşünsel düzlemde bir kopuşu yaşama geçirdi. Bu kopuşun nedenini ve kaynaklandığı ortamı anlatır mısınız?

- **Çalıntı**'nın çıkmış olduğu 93'Martı'ndan önceki süreye bakacak olursak, **Boom Müzik** örneğini, **Stüdyo İmge**'yi, iki sayı çıkan **Müzik Dergisi**'ni ve **Stüdyo İmge**'nin kapatılmasından sonra üç sayı çıkan Metronom'u görüyoruz. Bu döneme baktığımızda o günlerin çok önemli bir özelliği ile karşılaşırız. Türkiye, tarihinin en politik dönemini yaşıyordu. **Boom Müzik**'i bir tarafa bırakacak olursak diğer müzik dergileri tamamıyle müzik ile ilgili dergi çıkartmak isteyen, hatta teorik ve pratik anlamda müzikle ilgilenen insanların kendi özel çabalarıyla gerçekleşmiştir. **Boom Müzik**'in bir sermayedarı vardı: Mehmet Ali Yılmaz. Ama kadro olarak baktığımız zaman **Boom Müzik** bugünkü **Walkman** ve **Blue Jean**'den farklı olarak, o günkü Türk pop müziğinin gündemiyle ilgileniyordu. Ayrıca rock, blues ve caz'a eğiliyordu. **Boom Müzik**'i, **Stüdyo İmge**'den, Metronom'dan ve **Müzik Dergisi**'nden ayıran çok kesin bir özellik daha var: kısa, haber niteliği taşıyan yazılar yayınlanıyor ve müziğin vitriniyle ilgileniyordu. Tarihsel olarak baktığımızda, müziğin sorunlarıyla ilgilenen, özellikle rock dediğimiz müzik türünü gündeme getiren dergilerin anası olarak ben **Stüdyo İmge**'yi görüyorum. **Stüdyo İmge**'de yazı yazan insanlar sonrasında, örneğin **Boom Müzik**'te de yer aldılar. Ama yazmak eylemi, insanların müzik üzerine yazma eylemleri kesinlikle **Stüdyo İmge** ile başlıyor. Ondan önce yazmak değil de tipik gazetecilik örnekleri verili-

yordu. Özellikle **Hey** Dergisi'nde yapılmış olan dergicilik değil de gazeteciliktir. Ama **Stüdyo İmge**'de insanlar bir yandan ilk defa yazı yazmaya başlarken, bir yandan da ilk defa müzikle ilgili yazıları okumaya başlıyorlardı. Zaten hemen akabinde müzikle ilgili kitaplar yayınlanmaya başlıyor. Bob Marley, Bob Dylan, The Beatles, Pink Floyd bunlardan birkaçı. O dönemde daha radikal isimler kitaplaştırılıyor. Ama orada bir yanlışlık, kısırlık ve sığlık var; rock tarihi ya da rock dendiğinde Bob Marley, Joan Baez, Bob Dylan, Jethro Tull, Led Zeppelin, biraz Sting, çokça Pink Floyd'la dolayımlı bir çerçeve kuruluyor. Punk faşist olarak gösteriliyor v.s. Yani rock'ın çerçevesi bunlarla oluşturuluyor. Bunların dışında bir yığın isimden hiç söz edilmiyor.

90'lı yıllara geldiğimizde, gözlenen çok açık bir şey var. Birincisi korkunç bir depolitizasyon yaşanıyor. Özellikle 80 darbesiyle apolitikleşmeye alabildiğince kapılar açılmış, insanlar politikayla ilgilenmez haldeler. Medyanın en teknik, en yoğun olduğu döneme geliyoruz: Şov dönemi, vitrin dönemi. Bu dönemde tabii daha güncel, daha aktüel, daha vitrinle ilgili bir dergicilik anlayışı gündeme geldi. Bu sadece müzik dergileri ile ilgili bir sorun değil, edebiyat dergilerinde de bir şeylerin sonu oluyor bu dönem. **Papirüs**, **Yazı** türü dergiler çıkmıyor artık. Estetik kaygılar taşıyan **Argos**, **Gergedan** gibi dergilere de rastlayamıyoruz. Dergiler düzeyinde bir kültür fakirleşmesi yaşanıyor. Ama çok şükür ki kitap yayını artıyor, kitaplar fazlalaşıyor. Kitaplar arttıkça insanlar sığ olmaktan kurtulmuş gözüküyorlar. 92'de kişisel ilişkilerle **Stüdyo İmge**'nin çıkmasına karar verildiğinde bu tür kaygılar da vardı işin içinde. Yani eski **Yazı** Dergisi, eski **Gergedan**'lar, eski **Papirüs** Dergileri gibi kültürü bir tarafa atamadan, eski **Stüdyo İmge** örneğini de önümüze koyup bir dergi yapmak istedik. Ama bu dergiyi yaparken 84'de çıkmış olan **Stüdyo İmge** gibi -küçümsemek adına söylemiyorum- üçüncü hamura basılan bir yayın değil, **Argos** gibi estetik kaygısı olan ama **Boom Müzik** gibi de olmayan bir dergi çıkarırsak okur potansiyeli daha geniş olur, ayrıca reklam alabiliriz diye düşünmüştük.

Sonrasında biraz farklı gelişti galiba. Böylelikle başka bir dergi arayışı başladı. Taner Ay ve Metin Solmaz **Çalıntı**'nın ilk

fikir onaylayıcılarıydı. Bir çok kişiyle görüşüldü, görüştüğümüz hemen herkes dergi fikrine sıcak bakıyordu. Metin'le kolları sıvadık ve çalışmaya başladık. Tek sorun Metin'in Ankara'da olmasıydı. Ankara-İstanbul mesafesi içinde dergi nasıl hazırlanacaktı? Derginin yaşayıp yaşamayacağı net değildi. Birincisi paramız çok kısıtlıydı. İkincisi insanların böyle bir dergiye nasıl tepki vereceklerini bilmiyorduk. 84'deki **Stüdyo İmge** belki çok net, çok olumlu bir dergiydi ama 94'de onu çağrıştıracak bir dergi yapmak ne kadar doğru olacaktı? Sonuçta insanlar bugün, **Papirüs, Yazı** gibi dergiler çıkarmıyorlardı. Önümüzdeki tek örnek hala çıkabilen **Birikim** Dergisi'ydi. **Birikim**'in yanında, yine belli kuramsal dergiler vardı. Akademik sorunsallarla uğraşan, vitrin anlamında tanıtan değil de sorgulayan, tartışan, yorum getirmeye çalışan, çabalayan bir dergi. Yani sonuçta üretimi zorlayan bir dergi olarak düşünüldü **Çalıntı**.

Stüdyo İmge'den kopuş olmaktan çok, genel bir kopuştu bu. **Stüdyo İmge**'den kopmuş olma ilişkisini ben en azından **Çalıntı**'da yazmış bir takım insanlar adına temkinli kullanmaktan yanayım. Çünkü **Çalıntı**'da yazmış, **Stüdyo İmge** yazarları gibi düşünülebilecek Gökalp Baykal, Eyüp İblağ, Turgut İblağ gibi isimler, sonrasında da Murat Beşer, böylesi bir talebe cevap vermiş isimler değillerdi. Derginin bir platform dergisi olmasını istiyorduk. Onlara dergiyi açıkladık. Nasıl bir dergi olacağını anlattık. Derginin **Stüdyo İmge**'den biçimi, formu, içeriğiyle farklı bir dergi olduğu ortadaydı. Bu farklı dergiyi benimseyen, bu farklı yapıya itiraz etmeyen bu insanlar; derginin platform olma özelliğinden de yola çıkarak dergiye yazı verdiler. **Stüdyo İmge** de kendi yayıncılık tarihiyle bir ilişki kurmaya kalktığında kendi tarihinden kopmuş durumdadır. Yani son çıkan haliyle. Belli bazı konularda belli bir bütünlüğü, belli bir istikrarı var ama sonuçta bir kopuş söz konusu. Bu kopuş da **Stüdyo İmge**'den kopuş olmaktan çok Rock'ın bir müzik türü olmanın ötesinde bir kültür olduğu olgusunun kopuşuydu. Bizce Rock sadece dinlenebilir bir müzik olarak sorgulanmamalı. Mesela "Modern Rock" kavramı bunlardan biri. Kültür öğesinden çok, vitrin öğesi ön plana çıkartılıyordu. Bunu bir de Türkiye'deki apolitikleşmeyle birlikte düşündüğünüzde, rock'ın bir altkültür olduğu olgusu daha da önem kazanıyordu. Bu durum kopuşu

daha da gerekli kılıyordu. Ülke böyle bir dönemden geçiyordu. İnsanlar hızlı bir biçimde politikadan kopuşu yaşıyorlardı. Ama sadece insanların apolitikliği değildi söz konusu olan, bir taraftan da sol diye andığımız kesimin Türkiye'de rock'a, Amerikan emperyalizminin müziği mantığıyla yaklaşmış olmasıdır.

Rock beslenimli kişiler olduğumuz ve rock'a daha radikal öğeler yüklediğimiz için, geçmişin daha radikal olması özelliğinden de yola çıkarak, rock kültürünü öne çıkarıp daha geniş ilgi konularıyla bir dergi yapmaya çalıştık. Örneğin, konularımızın içine sinemayı da aldık. Klasik müziğe ve jazz'a da yer vermeye çalıştık. Hatta son zamanda öykülere de yer vermeye çalışıyoruz. Burada bir şeyi itiraf etmemiz gerekiyor, caz'a gerekli yeri veremedik. Caz'a gerekli yeri veremedik derken, yine de caz adına önemli bir kaç şeyi gündeme getirdiğimizi söyleyebilirim. Bunlardan bir tanesi Roland Körg, bir tanesi Albert Ayler, bir tanesi Sun-Ra. Rock dinleyicisi bunlarla ne kadar ilgilendi bilemiyorum. Ama bunların hiçbiri de 92'de çıkan **Stüdyo İmge**'de yoktu. 92'deki **Stüdyo İmge**'nin konusu günümüz indie müziğiydi. Hatta sonrasında punk dergisi oldukları iddiasına da katılmıyorum: Punk öğeleri taşıdı ama hiç bir zaman bir punk dergisi olmadı, olamazdı da. Olmamasına da bir olumsuzluk yüklediğim sanılmasın. Zaten böyle bir amaçlarının olduğunu da sanmıyorum.

Bu geniş anlamıyla **Stüdyo İmge** ve yazarlarının dışında kalan birçok kişi ve görüşten de bir kopuştur. **Çalıntı**'nın çıkarılma nedeni de bu türden bir kopuşu karşılar. **Çalıntı**'yı bugüne kadar çıkan bütün dergilerden ayıran en temel özelliği de budur. **Çalıntı**'yı çıkarırken hiç bir zaman tiraja endeklenmedik. Derginin çıkarılması için gerekli bir tiraj söz konusuydu ama o tiraja göre politika belirlenmedi. **Çalıntı** adına devamlılığı için gereken tiraja hala varabilmiş değiliz. Kadro dergisi değiliz. Bu anlamda sıkıntılar yaşanıyor. Ama tiraj olgusunun ağır bastığı bir coğrafyayı düşünecek olursak, o coğrafyada "kopma tavrını" bulmak çok zor. Tirajı düşünen bir dergi kopuş politikasını uygulayamaz.

- Çalıntı adı?

Çalıntı'ya isim bulma süreci çok hummalı bir süreçti. Bir dergi çıkartmaya karar verdik ve dergiye yazı yazacak isimleri tespit ederek bu kişilerle görüşmeye başladık. İnsanların ilk sordukları derginin adının ne olacağıydı. Bu soruya maalesef cevap veremiyorduk. İsim hala belirlenememişti. Çok basit bir atışma oyunu sonucu ortaya çıktı. Karşılıklı isim atışmaları yapılıyordu. Bu atışmalar sonucu isim babalığını Kemal Can'ın yaptığı **Çalıntı** ismine karar verildi. İkinci aşama logoydu. Logo için Nevzat Çalışkan'dan yardım istedik. Nevzat birkaç eskiz hazırlamıştı. Şu an kullandığımız logoyu belirledik. Sonra da gidip resmi izni alıp dergiyi çıkartmaya başladık.

Çalıntı ismiyle çalmanın meşruluğu arasında bir ilişki kuruluyordu. Özellikle de: hım, arak gibi. Ama kesinlikle **Çalıntı**'nın, çalman yani birisinden gasp edilen anlamında kullanılması düşünülmedi. İlk etapta bir enstrüman çalmak: Bizler enstrüman çalan insanlar değildik, grup kurmuyorduk, dergi oluşturuyorduk, o yüzden çalman değil de çalıntılık, çalınana yakın birşeydi. Enstrümanlarına hakimsindir, bir grup kurmuşsundur, sahnede çalıyorsundur. Biz çalan değil fakat o çalınan şeye karşılık birer sestik. Onu notaya değil söze dönüştürecektik.

*Bir müzik-kültür dergisi olan **Çalıntı** bunu rock kültürü bağlamında güncelleştirdi. Bu çabanın amacını anlatır mısınız?*

Herşeyden önce **Çalıntı** rock beslenimli bir dergi. Rock'ı da kültür olgusunun dışında düşünemiyoruz. Rock'ın bir müzik çeşidi olmasının haricinde bir kültür olduğunu, dünyaya bakarken bir tavır almanın parçası işlevini gördüğünü düşünüyoruz. Literatür diye bir derdiniz varsa, bunu kültür dışında düşünemezsiniz.

Çalıntı Fanzinlerle yakınlığı vurguladı bu anlamda medya dışı kalmayı tercih etti...

Çalıntı'nın ilk sayısında nasıl bir dergi yapacağımıza dair birşeyler söylemek gerekirken, varolan ve geçmişte çıkmış olan dergilerle ilgili bir analizde bulunmak gerekiyordu. Özellikle varolan dergiler içinde, biçimsel anlamda değil ama içeriksel anlamda fanzinlere karşı daha toleranslı, daha yakın davrandı-

ğımızdan sözedilebilir. Bunun nedeni, söz konusu dergilerin içinde özellikle müzik dergilerinin içinde bizim yapmak istediğimiz, biçimsel ve içeriksel yapıya uygun bir dergi olmamasıdır.

Fanzinlerin içinde de özellikle birinci sayıda sözü edilen **Laneth** Dergisi sözkonusuydu, bir de **Mondo Trasho**. Buradaki benzerlik ya da buradaki yakınlığa sahiplenme denilebilir mi, bilmiyorum. O dergilerle aynı yerde olmayı düşünmek gibi bir şey değil söylemek istediğim. Yani bizim yerimiz orasıdır anlamına gelmiyor. Ama fanzinlerin bir özelliği vardı: tirajı düşünerek, okurun isteklerini düşünerek dergi yapmıyorlardı. Fanzinlerin en önemli ayırdedici özelliği bu zaten. **Çalıntı**'yı düşünürken de buradan yola çıktık. Dergi çok satsın diye Guns'N Roses'ı kapak yapmak, Metallica posteri vermek, bu grupları gündeme getirmek gibi bir sancımız hiçbir zaman olmadı. Bütün bunları karşılaması anlamında fanzinlerle olan nisbi bir yakınlıktan söz ettik. İyi bir sabırları ve gayretleri vardı, özellikle **Laneth**'in. Epey bir süre çıkmayı başarabildi, o tür yapıdaki dergilerin okuyucusuyla daha bütün bir ilişkide olduklarını düşünüyorduk. Gerçekten de böyle oldu. Özellikle müziğin ve rock müziğin endüstrileştiği bir dönemde, medya dışı kalmak bir zorunluluktu, hatta bir gereklilikti. Rock'ın hatta hippi hareketinin yaşadığı en büyük handikaplardan biri medyayla olan ilişkileri rasyonalize edememesiydi, medyaya karşıydık, onun bir parçası olmak istemiyorduk. Bu yüzden kendi içinde tutarlı kalarak medya dışı olmayı yeğledik. Ne kadar koruyabildik bu yapımızı bunu bilmiyorum. Bunu da en iyi, okur değerlendiriyordur, ama ben bir biçimde hala medya dışı kaldığımıza inanıyorum.

*- **Çalıntı** editörün ve yayın kurulunun dergisi olmadı...*

Çalıntı'nın ilk sayılarının yayın yönetmeni Metin Solmaz'dı. Sonraki sayılarda, İmge'den tanıdığımız Halil Turhanlı yayın yönetmeni oldu. Yedinci sayıdan itibaren de editörsüz yayın hayatına devam etti.

Üç ayrı isimden dolayı üç ayrı dönem gibi gözüküyor. Aslında üç ayrı dönemden farklı dönemler var **Çalıntı**'nın içinde. Metin Solmaz'la yapılan üç sayılık dergi birbirinden farklı üç dergidir. Halil'le yaptığımız iki sayı dört-beş ve altıncı sayılar.

Her ikisi de birbirinden ve ilk üç sayıdan farklıdır. Yedinci sayıdan itibaren diğer dergiler, ilk üç sayıdan, Metin'in yaptığı ilk üç sayıdan ve Halil'in yaptığı iki dergiden yine farklıdır.

Şimdi burada bir terim kullanıyorum: "Metin'in yaptığı dergiler" ve "Halil'in yaptığı dergiler" diyorum. Bu terim doğru değil. Yani Metin'in yaptığı bir dergi diyerek **Çalıntı**'ya yaklaşamayız. Metin'in ağırlıklı olduğu bir dergidir. Ancak Metin'in düşünsel yapısının, sistematiğinin yansıdığı bir **Çalıntı** değildir. Ondan sonraki iki sayı da Halil'in 'damgasını' taşıyan iki sayı değildir. Söylemde biraz daha farklı olmak derdi vardı. Ama yine de bütün bunlar bir kimlik oluşturma çabasının farklı görüngüleriydi. Birinci sayıya ancak birinci sayı çıktıktan sonra dışarıdan bakabildik, ikinci sayı da öyle. Her konuda bir arayış vardı, her sayıda bilmediğimiz yeni bir şey öğreniyorduk bir başka sayıda bilmediğimiz yeni birşeyle karşılaşıyorduk. Çevirilerde, söyleşilerde, yazı ağırlıklarında, uslupta, herşeyde bir arayış sözkonusuydu.

En başta dergicilik anlamında çok amatördük. Teknik bir dergi imal etmek, üretmek olarak düşünüldüğünde çok amatördük. Herşey bir değişiklik içinde yaşandı, o döneme ait değişmeyen birşey olan heyecan hala da sürüyor. Bir sayıyı diğer sayıdan daha güzel yapmak, daha iyi yapmak, daha dolu yapmak. Yenilenen birşeyler vardı, yinelenen değil.

Bu anlamda **Çalıntı**'ya birinci sayısından itibaren editör dergisi özelliği yükleyemeyiz. Ama ben yine de Halil'le başlayan dönem (ki Halil birinci sayıda da, ikinci sayıda ve üçüncü sayıda da vardır.), çok köklü olmasa da bir şekilde değişiklik yaşandı diyebileceğim bir dönemdi. Halil'le birlikte dergiyi yaptığımız dönem hedeflenenler anlamında devam edemedi. **Çalıntı**'nın geleceği konusunda çok farklı projelerimiz vardı. Halil'le olabilecek şeylerdi bunlar. Halil'le devam edilmedi. Halil'in kendi ilgi alanının daralması anlamında da devam edilmedi. Şu anda da tartışmaların dışında kalamayan bir **Çalıntı** söz konusu.

- Derginin çizgisine kimler yön veriyor?

Derginin çizgisine yön veren herhangi bir kişi veya bir gruptan sözedemeyiz. Bu ne Suat Bilgi, ne Taner Ay, Süleyman

Bilgi, ne de Cem Yegül. Ama sonuçta çok lokal bir çalışma **Çalıntı**. Bir örgüt dergisi değil. Bir düşünce sistematiğinin dergisi de değil. Belli biçimlerde farklı eğitimler almış, farklı birikimleri olan insanların çok öznel çabalarıyla iteleniyor şu haliyle. O yüzden derginin oluşmasında ağırlıklı olan bu insanlar. Dergiye yazan bütün isimler derginin oluşmasında bir biçimde etkili olabilir. **Çalıntı**'nın diyelim ki yirmi beş kişilik daimi bir kadrosu olsa, **Çalıntı** şu an yirmi beş kişinin tartışmalarıyla çıkacak. Ama belli şeyler değişmez şeyler, rock kültüre bakış, dil, düzey, biçim aynı kalacaktır.

- *Platform dergisi olması...*

Türkiye'de dergi yayıncılığında kesin birşey var. Kimler çıkarıyorsa genelde o dergi o kişilerin veya o düşüncenin merkezinde oluşuyor. Örneğin şiir dergileri, 80 kuşağı tarafından çıkarılan bir şiir dergisiyse o dönemin şairlerine yer veren bir dergi oluyor. Sinema dergileri keza öyle. Siyasi dergileri de böyle. Sonuçta bir düşüncenin kendi dergisi olmuş oluyor. Bir şeyi tartışmaktan ziyade bir şeyi ortaya koymak ve kabul edilmesini sağlamak söz konusu.

Biz **Çalıntı** olarak platform dergisi derken, önümüzde geçmişten gelen iyi bir örnek vardı: **Birikim** Dergisi. **Birikim** de siyasi dergiler içinde bir platform dergisiydi. Herhangi bir siyasi görüşün dergisi değil, tartışan bir dergiydi. Türkiye için çok önemli kavramların tartışılmasını sağlayan bir dergi oldu. Örneğin; Yapısalcılık, Stalinizin, Avrupa Komünizmi bunlardan bir kaçı. Müzik dergisi olarak, biz **Çalıntı**'da da bunu yapmayı istedik. Hem ilgiler anlamında bir platform olmasını istedik. **Çalıntı** bir rap dergisi, bir grunge dergisi, bir caz dergisi, bir klasik müzik dergisi değil. Bu anlamda da bir platform dergisi. **Çalıntı**'da türlü mantığının dışında, klasik müzik, sinema bulabiliyorsunuz; hatta öyle bir sayı açıyorsunuz ki rock müzik adına hiçbir şey bulamayabiliyorsunuz. Bu anlamda da bir platform dergisiydi. Belki çok imgesel bir şey olacak ama sevgi de çok platformatik bir şey. Rock'taki sevgi de öyle bir şey. Hatta komün dediğimiz de öyle. İnsanların, kalabalıkların bir arada yaşayabilme şartlarının oluşması demek. Bu anlamda da platform dergisi. Sanıyorum bir çizgimizde değişmeyecek.

Çalıntı'da günceli yakalamak gibi bir kaygının olmadığını görüyoruz...

- "Günceli yakalamak" gibi bir kaygımız yok gerçekten. Ama bu soruya güncelden uzak kalmak anlamında belirtmek isterim. Çünkü güncel olana uzak kalmakla, "günceli yakalama kaygısı"nın olmaması farklı şeyler. Rock müziğin içinde bulunduğu bunalımlı dönem güncel bir olgudur. Bundan uzak kalamazsınız. Keza Bosna'da öldürülen binlerce çocuk da öyle. Ama gündemde Suede, Therapy?, gibi topluluklar var diye çevremizi onlarla oluşturma gibi bir telaşın da içinde değiliz. Kaldı ki geleceğe ait bazı varsayımlarda bulunacaksınız, yine gündemle ilişki içinde olmalısınız. Bunu şöyle değiştirmek daha doğru olacak sanıyorum. Medyanın sunduğu güncelin dışında bir güncellikle flört halindeyiz. Yoksa güncelin tamamen dışında kalmak gibi **Çalıntı** adına yapılacak bir değerlendirme de yanlış ve eksik kalacaktır.

- Hitap ettiğiniz kitleyi tanımlar mısınız?

Burada neye ve kime göre bir betimlemede bulunacağız. Bu maalesef belirsiz. Medyanın belirlediği bir güncellik anlayışı içinde bakıldığında **Çalıntı**'nın "yaşlı hippi"lerin dergisi olduğu söylenebilir. Bunun sebebi **Çalıntı**'nın eskiye ait bir dergi olması değil, derginin içeriği ve bu konu hacmiyle, bu günün içerik ve hacim anlamının dışında bir dergi olması buna neden olarak gösterilebilir. Okurumuz olan insanlara bir kaç farklı açıdan bakıp bunu değerlendirebiliriz.

Yaş konumlarına göre bir sınıflamaya gidecek olursak, maalesef her ne kadar "yaşlılarm"dergisi gibi görünüyorsa da büyük çoğunluk 17-25 yaş arasi. Bu söz ettiğim çoğunluk aynı zamanda tepkilerini en açık ve etkili bir biçimde gösteren bir çoğunluk. Bir diğer grup 25 yaşın üzerindeki sinema, politika ve edebiyatla ilgilenirken müziği de boşlamayan, müziğe yaklaşımlarında alışılmış sol tavrın dışında kalmayı becerebilen 70 ve 80 kuşağı.

Kültürel ve siyasi kimliklere göre bir sınıflandırmaya gidecek olursak, genel olarak hepsi okumayı seven, araştırmacı, şiir, sinema ve diğer sanatlarla ilişkili kimseler. Tutucu değiller,

dünyaya sol perspektiften bakarken alışılmış sol tavrın dışındalar.

Siyasi yapılaşmada, anarşizme sempati duyanlar, -ortodosk Marksistlere göre- **Çalıntı**'ya daha fazla sempati duyuyorlar. Müzikal beğeni açısından yaklaştığımızda ise, daha çok 70'lerin müziği ile ilişkiyi koparmayan bu günün en iyi topluluklarını ve kişilerini dinleyen bir kesim (Cocteau Twins, Carter USM, Kingmaker, Iggy Pop, REM v.b). Caz ve klasik müzikle de ilgililer.

***Çalıntı**'nın, kültür müzik düşüncesine sorgulayıcı ve dönüştürücü bir katkısı olduğunu söyleyebiliriz sanırım. Bu anlamda '85-'86 yılları arasında yayınlanan ilk **Stüdyo İmge** dergilerinin bir devamı mı?*

Ülkemizdeki müzik kültür düşüncesine sorgulayıcı ve dönüştürücü bir katkıda bulunmayı başarabilmişsek ne mutlu. Bunu söyleyebilmek çok iddialı bir şey. Bu anlamda değil, ama rock'ın sorgulayan, ortodosk sol söylemle rock adına bir kavgası olan ve bu kavgayı sürdürmesi açısından **Stüdyo İmge**'nin devamı nitelemesini kullanabiliriz sanıyorum. Fakat kastettiğim dönem **Stüdyo İmge**'nin ilk dönemidir, bu sorgulayıcı ve "kavgacı" yan 2. dönemle birlikte hafifler ve 3. dönemle birlikte son bulur. Çok iyi incelediğine İmge'nin son döneminin belirgin özelliklerinden biri olarak Turgut Özal'ın oluşturmaya çalıştığı "çağ atlamış Türk" kimliğiyle örtüştüğü görülür. Sonraki İmge'ler, öncesinde sol söylemle çatışabildiği oranda, Türkiye'deki rock topluluklarıyla bir çatışmaya girmeden "biz de bakın neler yapılıyor" dercesine bir "Türk Rock'ı" söylemine bulanmıştır. Bunda özalizmin payı az değildir.

- ***Çalıntı** "anarşist mi, punk mı, sosyalist mi?"*

- "Belirsiz" oluşumuz bir taraftan tepkiler alırken büyük bir çoğunluk tarafından da onaylanan bir yanımız. "Belirsizlik" yalnızca bizim sorunumuz değil bugünün dünyasında böyle bir sorun hakim. Ama yine de çok genel hatlarıyla belirsiz olduğumuzu söyleyemeyiz. Hem anarşist, hem sosyalist, hem punk bir **Çalıntı** çıkarsamak mümkün. Bunun bir çeşit oportünizm olduğu söylenebilir. Ama gerçek anlamda bir oportünizm diyemeyiz. Aklıma **Rolling Stone Dergisi**'nin Jerry Garcia ile yapılan

söyleşisi ve o söyleşide Jerry Garcia'nın The Grateful Dead için söyledikleri geliyor: "Bize teker teker Grateful Dead müziği nedir diye sorsaydınız birbirinden çok farklı yanıtlar alırdınız. Şimdi hepimiz aşağı yukarı aynı şeyler üzerinde odaklandık. Herkes hala kendi bakış açısından bakıyor, ama Grateful Dead müziği de gerçekte bu zaten. Grateful Dead müziği holografik bir deneyimdir. Gruptaki tüm elemanların bakış açısından oluşmuştur. Bunun sonucu olarak baktığımız her değişik açıdan bir başka yönü yakalanır." Grateful Dead nitelemesi aslında **Çalıntı**'ya çok benziyor. Özellikle holografik bir deneyim olması açısından.

Genel hatlarıyla iktidar kavramını sevmeyen, reddeden bir tavrımız var. Reddedilen bir iktidarın yerine yeni bir iktidar öneren anlayışa karşı da kuşkuyla yaklaşıyoruz. Buradan bakacak olursak **Çalıntı**'ya anarşist denilebilir. Ama anarşistlerin Marksizmi yok sayan mantığının ötesindeyiz. Hologramı unutmayalım. Kaldı ki **Çalıntı**'nın Grateful Dead gibi belirli sayıda insanın sürekli olarak var, pratikte böyle bir örgütlemeden söz edemeyiz. Aynı günümüz dünyasında geçmişte olduğu gibi altı kalın çizgilerle çizilen bir Marksizm'den Troçkizm'den, Anarşizm'den söz edilemediği gibi. Örneğin bir ekoloji kavramı bir çok yapının sistematiğinin tekrar gözden geçirilmesine neden olabiliyor.

*- Diğer rock dergilerini değerlendirir misiniz? Sizce **Çalıntı**'nın bu dergiler içindeki yeri...*

- Bunları isimleşerek sanırım işimiz daha da kolaylaşacak.

Rock Dünyası; öykündükleri dönem ve türler ne kadar olumlu olursa olsun bir S. Tahsin Ünlü dergisi adeta. Derginin bütün konu, anlayış, ve uslubu da dergiyi çıkaranın ekseninde gidiyor. Bu özelliğiyle ben **Rock Dünyası**'na dergi diyemiyorum. Bunu söylerken bir küçümsemenin yada bir olumsuzlamanın peşinde değilim. Ama tamamıyla S. Tahsin Ünlü damgasını ve çizgisini taşıyan bir 'dergi'.

Rock Kazanı ve **Rock Expres**, gibi dergilerin yalnızca isimlerinin rock olduğuna inanıyorum. Bu dergiler para sahibi gruplara, para kazanacakları dayatmasıyla kabul ettirilmiş, tama-

miyle bir kaç metal dergisinin çeviri versiyonları. Üstelik iyi de değiller.

Rock! (ve Rock) dergisinin kadrosu diğerlerinden farklı. Ama yine de gerçek bir rock dergisi olduklarını sanmıyorum.

Stüdyo İmge bu özelliğine, üçüncü dönemiyle biraz kuşku taşıdı galiba. Özellikle bu dönemin ilk birkaç sayısıyla. Ama sonrasında vitrinle ilgilenmekten başka birşeyle ilgilenemez hale geldiler.

Laneth; ilk başlarda iyi gidiyordu ama sonrasında en başta kendilerine ihanet ettiler. Son birkaç sayıları **Laneth**'in ihanet sayılarıdır. Sanıyorum bunu en iyi okurları değerlendiriyordur.

Bütün bunlardan geriye bir tek **Çalıntı** kalıyor demek istemiyorum. Kaldı ki **Çalıntı** bir rock dergisi değil. Rock beslenimli bir müzik kültür dergisi. Ama yine de, böyle olmasına rağmen, rock açısından en 'bakir' dergi bana **Çalıntı**'ymış gibi geliyor. Bugüne kadar **Çalıntı**'da bu türden bir ihanetle karşılaşamazsınız. Oysa **Laneth** de **Stüdyo İmge** de ihanet etmişlerdir.

ROCK! ve ROCK DERGİLERİ

Rock! Dergisi, 1993 ekiminde Medya Press Yayın Grubu tarafından çıkarılmaya başlanır. Derginin kadrosu ağırlıklı olarak **Rock Kazanı**'ndan gelmektedir. Kendini "aylık rock ve metal müzik dergisi" olarak tanımlayan **Rock!**, dört sayı çıktıktan sonra yayın yaşamını noktalar. Bundan üç ay sonra, 1994 mayısında hemen hemen aynı kadro Boyut Yayın Grubu ile anlaşarak dergiyi bu kez **Rock** adıyla ve "aylık müzik dergisi" tanımlamasıyla çıkarmaya başlar. **Rock** Dergisi'nin bu serüveni de üç sayı sonra sona erer.

Bir sürekliliğe sahip her iki dergiye bakıldığında, sözü geçen tanımlamalar dışında pek bir değişikliğe rastlanamaz. Görülen tek fark **Rock** Dergisi'nin grunge'a daha fazla ağırlık vermesidir. Bu yakınlıktan dolayı bu yazıda her iki derginin de ortak analizi yapılacaktır.

Rock! Dergisi ilk çıktığında biçimi nedeniyle okurlardan tepki alır.[1] Neden, derginin bir rock dergisinden çok pop dergisi gibi durmasıdır. Dergi, 'top ten' listesine, şarkı sözlerine yer verme, poster ve resim bolluğu, promosyon olarak dergiyle birlikte kaset dağıtımı ve kuşe kağıda baskı gibi bir 'pop dergisi'nin bütün özelliklerini gösterir. Bu tarz, dergideki yazıların içeriklerini de belirler. Kuramsal tartışmalara ve yorumlara yer vermektense, fanlara seslenen magazinsel yazıları tercih eder. Bu yönüyle dergi **Rock Kazanı**'nın başlattığı geleneğe dahil olur.

Bu gibi eleştiriler **Rock** Dergisi'nin birinci sayısında şu biçimde yanıtlanır: "Geniş bir yelpaze içinde, estetik ve söylem bütünlüğü olan dost bir dergi(yiz)..."[2] Böyle bir bütünlüğün var-

[1] Bkz. **Rock!** Dergisi, sayı 2, 1993.
Rock Dergisi, sayı 1, 1994, s. 1.

lığı yadsınamaz, ama bu bütünlük 'rock biçemi'nden çok 'pop biçemi' içinde anlamlandırılabilir.

Buna karşın "rock(`ı) bir yaşam tarzı"[1] olarak benimseyen dergi, "dürüstlük ve içtenlik rocker'ların en önemli özelliğidir"[2] diyerek rock felsefesini ve yaşam biçimini rocker'lara yansıtma çabası içindedir. Bu yaklaşım "Lady Zone" sayfasında da görülür; kızlara Kemancı'da nasıl davranmaları gerektiğine dair öğütler verilir.[3] Bu köşe ile **Rock** 'dişi rocker'lara ayrıca seslenen ilk dergi olur.

Derginin bir diğer 'ilki' de yabancı gruplarla yapılan özgün röportajlardır. Bunların yanısıra yerli rock gruplarını da, onlarla röportajlar yaparak tanıtır. Ayrıca yeni oluşmaya başlayan müzik sektörünün elemanları arasında (müzik grupları, organizatörler, izleyiciler ve medya) köprü kurmaya çalışır.[4]

Rock'm *fanlara* yönelik, yorumsuz yazı biçimiyle **Rock Kazanı**'nın çizgisini paylaştığını söylemiştik. Buna karşın, **Rock Kazanı** "otuz grubun detaylarının macerası(nı)"[5] anlatırken, **Rock** Dergisi -daha geniş bir yelpazeyi benimseyerek- "*Rockçının Seyir Defteri'nden*" adlı giriş yazısında okuyuculara "bazı gruplara ve türlere saplı kalmayın, her müziğe açık olun"[6] çağrısını yapar.

---

1 **Rock** Dergisi, sayı 2, 1994.
Rock Dergisi, sayı 2, 1994.
Bkz. **Rock** Dergisi, sayı 2, 1994.
Bkz. **Rock** Dergisi, sayı 3, 1994.
Bkz. **Rock Kazanı** Dergisi ile yapılan röportaj.
Rock Dergisi, sayı 3, 1994, s. 1.

ROCK! ve ROCK DERGİLERİ İLE YAPILAN RÖPORTAJ

(Aşağıdaki röportaj derginin editörü Levent Demirtürk ile yapılmıştır).

*- **Rock!** Dergisi'nin doğuşu ve kadrosunu anlatır mısınız?*

Özgür Yici'nin Media Press'e dergiyi kabul ettirmesiyle "**Rock!**" doğdu. O zamanki kadro genellikle **Rock Kazanı**'ndan geliyordu. Özgür Yici, Arif Hamdi Karaçalı, Ertan Türkmen daha önce **Rock Kazanı**'nda çalışmıştı. Daha sonra bu kadroya **Garaj** Dergisi'nden Hilmi Tezgör eklendi. Ben de o dönem Hilmi ile birlikte **Garaj** Dergisi'nde çalışıyordum. **Rock** Dergisi'ne üçüncü sayıdan itibaren ben de katıldım.

- Boyut Yayıncılık'a nasıl geldiniz?

Rock dergisi için herkes battı diyordu. O zaman Media Press şirketinin daldığı büyük borçlardan çıkmaması üzerine batmasıyla dergi de kapandı. Bu olaydan sonra çeşitli yayın kuruluşlarıyla görüşmeler oldu. Bora (Çiftçi) baştaydı o zaman. Boyut Yayın Grubuyla anlaşıldı. Ve bir kaç ay geçtikten sonra ilk sayımız çıktı.

***Rock!** dergisinde "Aylık Rock, Metal Müzik Dergisi" tanımlamasını kullanmıştınız.*

Rock dergisinde ise bunun yerini "Müzik Dergisi" tanımlaması aldı. Neden?

Bu bir tesadüf bence, özel bir nedeni yok. Gerçi bunu **Rock** dergisi'nin eski yayın yönetmeni Bora Çiftçi belirlemişti ama belli bir şeyi dikkate alarak yaptığını sanmıyorum. Evet, aslında bu farkı şimdi sen sorunca farkettim. Ama dikkat edildiğini veya bir kitle değişimi olsun diye yapıldığını sanmıyorum.

***Rock!** dergisi daha metal müzik ağırlıklı mı? İki dergi arasında böyle bir farktan bahsedebilir miyiz?*

Rock! dergisi daha metal müzik ağırlıklı diyemeyiz. Fark kadronun sürekli değişmesi. Derginin çizgisini de gelen kişiler etkiliyor. **Rock** dergisinde grunge ağırlıktaydı. Bu bizden kaynaklanan bir şey değil. Bir kaç arkadaşımızın etkisiydi. Belki de daha çok bir boşvermişlik vardı. Yönetimin bozukluğundan ötürü ne gelirse onu yayınlamak tavrı vardı. Mesela bu son sayımıza da yansıdı biraz. Çünkü derginin tamamlanması amacıyla yola çıkıldı. Therapy? posteri hazırdı, mecburen girdi. Bir de baktık Therapy? posteri yayınlıyoruz. Bora Çiftçi ayrıldı. Şu an editör olarak Çetin Şan var. O da dergiyi etkileyecektir. Dergi biraz daha Deep Purple, Led Zeppelin'e, o tür müziğe kayacaktır.

- İkinci dergide "Modern Rock"a yer vermeniz de bu nedene mi dayanıyordu?

- "Modern Rock", dediğimiz gibi yönetim boşluğundan kaynaklanıyordu. Şu anda bir yönetim değişikliği söz konusu. Bundan sonra getirilen yazı değil de, önceden yapılan plana göre yazılan yazılar yayınlanacak. Modern Rock da olması gerektiği kadar, bir sayfa iki sayfa olacak.

***Rock** dergisinde görselliğin önemli bir yer tuttuğunu görüyoruz...*

- Bu derginin satması için gerekli bir şey. Satması da derginin devamı için şart. Biz de bu yüzden mümkün olduğunca çok resim kullanıyoruz. Ama son sayılarda posterlerin çokluğu bariz bir biçimde görülüyor. Bundan sonraki sayılarda posterleri azaltıp yazıları çoğaltacağız. Ama resimler azalmayacak.

- Posterlerin çokluğu, hitap ettiğiniz kitleyle de ilgili sanırım...

- Hayır, bu da aynı şekilde yönetim bozukluğundan kaynaklanıyordu. Bu sayıda mecburen öyle verdik. Posterlerin nedeni derginin sayfalarını doldurmaktı. Bu yayın yönetmeninin tercihiydi. Ne kadar çok poster olursa, o kadar az insan yazı yazacaktı. Ne kadar az insan yazı yazarsa, o kadar az para cebinden çıkacaktı. Derginin geleceğini değil de kendi cebini düşünüyordu.

- Promosyon konusunda ne düşünüyorsunuz?

Promosyonlar devam edecek. Kasetten başka, konser biletleri, kitaplar, rock barlara ücretsiz girişler gibi değişik promosyonlar yapmayı düşünüyoruz. Aklımıza geldikçe yapabildiğimiz ölçüde.

Yönetim değişikliğinden söz ettiniz, bu dergiye nasıl yansıyacak?

- Sayfa sayısını çoğaltacağız, buna bağlı olarak yazılar çoğalacak. Yabancı gruplarla röportajlar yapacağız. Her türe yer vereceğiz. Mesela bir ara death metal'e hiç yer vermiyorduk. Death metal'e de yer vereceğiz, Mümkün olduğu kadar her türe yer vereceğiz fark bu olacak.

- Derginin yerli rock gruplarıyla ilişkisi...

Yerli rock gruplarıyla ilişkilerimiz iyi. Yerli rock gruplarıyla her zaman çalıştık, çalışmaya da devam edeceğiz. Ama bundan sonra daha seçici olacağız. Bora Çiftçi'nin yaptığı gibi sadece arkadaşı olan gruplarla röportaj yapmak yerine, piyasada kaseti olan veya büyük bir izleyici kitlesi olan grupları tercih edeceğiz. Demo eleştirileri devam edecek. Gruplar demolarını göndermeye devam etsinler, bekliyoruz.

*- **Garaj** gibi, **Mr. P** gibi tabloid boyutu niye düşünmediniz?*

- O dergiler, müzik dergilerinden çok mizah dergileriyle aynı kefeye kondular. O nedenle belki hitap ettikleri kitleye ulaşamadılar ve devam edemediler.

*- **Rock** dergisinin çerçevesini tanımlar mısınız?*

- Kapakta yazdığı gibi biz müzik dergisi değiliz. Rock metal dergisiyiz. Müzik dergisi olması daha güzel. Mesela Caz Festivali'nin en azından haberlerini yazabilmeliyiz. Yabancı rock gruplarında biraz daha hafife kayıp, pop-rock gruplarına da yer verebiliyoruz. Türkiye'de bu kalitede bir şey göremediğimiz için böyle bir şey olamayacak.

*- **Rock** dergisinin sizce diğer rock dergilerinden farkı?*

- Biz biraz daha özgürüz. Belli bir kısıtlamamız yok. Yazılar değiştirilmiyor, sansürlenmiyor. Diğer dergilerin elemanları daha baskı içindeler. **Blue Jean**'de olsun **Walkman**'de olsun, başlarında bir patronları var. Onlarda kısıtlama var, mesela küfür-

lü veya adi yazılar yazamaz onlar. Ama onların da imkanları büyük. İzmir'de, Ankara'da veya yurtdışında konserler olduğunda bütçe çıkıyor ve konserleri izlemeye gidebiliyorlar. Bizde öyle bir şey yok, tabi olsa çok iyi olurdu.

Stüdyo İmge görselliğe yer vermektense, yazıların çokluğunu önemseyen bir dergiydi. **Çalıntı** bize göre tabi daha ağır bir dergi, onların okuyucusu çok daha farklı. Çoğumuz oralardan gelme yazarlarız.

- Dergi'nin okurlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Yaşam tarzı olarak rahatlar, müzik tarzı olarak tutucular. Genellikle bir türe takılıp kalıyorlar. Death-metal'e daha fazla yer verinemizi istiyorlar. Son sayılar tepki aldı, grunge'dan pek hoşlanmıyorlar. Ben editörümüzün son sayıda söylediklerine katılıyorum. Okuyucular, dinleyiciler her türe kulak versinler. Sınır tanımasınlar. Her türde iyi sanatçılar çıkabilir.

GARAJ DERGİSİ

Haftalık **Garaj** Dergisi'nin ilk sayısı 7 Ekim 1993 tarihinde yayınlanmış, bu sayıyı 14 Ekim, 21 Ekim tarihlerinde yayınlanan ikinci ve üçüncü sayılar izlemiştir. Dergi, üçüncü sayısından sonra kısa yayın yaşamını noktalamıştır. Bir proje olarak **Garaj** Dergisi'nin doğumu, **Çalıntı** ve **Deli** dergilerinin ortak mekanı paylaşmaya başladıkları 93 ağustosuna dayanır. **Çalıntı** Dergisi'nin altıncı sayısında, derginin editörü Halil Turhanlı "(**Deli** Dergisi ile) Eylül ayı için ortak bir tasarımız var. Müzik, sinema, ekoloji, edebiyat ve mizahla içiçe haftalık bir dergi düşüncesini tartışıyoruz."[1] diyerek bizi bu projeden haberdar eder. **Çalıntı** Dergisi'nin bir sonraki sayısında "Yepyeni bir müzik ve gençlik dergisi üstelik haftalık" başlıklı bir ilana rastlarız. İlandan bu yeni derginin 24 Eylül 1993 tarihinde yayınlanacağını öğreniriz. **Garaj** Dergisi hemen hemen bir aylık bir gecikmeyle 7 Ekim Perşembe günü "haftalık müzik dergisi", "artık müzik okuyorsunuz" mottolarıyla ve başlangıçta amaçlanandan biraz uzaklaşarak daha çok müzik ve mizahın içiçe olduğu bir dergi kimliğiyle karşımıza çıkar.

Garaj Dergisi kısa yayın yaşamına rağmen oldukça farklı bir rock dergisi örneğidir. Farklılık kendini öncelikle biçimde hissettirir. **Garaj** Dergisi, üçüncü hamur kağıda basılan tabloid boyutuyla grafik tasarıma önem veren bir dergidir. Dergi bu yönüyle, biçimsel açıdan rock dergilerinden çok, mizah dergilerine yakın düşer. Dergide kullanılan dil de bu yakınlıktan etkilenmiştir. Herhangi bir dejenerasyona veya zorlamaya başvurulmaksızın, oldukça rahat bir üslup benimsenerek sokak dili yakalanmaya çalışılmıştır. **Garaj** Dergisi'nin dili ve grafiği kuşkusuz **Deli** Dergisi'nin etkisi altında biçimlenmiştir.

[1] Halil TURHANLI, "Çalıntı'dan", **Çalıntı** Dergisi, sayı 6, s. 1.

Garaj Dergisi haftalık bir dergi olmasından dolayı yayın politikası olarak haber türü, kısa yazıları benimser. Geniş bir müzik yelpazesi içinden, marjinal grupları ve türleri de yadsımayarak genellikle fanlara yönelik magazin türü yazılara yer verir. Bu tercihler, **Garaj** Dergisi'nin, **Çalıntı** Dergisi'nden çok daha "hafif" bir rock dergisi olması istemiyle örtüşür.

Garaj Dergisi'nin, **Çalıntı** ve **Deli** dergilerinin kullandıkları ortak mekana doğduğundan söz etmiştik. **Çalıntı** ve **Deli** dergilerinin birbirine yakın düşen politik angajmanları ve kültürel ideolojileri **Garaj** Dergisi'nin politik tavrını şekillendirir. "Merhaba" başlıklı giriş yazısında yazı işleri müdürü Suat Bilgi, -**Çalıntı**'daki yazılarında kullandığı söylemden oldukça farklı bir biçimde- kentten, sokaktan beslenen şiirsel bir dili ve oldukça kışkırtıcı bir tavrı benimser. "Yaşamlarımız gibi karmaşık, renkli, ucuz ve değersiz"[1] olarak nitelenen dergi, diğer pop veya rock magazin dergileri gibi "weekly magazine for happy little bullshit boys"[2] (mutlu, küçük, abuk gençler için haftalık dergi) değildir. Bu eleştirel tavrı en belirgin biçimde "iktidarsız" köşesinde görürüz. Her hafta, o haftanın "iktidarlıları"nın ve "iktidarsızları"nın seçildiği bu köşe verili düzenin iktidarı meşrulaştırıcı egemen değerlerine karşı alaycı bir eleştiri niteliğindedir.

Fakat bütün bu söylenenlerden **Garaj**'ın politik söylemi derginin bütününde kullandığı sonucunu çıkarmak yanlış olur. Derginin geneline baktığımızda gördüğümüz, müzik gruplarını tanıtıcı yazıların ağırlıkta olduğudur. Bu politik tavır derginin bütününe biraz yapıştırma dursa da, sonuçta derginin çok kesin çizgilerle belirlenmiş bir çerçevesi olmadığını söyleyebiliriz. **Garaj**'ın üç hafta süren kısa ömrü bu konuda kesinlemelere gitmemizi engellemektedir, yine de **Garaj** her anlamda açık kapılı bir dergi izlenimini uyandırmaktadır.

---

[1] Suat BİLGİ, "Merhaba", **Garaj** Dergisi, sayı 1, s. 1.

[2] A.g.e.

GARAJ DERGİSİ İLE YAPILAN RÖPORTAJ

(Aşağıdaki röportaj derginin yazı işleri müdürü Suat Bilgi ile yapılmıştır.)

*- **Garaj** dergisine baktığımızda **Çalıntı** ve **Deli** kadrosundan gelen insanlardan oluştuğu izlenimini ediniyoruz*

- **Garaj** dergisinin kadrosu **Çalıntı** ve **Deli** dergilerinin kadrolarından oluşmuş bir kadro değildir. Bunu söyleyebilmek için **Deli** ve **Çalıntı**'nın künyelerine bakmak yeterlidir sanıyorum. **Garaj**'ın ilk sayı kadrosunda, Murat Beşer, N. Özlem Gürel, Önder Olgun, Levent Demirtürk, Hilmi Tezgör, Cem Bozkurt, Afşin Akın ve Yahya Madra var.

Afşin Akın ve Yahya Madra dışındakiler, bilfiil **Garaj** kadrosu. Bu isimlerin o güne kadar ne **Çalıntı**'yla ne de **Deli** ile hiçbir ilişkileri yoktu. **Deli** kadrosundan denilebilecek üç isim var: biri Kemal Kenan Ergen (derginin sahibi), diğeri Mehmet Erdener (grafik tasarımı), bir diğeri ise Hakan Karataş (illüstrasyon). **Çalıntı**'yı çağrıştıracak ise iki isim var bunlardan biri benim, bir diğeri ise Süleyman Bilgi.

Garaj tamamen kendi kadrosunu oluşturmaya çalışan ve çizgisini bu kadro ile belirlemeye hazırlanan bir dergi idi. Nitekim **Çalıntı** ile **Deli** arasında da bir bağ kurmak yanlıştır. Sözkonusu olan tamamıyle mekana ve kişiler arası ilişkiye dayalı bir dayanışmadır. Özlem ve Olgun o dönem tanıştığımız arkadaşlarımızdı ve **Çalıntı**'yla ilişkileri **Garaj**'la başlamıştır.

*- **Garaj** dergisi boyut ve grafik olarak diğer Rock dergilerinden neden farklı olmayı tercih etti?*

- Derginin boyutuna karar vermek tamamıyle bizim isteklerimizin dışında gelişti. Çalışılan matbaa ve stoktaki kağıt, o ana kadar yapılan derginin yani **Deli**'nin özelliklerinde bir dergiyi gerektiriyordu. Ve öyle oldu. Üstelik çok büyük dezavantajları olmasına rağmen örneğin mizah dergileriyle birlikte satılması

gibi. Bu zorunluluk ve bu dezavantaj olgusu, konsantrasyonumuz sürecinde, bizi başka bazı noktalara da taşıdı. Örneğin mizah okurunu da müzik okuru olarak görebilmek ve özellikle de, kapanan **Deli** dergisinin okur potansiyelini **Garaj**'a dönüştürmek gibi.

*- **Garaj** dergisi grupları tanıtmaya yönelik teorik olmayan yazılardan oluşan haftalık bir dergi...*

Haftalık bir dergi hazırlıyorduk ve haber, aktüalite ağırlıklı olmalıydık. Bu soru sanki "**Çalıntı**'dan sonra böyle bir dergi de neyin nesi?" gibi ince bir suçlamayı da taşıyor gibi...? Böyle durumlarda bu türden ilişkiler kurmaya çalışmak ve birinden yola çıkarak diğerini yargılamaya çalışma "zeka"sı çok tehlikeli ve çok kırıcı. **Çalıntı** ve **Deli** kişilikleri **Garaj**'la kesinlikle karıştırılmamıştır. Karıştırılmadığı bir yana sulandırılmamıştır da. Üç sayıda tanıtmaya çalıştığımız gruplar hiç de yabana atılır gruplar değildi ve üstelik bu konuda da çok tecrübesizdik. Özellikle de haftalık dergi konusunda hiçbir tecrübemiz yoktu.

*- **Çalıntı** ve **Deli** birikimi dergiye nasıl yansıdı?*

- Fedakârlık - fedakârlık - fedakârlık.

- Böyle bir dergiye niçin ihtiyaç duyuldu?

Deli zor durumdaydı, bir taraftan da müzikle araları oldukça iyiydi. Bu türden arayışları vardı. Poster Bas gibi bir çalışmayla bir adım atmışlar ama başarısızlığa uğramışlardı. **Çalıntı**'yı çok seviyorlardı. **Çalıntı** ilkelerini magazinsel boyutta uygulayacak bir dergi önerileri vardı. Başlanılan noktadan çok değişik yerlere varıldı. Ve üç sayılık bir stoğu vardı. Üç sayıda belli bir ivmeyi yakalayıp sonrasında kendini farklı bir kimliğe doğru sürükleyecekti, olmadı.

Türkiye'deki rock yayıncılığı, sizce mizah dergilerinin içinde mi doğdu?

- Rock yayıncılığının, mizah dergileri içinde doğduğu düşüncesini kabul etmiyorum. Hayır. Müzik, özellikle de rock yayıncılığı başka bir şeydir, mizah çok başka. Bundan kasıt Aptüllica gibi isimlerse onun ne olduğuna bir türlü karar veremiyorum. Ne rocker ne de mizahçı. Ne peki? Bilmiyorum.

- Derginin yayın politikası...

- O güne kadar yapılmış haftalık müzik dergileri geleneğinin dışında biraz **Stüdyo İmge** biraz da Boom Müzik tarzı bir dergi. Ama politik özelliğini de gündemde tutan. Devam edebilseydik, punk önemli bir yer tutacaktı.

*- Örnek alınan bir dergi (**Mr. P** için Melody Maker olduğu gibi) var mıydı?*

- Hem mizanpajı hem de içeriğiyle örnek aldığımız bir dergi olmadı. Zaten herşey çok hızlı gelişti ve hızlı bitti. Ne olduğunu biz bile anlayamadık. Sadece bir deneyim olarak kaldı.

- Resimli bir dergi...

- Resimli bir dergi? Yeterince değil. Bu yüzden fotoğraf fakirliğimizi grafikle çözmeye çalıştık.

- Sokak dili...

- Sokak dili? Evet sokaktan geliyorduk çünkü. Üstelik sokağa da hitap ediyorduk. Bunu bile becerebildiğimizi söyleyemem.

***Mr. P** kendini müzik içinden politik tavır alabilen bir dergi olarak betimliyor. "İktidarsız" köşesini ve bu bağlamda **Garaj**'ın siyasetini değerlendirir misiniz?*

- **Mr. P**'nin hangi politik tavrın temsilcisi olduğu konusunda hiç bir fikrim yok. **Garaj**'ın da politik yanı hakkında bir şey söyleyemeyeceğim. Çok çabuk bitti. Şayet bitmeseydi... Güzel bir dergi olacaktı. Bundan eminim.

***Garaj** dergisinin okuyucusunu nasıl değerlendiriyorsunuz? (**Çalıntı**'nınki ile farkı)*

- Bunu tespit edebilmemize vakit kalmadı ki. Ama şunu biliyorum, daha kötü olanaklarla ve dezavantajlarımızla ve sesimizi duyuramamıza rağmen **Mr. P**'ye göre çok iyi bir tirajla kapandık. Dead can dance, Manic Street **P**reachers, Kingmaker, **P**orno for **P**yros, Cocteau Twins, Alice in Chains gibi grupları seçmiş olmamıza rağmen.

*- **Garaj**'ın diğer dergiler için yeri...*

- **Garaj**'a yayın olabilecek bir süreci tanımadık. Yalnızca üç sayı yayınlanmasına rağmen, kapanmasına en çok üzülünülen

dergilerden biridir. Henüz yeni yeni öğreniyorduk ve kendimize geliyorduk.

MODERN ROCK POSTASI: Mr. P DERGİSİ

Mr. P, 19 Mart 1994 tarihinde yayın yaşamına başlamadan önce, son **Stüdyo İmge** dergisinde görülen değişiklikler, yeni bir dergiyi haberler. **Stüdyo İmge** dergisi ile **Mr. P** hemen hemen aynı kadronun ürünleridirler. Bu organik bağ **Stüdyo İmge** dergisinin son sayısındaki yeni yüzü ve modern rock'a ağırlık veren yayın politikasıyla pekişir.

Stüdyo İmge dergisinin 1984'de yayın yaşamına başlarken, rock müziği ülke gündemine getirmeye çalıştığından söz etmiştik. 1994'de ise **Stüdyo İmge** kendi yarattığı bir başka dergiyle (**Mr. P**) bir anlamda kendi yarattığı "rock iktidarını" (tekelini) sorgulamaya başlar. Bu bağlamda, **Stüdyo İmge** geleneğinden olduğu kadar, rock'a tarihsel bir bakış açısından bir kopuşu yaşama geçirir.

Stüdyo İmge'nin **Mr. P** ile birlikte yayınlanmasının düşünülmüş olduğunu dikkate almak, olaya başka bir açıdan yaklaşmamıza yol açar. Bu perspektif içinden **Mr. P** ile **Stüdyo İmge** arasındaki fark, bir hız farkıdır. Her iki derginin de sahibi olan Levent Erseven'e göre **Stüdyo İmge** deyim yerindeyse daha "ağır takılırken", **Mr. P** "şimdinin müziğine, hemen" yer verecektir. Derginin haftalık bir periyodu benimsemesi de hız faktörünün bir sonucudur. Haber ağırlıklı dergi, işin yorum tarafını **Stüdyo İmge**'ye bırakmış görünür.

"Şimdinin müziği, hemen" sloganıyla özdeşleşen, "Modern Rock" kavramını ölçüt alan, birdenbire ortaya çıkan bu "hız"a yol açan dönüşüm nedir? Bu dönüşüme neden olan, oldukça rastlantısal bir şekilde ülkemizde yayına başlayan MTV'dir. Levent Erseven "MTV bizim görüntümüzdü" diyerek bu kanımızı doğrular.

Öte yandan **Mr. P** görüntüsüyle bize MTV dışında bir yayını da hatırlatır. Melody Maker'ın dergi kendi çizgisini bulana kadar geçici olarak **Mr. P** için örnek alındığı gene derginin sahibi tarafından dile getirilir.

Mr. P'nin politik söylemini çözümlediğimizde **Stüdyo İmge**'ye göre oldukça farklı bir görüntüyle karşılaşırız. İlk dönem **Stüdyo İmge** dergisinde, dönemin de etkisiyle oldukça açık bir biçimde ortaya konan politik tavır müzik yazılarını da şekillendirmişti. Son dönemde ise derginin politik vurgusu yok olmuştur. **Mr. P**, bu farklı tavırların her ikisine de uzak düşerek, siyaseti müziğin üstünde, müziği biçimlendiren bir etmen olarak görmez; aksine müzik içinden siyaset yaptığını öne sürer. İlk dönemdeki **Stüdyo İmge**'nin politik tavrı müzikle eklemleme istemi, **Modern Rock Postası**'nda yerini, müziğin kendisinin bir yaşam politikası olduğu görüşüne bırakır.

Mr. P'nin dili de öteki rock dergilerinden ve özellikle de **Stüdyo İmge**'dekinden oldukça farklıdır. İngilizce sözcükleri kullanmayı istemeyen dergi, rock dilinin ironisini yansıtmak amacı ile "günlük hayatta kullanıldığı biçimde ve dozajda" Türkçe küfüre başvurur.

Mr. P, oldukça yenilikçi yaklaşımının yerli kitleye bir şey ifade etmemesi sonucunda doğan tiraj sorunuyla batarken, tıpkı ana karnında ölen bir çocuğun annesini zehirleyip öldürmesi gibi beraberinde **Stüdyo İmge** dergisini de iflasa sürükler.

Mr. P DERGİSİ İLE YAPILAN RÖPORTAJ

(Aşağıdaki röportaj derginin sahibi Levent Erseven ile yapılmıştır).

*Son **Stüdyo İmge**'de "Yeni bir mizanpaj ve yeni bölümlerle karşılaştınız. Bu değişikliğin yeni çıkan dergilerle hiç bir ilgisi yok." demiştiniz. Bu sayıdan hemen sonra **Mr. P** yayına başladı. **Stüdyo İmge**'nin yerini **Mr. P**'ye bırakması da yeni çıkan dergilerle ilgisiz olarak mı gelişti?*

- **Stüdyo İmge** kapandı, yerine **Mr. P** çıktı gibi bir şey söz konusu değil. **Stüdyo İmge**, üç aylık bir kendini toplama dönemine girmiş, biz de **Mr. P**'yi çıkarmaya karar vermiştik. Her iki derginin de birlikte çıkmasını düşünmüştük. **Stüdyo İmge** aylık, **Mr. P** haftalık bir dergi olarak devam edecekti. Fakat teknik olarak **Mr. P**'yi zor çıkartır duruma gelince, **Stüdyo İmge** bütün yazıları yazılmış bir kısım yazıların tashihi yapılmış, bir kısmı dizilmiş olmasına rağmen bir türlü çıkamadı. Buradaki teknik donanımımız her iki dergiyi çıkartabilecek gibi olsaydı; şu an ikisi birden aynı anda kapanmış olacaktı. O anlamda, **Mr. P**'nin **Stüdyo İmge**'den farkı daha hızlı olması ve modern rock'a ağırlık veriyor olmasıydı. Yani **Stüdyo İmge**'de Led Zeppelin, Cohen, Tom Waits olacak, bunlar **Mr. P**'de ise tek bir sayfa yer alacaklardı. **Mr. P**'nin ağırlığı Modern Rock olacaktı.

Bunun yeni dergilerle alakası yok. Biz Melody Maker'e benzemeye çalıştık. MTV bizim asıl görüntümüzdü.

- *Neden haftalık bir dergi istendi?*

- MTV yanılgısı o. MTV'nin Türkiye'de çok ilgi uyandırdığını sanmıştık. Meğerse uyandırmamış. Mesela "Rage Against The Machine" diye bir grup var. Biz herkesin izlediğini sanıyoruz. Bu grup kimdir diyen insanların kafasında soru oluşuyor, bu sorunun cevabı **Mr. P**'de olacaktı. Biz grubu anlatıp Türkçe

sözlerini verecektik. Ama meğerse çok az insan merak ediyormuş.

*- **Mr. P** gençliği yakalamak istedi ve bütünüyle "şimdinin müziğine" kaydı. Bu anlamda hem rock tarihinden, hem de **Stüdyo İmge**'nin tarihinden bir kopuşu gerçekleştirdiğini söyleyebilir miyiz?*

Yok hayır. Varsa bile bu kadar ciddi bir kopuş değildi. **Stüdyo İmge** sürecekti. Bu farklı bir şeydi. **Mr. P**'yi alanın **Stüdyo İmge**'yi de alacağına, **Stüdyo İmge** alanın **Mr. P**'yi de alacağına inanıyordum. "Rage Against The Machine" **Stüdyo İmge**'de olamayacaktı. Bir ay boyunca **Mr. P**'lerde daha geniş anlatılması gerekenler, **Stüdyo İmge**'de anlatılacaktı. Tam bir inkar değildi.

*- **Stüdyo İmge**'nin birikimi **Mr. P**'ye nasıl yansıdı?*

- O birikim teknik olarak yansıdı. **Stüdyo İmge** ekibinin tümü **Mr. P**'ye de yazdı. Yalnız bu kadroya "yaz" dediğinde en az altı daktilo sayfası yazıyordu. Ama **Mr. P** için iki daktilo sayfasını aşmaması gerekiyordu. Haftalık dergide dil cambazlığı yapmadan, herşeyi kısa kısa anlatacaksın. Bunu öğrendiler.

*- **Mr. P** çıkartılırken "Melody Maker" mı örnek alındı?*

Melody Maker'ı örnek aldık. Bunu saklamaya da çalışmadık. Zaman içinde Melody Maker'dan ayrılacaktık. Orada hazır iyi ve denenmiş bir örnek varken, oradan başlamayı seçtik. Zaman içinde zaten değişecekti. O anlamda, karakteri olan bir dergi değildi. Daha doğrusu **Mr. P** karakteri Melody Maker'a endekslenmiş bir dergiydi. Ama çıkmaya devam etseydi. Altı, yedi ay içersinde kendi tavrını ortaya koyabilirdi.

*- **Mr. P**'nin dilinden ve uslubundan bahseder misiniz?*

- Çetin Şan **Mr. P** için iyi bir editördü. Onun dili biraz yılandır, biraz ironiktir. İnce dalga geçmeleri vardır. Dilde yeni birşeyler yaptık. Cici çocuk dili değildi kullandığımız dil ama dejenere de değildi. İkisinin arasındaydı. Bir Guns'n Roses haberi vardı, ben en çok onu sevmiştim: "Kodum mu oturturum!" Bu Axel'ın ağzından çıkmış bir laf değildi. Ama Türk olsaydı böyle bir laf ederdi. Küfürü kullandık ama çok adice kullanmadık. Günlük hayatta kullanıldığı şekilde ve dozajda kullandık. "Siktir git Jack" böyle bir başlıktı. Mesela biz karı kelimesini çok kullanıyorduk. Kadın grupları yerine "karı grupları" diyorduk.

O gruplar kadın grupları değildi, ağzıbozuk bir takım kadın gruplarından bahsederken karı grupları diyorduk. Yazdığımız grupların ağzıbozukluğuna eşdeğer bir dil kullanmaya çalıştık. Bu da dozundaydı sanırım.

Stüdyo İmge'nin Mr. P'ye dönüşümü sizce nasıl tepki aldı? Neden başarılı olamadı?

- **Mr. P, Stüdyo İmge**'den dönüşen bir dergi değildi. Melody Maker'den dönüşmüş bir dergiydi. Başarılı olamaması bizim MTV yanılgınızla ilgiliydi. MTV yerine "Zihni Müzik Evi"nden en çok satanın ne olduğuna bakarak dergi hazırlasaydık, başarılı olurdu. MTV'ye bakarak yaptık olmadı. Türkiye'deki rock dinleyicisinin nabzını yakalayamadık. Biz bu dergiyi Londra'da çıkarsaydık sanki daha çok satardı, gibi geliyor bana. Bu işin esprisi tabi. Derginin satışının düşük olması, bu insanların suçu değil tabi, biz onların ne yaptıklarını, ne istediklerini anlayamadık.

- ***Mr. P** Dergisi'nin, yerli rock dergileri içindeki konumunu değerlendirir misiniz?*

- Haftalık ve aylık kısa yazılı dergilere göre, daha dikkatli ve daha politikti. Biz ne istediğimizi biliyorduk, sadece satmaya çalışmıyorduk. Onlarsa sadece satmaya çalıştıklarından, okuyucunun isteklerine göre yazı yazıyorlardı. Biz araya yeni birşeyler sokuşturmaya çalıştık.

- ***Mr. P**'yi yeniden çıkarmayı düşünüyor musunuz?*

- Düşünüyoruz. **Mr. P** biraz değişmiş olarak çıkabilir ama bu tavır değişikliği değil de sunum değişikliği olur. Bir daha, herifin tekinin albümü çıkınca, üzerinden on beş gün geçmeden yazı yazamayacağız. Bu tip teknik değişiklikler yapacağız. Mr.P modern rock dergisi, yedi yıl sonra çıkarsa yedi yıl sonranın modern rock'ını yazacak. **Mr. P, Stüdyo İmge** kadar ağır davranmayacak. Yeni bir albüm veya grup çıkmışsa ve o an için iyiyse, "bunlar iyi" diyebilir.

MEGAPOLLARIN ÖZÜRLÜ ÇOCUKLARI

Milyonlarca insan öldükten ve kentler yerle bir edildikten sonra 1945 yılında nihayet savaş bitmişti. Ancak herşey yeni başlıyor, dev sosyal ve ekonomik değişimler yaşanıyordu.

İlk oluşum SOĞUK SAVAŞ dönemiydi. İki kutba ayrılan dünya (Doğu-Batı blokları) yeni bir savaşa girdi: Teknoloji savaşı.

ABD'de hükümet "SENİ İSTİYORUM" sloganını kullanarak halkı seferberliğe çağırıyordu. Çok çalışıp "komünizm denen canavarı" yok etmeleri gerekliydi. Benzer paranoya komünist devletlerde tersine işleniyordu.

Sonradan Üçüncü Dünya ülkeleri diyecekleri "ötekilerini" sömürmeye başladılar, aslında beyaz adamın yüzyıllardır yaptığından farklı olmayarak.

Konu olan bu ülkelerin halkları ise 1960'lara kadar "komünistler geliyor" söyleminin baskısı altında devlet için çılgınca çalıştılar.

1960'lardaki büyük değişim "Sosyal Refah Devleti"ne ulaşmakla oldu. Kişi başına düşen gelir artmıştı. İşsizlik maaşları ve devlet'e yakın sendikal kurumlar ile insanlar görünemeyen bir kuşatmaya alındı. Bir zamanların proleteryası göreceli bir biçimde (yanılsama) burjuvalaşmıştı. Bu gelişmenin beraberinde soğuk savaş döneminin totaliter etkisi de yavaş yavaş kaybolmuştu. Değişen tek şey ise otorite araçlarının biçimiydi (etki diyemiyorum).

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yetişen ikinci kuşak meta bolluğu içinde yüzdü; bu doymuşluk gençleri farklı yönlere itecekti. 1950'lerin sonunda uzakdoğu felsefelerinden beslenen Beatnik'ler ve varoluşçu felsefenin sinyallerinden etkilenen in-

telligentia bu değişime neden oldu. Peki neydi bu kapitalizmden kopuşun adı?

Beatnik akımı ile başlayan ve yaygınlaşarak Hippylik ile devam eden alt kültür patlamasıdır. Alt kültürlerin çıkış noktası egemen kültürün yadsınmasıdır. Sorgulanan ve dışlanan ise kapitalist sistemin "metalaştırıcı ve yabancılaştırıcı" işleviydi.

New York, Londra gibi metropollerde insanlar adeta teknoloji ile kaplanmış vücutları içinde mutluluk oyunları sergileyen yığınlara dönüşmüşlerdi. Sabah erken saatlerde metrolara doluşuyorlar ve mesai boyunca daha çok para daha yüksek statü için çırpınıyor, eve dönünce de (kapitalizmin büyük nimeti olan) televizyonların başına oturup yarışma programı, futbol maçı ve soap operalar seyrediyorlardı.

1960'larda görülen bu alt kültürler 1970'li yıllara gelindiğinde "evcilleştirme" dönemine girdi. Bu on yıllık dönemin sonunda Hippy'ler sembolik intiharlarını çoktan gerçekleştirmişlerdi bile.

1970'ler ile 80'ler arasında bir öncekine benzer, özellikte; ancak ondan farklı yeni alt kültürler doğdu: Punklar, Heavy Metalciler, alt kültürel sayılan rap vb. Onların da sonu hippyler ve rastafarianizm gibi oldu: Popülizm. 1980'lerde ise Yeşiller hareketi alt kültürel özellikler gösterse de yeni oluşan post-kapitalizm ona yaşama şansı tanımadı.

Alt-kültür kavramını iki olguya değinerek biraz açmak istiyorum.

1- Yadsımaya dayanma

Kapitalist modern toplumların özürlü evlatlarının hiçbiri uzaydan gelmemişti (Bazen öyle kabul edilmek istense de). Onlar da bu sistemin formasyonu ile yaşadılar. Ancak; kapitalizmin içinden; onun "şeylerini" kullanarak söylemlerin, adların ve fonksiyonların değiştirilmesiyle alternatifler yaratmışlardı.

Öncelikle estetik anlayışını sarstılar. Modaya uymuyorlardı, çok kaba postallar giyiyorlardı, - postalın temsil ettiği meşruiyet alanının aşağılanması, hippylerin saçlarını uzatması, egemen kültürün cinsel ayrımcılığının reddi-, "David Bowie"nin "Cool" gençliği, apartman topuklu ayakkabılar, parıltılı tozlar ve mak-

yaj. Bu şekilde kısaca örneklediğim estetiğin yadsınması sanata da yansıdı. İngiltere'de yayınlanan bir punk dergisinde iki akor gösterip ve ardından "Hadi grubunu kur ve müzik yap" denirken; Reggea müziğinin değişmeyen temposu ise akademisyenler tarafından sanat olarak görülmüyordu.

Her alt-kültürün müzik, giyim tarzı, şiirleri ve resimleriyle kendilerine ait estetikleri olduğu, popülerleşme sürecine kadar reddedildi durdu.

Görünüre yansıyan estetiğin ters yüz edilişi aslında bir etik yansımanın sonucu olmuştu. Bu kertede kutsallığın yokoluşundan bahsetmek mümkün hale geliyor: Devletin, ahlaki yaklaşımların, dinsel yapıların ve cinsiyetçiliğin yadsınması.

Hippylerin anti-militarist tavrı "savaşına seviş" sloganları Vietnam Savaşına, dolayısıyla orduya ve devlete karşı çıkışları. Hippylerin o dönemde sol söylem içinde yeralmalarına ve komünistler olarak adlandırılmalarına neden oldu.

Sex Pistols'un "Tanrı kraliçeyi korusun, Faşist rejim sizi birer salak ve potansiyeli birer bomba haline getiriyor."

Sözleriyle ise yüzyıllardır kutsallığı savunulmuş monarşizmin reddi sözkonusu oluyordu.

Rastalar, bir dönemin soul müziği ve rap gençlikleri ise beyaz kapitalist kültür içinde Afrikalılarını farklı biçimlerde de olsa yaşıyorlardı:

"Yüksek sesle şöyle

Ben siyahım ve gurur duyuyorum"[1]

James Brown

Politik etiğin eleştirisini örnekledikten sonra egemen ahlakın yadsınmasına geliyoruz.

"Anneleriniz sizin cinsel organlarınızın olmadığını düşlüyor." Gibi söylemle "Kutsal İncil'in günahkar çocukları" oluyorlardı. Kimi zaman da cinsiyetsizleşiyorlar, Adem ile Havva mitosunu yadsıyorlardı.

"Para bir uyuşturucudur. Amerika bir uyuşturucu kültürdür. Parayı marihuananızı almak için kullanın. Tüttürün onu."

[1] J.H. Moore aktaran: Dick Hebdige "**Gençlik ve Alt Kültürleri**", İletişim Yay.

"L.S.D. almak için Avrupa'ya yolculuk etmekten daha zenginleştirici bir deneyim.[1]"

Bu tür söylem ve onun pratikleri hem yerel yasaları, hem de toplumun değerlerinin kutsallığını reddeder.

Sonuç olarak; alt-kültürler yadsımaya dayanan sanatları, yaşam pratikleri, düşünce yapıları ve en önemlisi dilleri ile alternatif kültürler geliştirmişlerdir. Bu kültürlerin en önemli yanı ise tüm pratiklerini sanatla ifade etmeleridir.

2- Popülerleşme (-asimilasyon-)

Tüm alt-kültürler ilk dönemlerinde egemen kültürler tarafından aşağılanmış, lanetlenmiş ve afaroz edilmişlerdir. Popülist İngiliz gazetelerinde punk'çı gençlerin resimleri altında "İngiltere'nin karanlık geleceğinin habercileri" yorumları yapılıyordu. A.B.D. de ise hippyler Rus casuslarıydı!!!

İdeolojinin resmi baskı kurumlarının görünür şiddeti ve toplumun görünmez psikolojik şiddetiydi söz konusu olan.

Bu gençler özürlüydü, sapkındı ve tedavi edilmeleri gerekiyordu. Tedavi aracı da medya olacaktır.

15 Ekim 1977 **Womens Own** Dergisi'nin "Punklar ve Anneleri" makalesinde yer alan fotoğrafta bir anne ve onunla havuz kenarında uzanmış köpekleriyle oynayan punklar görülmektedir:

"Görüldüğü gibi korkunç ve vahşi değillerdir."

"Punkların da aile yaşantısı olabilir."

Televizyonlarda kurulan terapi grupları bu medyatik tedavinin bir parçasıdır.

İkinci önemli olgu ise kapitalist ekonominin tüketim kültürüne dönüştürücü rolüdür.

Müzik endüstrisinin elinde kukla olan grupların t-shirtleri posterleri billboardlara giren şarkılarıyla büyük paraların elde edilmesi. sonunda alt-kültürün ve sanatının satın alınabilir metaya donüşümü, gerçekleşir.

(Punk giyiminin futuristik modaya malzeme olması vb.) Kapitalist sistemin biçimsizliği, renksizliği şekilsizliği içinde eriyip

[1] J.Rubin aktaran: **A.g.e.**

yok olan bu alt-kültürler etik ve estetik yargılar üzerlerinde soru işaretleri bırakmışlardır.

Günümüzde bastırılmış görünen alt kültür arayışlarının farklı biçimlerde karşımıza çıkacağı da ortadadır.

Bizdeki Durum

Batıdaki gençlik alt-kültür hareketlerinin kısaca betimlenmesinden sonra Türkiye'ye geçmek istiyorum.

Özellikle 1980'lerden sonra görülen rock gençliği Batı alt kültürlerine benzerleriyle dikkati çektiler. Kimdi bunlar nasıl yaşıyorlar ve neler düşünüyorlardı? Bu sorulara yanıt vermek için toplumsal geçmişi irdelemek gerektiğine inanıyorum.

1980'li yıllar artık geleneksel hale gelen darbe ile başladı. Üniformalar hayatın birer parçasıydı artık. Darbenin yapılış biçimi ve yaşama etkisi diğerlerinden pek farklı değildi. Ancak ardıl gelişmeleri ona özel bir anlam kattı. Bu dönemin ardından geçmiş unutulmuş, ÖZAL/ANAP ile beyaz sayfalar ardı ardına açılmıştı.

Can Kozaoğlu, **Cilalı İmaj Devri** aldı kitabında ANAP'ın politikasını şöyle özetliyor:

"Biraz İngilizce, biraz Bilgisayar, biraz korku biraz hayal." Korkulan geçmişin karanlık günleridir. İngilizce ve bilgisayar da izlenecek sosyal ve ekonomik politikanın imgeleridir. Çünkü hayal de Ortadoğunun Küçük Amerika'sı olmaktır.

Yeni dönemde, aslında, hiç bitmeyen batılılaşma hevesi, modernleşme sendromu tekrar gündeme geldi. Günün popüler söylemi "Türkiye yeni dünya konjoktüründe haklı yerini almalıdır"dı.

Uygulanacak ekonomik politika "Liberalizm"dir. Sanayi sektörü teşvik edilecek ve Batılı anlamda bir burjuvazi yaratılacaktır. Kapılar ardına kadar açıldı. Dünya ile bütünleşme devri başladı. Türkiye'de bir sermaye akışkanlığı başladı. Ancak çok önemsenmeyen birşey vardı. Meta yanında kültürünü de beraber getiriyordu. Bu gelişme 1980'ler sonrası büyük toplumsal değişmelere ve hareketliliklere neden oldu.

İletişimin gelişimi ile post-kapitalizmin en büyük silahı olan medya da gelişmeler gösterdi. TV en popüler eğlence aracıydı. Dallas, Cosby Show, Şahin Tepesi- sadece ekranda yaşayan mutlu, çünkü zengin A.B.D.'liler en çok sevilen programlardı. Sinemalarda ise Rambo gibi bol adamın öldürüldüğü "kahraman katil" filmleri hasılat rekoru kırıyordu.

Okuma alışkanlığı da değişim içindeydi. Batı patentli popüler yayıncılık gelişiyordu. **Cosmoplitan, Playboy, Blue Jean** vb.

Tüm bu gelişimler Türk insanını "mutlu batıya" yöneltmeye yetmişti. Bir zamanların ortadireği televizyon ve dergilerde gördüğü insanlar gibi olmak için elinden geleni yapıyordu.

Yine Can Kozanoğlu'nun dediği gibi "Yırtma" devrinde sınıf atlama (ama nasıl olursa olsun) temel içgüdüye dönüştü. Meta ve kültür tüketiminin statü belirleyici rolünün doğması ile de "çok çalış ve çok tüket" mantığı geçerlilik kazandı.

1980'ler sonrası devlet ideolojisi ile yükselen kent burjuvazisi kavramı kırsal yaşamın ikincil plana itilmesine neden oldu. Cumhuriyetin ilk yıllarındaki "Milletin gerçek efendisi köylüdür" sloganı Menderes ile başlayan Özal ile geçerlilik kazanan "Milletin gerçek efendisi aslında burjuvazidir"e dönüşmüştü.

Köylünün karnı eskisi kadar doymamaktaydı. Öyleyse yapılacak tek şey yeni yükselen değer olan "kentli" olmaktır. Bu olguyu en net özetleyen bir zamanların "İstanbul'un taşı toprağı altın" söylemi oldu.

Kente yeni gelenler artık köylü değildirler, tarla sürmüyorlar, inek sağmıyorlardı. Ancak kentsel yaşamın içine kırsal kimliklerini taşımışlardı. Toplu halde sokak ortasında yıkanan çamaşırlar, düğün salonlarında patlayan karadenizlinin silahı.

Sonunda İstanbul'un aslında çok büyük olmayan kent alanını etrafında kır-kent kültürünün yeşerdiği dev varoluşlar doğmuştur.

İstanbul'un kentsel dokusu sadece eski semtlerde ve azınlıkların yaşadığı bölgelerde görülmekteydi. Beyoğlu, Kurtuluş, Nişantaşı, Kadıköy vb.

Bir yandan batıya yöneliş, diğer yandan göçle taşınan geleneksel yaşam biçimi İstanbul megalopolünde değişik grupların oluşmasına neden oldu.

Bunların ilki ikinci kuşak kırsal kökenli gençlerin arada kalmışlığının sözcüsü olan arabesk kültürüdür. Daha sonra gelişen bir gençlik kültürü de konum olan Rock Gençliğidir.

Rock gençliği kentsel dokudan gelen bir kültür olmuştur. Bu grubun ilk üyeleri İstanbul ailelerinden veya eğitim düzeyi ortanın üzerinde olan ikinci kuşak göçmen ailelerden çıkmıştır.

Kentsel dokunun içinden çıkan ancak onu ve sistemini yadsıyan bir kültür gelişmiştir. Bu kültürün yaşam alanlarının da kentsel kültür pratiklerinin yaşandığı ilçeler olması rastlantı değildir.

Batıdaki örneklerinden farklıdırlar çünkü içinde yaşadıkları toplum ne tam sanayi toplumudur ne de Sosyal Refah devleti, ne batılıdırlar ne de doğulu. Toplumsal yapıda görülen bu arada kalmışlık oluşturacakları kültüre de yansıyacaktır:

Biçimsel olarak genelde batılı ama düşünsel planda biraz oryantal.

Tarihsel Süreç ve Değişimler

1970'lerde yaşanan sol söylemli gençlik hareketleri içinde çok marjinal biçimde Rock kültürünün nüveleri bulunuyordu. Ama siyasi eylemler ile sınırlı kalmış bu grupçuk 80'lere doğru sol söylemin geçerliğini yitirmesi (egemen ideoloji tarafından bastırılması) ile yok olup gitti.

1982-83 yıllarında ise Kadıköy'de yeni kuşak içinde Rock gençliğinin ilk üyeleri görülmeye başlandı. Sayıları oldukça azdı, Laterna ve Woodstock kafe civarlarında toplanıyorlardı. Yaş ortalamaları 18 ve biraz üstüydü. Daha çok 70'lerin Amerikan Rock müziği dinleniyordu.

Kadıköy'de bu gelişmeler olurken kısa bir süre sonra Avrupa yakasında da bir kitle ortaya çıkmıştı. Bakırköy tafyası denen bu kitle ise Eloy adlı kafeteryayı mekan tutmuşlardı. Yaş ortalaması Kadıköy'den biraz daha düşüktü. Bunun yanında müzik tercihleri de farklıydı. Bakırköy'de Rock'a göre daha yeni ancak ondan türeyen punk ve heavy dinleniyordu. Punk'ın

nefreti ve heavy'nin çok yüksek teknolojik (motor sesini andıran) soundu davranış biçimine de yansımıştı. Yadsımalarındaki keskinlik Kadıköy'den daha belirgindi. Sayıları çok fazla değildi, bu nedenle çok dikkat çekmediler.

Sadece yerel birtakım kaygılara neden oluyorlardı: "Bizim mahallenin çocuklarına neler oluyor?"

Sayılarının az olması, toplumsal baskıların yoğun olması nedeniyle kafelerinin dışına pek çıkamıyorlardı. Bir yandan sistemi -tam olmasa da- reddederek yeşermeye çalışırlarken diğer yandan onların grup içi dinamiklerinin en önemli belirleyicisi olan müzik çalışmaları yapıyorlardı.

İlk dönemlerde kasetlerin elde edilmesinin zorluğu, yabancı rock ve heavy metal magazinlerin elde edilmesinin neredeyse imkansızlığı bütün meta sahibi olanları grup içinde bir üst konuma getiriyordu. Konuştuğum gençler bunu şu biçimde değerlendiriyorlar:

"- *O dönemler kasetleri nereden buluyordunuz?*

E.K.- Ooo! o zamanlar çok zordu. Yeni çıkan albümleri almak zaten mümkün değildi. Ancak albüm çıktıktan iki sene sonra alıyorduk. Yeni bir albüm aldığında veya dergi, herkes başına üşüşürdü."

Görüldüğü gibi kapitalizm tarafından kaale alımayan (o dönem için) underground alıcı bayağı zor günler geçirmiş.

Bir sohbet sırasında Erkan adlı genç şöyle bir anısını anlattı:

Bakırköy'de Ragıp adındaki arkadaşları mahallenin kahvesinde Black Sabbath ve Judas Priest konseri seyreden mahalle sakinleri görür. Hemen içeri girer ve kahveciye video kasetini nereden bulduğunu sorar. Kahveci hayal kırıklığı içinde film diye aldıklarını ancak garip görünüşlü adamların bağırdıklarını söyler.

Olayın kahramanı gençse artık kasetin yeni sahibidir.

Diğer bir grup içi statü belirleyici ise enstrüman çalma yetisi. Günümüzde de geçerliliğini koruyan bu olgu müzik üretiminde patlamaya neden oldu. Kurulan gruplar özellikle heavy metal ve türlerini çalıyorlardı.

Artık mahallenin düğün salonlarından distortion'lu gitar sesleri yükseliyordu. Gruplar amatör konserler vermeye başladılar.

O dönemdeki konserlerden bahseder misiniz?

S.P. - Öncelikle konser verecek yer bulmak çok güçtü. Konserler sırasında sanıyorum salonlar biraz tahrip ediliyordu. Böyle olunca da salonları bize kiralamak istemiyorlardı.

1984 yıllarında Merter'de yapılan bir konser hatırlıyorum. Yine düğün salonuydu ve kötü bir ses sistemiyle heavy çalınıyordu. Herşey yolundayken salon, mahallenin kabadayıları tarafından -bence organize biçimde- basılmıştı. Hem bizi dövmeye çalışıyorlar hem de "Amerikan uşakları" naraları atıyorlardı.

Rock gençliğinin küçük toplumsal pratikleri geleneksel egemen kültürün nefretini kazanmalarına yetmişti.

Birinci dönem gençlik kitlesinin büyük bir bölümü erkekti. Kızların üzerindeki geleneksel ahlak aygıtının baskısının yoğunluğu her zaman daha fazla oldu. Batıdaki İncil öğretisinin yeri daha fazla baskıcı ve cinsiyetçi (erkek merkezli) İslam öğretisi alıyordu. Gerçi kentsel kültürde bu baskının görünürlüğü kırsal bölgeler kadar değildi. Ancak aile içinde devletin temsilcisi baba ve geleneğin temsilcileri yakın çevre baskısı görünür hale gelebiliyordu.

Alt kültürsel yapının üzerindeki baskı genç kızların sayısına oranla artmaya başladı. Uzun saçlılarla dolaşmaları ve kafelere gitmeleri yasaklanıyordu.

Sohbet ettiğim gençlerin bana söylediğine göre karşı cinsin gruba katılmaları erkek arkadaşları sayesinde oluyormuş.- Kısacası İstanbul Rock kültürü erkek egemenliği altında doğdu. Batıda görülen Rock kültüründe değişen tezlerle görülebilen bir olguydu. Ancak Türk oryantalizmi ile birleşince bizdeki görünüm değişti (Bu konuya ileriki bölümlerde değineceğim).

- Şimdi yapınızla o dönemin arasındaki fark nedir?

- O zamanlar "underground"dık.

İlk oluşumlarını böyle tanımlıyorlar. Bu süreç yeni bir yaşam alanı kazanmaları ile değişime uğrayacaktı.

Köprüaltı Tayfası

Galata köprüsü yüzyılı aşkın bir süredir çok farklı kitlelere ev sahipliği ediyordu. Meyhanelerinde, balık restoranlarında ve çay ocaklarında hem bıyıklı Türk erkekleri hem azınlıklar, hem de entelektüel kesim yaşadı. Ama artık köprünün yeni sakinleri vardı. Garip giyinişleri gürültülü müzikler ve sapkın davranışlarıyla: Rockerler.

Köprüaltıyla tanışmanız nasıl oldu?

R.Y. Kemancı diye bar cafe karışımı bir yer vardı. O zaman özgün müziğin dinlendiği, sıradışı solcuların takıldığı bir yerdi. Bizde arada sırada gidiyor birşeyler içiyorduk. Sonra kasetlerimizden parçalar çaldırmaya çalıştık. Başlangıçta çok zor oluyordu. Oraya gelenler hemen kapattırıyorlardı. Ne bu gürültü ya! falan. Ama gün geçtikçe bizi kabullendiler. Bira da içiyorduk, yani para kazanıyorduk.

İşletmeci rock çaldıkça daha fazla geldiğimizi gördü. Daha çok genç: çok bira ve para. Kemancı küçük bir rock bara dönüştürüldü.

Daha önceki işlerinden kalan dekorasyon içinde - kilimlerle donatılmış oryantal bir tarz - bira içip müzik eşliğinde kafa sallıyorlardı. Mekanın biçem olarak değil fonksiyon olarak değişimi sözkonusuydu (Oryantalliğin içinde batının özürlü evlatları).

Köprüaltının tanınması ile paralel olarak gençlik kitlelerinde bir artış görüldü. Altkültürel üslupların dolaşımı daha kolaydı artık. Bunun göstergesi ise yeni bir barın açılması oldu. Gitar bar ismini alan bu mekan dönüştürülmemiş; doğrudan rock bar olarak açılmıştı.

Köprüaltı, Kadıköy ve Bakırköy'den daha fazla tutulmuştu. Bunun nedeni geleneksel otoriteyi temsil eden kurumların olmayışı ve ayrışık kitle tarafından kullanımıydı. Bu gençler Galata köprüsünün yoğun trafiğinde çok fazla dikkat çekmiyorlardı.

Köprüaltı devrinin ortalarında (1989-90) kitle popülerleşmeye başladı. Sayılarının (yaş ortalaması düşerek) artmasıyla birlikte medyanın dikkatini çekmeye başladılar.

Önceleri gazete ve dergilerde haklarında çok ender yazı çıkıyordu. Ufak başlıklar altında arka sayfalarda yer alabiliyorlardı. Şimdi ise gazeteler ve dergiler için ufak röportajları yapılmaya, fotoğrafları çekilmeye başlanmıştı. Hatta bir köşe yazarı zahmet edip onları "şeytanın çocukları" diye tanımlamıştı bile.

Medyanın o dönem için tavrı sertti. Yüzeysel yapılan çalışmaların sonuç cümleleri hep birbirine benzerdi: "Sapkın, zararlı, kötü alışkanlıkları olan gençler." Yayın organlarının bu tavrı rock gençliğinde tepkilere neden oldu ve daha sonra birçok röportaj ve fotoğraf çekme teklifi reddedildi. Ancak tek yayın organı onların safındaydı: dönemin en popüler mizah dergisi Gırgır. Abdülkadir Elçioğlu adlı çizer "Grup Perişan" adı altında üç rocker gencin hayatını anlatın bir köşeye sahipti. Bu köşede hem yaşam pratikleri görsele yansıyor hem de konserlerden, yeni gruplardan ve albümlerden haberler yeralıyordu. Kısacası bu köşe, medyadaki sözcüleriydi. Buna benzer gelişmeler daha sonra giderek arttı.

Köprüaltının merkezleştiği bu dönemde Kadıköy'de hâlâ canlılığını koruyan Akmar pasajı doğdu. Rıhtımın yakınında pasaj içinde müzik marketler ve kafeler açıldı. Akmarın iki kapısı arasında sınırlı bir yaşam alanı oluşturdular.

1991 yılında köprü şaibeli bir biçimde yandı. Artık dubaların salınımları eşliğinde biralarını içemeyeceklerdi. Köprüaltının bu dramatik sonu, gençlik içinde buruk bir nostaljiye neden oldu.

Kısa bir boşluk döneminden sonra halen kullandıkları yeni bir yaşam alanlarına kavuştular: Beyoğlu.

Beyoğlu tarihin her döneminde azınlıklara, marjinallere yaşam alanı olmuştu. Ermeniler, Rumlar, sanatçılar, gelenek dışı yaşayan lumpenler... onlar Beyoğlu'nun her zaman gerçek sahipleriydiler. Şimdi de tuhaf gençler Beyoğlu sokaklarında dolaşıyordu.

Kemancıları Beyoğlu'nda da açıldı. Benzer bir dekoru vardı, kilimler duvara asılmıştı, fıçıların üzerine konan metal sinilerde biralar içiliyordu. Fiziksel olarak iki özellik dikkatimi çekti Kemancı'da girer girmez görebileceğiniz yerde asılı olan "Köprüaltı Çocukları" yazısı ile Nostalji görünür hale getirilmişti. Di-

ğer bir özelliği ise barın özel bir tiyatronun üst katında olmasıydı. Barın en kalabalık olduğu Cuma ve Cumartesi gecesi gösterim olduğu için müzik sesi kısılıyor, ayakların yere vurulması ve dans edilmesi engelleniyordu. Geleneksel olarak her gösterimin bitiş saati duvar saatinden kontrol ediliyor ve biter bitmez müzik sonuna kadar açılıyordu.

Kemancının ardında Köprüaltından gelen Gitar Bar açıldı. Biraz daha özenli iç dekorasyona sahipti. Birbiri ardına pek çok kafe ve bar açıldı (Gitanes, Sirena, Abdullah Sokağı kafeleri vb.).

Kitle genişledikçe ticari kaygılı işletme sayısı da artıyordu. 14 yaşındayken başlayan rock ve heavy gençliği Beyoğlu'nda adım başı görülür haldeydi. Bu gelişme gençlik içindeki ayrımların da netleşmesini sağladı. Ayrımların temel nedeni dinlenen müzik türü ve onun getirdiği pratiklerdi.

Şimdiye kadar rock gençliği adında kabaca sınırladığım kitle içindeki alt kategoriler, köprüaltının son dönemlerinden itibaren oluştu. Bunların içinde punklar, deeth'ciler, trash'ciler, 70'lerin Los Angeles soundu dinleyenler vb. vardı. Ayrı bir başlık altında toplayacağım bu kategoriler birbirlerinden çok kopuk olmadılar.

Son olarak diğer bir yaşam alanına değineceğim.

1990'larda yıldızı parlayan Ortaköy, popüler kültürün gençleri tarafından kullanılıyordu. Ancak özellikle hafta sonlarında yapılan meydan ziyaretleri Rock gençliği için çok cazipti. En temiz giysilerini giyen, makyaj yapan gençler ile panayır alanına dönen kalabalık içinde onlara karşı, yadsıyan -ancak onların dışına fazla çıkamayan popülizmin içinde kalan -görünümdeydiler. Ancak Ortaköy rock tayfasının sistem içinde kaldığını söylemeden edemeyeceğim.

Çok kısa olarak yaşam alanları ve kitlenin gelişim çizgisini özetlediğim bu bölümden sonra kitlenin iç dinamiklerine geçiyorum. Bu başlığın ayrıntılarına yeri geldiğinde tekrar değineceğim.

Tanımlama

Birey doğduğunda ne dile, ne onun getirdiği iletişim birimine, ne etik ne de estetik yargılara sahiptir, bedenden ibarettir. Ancak genetik özellikler bir sonraki dönemde bilgi akış biçimini etkilemektedir (Güney Afrika'da zenci doğmak, Anadolu'da erkek çocuk olmak).

İşte içi boş bedenler söz konusu olan bu sosyalleştirme araçlarıyla doldurulmakta, biçimlendirilmekte, tanımlanmaktadır (Kişi Yapma).

Bireyi kuşatan en küçük çember olan aileden sonra sokaktaki çembere geliyoruz. Biçim olarak daha geniş ve farklılık içeren geleneğin çemberine. Davranışa ve biçime kimi zaman doğrudan kimi zaman da dolaylı olarak etkide bulunur. Evden dışarı çıkıp sokağa attığınız ilk adımdan itibaren gözlem altındasınızdır. Eğer çevrenizdeki insanların beklentileri veya olumlu tanımlamaları içinde iseniz sorun yoktur. Bunun tersi durumlarda (negatif tanımlama) "diğerlerinin" gözlerini üzerinizde hissedeceksinizdir.

Sözkonusu olan bu çemberin esnekliği çevredeki insanların niteliğine bağlıdır. Örneğin şortla dolaşan bir bey Bebek'te ve Sarıyer'de bu çemberi farketmez. Ama aynı kişi şortla Kasımpaşa'da veya Fatih'te aynı rahatlıkta dolaşamaz çünkü çemberin çeperlerini zorlamaktadır. Çok basitçe örneklediğim bu olay birey ve çevresi arasındaki iletişimin yönünü belirliyor.

Rock gençliğine dönersek, aynı tip bir iletişim biçimi onlar için de sözkonusudur. Ancak onları yukarıdaki örneklerden ayıran çemberin darlığı ve çeperlerinin katılığıdır.

Rock Gençliği kitlesinin tarihsel gelişmine değindiğim bölümde merkez yaşam alanlarından bahsettim. Beyoğlu, Kadıköy, Bakırköy vb.

İstanbul megalopolünde yaşayan bu gençler neden sadece buralarda -kendi deyimleriyle -rahat etmektedirler. Neden diğer semtlere uğramak ve hatta yakınından bile geçmek istememektedirler. Bir bakıma yaşam özgürlüklerini kısıtlamaktadırlar.

Bu soruları gençlere sorduğumuzda başlarından geçen olayları anlatarak cevap veriyorlar:

Ö.S. İstanbul Üniversitesinde okuyor. Soruma şöyle bir olayla cevap vermekle yetiniyor.

- Bir gün Kasımpaşa'ya gitmek ZORUNDA kaldım. Sadece yarım saatlik bir işim vardı. Yolda yürürken aniden önümde birkaç kişi belirdi. Onları tanımıyordum, onlar da beni. Pek dostane bakmıyorlardı. Ve bana bir daha orada görünürsem öldürüleceğimi söylediler. İçlerinden biri belindeki silahı göstermek için elinden geleni yapıyordu.

Ardından bu tehdit nedeninin saçları olduğunu ekledi.

Ö.S. Kasımpaşalı insanların beklenti çemberinin çeperlerini fazla zorlamıştı anlaşılan.

Sohbetlerim sırasında bir diğer genç (Kronik Grubu'nun vokalisti) şöyle anlatıyor.

Evim karşıda (Anadolu yakası) çok garip bir yer. Eve giderken mutlaka her akşam birileri sataşıyor. Bir keresinde dayak yedim. Bunların üzerine kendime kuru sıkı tabanca aldım (bayıltıcı), her zaman yanımda (Bana da gösterdi).

Çember yine zorlanmıştı.

Peki bütün bunlara sebep olan nedir?

Öncelikle onlar (rockerlar) kadın gibidirler, erkek egemenliğine dayanan ahlakı bozmaktadırlar. Bu andan itibaren. Ahlakın savunucuları olan "Bizim mahallenin kızına sulanma." mantığına dayanan mahallenin, delikanlıları devreye girer. Zaten bu tuhaf serseriler de "Müslüman mahallede salyangoz satmaktadırlar" Meşru olmayan şiddet gelenekseli temel alarak işlemeye devam eder.

Bu tür ideolojik temeli olmayan olaylar daha çok bireysel çatışmalar biçiminde yaşanır. Yok etmek veya asimile etmek için planlanmamış eylemlerdir.

Varoşlarda yaşanan yaşam mücadelesinin insanlar üzerinde yarattığı gerginliğin bir tür boşalımı söz konusudur. Azınlık olanlar veya farklı olanlar ise günah keçileri olmaktadırlar.

Bu olgu tüm azınlıklar ve farklı olanlar için geçerli.

Görüldüğü gibi egemen ahlakı savunduğunu iddia eden bazı kişiler tarafından Rock Gençliği belli bölgelere sıkıştırılmış durumdadır.

Metin Demirhan şöyle söylüyor. "Biz kendimizi buralara hapsettik. Onlar da zaten bunu istiyordu. Ve biz buralarda kaldıkça yozlaşıp gideceğiz. Mücadele etmeliyiz. Burada yaşadığımız "pempe dünyanın" dışına çıkmalı, mücadele etmeliyiz. Bunun kolay olduğunu söylemiyorum. Ancak böyle giderse kazanan onlar olacak."

Bu tür devrimci söylemlere rock kitlesi içinde çok az rastlıyoruz. Genelde Metin Demirhan'nın deyimiyle gençler "Pembe Dünya"nın dışına pek çıkmak istemiyorlar.

S.P Evim Bahçelievlerde. Akşam eve dönerken saçlarımı toplayıp şapkamın içine saklıyorum.

Görüldüğü gibi Pembe Dünya dışında Bahçelievler delikanlılarının çemberinin içine dahil olma istekleri var- zorunlu da olsa.

Yukarıdaki örneklerin planlanmamış ideolojik olmayan olaylara ait olduğunu söylemiştim.

İdeolojik olanlar ise kitlenin içinde bulunduğu baskıların en korkutucu olanı. İşin ilginç yanı Rock Gençliği içinde egemen olan bir ideolojinin olmayışı. Batıda görülen sol düşünce ile paralellik ülkemizde yok. 80 sonrası ortaya çıkan bu yapıdan da böyle bir eğilimin beklenmesinin saçma olacağına inanıyorum.

İdeolojik baskı iki söylemle ancak aynı ağızdan dile geliyor: milliyetçilik ve dincilik.

Geçmişte bu tür olaylar yoğun yaşanmasına karşın günümüzde kitlenin popülerleşmesi ve anlamını yitirmesiyle yoğunluğunu kaybetmiş görünmektedir.

Örnek vermek istiyorum.

Bu konu hakkında T.S.'ye soru sorduğumda şunları anlattı.

T.S. 3-4 sene önce Ankara'da bir konsere gitmek için Akmar'da toplanmıştık. Kalabalık bir dinci grup planlı biçimde sopalar ile saldırmışdı. Pasaj savaş alanına dönmüştü.

T.S.'nin en çok etkisi altında kaldığı olay da "ÇINARALTI" denen çatışma.

T.S. - İstanbul Üniversitesi önünde kitap ve kaset satan arkadaşlar ezan okunurken müziğin sesini kısmamışlar. Ve bir gün sonra gazete kağıtlarına sarılan sopalar ile dinci bir grup tarafından dövülmüşler. T.S.'nin en çok kızdığı şey ise kendi deyimiyle polisin bu olay seyirci kalması.

Başka bir olay da çatışma olmadan önlenmiş. Taksim P.T.T.'si önünde kaset satan gençlere dincilerin saldıracağı biçiminde bir haber alan T.S. ve arkadaşları "Bakırköy tayfasından" yardım istemiş. Söylediğine göre her hafta kalabalık bir grup P.T.T. önünde nöbet tutmuş.

Bu tür saldırıların temelinin mahalle ahlakının korunmasına dayanmadığı açıkça görünüyor. Saldırıların Akmar Pasajı ve Taksim gibi yerlerde olması ideolojik temelli tepkinin yok etme (öldürerek değil, sindirme yöntemiyle) amaçlı olduğunu gösterir. Karşılarında olanların (Rockerların) ideolojisinin siyasal nitelikli olup olmadığı önemli değildir. Çünkü onlar hristiyan batıyı örnek almışlardır kendilerine. Bu yanlıştır ve bu kaba gençliğin Hak yoluna dönmeleri şarttır. Diğer yandan gelişen milliyetçi tepkiler Türk-İslam sentezini savundukları için bu olayların içinde de yer alırlar.

Tüm bu baskılar sebebiyle, kimi zaman görünen şiddetle, kimi zaman da görünemeyen baskılarla sokakta yürümek kadar doğal olan bir eylem bile zorlaşmaktadır.

Merkez Alanlar ise yaşam pratiklerinin (eğlenme, çalışma vb.) rahat yapılabildikleri yerler olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

POPÜLER KÜLTÜR'E YÖNELİŞ

Galata Köprüsünün yanmasının ardından merkezin Beyoğlu'na kaydığını söylemiştik. Beyoğlu'nun karakteristik özellikleriyle de yakından ilintili olarak , Doksanlara rastlayan bu dönemle birlikte popülist kimliğe kayma da söz konusu. Beyoğlu, her açıdan medyaya konu olan bir yerleşim yeri. Yaratılan imaj ise bana Harlem'i hatırlatıyor. Travestiler, pavyonlar, bali bağımlısı çocuklar ve diğerleri. Sistemin yarattığı ve yaşamalarını sürdürmeleri için elinden geleni yaptığı bu marjinal kitle, sanki açık hava müzesi gibi sergileniyor. İşin benim açımdan ilginç olan yanı aydınlığın Beyoğlu'suyla, karanlığın Beyoğlu'sunun birbirinden kopartılması. Beyoğlu gündüz, bir bahar kadar güzel kış gününde mutlu İstanbulların görüntüsüne; gece ise "*Polis İmdat*" programında pavyon baskınlarına malzeme olur. Medyanın diğer bir Beyoğlu hikayesini de Rockerler oluşturuyor. Önce marjinal, kaka çocuklar olarak değerlendirildiler. Genel bir de ad buldular: *METALCİLER*. Rock ve diğer tüm kollarını da bu tanıma soktular, Çünkü "metalci" kelimesi daha sert ve etkileyiciydi. Basın kuruluşları yazılarını ailelere yönelik uyarılar biçiminde kaleme aldılar. Bu nedenle, Rock gençliğinin basın ile olan iletişimi hiç de pozitif değildi.

Örneğin; İstanbul Üniversitesi öğrencisi S.K. şöyle bir olayı anlattı: "Akşamüstü bir kafede oturuyorduk. Çok sevdiğimiz bir parçada headbeng (kafanın, öne arkaya sallanmasıyla yapılan dans) yapıyorduk. Aynı anda kafede olan bir muhabir (hangi dergiden olduğunu unuttum). Parça bittikten sonra yanımıza geldi ve eğer tekrar headbeng yaparsak fotoğrafımızı çekeceğini söyledi. Ben de ona küfür ettim. Biz içimizden geldiği gibi davranırız." Medyanın en çok uyguladığı yöntem ise bu kitleyi kategorilere ayırmak oldu. Aktüel dergisinin bir sayısında durum abartılarak ayrıntılı bir tablo halinde sunuluyordu. Örne-

ğin; yazıda söz edilen Glam Rock gençliğinin en çok kullandığı içki Jack. D. adında bir viski olarak geçiyor. Oysa rock gençliği içinde ne glam rock dinleyenlerin oluşturduğu bir grup vardır, ne de kadehinin üçyüz binden başlayan bu içkinin popüler olması sözkonusudur.

Medyanın karalama kampanyası bitmiş, evcilleştirme dönemine geçilmiştir. "Aslında zararsız, sadece tuhaf görünüşlü gençler" kampanyası. Bu geçiş dönemini en iyi yansıtan olay "METALCİLER" tanımlamasının yerine daha yumuşak, ılımlı "Rockçılar" kelimesi kullanılmaya başlanmasıdır.

Bu gelişmelerin ardından kitleye büyük katılımlar oldu. Doksanların başında ki; bu gelişme "meta rockerlarını" doğurdu. Kimileri bunlara t-shirt'çü de diyor. Açılan müzik marketlerinden hit grupların albümlerini yurt dışından ithal edilen grup t-shirtlerini, yüksek meblağlarda satın alan; kısacası olayın derinine pek inmeyen bir yığın insan ortaya çıktı.

Türkiye'nin en köklü Trash gruplarından olan Kronik grubunun vokalisti ilginç bir anısını anlatıyor.

"- Beşiktaş semtinin delikanlıları ile kavga etmiştik. Çocukları çok iyi hatırlıyorum. Bir de konfeksiyon mağazaları vardı. Aradan bir kaç yıl geçti. Şimdi aynı çocuğun konfeksiyon mağazası yerinde metal market var. Çok da iyi para kazanıyor."

Boyalı gençlik dergileri de bu piyasada hemen yerlerini aldılar. Hemen hepsi Heavy-Metal veya Rock adı altında dergilerinde bu konuya birkaç sayfa ayırdılar. Burada kendi anımı aktarmak istiyorum: Yeni çıkacak bir gençlik dergisi, bize rock gençliğini tanıtmak (nasıl giyinirler, ne tür müzik dinlerler vb.) istediklerini söylediler ve yazılarımız ile birlikte fotoğraflarımızı istediler. Dergi yayınlandığında çok komik bir manzarayla karşılaştık. Fotoğraflar moda sayfasında yeralıyordu. Üstelik üçyüzbin liralık kotuma, bir milyon değer biçmişlerdi (1993 yılı fiatları).

Rock gençliği darphaneye dönüşmüştü. Eskiden sokaklarda ufak barlarda görülen rock camiasının, çok büyük ve popüler barları oldu. Milyarlar harcanarak açılan ve her akşam canlı müziğin olduğu bu barlar bazı açılardan kitlenin gelişimine faydalı olurken, bazı açılardan da büyük zararlar verdi.

Yerel gruplar oluşturularak buralarda para kazanılmaya başlandı. Barların diğer çalışanları da genelde rockerlardan seçiliyordu. Üstelikte her akşam dinlenebilecek birçok farklı grup vardı. Böylelikle kitle büyük bir hareket kazandı. Ancak bu hareketin pek bereketli olduğu söylenemez. Madalyonun diğer yüzü biraz farklı:

Birincisi; bar grupları tamamen icra parçalara yöneldiler. Bar sahipleri beste taraftarı değillerdi. Nedeni ise basit: Gelenler hit parçalar istiyorlardı. Durum böyle olunca Türk rock müziği adına üretimden bahsedemiyoruz. Sadece para kazanmak için, üç günde kurulan gruplar sözkonusu.

Diğer bir gelişme de bu yeni mekanların elit kesime hizmet etmek istemeleri. Tamamen ticari mantığın işlemesi kitle içinde tepkilere neden oluyor. Örneğin Dedeman otelinin roof barında bira yetmiş bin iken Taksim'deki rock barlarda buna yakın bir fiat sözkonusu.

Elitleşme ile ilgili bir örnek vermek istiyorum: Geçen yıl hayatını kaybeden Erhan Ş. Köprüaltında Kemancı barın müdavimlerindendi. *Abdüllica* (Abdül Kadir Elçioğlu çizer) kimi zaman onu köşesine konuk ederdi. Yıllar sonra Beyoğlu'na açılan barlara alınmamaya başlandı. Hem parası yoktu, hem de tipi rahatsız edici bulunuyordu. Sermaye sahipleri kimlerin sırtından buralara geldiklerini unutmuş görünüyorlardı.

İşletmelerin mantığı kimi zaman ilginç boyutlara ulaşıyordu. Athena'nın vokalisti Gökhan şöyle söylüyor. "Biz tür olarak punk yapıyoruz. Kendi bestelerimiz de var. Ancak program yaptığımız barda bestelerimizi çalmamızı istemiyorlar. Bir yavaş, bir hızlı parça çalacakmışız. Hızlı çaldığımızda insanlar dağıtıyormuş, o zaman da bira satışı olmuyormuş."

Yeni meta rock dünyasının en sevdiği şeylerden biri de kamera. Ancak kamera kimi zaman polisle beraber, kaybolan gençliğin görüntülerini çekerken, diğer hatta eğlenen, marjinal gençliği kareliyordu. İşletmelerin buna hiçbir itirazı olmadı:

"Reklam, reklamdır."

Popülizm o kadar artmıştı ki:

Yeni pop starımız Emrah'ın yaptığı "Hey taksi, gitti bütün işlerin aksi" adlı rock'ın roll parçası, Türk rock'nın ne kadar halka mal olduğunu gösteriyordu bize.

Ancak işleri aksi gidenin Emrah mı? Rockerlar mı? olduğu tartışılır.

Sonuç olarak aslında hiçbir zaman gerçek anlamda alt kültür olmayan rock gençliğinin, ilk dönemlerindeki safdilliğini kaybederek çok çabuk sistemin çarklarına uyduğunu görüyoruz.

İdeoloji ve....

.....ideolojinin "bilinçle çok az ilgisi vardır. İdeolojinin tam anlamıyla bilinçdışıdır. İdeoloji aslında bir temsil sistemidir. Ancak çoğunlukla bu temsil biçimlerinin bilinçle ilgisi yoktur. Genellikle imgedirler ve bazen kavram olabilirler ama herşeyden önce insanlara bilinç yoluyla değil yapılar yoluyla etkilerler. Algılanan kabul edilen kültürel nesnelerdir ve insanları kendilerinin farkında olmadığı bir süreç aracılığıyla etkilerler". (Althusser 1969), **Gençlik ve Altkültürleri**. Dick Hebdige İletişim yayınları).

Birey yaşamı boyunca birçok "Bize" sahip olur: Ailemiz, milli marşımız, tarihimiz, değerlerimiz. Bu yapılar varlıklarını imgeleri ile bize iletirler (üniformalar, cumhurbaşkanı forsundaki yıldızlarda yazılı olan tarihimiz; bayrağımız vb.). Bu imgeler ve yapılar bireyi her an kuşatır ve sonunda görünemez olurlar. İdeolojinin bu yapısı bizi HALL'ın ideoloji tanımındaki kendinden olma niteliği saydamlığı ve doğallığı olgusuna getiriyor. Önemli olan; doğal olmayanın, yani üretilenin doğallaştırılması, ve saydamlaştırılarak görünmez hale getirilmesidir. Doğallaştırmanın kaynağı ise kurgusal tarih ve onun doğurduğu iktidarın kültürüdür.

İktidar sahibi tıpkı Ortaçağ kentlerindeki, halkının çevresine kalın duvarlar ören senyörler gibidir. Görünen; halkın güvenliği ve mutluluğunun sağlanmasıdır. Ancak bu duvarlar dışarıdan gelecek olan alternatif iktidarlar için örülmüştür. Günümüzde ise duvarlar daha şeffaftır. Ancak daha yüksek olduğu da açıktır.

İktidar sahiplerinin statik toplum yaratma istekleri ise hiçbir zaman başarılı olmamıştır. "Büyük bizden" ayrılmalar daima süre gelmiştir. Bu "farklı" olanlar kimi zaman şatoya gözdikerler, kimi zaman ise küçük bir alanda marjinalliği seçerler.

Oluşum dönemine baktığımızda, İstanbul rock gençliğinin Galata Köprüsü, Kadıköy ve Bakırköy'de küçük iktidar alanları oluşturmaya çalıştıklarını görüyoruz. Sayılarının azlığı sebebiyle birkaç kapalı alan içinde yapılan bu "mikro iktidarların" amacı "farklı yaşayabilmektir." Ancak rock gençliğinin farklılığı, alternatif bir bütünsel ideoloji içermez. Ev ve Okul dışında, kafe, bar gibi dar alana sıkışan kısa zamanlı basit pratiklerle (giyim biçimi, gruba özgü dil) bir farklılaşma sözkonusudur.

Batıdaki gibi sol fraksiyonlarla bir temas sözkonusu olmamıştır. Veya İngiltere'de yaşanan punkların anarşizmine benzer bir şeyden söz edemiyoruz. Şunu belirtmek istiyorum: 1980 sonrası ortaya çıkan bu gençlik kültürünün dönemin baskıcı rejiminden etkilendiğini de unutmamak gerekir. Diğer ve bence önemli olan etken ise tüm altkültür gençlik akımlarının evcilleştirildikten sonra, medya yoluyla ülkemize gelmesi. Bu tanışma dönemi o kadar kısa sürede olmuştur ki; gençler aldıkları farklı olan kültürel yapıları sorgulayamamışlardı. Bir o kadar kısa sürede de popülerleşerek farklılıklarını yitirmişlerdi.

Temelde meydana gelen bu boşluk, kitle içinde apolitik söylemlerin hakimiyetini doğurmuştur. Devletin kurumlarından gördükleri baskılara ve seküler ortamda yaşanan toplumdan afaroz edilmelere karşı hiçbir eyleme gidilmemiştir (sokak gösterisi, imza kampanyaları vb.). Kısacası, rock gençliği kurumsallaşmamıştır. Politik söylemler ise mikro iktidar alanlarında ve İngilizce yazılan şarkı sözlerinde kalmıştır. Kafelerin duvarlarına "fuck the system" yazmak veya anarşi işaretleri çizmek gibi.

Kendilerinin bile zor kavrayabildiği, popülerleşine ile oluşturulmayan, ideolojik içerikten, ümit kesilmiştir artık. Kitlenin sayısal olarak artması ile birlikte grup içi diyalog zayıflamış ve grup yapısı heterojen hale gelmiştir.

Avrupa'da uzun süredir hüküm süren "ideolojiler öldü" söylemi, günümüz Türkiye'sinde pek dile getirilmese de, Milan Kundera'nın **Ölümsüzlük** adlı eserinde söz ettiği "İmagoloji"

devrine çoktan girmiş görünüyoruz. İçeriğin ikincil, biçimin ise birincil olduğu "İmajmaker" (imaj yaratan) dönemi.

Bu oluşumun yansımasını; politikacılara olan güvensizlik "yalancılar, gereksizler, soyguncular"-, günümüz milli ideolojisinin içinde önemli bir yer tutan askerlik kurumuna askerlik kurumuna içten nefret zorunlu askerliği geciktirme çabaları ve geleceğinin yurtdışında daha iyi olacağına inanmak - gibi temel noktalarda görüyoruz. Yaşanan ve hissedilen tüm bu muhalif düşünceler Türkiye gençliğinde olduğu gibi rock gençliği içinde de dile getirilememektedir.

Yaşamlarının kuşatılmışlığı ve örülen duvarların her an biçim değiştiren, sonsuz esneme payına sahip, yırtılmayan, yıkılamayan yüksekliği, kitlede boş vermişliğe ve yılgınlığa neden olmaktadır. Sonuçta, kimi gençler ortalıkta görünmeden, farklılıklarını devam ettirmeye çalışırken, büyük bir kesim de popülerleşme ile kitleye "yapışan" duvarlar içinde tüketen, tüketen ve yine tüketen, düşündüklerini uzaya yayamayan insanlara dönüşmüşlerdir.

Konuşamayan Türkiye'nin bir parçası olmuşlardır.

Rockerler ve Cinsellik

Son on yılda popüler medya ile toplumun hizmetine sunulan özgür cinsellik, Türk toplumunda dengesiz, bir cinsel kültür doğurdu. Özel kanallar açılmadan önce, yılbaşı gecesi dansöz oynatma tartışmalarının yaşanması ve özel kanallarla gelen liberal cinsellik, bayiilerden, poşet içinde satın alınan bu kültür biçimi, aynı dönemin gençlik akımı olan Rock gençliğini de etkilemiş görünüyor.

Gözümüze ilk çarpan Rock gençliğinin erkek-merkezli düşünce ve davranışlar sergilemeleri. Kitlenin oluşum aşamasına baktığımız da, sayısal olarak neredeyse tamamının erkeklerden oluştuğunu görüyoruz.

Röportaj yaptığım İstanbul Üniversitesi öğrencisi S.P. şöyle söylüyor:

"Köprüaltında erkekler çoğunluktaydı. Kızlar aramıza erkek arkadaşlarıyla katıldı. Flört etmek isteyenler de vardı. Belki de değişik olduğumuzdan."

Bu matematiksel sonradan katılımın en önemli nedeni ise gelenekselin, daha sert erkekmerkeziyetçiliği. Bu cinsiyetçi ayırımı en net biçimde, ergenlik çağı tanımlamalarında görülüyor. Delikanlı, Genç-kız: Şimdi bu kelime bölümlemelerini açmak istiyorum.

Deli- kanlı sınıfındaysanız, toplumsal tolerans artar. Toplumumuzda erkeğin cinsel rollerini yaşama geçirmesi doğal karşılanır. Namusa sahip olan erkek değildir.

Genç-kız adlandırması, gençlik kategorisi içerdiği gibi "KIZ" kelimesiyle biolojik temelli bir, ahlaksal anlamı ön plana çıkarır. Çünkü kızlar "Namusun sahibi ve taşıyıcısıdırlar." Sonuç; Ahlak olgusunun veya moda deyimle "iffetin" tek bir cinse yüklenmesidir.

Bu toplumsal yapının söylemde olmasa da pratikçe rock gençliğini etkilediği görülmektedir.

İki döneme ayırdığım rock gençliğinin cinsel ritüellerini geçmek istiyorum.

İlk dönem, üniversite öncesi veya onsekiz yaş öncesi de diyebileceğimiz süreyi kapsar.

Cinsel rollerin sorgulanması, cinsel güdünün giderek artan biçimde genci sarması ile başlar. Pratikte henüz yaşanamayan cinsellik, idealler ve ideal tiplerle özdeşleştirme yoluyla dışa vurulur. Öncelikle odalarının duvarlarına ve defterlere rock starlarının resimlerini yapıştırılır. Ailelerle ilk tartışmalar bu olaylarla başlar: Posterlerdeki adamlarında jeanleri, takıları ve kimi zaman sergiledikleri vücutlarının üst kısmı, aileleri endişe içinde bırakıyordu. Aslında merak edilen: Erkek gibi "bile" görünmeyen bu adamlardan neden hoşlandığıydı. Acaba oğlunda eşcinsellik eğilimleri mi vardı? Ya da kızları "kötü yolda mıydı?"

Şarkıları ezberlenen, beyaz atlı prensler aslında hiç bir zaman gelmeyeceklerdi. Ancak çevrede onlara benzer çocuklar vardı. Kitlenin erkek üyeleri ise, cinsel idollere özdeşleştirme ile yaklaşırlar. Öncelikle saçlar olabildiğince uzun olmalıdır. Giyim tarzı da şartlar el verdiğince benzer tutulmalıdır. Hatta herhangi bir enstrüman çalıyor olmak bile cinsel çekiciliği arttırmaktadır. Karşılarındaki rock starlarına benzer bu gençleri gören, kızlar ise bu "benzerlerin" beklentilerini karşılamaya

çalışırlar. Jeanın, postalın ve derimontun erkeksi görünümünün içinde dişiliğin gizlenmesi ile model tamamlanır. Fiziksel görünüşteki örtük cinsellik, davranışlarda da kendini gösterir. Konuşmalarda, özellikle, İngilizce edilen küfürler, tuvalet kapılarına yazılan "ilk gece akan kanın hesabını soracağız" gibi erkek ağzı cümleler, yürüyüş ve oturuştaki erkeksilik, geleneksel ahlakın ayraç olarak kullandığı bu yapıları ortadan kaldırılarak bütünlük sağlanır. Bu tür eğilimler özellikle heavy-metal, trash ve death gibi türlerin ve yaşam biçimini benimseyen teenagelerde görülmektedir.

İlişkilerde her ne kadar uzun saçlı küpeli olsa da "Maço" kimliğinden pek de fazla sıyrılmamış erkekler çıkıyor karşımıza. Toplum tarafından kimi zaman aynı kefeye konulan üçüncü cinsiyet sahiplerinden pek hoşlanmazlar; ve diyalogtan kaçınırlar.

Pratik cinselliğin pek fazla yaşanmadığı bu dönemin ardından ikinci dönem başlıyor. Genelde üniversite ile başlayan bu dönemde, her iki taraf da, artık, biraz daha özgürdür. Cinsellik pratiğe dökülebilmektedir. Önceki dönemin ardından cinsel kimlikler yerli yerine oturur. Birinci dönemin kafelerinin yerini, gece gidilen barlar alır. Bu nedenle Beyoğlu ve çevresindeki barlar cinsellikle örtüşmektedir.

Bu konuda Acil Servis grubunun vokalisti Ertan şunları söyledi: "Sahneye çıkıyorsunuz. Çoğu insan tepki göstermiyor, bir bölümü ise "sahte" yani, hissetmeden dansediyor, kafa sallıyor. İçten dinleyenler ve eğlenenler çok az. Hatta müzikten bile hoşlanmıyorlar. Sadece piyasa olsun diye geliyorlar."

Bayanlardan oluşan Volvox grubunun vokalisti Şebnem buna katılmıyor. Ona göre rock barlardaki cinsellik abartılmamalı.

Ş- Bizi eğer sadece bayan olduğumuz için seyretselerdi çaldığımız bar hafta içi de dolardı.

Ardından sorduğum bir diğer soruya şöyle yanıtlıyor:

"Evet biz çalarken sahnenin önüne erkekler, daha çok geliyor. Ama bir erkek grup çaldığında da kızlar öne geliyor."

Bu bağlamda "Cockrack" terimini kullanmak istiyorum.[1] Bizim Cockrockerler, grupçuklar halinde barların müdavimleridirler, hemen her akşam görebilirsiniz onları. Aynı biçimde dişi kesimde de bu tür bir davranış biçimi var. Ortak diğer bir nokta da "Götürmek." Gecenin sonunda cinselliklerini yaşarlar. Ancak olayı basitleştiren tüm bu cinsel yaklaşımların çok basit ve ilkel olması. Rock barların cinsellikle bu kadar diz dizeliği kitleden olmayan gençliğin ilgisini çekmiş görünüyor. Barlara ve rock dünyamıza ilgileri her geçen gün artıyor. Hatta sahnenin kenarında uzun saçlarını ahenkle dans ettiren "Harika Avcı"yı bile görebiliyorsunuz. Durum böyle olunca bodyguardların işi de zorlaşıyor. Birçok insan içerideki, cinsellik kokan estetiği bozacak korkusuyla içeri alınmıyor.

Karşımıza biraz doğulunun maçoluğu, biraz rock'ın "dejenere olmuş" özgür cinselliği; biraz kül, biraz duman çıkıyor.

Tanımlamalar

Bireyin aile ile başlayan toplumsallık macerası okul, arkadaşlık, grupları, ordu, iş hayatı, ve devletin resmi kurumlarını, hayatın tüm dönemlerini içine alır. Birey ile toplum arasındaki bu ilişkiler ağında bilgi - bildirim dolaşımı söz konusudur. Sosyoloji terminolojisindeki "Sosyalleşme" terimiyle örtüşür.

Birey doğduğunda ne dil; ne onun getirdiği iletişim biçimine, ne etik ne de estetik yargılara sahiptir. İçi boş bir bedendir adeta.

Bireye atfedilen ilk tanımlamalar bu beden üzerinden yapılır. Genetiğe dayanan bu adlandırma daha sonra gelişen iletişim ağını direk etkileyecektir. Anadolu köyünde erkek doğmak veya sert bir örnek verirsek eski ırkçı G. Afrika'da zenci doğmak vb. Sözkonusu kurumlar, bu andan itibaren, artan biçimde şekilendirmeler ve tanımlamalarla "KİŞİLER oluşturacaktır. En basit biçimde kimlik kartlarında görünüre yansıyan bu kavramı açmak istiyorum.

Birey önce isimlendirilir. Cinsiyet ise (iradesinin dışında) kartın rengi ile ifade edilir. Sadece pembe ve mavi kullanılır, üçüncü cinsiyetin varlığı hakim ideoloji tarafından reddedilir.

[1] Bkz. Çalıntı Dergisi, Heavy Metal özel sayısı.

Kısacası kimlik kartınızın rengini "YEŞİL"e çeviremezsiniz. Dininizin de kimlik kartına yazılmasıyla çerçeveniz çizilmiştir. Kartın üzerindeki numaralar ise kaybolmanızı engeller.

Bu adlar, sınıflamalar değişebilir (kanunlar içinde - isminizi, dininizi değiştirebilirsiniz) fakat kartınız olduğu sürece tanımlanabilir ve varolabilirsiniz.

Burada bir parantez açmak istiyorum: Devlet tarafından bireye verilen karttaki bilgilerle pratik elbette farklıdır. Eşcinsel cinsel yaşamın varlığı evlilik kurumunun reddi, dinsel ritüellerin yerine getirilmemesi vb. Ancak meşru olan -kanuni olan- kartta yazandır!!

Sistemin ve Onun Baskı Kurumları

Birey devletin resmi kurumları dışında, geleneksel kurumlar tarafından da tanımlanır veya adlandırılır. Bunlar aile, akrabalık ve arkadaş gruplarıdır (Örneğin; iyi evlat olmak, kötü arkadaş olarak tanımlanmak). Kanuni yaptırımları olmamalarına rağmen etki olarak resmi kanunları aşar. İki yönlü kuşatmanın amacı ideolojinin ve veya gelenekselin ideal insanını yaratmaktır. Amaçlanan bu olsa da sosyalleşme sonunda elde edilen statü ve roller idealle çelişir. Sapmalar, uyumsuzluklar (bilinçlilik, - punkların reddi) toplumsal yaşamın parçası olur. Tüm çabalara karşı varolan bu hastalık (sistemin söylemiyle) yine, bu kurumlarla tedavi edilmeye çalışılır.

Sistem yine iki yönlü işlemektedir: Devletin resmi baskı kurumları ki; bazen özgürlükleri kısıtlar (hapishaneler, akıl hastaneleri, resmi kurumlardan men edilme). Diğer yön ise, aile ve yakın çevrenin oluşturduğu telkin grupları ve medyadır (Sapkın insanların teşhiri ÖRNEK: 93 yılında İstanbul'da Metallica adlı heavy metal grubunun konserinden bir kare ve fonda büyük yeşil puntolar "KAYBOLAN GENÇLİK" yazısı. Yayın kuruluşu: TGRT).

Bu uyumlandırma ve tedavi kurumlarının en önemli çalışma alanı ise gençlik kitlesidir. Çünkü geleceği temsil eder. Onlara verilecek formasyonun (bilgi türünün) başarıyla uygulanması hakim ideolojinin, dolayısıyla, otoritenin parlak geleceğinin garantisidir. Okullarda verilen bilgiler (Klasik Tarih eğitimi II.

Dünya Savaşı sonrası siyasal ve toplumsal olayların unutturulması.) ve pratikler (Parmak kaldırılarak saygının ifadesi, tartışma olanaklarının kısıtlanması ve kimi zaman uygulanan şiddet -öğretmenin vurduğu yerde gül biter-) hep bu yöndedir. İdeolojik kalıplar oluşturulduktan sonra kapitalist sistemin özgürlüğü (göreceliği kesin olan) içinde makyajlanır. (Moda tutkunluğu, içi boşaltılmış magazinler, politik söylemler içeren müzikler -yükselen TÜRK POPU-)

Sonuç: Tüketen, görmeyen, konuşmayan ideal GENÇLİK

Konumuz olan Rock gençliği bu döngünün içinde uyumsuzlar sınıfında kabul edilir. Kimi zaman gerçekten sistemin dışında, kimi zaman içinde yaşanan bu insanların söz konusu kurumlarla ilişkileri ve düşünceleri nasıl sorusuna geliyoruz.

Rockerlar ve Aileleri

İlk olarak aile ile kurulan ilişkilere değinmek istiyorum. Çünkü aile kişileştirme olgusunun en yoğun yaşandığı alandır. Bireyin olumlu veya olumsuz iletişiminin görünüre (pratiğe) dönüştüğü yerdir aile. Gelenekseli temsil eden aile, diğer yönüyle resmi ideolojiyi de destekler. Baba devletin ailedeki yansımasıdır. Ailede baba koruyan, doyurandır; o zaman evde onun sözü meşrudur (ailede kadınında çalışıyor olması bu hiyerarşik yapıyı pek bozmaz -toplum içinde maddi bağımsızlığına sahip kadının kabulü hala güç olmaktadır. -) Geleneksele dayanan bu düşünce kalıbı politikaya DEVLET BABA biçiminde girmiştir. Aile hem geleneğin hem de ideolojik olanın temsilcisidir. Sonuç olarak ailenin kurallarına (doğruluğu tartışabilecek) uymama ve reddetme iki yönlü ihlal içerir. Durum böyle olunca aile içi baskı ve şiddet meşruiyet kazanmaktadır (Bu basit biçimiyle "kızını dövmeyen dizini döver" halk söylemi).

Çoğu zaman farklılıkları sebebiyle aile geleneğini sarsan rock gençliğinin bu kurumla ilişkilerine değinelim.

Daha önce de belirttiğim gibi rock gençliği kent kökenli ailelerden gelmektedir. Özellikle ilk dönemlerinde büyük bir kısmı İstanbul'lu ailelere sahiptir. Kitlenin yayılma yönü yine kentsel kökene doğrudur. Ailelerin bu yapısı gençleri katı gelenekçi ahlaktan uzak tutmuştur.

Yaptığım röportajlarda çoğunluğun ebeveynlerinin lise ve üniversite mezunu olduğu ortaya çıktı. Görünüşte ebeveyn ve evlatların formasyonları kırsal kökenli ailelerdeki (Anne ve babanın köyde, gençlerin kentte sosyalleştiği aileler) kadar kopuk değildir; ancak aile içi çatışmalar farklı boyutlarda yaşanmaktadır.

Erkek egemenliği ile başlayan rock kültürü yavaş yavaş karşı cinse de sıçramıştır. Kızlarının uzun saçlı, tuhaf ve dağınık giyimli arkadaş edinmeleri aileler de panik yaratmış, kızlarını bu insanlardan uzak tutmak için ellerinden geleni yapmışlardır. Egemen kültürde ahlakın temsilcileri onlardır. Erkek rockerlarla dolaşmak yasaklanır, çünkü onlar ahlak bozucudurlar, serseridirler; en önemlisi parlak gelecekleri yoktur. Toplumdaki yüksek statü kavramını reddederler (Çok para = çok mutluluk). O zaman; kar tanesi kadar beyaz kızlarından uzak durmalıdırlar.

Üstelik kızları böyle arkadaşlar edindikçe cici giyinmemekte ve gürültülü müzikler dinlemeye başlamaktadırlar. Emredilen kuralları da daha fazla sorgulamaktadırlar.

- Annen uzun saçlı (rocker) arkadaşların hakkında ne düşünüyor?

S.I.- Sana başımdan geçen bir olayı anlatayım. Annem geçen gün otobüste bir çocuk görmüş ve çok hoşlanmış. Bana şöyle söyledi: Saçları, giyimi temiz sizden bir çocuk gördüm (rocker). Tam senlikti.

Ardından ekliyor: S.I.- Aynı çocuğu burada görse nefret ederdi (Konuşma bir rock kafede yapıldı).

Anne ile kızı arasında geçen bu diyalogta bazı noktalara dikkat çekmek istiyorum. Öncelikle onaylanan gencin yaşam biçimi değil, görünüşün ideal olana (Temiz, gelecek vaad eden.) yakınlığıdır. Görünen böyle olunca kızına da yakın olabilir. Çünkü namuslarına zarar vermez. Burada değer yargılarının kriteri ortaya çıkmaktadır.

Kızın yorumu ise bizi başka bir noktaya getiriyor. Görünenlerin sayısı düşünceleri değiştirmektedir: Tek oldukları sürece rahatsız edici değildirler. Tek bir insan sistemi sarsmaz, bir araya geldiklerinde ise mutlaka "bi haltlar" işliyorlardır. Farklı

olanların grup oluşturduklarında sistemi sarsacaklarına dair inanış kızın bu yorumuna neden olmuştur.

Aile ile yaşanan çatışmalar gencin orta öğrenim kurumlarına devamı süresince büyük boyutlara ulaşmaz. Maddi açıdan aileye bağımlılık, kanuni olarak rüştünü ispatlamamış olmak ve üniformal eğitim kurumlarının baskıları sebebiyle gençler sistemi dışına çıkamaz. Bu dönem için ailelerde en çok tartışılan konular: Eve dönüş saati, (hava karardığında sanki bütün kötülükler ortaya çıkacaktır) odaya asılan posterler (teenega kızlar için ilk cinsel ilahlar: BON JOVİ AXL ROSE ahlaksal tehdit.) evlerde dinlenen müzik vb.dir.

Yine bu dönemin kural dışı davranışları da kısaca şöyledir: Gündüz barlarda birkaç bira içmek, pratikte pek fazla görülmeyen cinsellik, kurulan amatör müzik gruplarına okuldan daha fazla zaman ayırmak vb. Ancak istisnalardan da bahsetmek gerekir. Evden kaçmalar. Alkol ve madde bağımlılığı vb. davranışlar da görülmektedir. Bu eğilimlerdeki oran Türkiye genelinde fazla değildir. Bu tip gençler benimle röportajdan veya isim vermekten kaçındılar. Fakat, genelde, söylenen aile içi düzenin yok olmasıdır.

Son olarak bu kitlenin alt kültürel anlamda alternatif bir yaşam biçimi sunmadıkları görülmektedir. Zaten sosyo-ekonomik koşullarda onlardan bunu beklemek yanlış olacaktır. Konunun ayrıntılarına yeri geldiğinde değineceğim.

Orta öğrenimin tamamlanmasıyla yeni bir dönem başlamaktadır. Özgürlükler dönemi. Bu dönem kanuni olarak rüştün ispatı ve üniformal eğitimin sona ermesiyle başlar.

Rock gençliğinin hemen hemen tümü eğitimlerine üniversiteyle devam etmek istemektedir. Bu amaçla ailelerinin önderliğinde bir yarışa girerler. Çünkü geleceğin teminatı üniversitelerdir. Bu noktada ideoloji ile iç içedirler. Daha sonrası ise hayal kırıklığıdır.

İkinci dönemin en önemli yanı meşru olarak bireye verilen bağımsızlıktır. Bu bağımsızlık aileye karşıdır. Üniversiteye kayıt olurken veliye (kanunen sorumlu) ihtiyaç duymaz, evden ayrılmak isterse de resmi bir engel ile karşılaşmaz. Artık yaptıklarından sadece o sorumludur.

Diğer bir gelişme de üniformal eğitimin baskısının sona ermesidir. Okul kıyafetlerinin ahlakçı homojenleştiriciliği (görünüşte) ortadan kalkar. Formaların ve gömleklerin içine saklanan t-shirtler (rock yaşam biçiminin simgesi) ise artık görünür hale gelir. Rockerların en önemli simgesi olan uzun saç bu dönemde hayat bulur. Ancak saç konusunda üniversitelerin bazılarında resmi olmayan yaptırımlarıyla karşılaşılır.

Üçüncü nokta ise ailenin tutumundaki değişimleridir Her ailede yaşanan (farklı dozda) gence tanınan özgürlüktür. Aile resmi özgürlüğü onaylarcasına değişim gösterir. Ancak verilen özgürlük cinsiyete göre yine çifte standarttır. Kızlar evlenmeden; yani başka bir otoritenin altına (resmi ideolojinin de desteklediği KOCANIN otoritesi) girmeden pek özgür bırakılmak istenmezler. Namus kavramı; yine, karşımıza çıkmaktadır.

Bu değişimler beraberince aile içi çatışmaların biçimini de farklılaştırır. Harçlığını keserim, odaya kapatırım, veya öğretmenlerinin tokat eşliğinde "saçlarında yol açarım" tehditleri geçerliliğini kaybeder.

Bunların yerini evden atma, çocuğun maddi ihtiyaçlarının "çalış kazan" şeklinde karşılanmaması devreye girer.

- Saçlarını ne zaman uzatmaya başladın?

S.P- Üniversiteyi kazanınca. Aileme daha önce söyledim; ancak kabul etmediler. Ama okulu kazanınca yumuşadılar. Şimdi pek karışmıyorlar. Nasıl olsa okul sonrası iş bulmak için kestireceğimi söylüyorlar.

Yaşam biçimin hakkında çatıştığınız oluyor mu?

S.P- Gittiğim yerlere sıcak bakmıyorlar. Alkolik veya madde bağımlısı olmamdan korkuyorlarmış. Bazen de giyimime karışıyorlar; dağınıkmış. Ancak en sert oldukları konu okuldaki başarım. Şimdiden bir sene uzadı (gülerek söylüyor).

- Ailenin sana karşı tavırlarının üniversite ile birlikte değiştiğini söyleyebilir miyiz?

S.P.- Evet. Geleceğimizin biraz olsun garantide olduğuna inanıyorlar. Bir de üniversite okumam onlar için övünç kaynağı, biliyorsun günümüzde büyük bir yarışa dönüştü ve ben kaza-

nanlardanım. Bence ondan değiştiler. Sınavı kazanamasaydım ne olurdu bilmem.

- Evdekiler dinlediğin müzik hakkında ne düşünüyor?

S.P.- Gürültülü ve vahşi diyorlar. Zaten yüksek sesle dinlememe izin yok.

Röportaj yaptığım S.P. gibi diğer gençlerin de aileleri ile ilk çatışmaları biçimsel farklılaşmaya dayanıyor. Özellikle erkeklerin saç uzatmak istemesi, erkekmerkezli ahlaki yapının sarsılması şeklinde algılanır: "karı gibi olmak" deyişinin ardında ikinci sınıfa benzetilmek yatar. Diğer fiziksel farklılaşma giyim tarzında görülür. Rock gençliğinin kullandığı asker postalı, dar jeanlar, grupların t-shırtleri (genelde protest yazılar içeren, garip resimlerin bulunduğu) dişiliğin temsili olan küpe ve kolyeler ile hakim estetiğin dışına çıkarlar. Bu görünüşleriyle, seküler ortamlarda onaylanmayan bir ilgi odağı olurlar.

Şimdi başka bir örnek vermek istiyorum. Çatışmaların boyutları hakkında uç bir örnek.

T.E'ye ailesiyle arasının nasıl olduğunu sordum:

"Ailem ile aram oldukça iyi. Sebebi belki de uzun yıllar dışarda kalmamız. Almanya'da yaşadık; bizimkiler tutucu da değil. Sana arkadaşımın başından geçen bir olayı anlatayım, çok enteresan: Aynı okulda okuyoruz. İstanbul Üniversitesi'nde okuyan A'.nin kılıç biçiminde bir kolyesi vardı. Babası bu kolyeyi görünce"HAÇ" sanmış. Önce tartışmışlar, arkadaşım kolyenin kılıç olduğuna inandıramamış. Tartışma büyümüş ve babası önce kolyeyi kopartmış, sonrada A.nın üzerine yürümüş. Sonunda kolyeyi çocuğun koluna saplamış. Ardından anneannesinin evine taşındı. Kolundaki yarayı ben de gördüm."

Bu tür olaylar istisnai; ancak olayların boyutları açısından önemli sanıyorum. Öncelikle babanın karşı çıkışı (şiddetin temeli) dinsel kaygılara dayanıyor. Beraberinde ahlakın ihlalinin kaygısı. Dinlenen gürültülü müzik ise hem ikinci plandadır, hem de ahlaki bozulmanın, belirtisidir.

Bu dönemde rocker, aile içinde değişen oranlarda farklı yaşam pratikleri geliştirebilmektedir. Maddi bağımsızlık bu farklılıkları arttırmaktadır. Bu nedenle çalışma eğilimleri oldukça fazla.

Sonuç olarak iki bölümde incelediğim ailelerle ilişkiler ağı özetle şöyle: Birinci bölüm 18 yaş veya Üniversite öncesi sistemin kontrolünde, genelde hakim ideolojinin beklentileri doğrultusunda geçmektedir.

Sistem tarafından kuşatılmışlığın yoğunluğu ve gencin henüz olgunlaşmamış kişiliği belirleyici etkenlerdir.

İkinci dönemde ise ideolojinin sağladığı sınırlı özgürlük ve ailenin bunu onaylaması sebebiyle, farklılaşmanın ve çatışmaların daha fazla görüldüğü söylenebilir. Maddi bağımsızlığın genelde geçici işler ile kazanılması, eğitimin getirdiği statü farkı (beklenenin gerçekleşmesi) aile içi ilişkilerin belirleyicisidir.

Son olarak da cinsiyetin her iki dönem için de belirleyiciliği söz konusudur. Bu ise bize erkek merkezli yapının çifte standartını gösterir.

(Orhan ve Metin, biri müzisyen diğeri karikatürist).

- Sen bu Rock kitlesinin içine ne zaman girdin?

M - İlk dönemleri, sanırım.

İlk dönemlerde sadece 20-30 kişilik konserler oluyordu. Meselâ, DEVİL'in konserleri. Ancak içeriği hakkında çok fazla bir bilgimiz yoktu.

M - Ne zaman farkettiniz Rocker olduğunuzu?

M- Lan biz bu işi neden yapıyoruz dediğimizde. Sonra isimlendirdik.

O- Benim tanımam geç oldu. 85 86'da blues dinlerdim. Yerel konserlere gitmedim, üniversite 3'te gitarla tanıştım. Konserler açmıyordu beni. Gitar çalmaya başlayınca Acil Servis'i kurduk. Rock barlar vardı. Canlı müzik yapan iki yer vardı. Hayal ve Gitar kafe. Sonra gruplar barlarda çalmaya başladı. Ben bunda sakınca görmüyorum. Çünkü konserler az ama öz oluyor.

Konsere rock müzik dinleyenler gidiyor. Ama bir bara hiç alakası olmayan insanlar geliyor. İnsanlar Rock müzikte dansetmeyi öğrendiler.

- Peki. Bu kültürün özünü değiştirdi mi?

M- İlk başta çok karşıydım ama umursamıyorum artık. Eskiden konserlerde ses düzeni kötüydü ama insanların arasında bir birlik vardı. Rockçı, death'çi, metalci gibi ayrımlar yoktu. Herkes orada buluşuyordu. Bir yerde konser oluyordu. Ve az sayıda olan insanlar orda toplanıp birşeyler paylaşıyordu. Şimdi öyle birşey yok. Rock barların kötü yanı bu oldu. Ama şimdi umursamıyorum. Bir zamanlar gruplar kuruldu. Onların konserlerini organize ettik. İlanlarını bastık, kaynaştırdık. Beş ku-

ruş beklemiyorduk, sadece destek Ancak Rock barlar açılınca. Konser verelim diyoruz. Bilmem kimin yararına dediğim zaman işim var, barda para kazanıyorum diyor. Eskiden koşa koşa gittikleri konserleri bıraktı bu adamlar. Buna çok kızdım ve uzun süre ne afişlerini bastım ne de barlarının reklamlarını dergide bastım. Aptüllika ile yapıyorduk. Önceden ibnelere ses tesisatı buluyorduk. Şimdi söylüyorum onlara ve çok kızıyorum.

Eskiden konser düzenlediğimizde niye bizi çağırmadın lan diye kızıyorlardı. Eskiden açık hava tiyatrosunda konserler düzenliyorduk. Ama şimdi hiçbiri gelmiyor. Rock barlarda parayı öğrendiler. Tamam barlarda çalabilirler ama geçmişlerini unutmasınlar. Manevi değerleri korusunlar.

Birileri, o ilkler olmasaydı bu barlarda olmazdı. Şimdi çaldıkları barlar olmazdı. İleride belkide daha çok paraları olacaktı. Onlar görmüyorlar.

Bir grup kursaydım. Bunlar anlatan kaset çıkartırdım.

O- Bu dediklerini reddediyorum. Biz kurulduğumuz zaman Rock barlar vardı.

M- Rock müzik denen başka birşey. Barlara hapsedemezsin. Şimdi hazır bir ortam var. İnsan istediğini yapabilir. O manevi şeyler çoktan koptu. Düşünmeye fazla gerek yok.

- Üretim ne oldu? Kendi bestelerini yapanlar ne oldu.

O- Cover yapmak zorundayız. 30 parça çalıyoruz. En azından bunlar beste olamaz. Zaten insanlar popüler şeyler istiyor.

- Ama hangi bara giderseniz gidin aynı parçaları dinliyorsunuz.

M- Paso Pearl Jam çalıyorlar, anlamıyorum. Pentagram diye bir grup var. Yaptıkları müziğin içeriği önemli değil. Onların çıkartmış olduğu ilk kaset 10.000 sattı. Neden ? O zaman bakir bir alan vardı. Yani onların duyguları yinelemelerle yıpratılmıştı. Şimdi bir grubun kaseti çıkmış deyince hassiktir ya! diyorlar.

Bence özgün şeylere yönelmeli gruplar. Cover 3 tane yapılıyorlarsa, kendinden 7 tane çalmalı.

- Bar sahipleri bu konuda ne düşünüyorlar?

M- Hepsi moron onların. Kusura bakmasınlar, anlamıyorlar.

O- Şimdi, bar sahipleri, güzel barlar açmışlar ama pek çoğu o soruınluluğa sahip değil. O kültürün içinden gelmemişler. Metin daha açık konuşuyor. O bu işten para kazanmıyor. Onlar akşamki ciroya bakarlar. Beste veya cover önemli değil.

- İnsanlar şey demiyorlar mı? Durun bu insanlar bizi sömürüyorlar. Örneğin sen bar grupları toplantılarına katılıyorsun. Ne düşünüyorsun bu konuda?

O- O konuda tepkiler var ama beraberlik yok. 10-15 popüler grup var. Ben bugün çalınıyorum dediğinde, mutlaka birileri senin yerine çalıyor. Ben sadece işimden olurum, herhangi bir yaptırımım olmaz. Ve işleri çok yoğun olan gruplar da bu toplantılara katılmıyorlar.

M- Ben barda kalmak isteyenlere kızmıyorum ama onlar bir yere gelemeyecekler. Tam dinamik dönemleri. Şimdi yapmayacaklar da ne zaman yapacaklar. Zaman çok önemli. Bar bar diye yaşlanıyorum ve öyle kalıyor mu? Kolaya alışmak varya. Önemli olan idealist gruplar oluşmalı.

- Eskiden desteklediklerinize ne oldu?

M- Onlar ne olarak geldiler bana, şimdi ne oldular. Bardan çıkmıyorlar. Devamlı içki. Onlar doğru dürüst ilk röportajı benimle yaptılar. Şimdi izlemek gelmiyor içimden, yaptıkları, imajları, bittiler benim için. İtiraz edebilirler. Ama sikindirik bir grup oldular benim için. Onlar gibi bir sürü grup var.

Türkçe sözlü rock mı, İngilizce sözlü rock mı?

O- Biz Türkçe sözlü yapıyoruz. Benim söylemek istediğim şeyleri dilimle söylüyorum. Biraz zor ama oluyor.

M- Aslında sorun bu değil. İngilizce olur. Türkçe de, hatta karıştırırsın önemli olan karışındaki insana birşeyler aktarabilmek, enerjiyi iletebilmek. Ama Türkçe yapmak büyük başarı artık bu tartışma da bitsin. Artık 21. yüzyıldayız.

- Bakırköy tayfası, Kadıköy tayfası ayırımı var mı?

M- O da geride kaldı. Bir zamanlar konserlerde kavga ediyorlardı. Ama şimdi son dönemlerde bir kaynaşma var. Hard-Core akımı bunları birleştirdi. Saçma olduğunu anladılar. Onlar için bu oyun gibi birşeydi. Bazı ateşli insanlar var. Onlar yüzünden. Şu anda öyle bir ayırıma görülmüyor. Eğer varsa

böyle birşey olmamalı. Eskiden neler oluyordu. İstanbul-Ankara grupları arasında çatışmalar vardı. Ama aşmamız gereken şeyler bunlar değil uzlaşmalılar. Müzik de bu iş için çok güzel bir araç.

- Rock kültüründe ideoloji var mı?

M- Rock'ın temelinde bu var. Ancak Türkiye'de kimse ne yaptığını bilmediği için yok. Ve şartlar dışarıdaki kadar rahat olmadığı için. Yani birçok grup sokak konserlerinde yurt dışında polise, devlete küfredebiliyor. Ama burda yapılsa. Durumu sen düşün. Hiçbir şey yapan yok. Ama yapmalılar, Radikal değil. Herşeyi eleştirmeliler. Bir şeyler söyleniyor. Ama yaşanamıyor. Adam sokakta "fuck" kelimesini kullanıyor. Ama eve gidince susuyor. Birşey yapman için önce onu yaşaman gerekir. İdeolojin neyse öyle yaşa.

O- Örneğin savaş karşıtıyım de. Sen ibne misin? Vatan haini misin, askere gitmeyecek misin? derler. Biz bu işin müzik kısmıyla ilgileniyoruz. Bu yüzden de içerik olmuyor.

M- Söyledikleri daha gerçek olmalı, herşeyi eleştirebilmeliyiz. İnsan çıplak geldi, çıplak gidecek. Birileri bana benim istemediğim hiç bir şeyi yaptırmamalı.

Çıplaklık, öz, derinin altındaki enerji. Derinin altına indiğimizde, ne zenci olur, ne beyaz, ne çinli. İnsan çok güzel bir varlık. Önce kendimizi keşfetmeliyiz. Bir müzik varsa hem boktanlıkları hemde sevgileri anlatmalı.

- Sanıyorum, Bakırköy tayfasındasın.

E- Ben her yerdenim.

Benim merak ettiğim Bakırköy'deki gelişim Seksen dört Seksenbeş'lerde başlayan günümüze kadar gelen gelişim. Bana söylenen birşeydi Bakırköy tayfası - Kadıköy tayfası, yani iki yaka hikayesi.

E- Öyle bir ~lay yok. Yani, karşıda da burda da sağlam elemanlar var. Böyle bir ayırımı temeli olmayanlar yapar. Çocuklar falan, takılıyoruz ayağı değildi, yaşayan elemanlar reklama gerek yok. Yerde yatanlar vardır, birde sırtına basıp yürüyenler.

Karşıda da çok iyi elemanlar var. Mesela İsmail, Mehmet, Bülent var. Zihni var. Bunlar sağlam elemanlar, Bunlarla yolda kalmazsın falan yani.

- Bakırköy'deki gelişmeleri anlatır mısın?

E- O zamanlar tezgah dönemiydi. Tezgah açıyorduk. Bugün stadlar doluyorsa verdik yani İstiklal'e giriliyorsa gerekli herşeyi yaptık. Basit değildi bu ama bedelini de ödedik hala da ödüyoruz. Çünkü oyun yok. Herşeyi cepheden aldık. Biz gerçekçi insanlarız. Artı beynimiz çok dolu. Mesaj olayı. Bize kimse mesaj veremez. Çünkü sokaktasın ya! Her şekilde yaşamayı becerebiliyorsun. Punk dedin mi? Annem çağırıyor akşam evde sekizde olmak değil bu.

- İstanbul'daki punk olayını açar mısın?

E- Sekseniki- seksenüç yıllarında Judos vardı, Black Sabbath vardı. Bunlar daha sonra yaşadıklarınla, hissettiklerinle, yeni boyut olayı punk ayrı bir olay. ANARKO!

- Etrafta bol bol anarşi işaretleri görüyorum.

E- Bunlar farklı onların diğer olayı. Punk ve türlerinin verdiği mesajlar jeton düşürüyor. Gizli ve gizemlidirler. Bunları aynı kanaldan insanlar anlar. Resmen güç veriyor.

Türkiye'deki punkçı nasıl yaşıyor?

E- Ben dünyayı gezdim. Yani gezginim. Olay Türkiye'de. Neden diyeceksin? Bunu ABD'de de söyledim. Bize mesaj veremezsiniz. Çünkü biz daha kanalız. Türküz dedim. Bizim işsizlik sigortamız yok. Ne Future Türkiye, Rusya ve İspanya'nın Bask bölgesinde yok. Temel ihtiyaçlar için çalışmak şart. Çok ayağa düştük.

- No future diyemiyorsunuz, öyle mi?

E- Ölüme beş kala falan gittik. Anladın mı? Birkaç arkadaşımız koparttı, öldü. No Futur'a evet ama, ölmek istemiyoruz. Çünkü öldükten sonra yararlı faydalı olmayız. Ayık kafayla mesaj verebilelim. Drug olmasın yani. Evet hissedilirse alınır, bunun planı olmaz Atmosfer O.K.'dir alırız. Bunun için diyeceğim şu; Türkiye'de yaşayan elemanlar Türkiye'ye geldiğimde, çarpılıyorum. Büyülü sakat bir yer.

- A.B.D.'de biz Türküz demişsin, milliyetçi bir yanın var mı?

E- Götü sıkışınca, hepsi avukatını çağırıyor. İnsan hakları, demokrasi falan. Demokrasinin beşiği Fransa: Adam mösyö! Mösyöden punk mı olur? Eleman baş kaldırıyor ama evimde peynir yok diye başkaldırıyor.

- Punk moda haline dönüştü mü?

E- Moruk biz ne yaparsak moda oluyor? Punk ne yaparsa sosyete de yapıyor. Mesela Mohiken yapıyorlar yerlilerin saç biçimi. Punklarda dışa vurum. Ama onlarda moda. Bütün değerleri yok ediyorlar. Bunun için bir anlamı vardır. Gerçekten yaşıyorsa, kanal elemansa gelsinler. Zetler gelmesin. Zet dediklerim karı kız için falan takılanlar, ayak yani.

- İstanbul'daki punk grupları için ne diyeceksin.

E- Athena var, Dead Army Boats, bir de Türkçe yapan L.S.D. Çocuklar birşeyler yapmaya çalışıyor. Güzel bir gelişme. Elemanlarda temel var.

- L.S.D. ismi?

E- Bunun bir sakıncası yok. Neyse oyuz falan.

- Muhafazakar kesimle ne tür çatışmalarınız oldu.

E- Bir sürü olay geçti. Yakın bir arkadaşım Nişantaşı'nda bıçaklandı. Caminin orda kitap satarken. Organize bunlar, direk geliyorlar. Bunlar bizi yıldıramaz. Öyle olsaydı evimize dönerdik.

- Avrupa'da Punklar ile Rock veya Heavy Metalciler arasındaki farklar net mi?

E- Evet net olarak ayırabilirsiniz.

- Peki Türkiye?

E- Yok. Çünkü Türkiye'de ekonomik terör var. Görmezlik edemiyoruz. Bu sorunlar bize paylaşım getiriyor. Bu batıda yok. Ayrı takılıyorlar. Rusya'da ve İspanya Bask bölgesinde ve Türkiye gibi bir durum var. Baskının olduğu yerde olur bunlar. Avrupalılar trip yapıyor, biz yaşıyoruz.

Şişman Punk mı olur? Yürü ya! Ne yaşıyorsun, ne anlatıyorsun ne kopartıyorsun. Gel yaşada Türkiye'de görelim. Düş dünyasından çıkalım gerçeği görelim. Punkta ayılır insan.

- Gerçekçilik sizin için çok önemli...

E- Evet. Anarşizmde burda. Bazı gruplar Anarcy in U.K'yi çalıyor. Ama ukalalık yok. Sex Pistols bambaşka. Barda trip olsun diye olmaz bu.

- Barlarda çalınan icraları nasıl buluyorsun?

E- Ayağa düşürüyor. Moruk zette para var. Açıyor barı, bir tane uzun saçlı zet, abi şunu yapalım, bunu da koyalım falan.

- Senin bu ayağa düşme dediğin gelişmeler ne zaman başladı.

E- Dört, beş yıl önce. Tabuları yıktık. Kasetleri satarken, herşeyi anlatıyoruz. Anlatılanları dinleyenler bizden oldu. Dinlemeyenler de sadece saç uzattı. Hayatın anlamı, yaşamın kendisi. Bizde dostluk çok ağır satış yok. Anne ben geldim olmaz.

- Senin kuşağındaki kişiler kaç yaşında.

E- Yirmibeş otuz. Ben otuzbeş yaşındayım.

- Eklemek istediğin şeyler var mı?

E- Biliyorsun herkese karşı öcüyüz falan. Zor ya! Ben Punk'ım demekten pek hoşlanmıyorum. Aslına bu röportaj olayları bozar ama sustum sustum hissetmedim ve konuştum.

- İsmini söylemedin.

E- Engin dersin yeter.

- İsimlerinizi öğrenebilir miyim?

- Can Ö, Serra N, Dilek S.

- Can neden Rock müzik?

İlk defa Rocky IV film müziği ile tanıştım. Yıl 1984. İşte bu benim müziğim dedim. Bir dönem hepsini dinledim. Şimdi ise belli bir türde yoğunlaştım. Metallica, Dream Thectre Marbid Angel, Dantera vb.

D- Seksen altıda falan başladım. Best of Scorpions albümü ile hissettiklerimi en iyi biçimde ifade ediyor. Bir dönemde trash dinledim, sonuçta yelpaze genişliyor.

S- Önce Scorpion Anhillator ardından Şaziye (tiki dönemlerim) en son olarak Metallica, Dream theatre, Morbid Angel

- Bu tiki dönemini açar mısın?

S- Tiki barlardaki ortamın çok yapay ve dejenere olması ve erkek arkadaşımın etkisiyle rock müziğine dönüş yaptım.

D- Müzik zevkinin üzerinde arkadaş çevresinin, onlardan gelen önerilerin etkisi oluyor. Örneğin Ankara'da Merdiven Altı diye bir çetemiz vardı. O zamanlar 13-15 yaş arası. Bu çete şiddet içermiyordu. Farklı olduğumuzu hissettiğimiz için beraberdik.

Türkiye'de herhangi bir alt-kültürden bahsetmek mümkün mü?

- Hayır! (ortak cevap)

- İstanbul'daki bu kitleyi nasıl tanımlarsınız?

C- Farklı amaçlarla, ortak mekan kullanımı. Rock barlara gidenlerin çoğunun rock barların ve rock barlarında yaptıkları müzikten zevk aldıklarını söyleyen müzisyenlerin hepsinin canı cehenneme!!!

- Farklı amaçlar neler?

C- Çevreden kaçmak, erkek veya kız tavlamak, fazla içki içip dağıtmak. Kasetlerde dinledikleri parçaları, canlı olarak gruptan görmek (Bunu kötü emellerine alet etmek olarak yorumluyor).

S- Bunalımlı, çevreden kaçmak isteyen problemli insanların geldiği yerler. Herkes kendini müzik otoritesi sanıyor. Ve piyasa yapmak için geliyorlar. Bu bakımdan tiki barlardan farkları yok. Bu davranış biçimi çoğunluk için geçerli.

D- Bu insanların çoğunun benlik ve bir gruba ait olma çabaları var. Çünkü kendilerini aslında ait oldukları ailelerinin ve toplumun bir parçası gibi görmüyorlar. Bu nedenle dejenerasyona açık oluyorlar.

- Rock ve cinsellik

S- Rock ve cinsellik arasında rahatlık açısından bir bağ yok. Herkes, istediği bağlamda cinsellik boyutunu yaşamakta serbest.

D- Cinsel özgürlüğü kendi içlerinde hazmetmedikleri halde, sadece rockerız diye bunu sonuna kadar yaşamaya çalışıyorlar. Bilinçsizlikleri kendi açılarından kötü sonuçlar doğuruyor. Mü-

ziği kendi başkaldırılarına alet ediyorlar. Yaşananlar sosyal anlamda bir gelişme olması gerekirken kendilerini tüketiyorlar.

C- Kimsenin düşüncesinin benim için önemi yok. Cinsellik benim özel değerim, buna hiç kimse karışamaz, hiç birşey de etkileyemez. Buna dinlediğim müzik dahil.

Rock gençliğinin politikaya bakışı ve ideolojilere yaklaşımı nasıl?

C- Türkiye'de bırakın İstanbul'u, böyle bir şeyden bahsetmek mümkün değil. Dinledikleri gruplardan çok etkilenen, onların felsefelerini benimseyen, fakat evinde bambaşka davranan kimilerini bunun dışında bırakırsak eğer, insanların bırak politika anlayışları kendilerine has prensiplerinin bile olmadığını söyleyebilirim. Örnek: Athena'nın "Bazı" parçası Almanya'nın önde gelen punk plak şirketlerinden birine dinletilmiş: müzik kalitenin güzel olduğu, fakat hiç bir ideoloji gütmeyen bir parçanın, kesinlikle kimse tarafından dikkate alınmayacağı söylenmiş ki bu punk bir parça.

Türkiye'de ekonomik şartların ve politik dağılımın müzikle paralel gitmemesi yüzünden oluşuyor. Türkiye'de seyrekçe yaygın olan Manowar'ın savaş istemi, Iran Maiden'ın milliyetçiliği, megadeth'in savaş karşıtlığı, Deicide'in Tanrı düşmanlığı gibi ideolojileri dışında tutarak.

D- Rock müziği bana göre laiklik taraftarı olmalı, çünkü önce düşünce özgürlüğü anafikirdir. İnsanları sinirlendirip yönlendirmek değil amaç, dikte rejime karşıdır ve dogmacılık yoktur. Bunun yanında punk gruplarında çoğunlukla lirikler ideolojiktir.

S- Türkiye gibi demokratik anlayışın daha yerleşmediği, ekonomik koşulların bu kadar kötü olduğu bu boktan, ülkede hiç bir ideoloji hiç bir felsefe sözkonusu mümkün olamaz. Rock gençliğinin genel olarak bilinçli bir politik anlayışa sahip olduğuna inanmıyorum.

- Bu idolojisizlikte sizin yeriniz ne

C- Benim bir politik düşüncem yok.

S- Benim de. Sadece aşırı dinciliğe ve teröre karşıyım.

D- İdealde, sosyal eşitlik olmalı.

- Son olarak Türkiye'de Rock müziği nereye gidiyor.

C- Avrupa'dan bir farkımız var. Rock barlar olmalı fakat gruplar için bir basamak olmalı, ömrü billah arada kalacakları mekanlar değil. Rockbarlar şu anda doğru amaçlar için kullanılmıyor. Böyle giderse sadece barlar, arada onun bunun parçasını çalan beste açısından kötü müzisyenler kalacak. Metal piyasası ölüyor ve ölecek de.

S- Cehenneme gidiyor! Barlar piyasa istiyorlar. Gruplar ne kadar s....ki müziği yaparlarsa, insanlar o kadar bira içerler, bar işletmecileri de istediği bu zaten. Böylece gerçek müzik ölüyor.

D- Söylenenleri destekliyorum.

- İsminiz.

A- Aslı A.

Daha çok ne tür müzik dinliyorsun?

A- Ne istersem onu dinliyorum. Ama mutlaka punk kökenli oluyor.

Neden punk?

A- Punk müzik değildir. Müziği kullanmaktır, birşeyler söylemek anlatmaktır.

Rock müziği ve türleri?

A- Eskiden dinlerdim, ama şimdi sıkıyor.

İstanbul'da punkların yoğunluğu nedir?

A- Ben harbi, yirmi civarında insan tanıyorum.

- Rock barlar ve punkın uyumu.

A- Hiç uymuyor. Rockçılarla anlaşamıyoruz. Farklılar. Müzik farklı yaşam farklı birleştiğimiz noktalar az.

Giyim tarzın ve insanların tepkisi, konusunda neler söyleyeceksin ?

A- Geçen sene "Cmuk" adlı grup üyeleriyle AKM önünde tezgah açıyorduk. İş dönüşümüz sırasında bir gün. İzlenmişiz, ama farkında değiliz. Şişliye gelince. arkadan yirmi kişilik grupla, birbirimize baktık sonra çakılarımızı çıkardık, herifler de satıı, ekmek bıçağı ve şişlerini çıkarttı. Bu durumda kaçmak zo-

runda kaldık, peşimizden koştular. Hikmet kaldırımdan gitmeyi denedi, ama direğe çarptı, sonunda yakalandı, baldırından ve bacağından bıçaklandı. Sinan'a da saldırdılar ve onu da bacağından yaraladılar. Biz kurtardık paçayı. Bu olay bizi daha da yakınlaştırdı. Saçlarımız mohikandı, ve planlanmış bir saldırıydı.

- Rock moda haline geldi mi veya punk ?

A- Her ikisi de moda oldu. Ama sonradan gelme bu insanlar eriyip bitiyor. Yalan o insanlar, sahteler, moda sahte. Nefret ediyorum.

- İstanbul'da alt kültürel bir yapılanmadan bahsedebilir miyiz?

A- Her ülkenin bir alt kültürü vardır. Ancak punk, rock bunlar Türkiye'nin alt kültürleri değil. Olamaz, çünkü insanlar cahil, okumamış. Bu nedenle bizi anlamalarını beklemek zor. Hayat Türkiye'de çok zor. Herşeyle mücadele ediyorsun.

Alt kültürün oluşması için bu konunun aşılması lazım. Bu bir soru olmamalı. Bence seks sıkıcı, bir süre ne yapıyoruz diye soruyorum. Olmasa da olur aslında.

Artık saçını karı götürmek için uzatıyor. Karılar da sik budalası. Sonuçta hepsi Türk, ne kadar özgürlüğü savunsa da, maçolar, hepsi. Rockla alakası yok. Cinsiyetin aşılması gerekli. Her şey dejenere.

- Medya'ya yaklaşımın ?

A- Gazete hiç okumam. Valilerin, belediye başkanlarının bile ismini bilmiyorum. Bir tek Refah Partisinin belediye seçimlerini kazandığını biliyorum. Hayatıma hiç bir etkileri olmadığı için hiç ilgilenmiyorum.

Medya, gazete, bu insanları kandırıyor. Ama beni kandıramıyorlar. Görüyorum ve yaşıyorum. O konuşan insanlardan daha fazla yaşıyorum.

Genelde fanzinleri, bilim teknik değişimi, underground dergileri okuyorum. Onlar da elde dağıtılıyor. Ticari olmayan şeyler.

Uyuşturucu?

A- Uyuşturucunun arkasında devlet var. Gençliğin çoğunlukta olduğu ülkemizde onları susturmanın en kolay yolların-

dan biri. Böylece gençler pasifize ediliyor. Hiç bir şeye hayır diyemiyorlar haklarını savunamıyorlar. Hatta Anarşist geçinen, punk geçinen, rockçı geçinen bir sürü genç, karşı oldukları de

Punk

Yetmişlerin başında İngiltere'de ortaya çıkmıştır. Gençlik alt - kültürleri içinde belki de en uç olanı oldu. Temel Felsefesi "Hiçlik" üzerine dayanıyordu. Bilinen biçimiyle "No Future" (gelecek yok).

Punkların ilk hedefi, İngiliz ulusunun yüzyıllardır önüne geldiği aristokrat ahlak oldu: "Tanrı kraliçeyi korusun." 18 Temmuz 1977 tarihli **New Musical Express**'e konuşan Londra Belediyesi encümen üyesi, Sex Pistols konserini izledikten sonra "kendini kırk sekiz saat kirli hissettiğini" belirtmiştir. (Aktaran: **Gençlik ve Alkültürleri** Dıck Hebdige s. 67. İletişim yayınları) Punk alt - kültürü beyaz gençliğinde görünmesine karşın, beyaz olanın, kutsal olanın, saf olanın reddi söz konusudur.

"O zincirle, boyundaki o tasma bana televizyondaki "Kökler" dizisini hatırlatıyor" (Bir punk annesiyle yapılan röportajdan. D.Hebdige Gençlik ve Alt Kültürleri sf 65).

Punk gençliği fiziksel görünüşleri ile de uç noktalarda yaşamaktadırlar. Mohikan denen Kuzey Amerika yerlilerinin saç modelleri en belirgin özelliklerinden birisi oldu. Yüze yapılan fütüristik makyaj ve saç renklerindeki uç seçimler "kırmızı, yeşil gibi", onların diğer özelliklerini oluşturdu.

İngiltere'nin bu asi gençleri de sonunda sisteme yenik düşerek moda haline geldiler. Ancak bu hiç kolay olmadı. Bu evcilleştirme döneminde İngiltere hükümeti tüm organlarını seferber etmişti.

Günümüzde de yaşamını sürdüren punk alt-kültürünün müzik endüstrisindeki en önemli isimleri ise Sex Pistols, The Clash, The Slits, Exposed gibi gruplar oldu.

Altmış Sekiz Hippilerinden sonra, meydana gelen en önemli alt kültürel yapıyı punklar oluşturmuştur. Ardıl gençlik kültürleri ise çok daha zayıf yapılara sahip olmuşlardır.

Heavy Metal

Yetmişlerin ortalarına geldiğimizde Rock müziğinin dev bir endüstriye dönüştüğünü görüyoruz. Led Zepplin, Deep Durple gibi dönemin ünlü grupları stadyumları hınca hınç dolduruyor, albümleri milyonlar satıyordu. Böylece altmışsekizlerde başlayan altkültür kavramı anlamını yitirmişti. Bu dönemde İngiltere'de ortaya çıkan Punk rock kalıplarını kullanmasına karşın, anarşizm ve kaos ortamı yarattılar. Bu kaos ortamı, aynı zaman diliminde İngiltere garajlarında yaşayan, bir müzik türünün sesini duyurmasını sağladı. New Wave of British Heavy Metal. Bu yeni rock kökenli kolun ilk temsilcileri The Who, Iran Butterfly gibi İngiliz gruplarıdır. Heavy Metal, seksenlere doğru okyanusun diğer yakasına taşındı. Heavy Metal'in merkezi artık Amerika idi. Seksenlerin başında ise W.A.S.P, Iran Maiden, Judas Priest gibi gruplarla rock'ın akıbetine uğrayarak, para basan darphanelere dönüştüler.

Heavy metal armoni olarak rock müziğinin içinde yer alırken teknolojininde yardımıyla elde edilen metalik seslêr ve yüksek volümü ile ondan ayrılır.

İçerik olaraksa her zaman beyazadamın hakimiyeti sözkonusuydu. Özellikle Anglo Sakson ahlakını başlangıç olarak alınması bu gelişimin temelini oluşturmaktadır. Konu olarak mistik hikayelerin ele alınması - (özellikle Manowar grubunda görünen) rock müziğinin kökeninde yeralan uzakdoğu felsefelerinden uzaklaşıldığını göstermektedir. Doğunun pasifist savaşımı yerini ortaçağ Avrupa'sının şövalyelerine bırakmıştır.

Heavy Metal'in farklılığı şiddet ve protestoyu beraber kullanması olmuştur. Daha öncekiler "Savaşma seviş" sloganı ile bir yere varamamışlardı. Öyleyse onlar da seslerini biraz daha yükseltmeliydiler.

Trash

Seksenlerin başlarında ortaya çıkan bir heavy metal türüdür. Armoni bakımından değişim yaşanmamasına karşın, teknoloji ve müziğin dostluğunun biraz artması ile gitar ve vokal tonları daha da sertleşmiştir.

İçerik olarak ise heavy metalin beyaz adam kökeninden uzaklaşıldığını görüyoruz. Kimi zaman anlaşılması çok zor olan vokalin, melodisi ise antimilitarizm, anarşizm vb. konuların üzerine kuruldu. Trash grupları içinde en çok bahsedilen gruplarsa, Metallica, Megadeath, Testomant gibi gruplardır.

Trash'in heavy metal ile beraber doksanların başında eski parlak günlerini kaybettiğini görüyoruz.

Death

Heavy Metal müziğinin en uç evladıdır. Trash'den hemen sonra ortaya çıkan death, yavaş ama neredeyse korkutucu melodiler içerir. Vokal - bence - anlaşılmaz haldedir. Konu olarak ölüm, ölüm sonrası hayat, mezarlıklar seçilmiştir. Siyah renkle neredeyse özdeştir. Trash kadar geniş bir kitleye ulaşamasa da Heavy Metal'in en az endüstrileşen dalı olarak görünüyor. Death metalin en çok tanınan temsilcileri ise Death, Nepalm Death, Obituary gibi gruplardır.

"ANTİ - MODA" GRUNGE ve İSTANBUL'DAKİ TEZAHÜRÜ

80'li yıllarda bütün dünyada hakim olmaya başlayan "para kazanma", "köşeyi dönme" gibi fikirler Türkiye'de kendini "ekonomik krize karşı yırtmak", "vurgun vurmak" şeklinde gösterdi. Bu dönemde büyük şirketlerin-imaj değiştirerek-plaza adı verilen mekanlara taşınmaları, medyadaki büyük patlama, borsa ve finans kuruluşlarının yaygınlaşması "yuppie" görünümündeki genç patron ve yöneticileri gündeme getiriyordu.

"Clean" insan tipinin geçerlilik kazandığı bu dönemde 15-25 yaşları arasındaki pek çok genç gelecek planlarını birer 'yuppie' olmak üzerine kurdu. Bu gençlerin İstanbul ve Ankara'daki üniversite öğrencileri arasında özel bir isimleri de vardı: TİKİ

Tikiler ortanın üstü gelir düzeyindeki ailelerin çocuklarıydılar. Kendilerine son derece güveniyor; bankacılık, reklamcılık ve turizmcilik gibi işlere ilgi duyuyor ve sektörlerde yönetici konumuna gelmeyi istiyorlardı. Çoğu eğitimini yurt dışında, özellikle de Amerika'da sürdürmeyi düşünüyor ve Boğaziçi Üniversitesi'nde eğitim görmeyi tercih ediyorlardı.

Piyasa ve para ilişkilerinde büyük bir hayranlık duyan tikiler, ailelerinden aldıkları harçlıkları dövize yatırıp, borsa'da oynayarak bu ilişkiler içerisinde yerlerini almaya çalışıyorlardı.

Tiki'lerin kişisel ilişkilere yaklaşımlarındaki sloganları ise "seninle beraber olacak kişileri görünüşlerine göre seç" şeklindeydi. Bu görünüşü oluşturanlar ise Avrupa ve Amerika mallarıydı. Chevignon, Benetton, Sisley gibi birtakım markalar ve özellikle Levis 501 bu dönemde gençlerin ilgi odağı haline geldi.

Aynı dönem içerisinde; özellikle, başka akımlar da sözkonusu olmaya başladı. Yeşil hareketin ve çevreciliğin etkisiyle salaş

yerler ön plana çıkmaya, dağcılık, kampçılık gibi sporlarla doğal hayata uyum sağlanmaya başlandı. İşte "Grunge" insan tipi bütün bunların çakıştığı bir noktada duruyordu.[1]

Bu yazının konusu Seatlle kentinde bir 'anti moda' akımı olarak ortaya çıkan ve kısa süre içinde dünyaya yayılan Grunge'ın 'moda olma' sürecinin İstanbul'daki görünümüdür.

Yazı, İstanbul'da yaşayan, kendileri ve çevreleri tarafından "Grunge" olarak tanımlanan 15-23 yaşları arasındaki gençlerle yapılan mülakatların bir değerlendirmesi olarak kabul edilebilir.

Mülakatlar genellikle Grunge'ların çok sık gittikleri cafe ve barlarda yapıldı. Birebir mülakatların dışında kalan bir tartışma ise kişisel ilişkiler yardımıyla katılınan bir toplantı sırasında teybe kaydedildi.

Bütün mülakatlar Grunge'ların tarzları, neşeli halleri ve yaptıkları espriler sayesinde zevkli birer diyalog haline geçti.

"Seatlle, İstanbul ve Grunge"

Grunge ABD'nin kuzeybatısındaki Seattle kentinde ortaya çıkmış bir akım. Çıkış noktası 'modaya karşı olmak' veya kendi alternatif modalarını yaratabilmek. Grunge giysilerinde birtakım temel malzemeler var. Bunların başında asker postalları geliyor. Deri ve süet ceketler-eskimiş olmak şartıyla- kalın çoraplar, free bag'lar eski ve yırtık blue jean'ler ve oduncu gömlekleri Grunge görüntüsünü oluşturan giysiler. Saçları pis ve şekilsiz. Markasız spor ayakkabıları, yıpranmış kazakları yün kepleri ve garip şapkaları var. Kulaklarına ve vücutlarının çeşitli yerlerine deldirdikleri deliklere gümüş halkalar takıyorlar.

Grunge'ın bütün dünyaya yayılması Seatlle'lı rock grubu Nirvana'nın "Nevermind" adlı albümünün dünyada sekiz milyon satarak Michel Jackson, Madonna gibi "mega-star" olarak lanse edilen pop şarkıcılarının kaset satışlarının neredeyse iki katı hasılat yapmasının ardından gerçekleşiyor. Aynı dönemde dünya sinemalarında gösterime giren 'Singles' adlı film ise bu süreci destekleyen bir unsur olarak göze çarpıyor.

[1] Ali Akay "Şimdi Moda Demarke" **Nokta** Dergisi yıl 11 Sayı 47.

İstanbul'da Grunge'ların görülmeye başlaması da Singles'in vizyona girmesi ile aynı döneme yani 1993 yazma denk geliyor. Özellikle Beyoğlu ve Ortaköy'deki rock cafe - bar'larda görülmeye başlayan Grunge'ların çoğu İstanbul'daki özel kolej ve Anadolu Liseleri'nde öğrenim görüyorlar. Hepsinin "Grunge akımı" ile tanışması Nirvananın müziği ve nefret ettikleri medya'nın etkileri ile olmuş.

Grunge akımına olan ilgilerini rock müziğe bağlıyorlar. Rock'ın belli bir çaba sonucunda elde edilen bir dünya görüşü olduğunu düşünüyorlar. Rock müzikte bir başkaldırı felsefesi olduğunu ve kendileri için bu başkaldırının öncelikle görüntüsü ve yaşam tarzı ile başlayacağına inanıyorlar.

Rock müziği aynı zamanda Tiki'ler ve Grunge'lar arasındaki belirgin ayırımın belirleyicilerinden birisi. Tiki'ler genellikle Tecno ve Pop müzik dinliyorlar. Bu müziği dinledikleri mekanlar genellikle Pasha, 2019, Şamsa gibi discolar. Grunge'lar ise bütün rocker'lar gibi canlı müzik yapılan Rock barları tercih ediyorlar. Özellikle Kemancı, Caravan ve Sis en çok gittikleri yerler.

Bu barlardaki ilişkilerin Tecno çalan bir disco'dan çok daha 'sıcak ve samimi' olduğunu düşünüyorlar.

MARKALAR VE GRUNGE

90'lı yıllarda yaşanan büyük ekonomik ve sosyal krizin hayatı her zamankinden fazla etkiler hale gelmesiyle birlikte vurdumduymazlığın yerini "sosyal süreçle ilgilenme" alıyor. Bu noktada "Grunge akımı" halkın çocuk yerine konmasını destekleyen birtakım markalara tepki duyuyor. Burada artık klasik anlamdaki artık değer üretim sürecinin yerine belki de "artıkları kullanmak" olarak yorumlayabileceğimiz bir yönelim almış oluyor.[1]

Grunge'ların tepki duydukları şeylerin başında markalar geliyor. Pek çok Grunge daha önceleri almış oldukları markalı giysileri etiketlerini sökerek kullanıyor. Markalara olan tepkileri onları aynı zamanda eski tip eşyalara yöneltiyor. Bit pazarlarından alınmış ikinci el malları ve orijinal el yapımı giysileri özellikle tercih ediyorlar. Seri üretime karşı oldukları için aradıkları herşeyi bulamıyorlar. Pek çoğu Türkiye'de "ikinci el" mal satışının yaygın olmamasından yakınıyor.

Böyle bir durum giyim sektörünü harekete geçirmiş. Şu anda pahalı mallar satan pek çok mağaza ve butik. "Salaş giysiler üretmeye başlamış. Bu giysilere etiket konmuyor ve pahalı alışveriş merkezlerindeki mağazalarda oldukça yüksek bir fiyata satılıyorlar.

Bütün bunlar akımın hareket noktasından oldukça uzaklaşmış olduğunu gösteriyor. Bu noktada İstanbul'da yaşayan Grunge'lar bir ayırımın yapılması gerektiğini düşünüyorlar: "Gerçek Grunge" ve "Grunge takılan"

"Grunge takılanlar" genellikle ekonomik ve sosyal olarak ortanın üstü düzeydeki ailelerin çocukları. "Tiki" arkadaşları gibi

[1] Ali Akay a.g.y

olmamak için Grunge'ı benimsediklerini söylüyorlar. Bazıları ise Grunge'ı "hoş bir giyim tarzı" olarak görüyor.

"Grunge olmanın" veya "Grunge gibi görünmenin" hayatları ve kişilikleri üzerinde çok olumlu etkileri olduğunu düşünüyorlar. Rocker'lar arasındaki ilişkilerin diğer gençlerin ilişkilerinden çok farklı olduğunu, rock barlarda herkesin birbirine sevgiyle yaklaştığını söylüyorlar. Rock felsefesine inandıklarını ve kendilerini bu şekilde daha özgür hissettiklerini sık sık vurguluyorlar. Mekanla ilgilenmediklerini söyleseler de rock barları çok seviyorlar.

Bu yüzden her gün okul çıkışında Beyoğlu'ndaki rock-cafe bar'lara gidiyorlar. Hafta sonları ise Kemancı, Sis, Flat-Line gibi canlı müzik çalan, giriş ücretli mekanlarda geçiriyorlar.

Hemen hepsi ailesiyle birlikte yaşıyorlar. Aileleriyle olan ilişkilerinde günlük konular dışında büyük problemler yaşamıyorlar. Ailelerin çoğu daha önceleri "temiz paklı görmeye alıştıkları çocuklarını kendi deyimleriyle "dilenci kılığında" görmeye başlangıçta alışamıyor. Grunge'ların yüksek tonda dinledikleri müzik pek çok ailede günlük tartışmalara neden oluyor.

Ailelerin bir kısmı çocuklarının gittiği rock barlara gitmiş. Büyük bir çoğunluk ise çocuklarının deyimiyle akımın geçici olduğunu düşünerek "dalga geçiyor."

Geleceğe İlişkin Planlar

İstanbul'daki Grunge'ların geleceğe ilişkin planları tikilerinkinden pek farklı değil. İyi bir iş, kariyer, rahat bir yaşantı istiyorlar. Bunun için "üretim sürecine katılmak" sınırlar olarak adlandırabileceğimiz bir tutumu belli sınırlar koyarak kabul ediyorlar. Bu sınırların başında üniversite tercihleri var. "Üniversitenin herhangi bir bölümüne kapağı atmak" düşüncesine tamamen karşılar. Üniversite sınavında tercih listesine sadece istedikleri bölümleri yazıyorlar. Piyasada tutulan işlerde çalışmak istemiyorlar. Çoğu güzel sanatlar ve konservatuarda okumak istiyor. Sık sık iş hayatının dışında "özel bir hayat"ın gerekliliğinden bahsediyorlar. Hepsi çocuklarının olmasını istiyor. Özellikle kızlar, çocuklarına kendi aldıkları eğitimden farklı birşeyler öğretmek istiyor.

Şu anda Grunge'ler ama gelecekte ne yapacaklarını bilmiyorlar. Bir kısmı şimdiden Grunge'ın "geçici bir moda" olduğunu düşünüyor. Çok azı gelecekte Grunge akımına uygun olarak yaşacağını söylüyor.

Nirvana ve Müzikte Yeni Arayışlar

Seatlle kökenli Grunge rock müzikte yeni bir arayış olarak ortaya çıktı. Karmaşık olmayan, hatta naif sayılabilecek ritmleri, karışmış bir dünyaya karşı kızgınlık ve boşvermişlik içeren şarkı sözleri ile Seatlle'lı gruplar. Pearl Jam, Smashing Pumkins vb.'nin yaptıkları müzikler "Grunge" olarak kabul edildi. Grunge gruplar şarkı sözlerinde anti-militarist, feminist ve çevreci kavramları kullandılar.

Nihayet 1993'de grunge müziği inanılmaz bir çıkış yaptı. Seatlle grup NİRVANA'nın "Nevermind" albümü dünyada 8 milyon satarak ünlü pop starların pek çoğunun albümlerini geride bırakıyordu. Nirvana grubunun elemanları sokaktaki Seatlle'lı gençler gibi görünüyor, giysilerini süpermarketten alıyor ve kaset kapaklarına resimlerini koymayacak kadar "ilgisiz" görünüyorlardı.

Estetik bir kaygı içinde değildi. Grubun müziği keskin heavy metal, pop ve punk rock karışımıydı. Nirvana ile birlikte Grunge ilk starını da yarattı: Kurt Cobain.

Nirvana'nın solisti Cobain yaşam tarzı ve müziği ile Grunge'lar için çok önemliydi. Yine kendisi gibi Grunge bir grubun solisti olan Courtney Love ile evlendi ve uzun süre bir karavanda yaşadılar. Cobain, 1994 Nisan'ında yüksek dozda uyuşturucudan komaya girince hastaneye kaldırıldı. Hemen ardından California'daki evinde tabanca ile intihar etti.

27 yaşında ölen Cobain Rocker'ler arasında "şeytan üçgeni" olarak bilinen Janis Joplin, Jimi Hendrix, Jim Marrison ile birlikte "şeytan dörtgeni"nin bir parçası oluyordu. Hendrix, Marrison ve Joplin'de 27 yaşlarında yüksek dozda uyuşturucudan ölmüş ve rock'ın efsanevi yıldızları olmuşlardı.

Bütün bunlar medyada "temiz" olarak tanımlanan Grungc'ın imajını değiştirdi. Zira Grunge Cobain'in ölümüne kadar "uyuşturucu karşıtı" olarak biliniyordu.

İstanbul'daki Grunge'lara bakıldığında Avrupa ve Amerika'daki Grunge'lardan çok farklı bir durum gözleniyor. Batıda Grunge'm temel düşünceleri olan feminizm, anti emperyalizm, ve anti-militerizmden çoğunun haberi yok. Grunge müziğini dinliyorlar ama şarkı sözlerinin anlamını çoğu bilmiyor. Görüntü dışında dünyanın diğer şehirlerinde yaşayan Grunge'larla paylaştıkları tek şey CAN SIKINTISI ve BIKKINLIK.

RÖPORTAJLAR

B.K. 1976 Doğumlu. Özel bir kolejden bu yıl mezun olmuş. Üniversite sınavlarına hazırlanıyor (Erkek).

H.Y 1977 Doğumlu. Özel bir kolejden bu yıl mezun olmuş. Üniversite sınavlarına hazırlanıyor (Erkek).

D.G. 1976 Doğumlu. Özel bir kolejden bu yıl mezun olmuş. Üniversite sınavlarına hazırlanıyor (Kız).

M.Y. 1972 Doğumlu. Mimarlık öğrencisi(Erkek).

G.İ. 1976 Doğumlu. Özel bir kolejden bu yıl mezun olmuş. Üniversite sınavlarına hazırlanıyor (Kız).

H.Y.- Rock müzikle ilgilenmeye daha doğrusu rock müzik dinlemeye ortaokulda bir arkadaşımdan aldığım Guns'n Roses kasetiyle başladım. Sonra arkası geldi. Bir sürü grup dinlemeye başladım. Grunge müziğiyle Nirvana'yla beraber tanıştık. Türkiye'de Grunge bana biraz yapmacık geliyor. Sırf millet beni öyle bilsin diye Grunge giyinen bir sürü insan var. Gerçek Grunge'lar çok azınlıkta gibi geliyor bana. Rock'çı gençlerle Tiki'ler arasında çok büyük farklar var. Değer verdikleri şeyler çok farklı. Rock'çı gençlerin hayatında müzik çok ön planda. Çoğu müzikle uğraşmak, enstrümantalist olmak istiyor. Bir de hayatla ilgili daha gerçekçi düşünüyorlar. Çevremden rock dinlediğim için tepki almıyorum. Ailem biraz dalga geçiyor. Heavy Metal'e bakılan gözle bakıyorlar.

M.Y.- Ben ailemden tepki alıyorum. Özellikle de babamdan. Onun yapısı çok farklı.

İnşaat mühendisi. Halk diliyle müteahit denilen tiplerden. O benim uzun saçlarıma karşı çıkıyor. Ona göre böyle olmamam lazım çünkü etrafındaki insanlar da böyle değiller. Beni o insanların arasına sokmaktan utanıyor gibi birşey.

D.G.- Örneğin M'nin kardeşinin bana anlattığı birşey var. Babasıyla birlikte şantiyeye gidiyor. Uzun saçımla ve küpemle gittiğim zaman oradaki usta başıyla bir diyaloğa giremiyorum diyor. Adam bana uzun süre antipati duyuyor ve ben bu antipatiyi yıkmak için çok uzun süre uğraşmak zorunda kalıyorum diyor.

-Tikilerle ilişkileriniz nasıl?

H.Y.- Okul çevremden dolayı etrafımda Tiki olan insanlar çok. Benim onlarla hiçbir sorunum olmuyor ama düşünce yapılarımız çok farklı. Rockçılar hakkında hiçbir bilgileri yok. Ben rock müzik dinliyorum ve bas gitar çalıyorum diye "Vay entel geldi" filan diyorlar. Ben de bunlara gülüp geçiyorum.

M.Y.- Ben H. gibi rockçıların daha gerçekçi olduklarına inanmıyorum. Rockçılar müzikle uğraştıkları için biraz daha bulutların üzerinde gezen tipler oluyorlar. Bu dünyanın gerçeği paradır. Tikiler bunu daha çok düşünüyorlar. Düzen çocuklarıdır yani. Bir rockçı hiçbir zaman geleceğinden endişe etmez veya çok fazla para kazanmak istemez. Hayatından memnundur. Belki ileride olmayacaktır ama bunun pek farkında değildirler. Tikiler materyalist oldukları için bu dünyanın düzeni içinde gayet iyidirler.

B.K.- Ben Grunge'ı medyanın "nimetleri"nden biri olarak görüyorum. Bir Kurt Cobain'in ölümü yerel gazetelerde bile yer aldı. Bence Grunge 1992-95 yılların bir modasından başka birşey değildir.

M.Y İnsanları niye böyle kategorilere ayırıyorlar. Ben bunu anlamıyorum.

D.G.- Ama hayatlar arasında çok büyük fark var. İster istemez kendini bir sınıfa dahil ediyorsun.

M.Y Tamam da bir giyim tarzı aynı zamanda bir düşünce tarzı olarak benimsenemez. Ben böyleyimdir benim kafa yapım A'dır. Öbürü başka türlü giyinir onunda kafa yapısı A'dır.

H.Y.- Ben bu giyim konusuna çok takılıyorum. Rockçı gençlikle Tiki gençlik giyimiyle ayrılıyor. Bu bana çok saçma geliyor. Benim Lacoste alacak param varsa ve önünden geçerken beğeniyorsam, alırım. Ama bu benim Pearl Jam dinlememi engellemez.

D.G.- Rock dinliyorsun. Belirli bir düşüncen var ve bunu ancak kıyafetine dökerek insanlara gösterebiliyorsun.

B.K.- Benim rock dinlemeye başladığım dönemlerde Ozzy Osborne'un civciv ezme olayı vardı. Medya Metal ve Trash dinleyenleri cani barbar olarak nitelendirdi. İlk zamanlarda ben pek çok kimseden tepki almıştım. "Sapık mısın sen" gibi nitelendirmeler oluyordu. Ama ailem hiç karışmaz. Böyle olmamı galiba daha çok seviyorlar. 92 yılında **The Doors** filmi çıktı. Ondan sonra bir Jim Morisson hayranlığı başladı. Curt Cobain'nin ölümüyle de tepki daha da azaldı. Kendi özünü yansıtan giysiler giyen insanlara daha hoşgörüyle bakılmaya başlandı. Bir gün arkadaşımın üzerinde Nirvana'nın Nevermind albümünün kapağının resmi olan T-shirt'ünü giymiştim. T-shirt'ün üstünde çıplak bir bebek var ve tabi pipisi de açıkta. Bir gün Bakırköy'de onu giymiştim. İşsiz güçsüz Galleria'ya takılan tipler vardır ya "vay herife bak. Bebeklik resmin mi?" Diye laf atmışlardı. Benimde çok hoşuma gitmişti, çok gülmüştüm.

D.G.- En çok 16-18 yaş arasında yaşıyoruz aslında galiba bu Grunge'lığı. Bir yerlere ait olma, birşeyleri ispatlama.

B.K. Türkiye'de bilinmeyen, yeni gelmiş bir yaşam tarzını uygulamaya çalışınca ilk başta tabi tepki görüyorsun. Ama o ilk başta oluyor. Ben bu gibi tepkilerle şimdi pek karşılaşmıyorum.

Gelecekte neler yapmak istiyorsunuz? Rockçı olmak ileride hayatınızı nasıl etkileyecek?

B.K.- Ben yaşadığım gençliği sevmiyorum ama yine de rock beni etkiledi ve böyle de devam edecek. Çünkü bir gelecek umudum da yok. Tabi ki her insan gibi ben de birşeyler istiyorum; ama, olmasa da olur. Pek umursamıyorum. Olursa iyi olur. Olmazsa da pek yanmam.

H.Y Rock bu sene eğitimimi biraz engelledi. Tabii bu benim elimde olan birşey ama müzikle uğraşmam derslerimi engelledi. Bu sene, aklım biraz başıma geldi. Müzikle uğraşmaya devam edeceğim, ders de alacağım ama herşeyden evvel iyi bir eğitim almak istiyorum. Üniversiteden mezun olmak istiyorum. Bu sene sonunda baktığımda ben ne yapmışım, okul orkestrasıyla konser vermişim, Tiyatro salonlarında çalmışım. Tamam

bunları çok zevk alarak yaptım; ama bir üniversite eğitimi almayı da istiyorum.

B.K.- Bu düzen böyle. Bir seneni üniversite için heba ediyorsun.

H.Y.- İnsanın bu konuda ayakları biraz yere basmalı. Müziği çok seviyorum ama rocktan para kazanmam imkansız. Bu yüzden iyi bir eğitim almam şart. Bütün şartları gözönünde bulundurmak lâzım.

M.Y.- Benim hayatım böyle gidiyor. Dört sene önce babamın istediği çocuk olsaydım daha mı iyi olurdu bilmiyorum. Şantiyelere koşan, çalışan, 21 yaşında altına arabasını çeken bir tip yani. Ama böyle mutluyum. Bu yaşam tarzı beni üç beş sene geriye atacaksa da benim mutlu yaşamama değer.

- Askerlik meselesi ile ilgili ne düşünüyorsunuz?

M.Y.- Pek bir şey düşünmüyorum. Olacak yani olmak zorunda.

B.K.- 23 yaşında üniversiteyi bitiriyorsun ve senin en verimli çağların gidiyor. En dinamik, en güzel olduğun çağlar. Askerden sonra Türk toplumunda birşey var. Adam olursun evlenirsin çoluk çocuğa karışırsın diye. Bence dünyanın en saçma şeyi bu. Ben acayip derecede karşıyım.

M.Y.- İnsanın en verimli çağı filan değil aslında. İnsan o çağda ne yapıyor ki?

D.G.- Bir kere insanı yıpratan birşey. Ben hayatımdan 18 ayı niçin vereyim ki?

G.İ.- Bilmiyorum. Ben askerlik yapmış arkadaşlarla konuştuğum zaman hep şunu diyorlar. Askerliğin başladığı yerde mantık bitiyor ve döndükleri zaman çok büyük bir boşluk içinde kalıyorlar. Çünkü 2 sene boyunca birilerinin emri altında birşeyler yapmaya zorlanıyorsun.

B.K.- Sen askerlikle ülkene hizmet etmek istiyorsan bunun okulları var.

D.G. Herşeyi bırak senin bir düzenin var ve seni hayatından, düzeninden koparıp bir kışlaya tıkıyorlar. 1,5 yıl bambaşka insanlarla bambaşka bir hayatı yaşıyorsun.

M.Y.- Ben askerde zayıf insanların güçlülerden ayrıldığına inanıyorum. Bir kere bunu tartışmamız yanlış, çünkü bu olacak. Bu ülke için şehit olanlar kime derdini anlatsın o zaman.

H.Y.- Ben de M. gibi düşünüyorum.

B.K.- Bence askerlik insanın demokratik haklarının elinden alınması.

H.Y.- Bu düzende böyle birşey varsa ona karşı çıkmak yerine onunla birlikte birşeyler düşünülmeli bence.

D.G.- Hiç kimse karşı çıkmazsa ne olacak peki! Ben askerlikten bahsetmiyorum. Ben pasif olmaktan nefret ediyorum. Belirli şeylere başkaldıracaksın tabi.

M.Y.- Bu biraz ütopik gelebilir ama kimse askerlik yapmazsa bu ülkeyi koruyacak kimse kalmaz demektir. Bunlar kitabi laflar ama Türkiye tehlikeli bir konumda.

B.K.- Tamam askerlik çok gerekliyse asker okulları var ve bunu çok isteyen insanlar da var. Askeri okullardaki kadroları arttırırsın. Hem daha yetişmiş askerler olur hem de iş olduğu için adamlar bunu yaparlar.

M.Y.- Sen burada yanlış yapıyorsun. Ben istemiyorum bu yüzden yanlıştır diyorsun.

D.G.- Aslında tartışılması gereken insanlara istemedikleri şeyler yaptırmanın doğru mu yanlış mı olduğu.

M.Y.- 18-20 yaşındaki bir genç askerliğin gerekli olup olmadığını tartışabilecek konumda değildir bence.

D.G.- Ama onu yaşayacak olan o. Anlamayacak bir düzeydeyse bu adamın bunu yaşamaması da lazım.

B.K.- Bir de şu var abi. Ben şu anda konuşayım ki bundan sonra da konuşma hakkım olsun.

H.Y.- Türkiye'de yaşayan bir erkeksen bunu göz önünde bulunduracaksın.

D.G.- İstemediğin bir şeyi niye göz önünde bulunduracaksın ki?

H.Y.- Ben istemiyorum demiyorum. Bayılmıyorum ama gidilecekse gidilir.

M.Y.- Ben oniki sene asker kaçağı olarak dolaşıp bu meseleyi kabuslarımda görmektense yaparım biter. Yoksa asker olmak için can atmıyoruz elbette.

B.K.- O zaman tartışacaksın abi.

-Milliyetçilik akınlarıyla ilgili olarak neler düşünüyorsunuz?

B.K.- Bildiğim tek milliyetçilik Atatürk milliyetçiliğidir. Başka bir milliyetçilik şeklini de kabul etmiyorum.

H.Y. Bence milliyetçilik kendi milletimi başka ırklar, milletler karşısında pasif duruma düşürmemektir. İyi olan şeyleri savunmak ve kötü olanları da iyi hale getirmektir.

G.İ.- İnsanını bir kere sevmek zorundasın. Devlet belli bir yerde sana bakıyor. Bunun karşılığını vermelisin.

B.K.- Bu ne biçim iş. Devlet bana birşeyler veriyor. Ben de ona sevgimi gösteriyorum.

D.G.- Birşeyler vermek zorundasın.

B.K.- Ben hiçbir şey vermek zorunda değilim.

M.Y.- O zaman Siirt'te yaşayan adamın hiçbir şey yapmaması lazım. Askere gitmek için en ufak bir sebebinin olmaması lazım. Türkiye'nin binde birlik diliminde yaşayan bir insansın. İsteyip de yapamadığın hiçbir şey de yok.

D.G.- Ama kendini o adamla kıyaslamak zorunda da değil.

M.Y.- Bu, bence biraz doyumsuzluğa giriyor.

GRUNGELAR ÜZERİNE

Z.S. 1976 Doğumlu. Özel bir liseden bu sene mezun olmuş. Üniversite sınavlarına hazırlanıyor. (Kız)

- Niçin Rock müzik?

Z.S.- İnsan Dünyaya birtakım şeylerle geliyor. Bazı insanların sanâta yatkınlığı vardır, sanatı çok sever ama buna hiçbir zaman fırsat bulamaz. Ama annen baban sanatçıysa bu özelliğini ortaya çıkarman çok daha kolay olabilir. Rock dinlemek okul gibi bir şeydir. Evre evre aşamalardan geçersin. Bu şu andan kendimi hiçbir aşamada saymıyorum. Ne bildiklerim bana yetiyor ne bileceklerim bana yetecek. Rock'ı sadece dinlemezsin aynı zamanda öğrenirsin. Sadece rock da değil hard rock'da, metal de her şarkıda birşeyler öğrenirsin.

- Grunge'ı benimsiyorsun. Burada temel düşünce nedir?

Z.S.- Dış görünüşün hiçbir önemi yok. İstediğin kadar kravat takma. Önemli olan senin beynin ve düşündüğün. Bence marka giymek hiçbir şey değildir. İnsan 16-20 yaşları arasında çok büyük bir evrim geçirir. Her dakikasında ayrı şeyler düşünebilir ve değişmekten öte ilerler. Rock müzik bu ilerlemeye çok yardımcı oluyor. Aslında burada belki de bir umursamazlık var. Ben giyinişime dikkat etmiyorum veya altın takmıyorum. Rolex saatim de yok. Önemli olan benim beynimde. Neden bu hayattayım. Ben bu dünyaya marka giymek veya insanları paramla satın almak için gelmedim, yaşamak ve sevmek için geldim. Bu yüzden de ben ve benim gibi olanlar savaşlara karşı çıkıyoruz. İnsanların ezilmesine karşı çıkıyoruz. Herkes istediklerini çok rahat savunabilmeli ve hiçbir şeye boyun eğmemeli. Önemli olan tek şey bu aslında. Ben ciddiyete karşıyım. İnsanlar öyle bir görünüm içine giriyorlar ki içlerinde belki samimi-

ler ama görünüş olarak bir duvar örmüşler ve diğer insanların onun içerisine girmesine kesinlikle izin vermiyorlar. Bence büyük hata da burada. Grunge'da bu yok. Önemli olan senin samimiyetin.

- Peki Rocker'lar arasında da farklılıklar var mı?

Z.S.- Bu ayırımı çok rahat yapabiliriz. "Tiki Rocker"lar o kadar fazla ki. Rocker'ların temel felsefesi dış görünüşe önem vermemek. O zaman abi, madem dış görünüşe önem vermiyorsun niçin Mavi Jean's ve Levis varken Levi's alıyorsun? Marka giymekten bu yüzden hoşlanmıyorum. Öyle bir çağda yaşıyoruz ki biz gençler olarak zor durumdayız. İnsanlar çok ön yargılı. Lumberjack giymiyorsan tepki alıyorsun. Sürekli "pasaklı, pis" muamelesi görüyorsun. Grunge'lar veya rocker'lar aylarca yıkanmayan insanlar değillerdir. Barışa inanırlar. Rocker olmak için rock felsefesine gönülden inanmak gerekir. "Tiki rocker" diyeceğimiz tipler şu anda piyasadaki NİRVANA GUNS'N ROSES gibi grupları dinlerler. Ama LED ZEPLİNG,'den THE DOORS'dan haberleri yoktur. Sen JİMMY PAGE'in kim olduğunu bilmiyorsan rocker olduğunu iddia edemezsin. Çünkü bu adamlar rock'ı yaratanlar.

D.G. 1976 Doğumlu? Özel bir koleji bu yıl bitirmiş. Üniversite sınavlarına hazırlanıyor (Kız).

- Niçin Grunge?

D.G.- Bir kere kökunde rock müzik var. Bu son çıkan Technolar cartlar curtlar gibi saçma sapan değil. En azından bir müziğe dayanıyor; ve belli bir çaba sonucunda elde ediliyor. Ve gerçekten uzun yıllardır var. Rock ne zaman ortaya çıktı bunu tam olarak bilemiyorum; ama uzun yıllardır varolan müzikler bunlar ve insanları sürüklemişler. Atmışlarda, yetmişlerde büyük gençlik hareketlerine sebep olmuşlar. Ben bir kolejde okudum. Burada gerçekten çok zengin çocukları vardı. Belirli bir marka ayakkabı giymezsen seninle konuşmazlar. Belli marka gömleğin yoksa bir grubun içine giremezsin. Benim yaptığım

bunlara karşı bir başkaldırı belki de. Bence çok güzel bir başkaldırı.

- Markalı giysilere karşı tutumun ne?

D.G.- Şu anda çok büyük bir ayırım var. Rock dinleyen gençlik ve rock dinlemeyen gençlik. Arkadaşlıklarında bile dinlediğin müziğin çok büyük etkisi oluyor. Rock sadece dinlediğim müzik değil. Rock'ın felsefesi günlük yaşantına da yansıyor. O felsefe çok değişik bir şeyleri de beraberinde getiriyor; mutluluğu getiriyor. Başka insanların benim hakkımda ne düşündüklerini önemsemiyorum. O yüzden gençler iki gruba ayrılmış durumda. Rocker'lar ve rocker olmayanlar olmak üzere. Rocker'lar zengin ve züppe kesime karşı çıkıyorlar. Çevremde çok fazla marka giymiş insan olduğu zaman ve bunlar özellikle benim arkadaşlarım oldukları zaman rahatsız oluyorum. Her tarafında birşeyler yazan insanlarla dolaşmaktan rahatsızlık duyuyorum. Belki bu da saçmalık ama böyle. Bu arada "tiki rocker" dediğimiz tipler de var. Rockerların sayısı arttı ama % 80'i yine tiki takılıyor.

Tiki Rocker'lar nasıl oluyor peki?

D.G.- Para günümüzde en önemli şeylerden biri. İnsanlar adeta birbirlerini satın alıyorlar. İnsanların birşeylere hayır deyişleri var. Ve, gerçekten rocker'lar bu para ilişkilerini yıkmaya çalışıyorlar. Ben grunge giyiniyorum ve rock'ın doğrularına inanıyorum. Ama çevremde bir sürü insan var. Taksim'de sokağa çıkıyorum. Üstüne Nirvana t-shirt'ü giymiş, altına eşofman giymiş, saçları yağdan ölmek üzere, gözünde gözlükler esrarkeş gibi dolaşan bir sürü insan var. Fakat ben biliyorum ki onlar ne benim kadar müzik dinliyorlar ne de işin felsefesine inanıyorlar. Ama bu işin havasını atıyorlar. Daha sonra da gidip Andromeda'da Unlimited'le dans ediyorlar.

- Gelecekte neler yapmak istiyorsun?

D.G.- Artık 14-15 yaşımdaki gibi değilim. Çok büyük bir değişme süreci içindeyim ve bir ay önceki halimle şu andaki halim arasında bile farklılıklar var. Her dakika düşüncelerim değişiyor ve her an kendimi yeniliyorum. Birkaç yıl önce, çevrede belli bir yer edinebilmek için markaların şart olduğunu düşünüyordum. Fakat çevremde daha farklı insanları görerek özellikle

de rocker'ların grunge'larm yaşam tarzlarını gördükten sonra bunun bana çok daha uygun olduğunu farkettim. Bu şekilde düşüncelerim değişti. Ama bilmiyorum belki de bir yıl sonra grunge'lık özentiliktir diyeceğim. Buna da garanti veremem.

İ.A. 18 Yaşında özel bir okuldan bu yıl mezun olmuş. Üniversite sınavlarına hazırlanıyor (Kız).

- Rock müzikle olan ilgin ne zaman başladı?

İ.A.- Benim rock dinleyen çevrem Abdullah sokakta tanıdığım insanlar. Ben oraya da çok sık gitmiyorum. Geçtiğimiz kış büyük bir şans eseri birtakım insanlarla tanıştım ve onlar benim doğum günüme geldiler. Sonra sürüklendim. O çevrede çok başıboş olanlar da var, birşeylerle uğraşanlar da var, okula gidenler de var, okumayanlar da var, esrarkeşler de var. Sonuç olarak hepsi kendi hayatlarını yaşıyorlar. Belli bir saatten sonra da orada buluşup görüşüyorlar. Konuşulanlar genellikle geyik muhabbeti. Aralarında sinemayı seven kişiler var. Aklı başında olanlar sinema, müzik ve gündelik olaylardan bahsederler. Tam olarak bir rock dinleyicisi değilim aslında ben. Ailem klasik müzikçi ve beni de beş yaşımdayken konservatuara vermişler. İki sene evveline kadar konservatuarda okuyordum, her türlü müziği de dinliyordum. Ne zaman Beyoğlu'na gelmeye başladım, cafelere gitmeye başladım, insanlarla tanıştım rock müziği de o zaman tanıdım.

- Galiba Beyoğlu Rocker'lar için çok önemli bir mekan?

İ.A.- Evet. Beyoğlu'ndan Nişantaşı'na doğru gidildiğinde çok büyük bir değişim sözkonusu. Nişantaşı'ndaki insanları hiç sevmiyorum. Onlar giyinmeyi süslenmeyi gösterişe dökmüş tipler. Ben etek giymeyi, postal giymeyi, tayt giymeyi seviyorum. O gün nasılsam öyle giyiniyorum. Bir elbiseyle de çıktığım olur, blue jean ve şık bir gömlekle de gezebilirim. Marka benim en büyük düşmanım. Konuşacak çok daha önemli şeyler vardır. Kitap vardır, sinema vardır, müzik vardır. Nişantaşındakiler çok boş insanlar gibi geliyor bana. Eminim hiçbirşey yapmıyor-

lar. Arada çok büyük bir çizgi var. Nişantaşındakiler bize yiyecekmiş gibi bakıyorlar. Onların da Beyoğlu'nu sevdiğini zannetmiyorum. Bizim onlardan konuşacak çok daha fazla konumuz, söyleyecek çok daha fazla sözümüz var. Onlarla bir sohbete daldığında erkekler, araba konuşur, kızlar hangi erkeğin daha yakışıklı olduğunu.

- İlerisi için planların var mı?

İ.A.- Hayat zor ve ben bunun farkındayım. Bunun içinde şimdiden hayatımın temellerini hazırlayıp hayatımı kurmak istiyorum. Gireceğim üniversitenin dalının ne olacağının pek bir önemi yok. Bir yere kapak atabilmek önemli Eskiden beri hep anaokulu öğretmeni olmak istemiştim. Bunu hâlâ istiyorum. Ayrıca sinema-TV alanında birşeyler yapabilmek te istiyorum. Eninde sonunda kendi programımı yapabilmek istiyorum. Ama bunun için çok uğraşmam gerekiyor. İdealimdeki hayatta insanların kitapları sevmesi gerektiğini düşünüyorum. Okumam gereken binlerce şey var Ben herhalde İstanbul'da yaşayamayacağım. Türkiye'yi çok seviyorum ama insanların çok yıprandıklarını gözlemliyorum. Şu anda parazit olarak ailemin yanında yaşıyorum ama kendi hayatımı çok çabuk kurabilmek istiyorum. Boş yaşamak istemiyorum. Kendi sınırlarım içinde özgür olabilmek istiyorum. Bir yandan okuyup bir yandan da çalışabilmeyi istiyorum. Boş yaşamak bana göre birşey değil. Bu arada para da şart tabi.

DEĞİŞEN MÜZİKAL İLİŞKİLER ve İSTANBUL'DA "ROCK MÜZİSYENİ OLMA" KONUMU

Rock müzik ve ortaya çıkardığı akımlara olan ilginin artması dünyanın bütün kentlerinde olduğu gibi İstanbul'da da Rocker'ların "Rock müzisyeni olma" konumunu beraberinde getirdi. Özellikle 1991 yılında The Doors filminin medyadaki büyük tanıtımının ardından vizyona girmesi, 1993'de Bon Jovi, Scorpions, Metalica, Guns'n Roses gibi dünyaca ünlü rock gruplarının İnönü Stadyumu'nda verdikleri konserler bu süreci hızlandıran etkenler olarak karşımıza çıktılar. Yine aynı konserler sırasında Bulutsuzluk Özlemi, Nuh'un Gemisi, Badluck adlı Türk rock gruplarının "açılış grubu" olarak sahne almaları Türk Rocker'lara uluslararası organizasyonlarda yer alabilme şansının artık "rüya" olmadığını gösteriyordu.

1993'ün ikinci yarısından itibaren MTV yayınlarının 24 saat seyredilebilir olması, Türk Rocker'ların müzikteki son gelişmeleri ve yeni saund'ları dünyadaki diğer Rocker'larla aynı anda seyredilebilir hale gelmesini sağlayan önemli bir gelişme olarak göze çarpıyordu.

Aynı süreç içerisindeki İstanbul'da Rocker'ların toplanma mekanları olan Ortaköy ve Beyoğlu'nda açılan Rock-barlar ise amatör bir uğraş olan "Rock müzisyenliği"ne yarı profesyonel bir iş niteliği kazandırıyordu.

Bütün bunlar 1991'de 50 olarak belirlenen Türk Rock grubu sayısını 1994'de 200'e çıkarttı. Kuruluş aşamasında olan ve henüz beste ve icra yapabilecek kapasiteye ulaşmamış grupların çalışmaları da düşünülürse bu sayının iki katına çıkacağı müzisyenler tarafından tahmin ediliyor.

Bu yazı özellikle son üç yıl içerisinde "Rock müzisyeni olma" konumunda meydana gelen değişimin tezahürüne sosyolojik bir bakış açısıyla bakmayı amaçlıyor. Burada yapılan iş 15-16 yaşlarından itibaren Rock müzisyeni olan uzun süredir piyasada oldukları ve kaset çıkardıkları için "belli bir düzeyin üzerinde" kabul edilen gruplarda çalan- söyleyen kişilerle yapılan mülakatların bir değerlendirmesi olarak düşünülebilir.

Mülakat için seçilen kişiler Rock müzik piyasasının son beş yılını bütün yönleriyle bilen ve gerek müzikal gerek "tavır" olarak Rock müzisyenliğindeki değişmeyi bizzat yaşıyan kişiler. Kaset çıkartmış oldukları için Rock kaset satışları, müzik yapımcılarının Rock müziğe yaklaşımları, stüdyo ve teknik olanaklar gibi konuları yakından takip ediyorlar. Bu kişiler aynı zamanda Türk Rock'ı için önemli tartışmalardan biri olan "şarkı sözlerinin dili" konusunda da karşıt iki tavrın savunucuları.

Yine İstanbul Rock hayatını önemli ölçüde etkileyen Rock-bar atmosferini müzisyen olarak değerlendirebilecek kadar uzun bir süredir Rock barlarda müzisyen olarak çalışıyorlar.

Bütün bunlar biraraya geldiğinde mülakat yapılan kişiler 23 yaşlarında olmalarına rağmen son iki yıldır piyasada Rock müzisyenliği yaşının 16-17'ye düşmesi nedeniyle "ağabey"ler olarak görülüyor ve kendilerini pek çok şey için "bizim zamanımızda" diyecek kadar "eski" kabul ediyorlar.

"Bar Müzisyenliği"

Rock müzisyenleri İstanbul Rock hayatının canlanmasında canlı müzik çalınan Rock-barların önemli etkisi olduğuna inanıyorlar. Rock barlar İstanbul da yaşayan Rocker'lar için birer toplanma yeri konumundalar. Daha önceki dönemlerde sadece Kadıköy'deki Akmar Pasajı ve konserlerde biraraya gelebilen, kendi deyimleriyle "iletişim kopukluğu" yaşayan Rocker'lar gündüzleri cafe geceleri bar olan bu mekanlarda günün büyük bir kısmını beraber geçirebiliyorlar.

Giriş ve içki fiyatlarının İstanbul'un diğer eğlence mekanlarına göre daha düşük olması, yaş kontrollerinin esnekliği bu yerlerdeki yaş ortalamasının 16-17 hatta zaman zaman 15'e ka-

dar düşmesine neden oluyor. Kemancı Rock-bar Galata Köprüsü altındaki geleneğini Beyoğlu'na taşıyabildiği için en çok tutulan mekan konumunda. Onu Ortaköy Sis Bar ve fiyatların yüksekliği nedeniyle yaşı daha büyük olan Rocker'ların gittiği Ortaköy Flat-Line, Beyoğlu Hayal Kahvesi ve Jazz Stop izliyor. Yine Beyoğlu'ndaki Guitar, Cazibe, Caravan gibi giriş ücretinin ödenmediği yerler ise uygun fiyatlarıyla liseli Rocker'ların tercih ettikleri mekanlar.

Müzik piyasasına bakıldığında barlar para kazandıran tek yer olma özellikleriyle Rock müzisyenleri için de önemli bir konumdalar. Rock barlarda gece saat 22.00' da başlayan canlı programlarda ünlü grupların parçaları çalınıyor ve programlar yaklaşık dört saat sürüyor. Grupların bu işten kazandıkları para grubun kaset çıkarmış olmasına, dinleyici kitlesine ve bar piyasasında tanınmasına göre 2,5-7 milyon arasında değişiyor.

Müzisyenler için müzikten para kazanıyor olmak pek çok olumsuzluğu da beraberinde getiriyor. Rock-bar müşterilerinin amacı müzik dinlemekten çok eğlenmek ve kendi deyimleriyle "piyasa yapmak" olduğu için müzikalitenin bu mekanlarda çok fazla önemi yok. Bu nedenle birkaç istisna dışında Rock bar sahipleri daha az parayla çalıştırılabilen amatör grupları müzikal kalitelerine bakmaksızın tercih ediyorlar.

Böyle bir durum sadece barda çalmak için biraraya gelmiş müzisyenlerden oluşan "icra gruplarını" da beraberinde getiriyor. Bu gruplar beste yapmak veya kaset çıkartmaktan çok popüler olan Rock parçalarını kendi yorumlarını katmadan tamamen orjinal olarak çalınayı ve karşılığında iyi para kazanmayı amaçlıyorlar.

Bu noktada bundan beş yıl önce sadece amatör bir uğraş olarak görülen ve beste yapmaya yönelik olan Rock müzisyenliği tam anlamıyla profesyonel bir nitelik kazanıyor.

Kaseti ve besteleri olan gruplar kendi parçalarını çalamamanın rahatsızlığını duyuyorlar. Bu gruplar için Rock barlar kendi yaptıkları çalışmaları devam ettirebilmek için para kazanılan yerler. Gruplar Rock bardan kazandıkları paraları yeni müzik aletleri almak, stüdyo kiralamak ve kaset yapabilmek için kullanmayı amaçlıyorlar. Ancak çoğu çalışma saatlerinin

çok geç olması, işin yıpratıcılığı, kazanılan paranın yine Rock-barlarda harcanması gibi nedenlerle barda çalışıyor olmanın tembellik yarattığına, başta antreman gibi görünen bu çalışmanın sonuçta üretkenliği körelttiğine ve asıl amaçtan uzaklaşıldığına inanıyorlar.

İstanbul Rock hayatında Rock-barlarda çalışan belli sayıda müzisyen var. Ancak bu müzisyenler kendi içlerinde sık sık grup değiştiriyorlar. Bir grubun davulcusunu başka bir grupta çalarken görmek mümkün. Farklı grupların elemanlarının biraraya gelerek bir bar grubu oluşturmaları ise çok rastlanan bir durum. Bir müzisyenin birlikte beste ürettiği ve "kafasına göre müzik yaptığı" grubunun yanısıra rock-barda çalıştığı ve hatta bazen bir takım yerlerde Türk-Pop çalarak para kazandığı farklı grupları olabiliyor.

Ailelerin Tepkisi

Barda çalışmanın olumsuzluklarını düşünerek bu işe girmeyen veya iş bulamayan gruplar büyük maddi problemlerle karşı karşıya kalıyorlar. Hemen hemen hepsi lise ve üniversite öğrencisi olan bu gençler birkaç istisna dışında orta ve ortanın altı gelir düzeyindeki ailelerin çocukları. Başlangıçta hepsi ailelerinden özellikle de babalarından tepki alıyorlar. Ancak bu tepki çok kısa sürüyor. Çocuklarının kendileriyle olan ilişkilerinde bir değişme olmadığını gören aileler kısa zamanda bu "zararsız hobi"yi destekler hale geliyorlar. Böyle bir durumda başlangıçta alınan müzik aletleri genellikle ailelerin doğum günü veya sınıf geçme hediyesi olabiliyor.

Ancak alınan bu hediyeden sonra stüdyo kiraları, çalışma yeri için harcanan paralar ve profesyonel olarak konser vermek veya barda çalışabilmek için gerekli olan kolonlar, prosesörler, ampliler gibi birtakım pahalı aletler rock müzisyenlerinin çeşitli işlerde çalışarak kazandıkları paralarla tamamlanıyor. Çünkü aileler bütçelerinde bu tip ekstra masraflara yer ayıramıyorlar. Daha da önemlisi iyi diyalog içinde olmalarına rağmen çocuklarının rock müzisyenliğini bir iş olarak görmelerine hala "pek sevimli" bakmıyorlar. Bütün bunlar biraraya geldiğinde gruplar maddi konularda büyük problemler yaşıyorlar. Donanım olarak

uygun prova stüdyolarına para ayıramadıkları için yalıtımını kendilerinin yaptıkları bodrum katlarında ve kiraladıkları depolarda çalışan gruplar çoğunlukta. Başlangıç aşamasındaki gruplar ise Tünel'deki bozuk ses sistemi, tam randımanlı çalışmayan aletleri ve dar mekanlarıyla yetersiz kabul edilen stüdyolara saatlik 100 bin kira ücreti ödeyerek çalışıyorlar.

Kaset Satışları

Kaset yapma aşamasına gelen gruplar prodüktör bulamadıkları için kasetin bütün masraflarını kendileri karşılamak zorunda kalıyorlar. Çünkü rockseverlerin artmakta olduğunun prodüktörler henüz farkına varmadılar.

Türk-Pop kaset satışlarının 300 bin civarında dolaştığı bir dönemde Rock kasetlerinin satışı 20 binin üzerine çıkamıyor. Bu şaşırtıcı rakkamlarda Rocker'ların kaset alan bir kitle olmamasının payı çok büyük. Kasete para vermeyen Rocker'lar arasında ortaklaşa kaset almak veya birbirinin kaseti çift kaset çalarlı bir teypte kaydetmek çok yaygın. Bunun yanında çok kısa sürede pop saund'una göre ayarlanmış stüdyolarda oluşturulan Rock kasetlerinin kayıt ve teknik olarak başarısız olması satışı düşüren önemli bir etken olarak görülüyor.

Piyasanın sorunları birtakım müzisyenleri kendi prova ve kayıt stüdyolarını kurmaya yöneltmiş. Son zamanlarda birçok Rock müzisyeni stüdyo müzisyenliği yapmaya, konser organizasyonlarına, grup menajerliğine başlamış durumda. Bu kişiler önümüzdeki birkaç yıl içerisinde Rock piyasasında prodüktör, menajer, ve organizatör olarak yer alacak gibi gözüküyorlar.

Bu gelişmenin de manevi bir yanı var. Şu anda Rock müzisyenleri tarafından kurulmuş olan birkaç prova stüdyosu - belkide sadece kâr amaçlı yerler olmadıkları için- İstanbul'daki gruplar arasında bir iletişim ağının oluşmasını sağlıyorlar. Birer toplanma yeri konumunda olan bu stüdyolarda karşılaşan farklı gruplardan pek çok müzisyen işbirliği içine giriyor, teknik ve müzikal açıdan birbirlerine yardımcı oluyorlar.

Böyle bir yardımlaşma ve arkadaşlık ilişkisi daha önceki yıllarda sözkonusu olan "baltalama" ve "arkadan konuşma" gibi olumsuzlukları da ortadan kaldırmış.

Bu gelişmeler Rock müziğinin kendi içinden çıkardığı birtakım kişilerin önümüzdeki birkaç yıl içinde kendi müzik endüstrilerini oluşturarak büyük Rock prodüksiyonlarına imza atabilecek konuma geleceklerini gösteriyor.

"Türkçe mi, İngilizce mi?"

"Şarkı sözlerinin dili" Rock müzisyenlerinin en çok tartıştıkları konuların başında geliyor. Bir grup müzisyen Rock müziğinin evrensel dilinin İngilizce olduğunu ve Türkçe sözlerin gramer yapısı olarak Rock kalıplarına uymadığını söylerlerken, diğer grup Türk Rocker'ların çoğunun İngilizce bilmediğini ve bun insanlara birtakım mesajlar verebilmenin ancak Türkçe şarkı sözleri ile mümkün olabileceğini savunuyor.

Bu tartışma Rock cafe'lerdeki sohbetlerden Rock dergisi sütunlarına kadar Rocker'ların tamamının günlük konularından biri haline gelmiş durumda.

Bu noktada müziğin ne için yapıldığı ve Rock felsefesinin ne olduğu konusu gündeme geliyor.

Bir grup müzisyen dinleyiciye birtakım mesajlar vermenin olumsuzluklara karşı protest bir tavır takınmanın gerekli olduğuna inanıyor. Onlara göre 68 ruhunu yaşatmak, toplumsal bir bilinç oluşturabilmek, temel amaç olarak görülüyor. Gençlerin tamamına seslenebilmenin ancak sosyal süreçle ilgilenerek mümkün olabileceğini düşünüyorlar. Rock müzisyenine düşen birtakım görevlerin olduğuna, ancak çok okuyarak ve araştırarak kendi dinleyici kitlelerine bir şeyler verebilecek konuma geleceklerine inanıyorlar.

Büyük bir çoğunluk için ise önemli olan "iyi müzik yapabilmek." Müzik aletlerini en iyi şekilde çalmayı ve yaşadıkları günlük olayları müziğe yansıtmayı seviyorlar. Kendilerini insanlara mesaj vermesi gereken "öğreticiler grubu" olarak görmediklerini bu nedenle de müzikte gerekli olan şeyin mesaj vermekten çok "kendilerini anlatmak" olduğunu söylüyorlar.

Seatlle Saund ve Grunge'ın Etkileri

Son iki yıldır özellikle Seatlle Saund'unun etkisiyle Alternatif Rock, Grunge ve hiçbir gruba dahil edilemeyen her türlü öz-

gün çalışmaya verilen bir ad olarak Indıpendent'ın Avrupa ve Amerika'da yaptığı büyük patlama dünyanın her yerinde seyredilebilen müzik kanalları sayesinde kısa sürede yayılmış durumdalar. Son dönemde bütün dünyada moda olan bu akımların İstanbul'da da "Rock müzik nasıl olmalıdır" tartışmalarını büyük ölçüde değiştirdiği görülüyor.

Alternatif Rock, Grunge ve Indipendent'da her türlü enstrüman kullanılabiliyor. Örneğin Saund Garden grubu "spoonman" adlı şarkının birkaç bölümünde yemek kaşıklarını enstrüman olarak kullanmışlar. Ritmler oldukça naif, şarkı sözleri alışılmışın dışında. Pearl Jam, Smushing Pumpkins, Primus, Saund Garden, Rage Against The Machine gibi akımın önde gelen grupları video-kliplerinde Amerikan değerlerini zaman zaman dalga geçerek zaman zamanda onlara vahşice saldırarak harcıyorlar. Race Aganist The Machine 'Know Your Enemy' adlı şarkısının sözlerinde Amerikan rüyası olarak bilinen değerlere şiddetle karşı çıkıyor ve düzene savaş açıyor:

Şiddetle rezalete ve silaha karşı bir çözüm bulunmalı
Salıneyi, mikrofonu, sistemi yıkacağım.
Ben bunlardan intikam almak için doğmuşum.
Her kim ki sana özgür olduğunu söylüyor
O senin düşmanındır, düşmanını tanı....
Düşmanın bana okulda bunları öğreten öğretmenimdir
Görmezlikten gelmek, merhametsizlik, elit olmak...
Bunların hepsi
Ki bu Amerikan rüyasıdır.....

Müzikte meydana gelen bu tarz değişikliği Türk Rock müzisyenleri tarafından İstanbul Rock hayatındaki değişmelerin temel nedeni olarak görülüyor. Alternatif akımın "kafana göre takıl" tavrı İstanbul'da yaşayan Rocker'ların hemen hepsine müzisyen olabilme cesaretini veriyor.

Bu durum özellikle Anadolu Lisesi ve özel okullarda okuyan lise öğrencileri arasında bir gitar edinmek, şarkı sözlerini

ezberlemek ve okulda kurdukları gruplarla konser vermeyi bir "moda" haline getiriyor.

Bu modanın etkileri çoğunlukla liseyi bitirme döneminde sona eriyor. Lise bir ve ikinci sınıf öğrencisi olan Rocker'lar zamanlarının çoğunu Tünel'deki stüdyolarda ve müzik aletleri satan mağazalarda geçirirlerken, lise son sınıfa geldiklerinde "iyi bir gelecek endişesi" ile üniversite sınavlarına hazırlanmaya başlıyor ve müzikten uzaklaşıyorlar. Devam edenler ise liseyi bitirir bitirmez bir barda çalarak para kazanmayı ve ailelerinden para almadan yaşayabilmeyi planlıyorlar.

İstanbul Rock hayatında genellikle Grunge, Alternatif ve Indipendent'a ilgi çok fazla ama bunun yanında Heavy Metal, Punk, Dead-Metal, Trash gibi türleri benimseyen gruplar da var. Onlar bar piyasasına girmiyor ve verdikleri konserlerle azınlıkta olan dinleyici kitlesinin ihtiyacına cevap veriyorlar.

Bütün bunlara baktığımızda beş yıl içerisinde büyük bir değişim geçiren İstanbul Rock hayatı ve Grunge, Alternatif Rock ve Indipendent'ın etkileri ile farklı bir konuma gelen "Rock müzisyeni olma" durumu ticari ilişkiler zinciri içinde eskiye oranla oldukça farklı bir nitelik kazanıyor. "İşini bilir olmak", "köşeyi dönmek", "bu işten nasıl yırtarım" gibi davranış tarzları geliştiren Rock müzisyenleri Rock felsefesinin baştan beri karşı olduğu "düzen" değerlerini farkında olmadan benimsiyorlar.

Zaten müzisyenlerin kişilik yapıları karşılıklı oturulup konuşulduğunda son derece sakin kibar ve "efendi." Aile kurumunu seviyor, gelecekte iyi birer aile babası olmayı çocuk yapmayı planlıyorlar. Genellikle birlikte yaşadıkları ailelerinin değerleriyle çok fazla çelişmiyorlar. Dini bayramlarda aileleriyle bayramlaşıyor, büyüklerin ellerini öpüyor ve kurban kesiyorlar.

Oysa konserlere giden 15-16 yaşlarındaki Rocker'lar için sahnede gördükleri Rock müzisyenleri farklı bir yaşam tarzını simgeliyorlar. Rocker'ların çoğu sahnede gördükleri kişilerin son derece marjinal bir hayat tarzları olduğuna ve onların "Rock"ı gerçek anlamda yaşayanlar" olduklarına inanıyorlar. Belki de bu nedenle konserlerde, grup çalışmalarında ve barda kullandıkları dil bile değişiyor. Son derece saldırgan iddialı ve hırçın görünmeye çalışıyorlar. Ama konser bitip evlerine dön-

düklerinde neşeli, rahat munis çocuklar oluyorlar. Bunun dışında kalan azınlık ise kendilerini "sorunlu" olarak tanımıyorlar.

Rock felsefesi ile ilgili olarak tamamı 'barış', 'kardeşlik', 'özgürlük' gibi kelimeleri kullanıyor. İdeolojiden bahsedildiğinde ise genellikle susmayı tercih ediyorlar.

Çoğu müslüman; ama RP'ye karşı çıkıyorlar. Atatürk yanlısı olmayan her türlü düşünceye olumsuz bakıyorlar. Kendilerini ideolojik olarak "Atatürk milliyetçisi" olarak tanımlıyorlar. Kaset çıkaran grupların çoğu kasetlerinin tanıtım bölümünde Atatürk'e teşekkür etmiş.

Türkiye'de yapılan müziğin ve müzisyen kalitesinin Avrupa ve Amerika düzeyinde olmadığını düşünüyor ve bunu Türkiye'deki yaşam tarzına bağlıyorlar.

İstanbul Rock hayatını değerlendirirken birleştikleri ortak bir nokta var: "Gerek müzikalite, gerek düşünce yapısı olarak İstanbul Rock hayatı daha uzun bir süre sadece "icra müzisyeni" yetiştirecek, yapılan besteler -belki de gerektiğinden fazla özenli, zor yapıdalar?- basmakalıp olmaktan kurtulamayacak. Bu nedenlerle, dünya pazarına katılma şansı olmayan İstanbul rock piyasası daha uzun süre Manchester veya Seatlle gibi kendi saund'unu yaratma şansına sahip değil"

TÜRK ROCK GRUPLARI ÜZERİNE

Batur Yurtsever

1971 Doğumlu. Kadıköy Anadolu Lisesi Mezunu, Halen İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Öğrencisi. Kesmeşeker Grubunun Bas Gitaristi (Erkek).

- Müziğe Nasıl Başladın?

B.Y 1986 yılında Timur Selçuk Müzik Merkezi'nde çalışmaya başladım. Klasik gitar çalıyordum. Sonra baktım ki güzel gidiyor klasik armoni, caz armoni ve bas gitar ekledim. Sonra bunlara şan eklendi. Rock piyasasının tersine alaylı değil okullıyum. Kadıköy Anadolu Lisesi'nde okuduğum zamanlarda **Milliyet** yarışmaları vardı. Bizde bu yarışmalara girdik. İki kez birincilik kazandık ve bu işe devam ettik. Bu arada üniversiteye girdim. Üniversiteye girdikten sonra uzun süre stüdyo müzisyenliği yaptım. Daha sonra "Kırmızı Adam" adlı stüdyoyu açtım -ki bu yer şu anda Rock piyasasının kalbidir- İlk gelen grup Exit'ti ve onlarla 1992'de çalışmaya başladım. Exit hala öyle ya da böyle devam ediyor. EXİT dağınık durumdayken KESMEŞEKER ile ilişkilerim vardı. Bu dönemde KESMEŞEKER grubuna dahil oldum. Geçen yılın Temmuz ayından beri KESMEŞEKER ile çalışıyordum. Ayrıca bir bar grubum da var.

- Son dönemde özellikle şehirlerde yaşayan üniversiteli ve liseli gençler rock müzikle daha çok ilgilenmeye başladılar. Bunu neye bağlayabiliriz?

B.Y.- Rock müzikle ilgilenilmeye başlanılmasının pek çok nedeni var. Bir tanesi gençliğin hakikaten her zaman "ayrıcalıklı" ve "artı" olmak istemeleri. Teenager'lar kendilerini bir şekilde ispatlamak zorundalar. Türkiye'deki en büyük azınlık Rock azınlığı. Tepki görüyorlar. Rock isyanı felsefesini içeriyor. Bu

nedenlerle Teenage dediğimiz adamların rock'a kayma olasılığı çok fazla. Çünkü o adamlar kendilerini ispatlamak zorundalar bir, ikincisi aile başta olmak üzere birçok toplum kuralına karşı çıkma eğilimindeler. O yüzden rock felsefe olarak onlara her zaman uygun gelmiştir. Fakat son zamanlarda bu işin daha belirgin hale gelmesi başka bir alternatifin olmamasından kaynaklanıyor. Bizim zamanımızda bu kadar yaygın değildi. Ben çocukken "aman ne bu herifler" filan denilirdi. Gelen konserler de etkili oldu. Ayrıca Avrupa'da üretilen müzikler artık "Teenage"in de anlayabileceği bir seviyeye indi. Bu birçok etkenin biraraya gelmesiyle Teenager'lar bu işe girmiş oldular. Çünkü Teenager denilen adamın kendini ayrıcalıklı hissetmesi için Türk Pop'una merak sarması çok zor. Karakter oluşumunda da kendini ayrıcalıklı hissetmek çok önemli. Benim tahminime göre Rock'a ilgi daha da artacak. Çünkü Teenage felsefesini Rock'da buluyor.

-Rock dinleyen kesim sosyal ve ekonomik düzey olarak hangi tipte ailelerden geliyorlar.

B.Y.- Rock dinleyen kesim sosyal ve ekonomik düzey olarak orta ve ortanın altındaki ailelerin çocukları oluyor. Genel olarak bu böyle. Rock'ın arabesk kültürle çok çok yakın olması ve birtakım başkaldırmalar içermesi nedeniyle o adamlar kendilerini birtakım şeylere karşı göstereceklerdi. İlk karşı çıktıkları şey de sosyo ekonomik koşullar olacaktı. Rock zaten rahatsızlık hisseden insanlar içindir. Rahatsan böyle bir başkaldırma felsefesine ihtiyacın yoktur. O yüzden sosyal olarak orta ve ortanın altı olması çok normal. Çok azınlıklı olarak ailesinden memnun olmayan veya kendi çevresinde de ayrıcalıklı olmak isteyen ve yahut farklı bir yerlere yönelmek isteyen çok az olarak kabul edilebilecek "ortanın üzeri" ailelerin çocukları var. Bunlar genelde ailenin kendilerine "Şunu giy, bunu giy" demesine karşı çıkanlar. O da olmak zorunda bana göre. Daha azınlıkta olmalarına rağmen ipleri Rock birleştiriyor.

- Rocker denilen grubun aileleriyle ilişkileri nasıl?

B.Y.- Bundan beş altı sene öncesinde uzun saçlıydım ve o dönemde bunun çok fazla acısını çektik. Lise dönemindeki Teenager'lar saçlarını uzatma hakkına sahip değiller. Rock'çı gö-

rünümü daha çok kılık kıyafetlerinde. Bunu da aile pek fazla fark edemiyor. Çünkü çocuk sabah okula gidiyor, akşam geliyor, ne giydiğini aile pek görmüyor ve kılık kıyafetteki bu değişimi farkedemiyor. Fark ettiği zamanda "Hayda... diye bir tepki genelde oluyor. Ailelerin % 90'ı çocuklarının bu durumuna karşılar ve ailelerin bu tutumu çocukları bu işe daha fazla itiyor. Çünkü her ailenin çocuğu için düşündüğü birtakım şablonlar var ve öyle yada böyle çocuğu buna uydurmak istiyor. Karşı çıkmayan ailelerin niçin karşı çıkmadıklarını açıkçası bilmiyorum. "Biz de gençliğimizde bunu yaptık" diyen 68 ruhu insanları nerede?

- Şu anda Türkiye'de amatör ve profesyonel olarak çalışan kaç rock grubu var?

B.Y.- Rock Dergisi'nde Güven Erkin Erkal 200 civarında grup olduğunu söyledi. Ama açıkçası bunun neye göre belirlendiğini bilemiyorum. Türkiye'de bu işi takip etmek hemen hemen imkansız. Seatlle ekolü Rock gruplarını çok fazla etkiledi ve yeni kurulan grupları da buraya yöneltti. Nedeni de şu: Seatlle çalınması nispeten kolay ve daha çok ruh içeren bir tarz oluşturduğu için genelde ilk kurulan gruplar teknik yetersizliklerini onunla kapatabiliyorlar. Onun için "biz bu işi yapamayız, gidelim de tavla oynayalım" işi değişmeye başladı çünkü Grunge müziğinin teknik kapasite olarak çok fazla birşey istememesi nedeniyle Teenager'lar müziğe yöneldiler. Onun için grup sayısı artıyor. Bu ne kadar böyle devam eder bilemiyorum ama resmi olarak grup işinin takip edilmesi imkansız. Adam arayışta olduğu için gitar çalmaya başlıyor. Sonra "ben solistlik yapayım" yada "davula geçeyim" diyebiliyor. Bunların yanısıra belli bir level üzerindeki grupların sayısı hemen hemen aynı. Çünkü adamlar belli. O grup dağılsa başka grup kuruluyor. Çünkü insanlar birbirlerini tanıyor ve bir yerden sonra müziği de bırakamıyorlar.

Müziği bırakmak o adamlar için bir yenilgi. Çünkü bütün hayatlarını ona göre kurmuşlar. Belli bir level üzerindeki bir grubun dağılması çok zor. Ama yanı zamanda bir grubu yürütmek de çok zor. Bütün bu insanları iki şey bağlıyor. Birincisi müziğe olan bağlılığın derecesi. İkincisi de Kemancı, Sis gibi

rock barların sağladığı rock müzisyenine para olayı. Bu şimdilik insanları birarada tutuyor. Kaset için çalışan gruplar çok daha farklı. Olmalı da zaten. Doğru olan şeyi ilk kez Bulutsuz Özlemi başlattı. Kendi parçalarını barda çalarak insanlara dinletmekti bu. Biz Kesmeşeker'le onu yapmaya çalıştık. Çünkü bar grubu anlayışı çok farklı. Oraya gelen insanları eğlendirmek, iyi vakit geçirtmek. Bu iki şey- yani bar müzisyenliği ve kaset için çalışan grup- birbirinden ayrılmalı.

- Rock barların müzisyenleri müzikal olarak gerilettiği söyleniyor. Bu konuda ne düşünüyorsun?

B.Y.- Rock barlarda çalışan müzisyenler de olayı ikiye ayırdılar. Rock barda çalan müzisyenler genelde tembel olmaya başladılar. Çünkü barda çalınan parçalar bütün müzisyenlerin çalabileceği parçalar. Onlara ufak tefek yorumlar getirmek yapabileceklerinin en iyisi. Bar müzisyenleri kendilerine pek fazla zaman ayıramıyorlar. Çok geç yattıkları için çok geç kalkıyorlar ve belli bir yönde tatmin oldukları için gelişme sağlanamıyor. Çünkü bu çok fazla umurlarında olmuyor. Örneğin MERCURY çok fazla tutuldu. 8 ay SİS'de çaldı. 8 ay boyunca sololara varıncaya kadar herşey aynıydı. Ama bu aşamalardan da geçmek zorundayız. Değişik ekoller var. Herşey çok yavaş ilerliyor gibi gözüküyor ama sanıldığından hızlı. Bundan iki sene evvel bir rock müzisyeninin bir yerde para kazanması hayaldi. Bu yüzden insanlardan barda kendi parçalarını çalmalarını beklemek için biraz erken. Ama şu da var bana göre ideal olan, ideal bar müzisyeni kendi parçası ve yorumu ile her gece aynı olmamak koşuluyla durmak zorunda olan adamdır.

Büyüyen bir rock kitlesinden bahsettik? Yine de kaset satış rakkamlarına baktığım zaman rock kasetlerinin diğer türlere göre çok daha az sattığı görülüyor? Galiba yapımcılar da bu kitleye yönelik pek bir şey yapmıyorlar. Bu neden kaynaklanıyor?

B.Y.- Normalde Rock felsefesi içinden gelmeyen adamların bu piyasa içine girmeleri çok zor. Çünkü adamlar olaya işletmeci olarak bakıyorlar ve çokta haklılar. Büyüyen bir Rock kitlesi var ama bu kasetçi için yok. Çünkü bu kitle kaset alınıyor. Genelde orta ve ortanın altı adamlar oldukları için alınan bir kaseti 30 kişi çoğaltıyor. Rock dinleyicisi kasete para ayırabilecek

bir kesim değil. Bu yüzden kasetçileri bu patlama henüz ilgilendirmiyor. Adamlar olayın farkında ama şaşırtıcı rakkamlar var. KESMEŞEKER veya KARGO kaseti 20 binin üzerine çıkamıyor, diğer yandan TARKAN 1 milyon satıyor. Bu dünyanın her yerinde böyle. Piyasa henüz kaynıyor. Önümüzdeki birkaç yıl içinde de büyük bir patlama beklemiyorum. Ticari olarak. Kasetçiler eskiye göre olaya biraz daha sıcak bakıyorlar ama yinede çok az. Aslında prodüktör denilen adamın bu işte hiçbir masrafı yok. Rock kasetlerinin başarısızlığında bu işe çok az bütçe ayırmanın çok az bir zaman içersinde mucizeler yaratarak kaset bitirmenin çok etkisi var. Stüdyoda 50 saatte bir albüm çıkıyor. Bu fiilen imkansız. Ama adamlar dağılmış bir vaziyette çıkartıyor. Rock kasetleri hem kayıt ve teknik olarak iyi olmuyor hem de gerekli özen gösterecek zaman olmadığı için iyi çıkmıyor.

Birçok rock müzisyeni Türkiye'deki alet edevat ve stüdyo yetersizliklerinden yakınıyor? Bu konuda ne düşünüyorsun?

B.Y.- Şu anda Türkiye'de iki yıl öncesiyle kıyaslanamayacak imkanlar var. Bir kere alet edevat var. Tünel'deki mağazalarda dünyanın en güzel aletleri var. Yoksa da getirtme imkanı var. Kayıt için değil ama prova için kimsenin hayal bile edemeyeceği zamanında benim bile düşünemeyeceğim bir stüdyo ortaya koydum. Şu anda Türkiye'de kimse bana gelip "Abi çalışacak stüdyo yok" diyemez. Bu yüzden bizim stüdyo bir klüp gibi oldu. Başka yerlerde de bunu yapmaya çalışanlar var.

Stüdyo oluşumu nasıl oldu?

B.Y Milliyet yarışmasına katıldığımda Ozan Çolakoğlu ile beraber çalışıyorduk. Ozan Çolakoğlu bu kayıt işlerine çok meraklı. "Bir stüdyo açalım" filan gibi bir geyik olmuştu. Daha sonra 18 Mart'da bir stüdyo yaptık ve şu anda BADLUCK'ın kullandığı stüdyo da bu. Fakat orada olaylar çok farklıydı ve yollarımız ayrılmaya başladı. Benim de liseden kardeşim gibi sevdiğim Murat Özkan ve Levent Özkan -Kemal Özkan'ın oğullarıdır- yer ve imkan var dediler. 4. Levent'te Kemal Özkan Sünnet Sarayı'nın çok büyük bir bahçesi vardı. Burada bir yeri yaparız dedik. Duvarlarını ördük, birşeyler yaptık, ses problemi yok, gelen giden problemi yok. Aslında Murat ve Levent'in mü-

zikle bir ilgileri yoktu. Onları ben doldurdum. Akılları yattı. Sonra çok büyük bir bütçeyle işin içine girdik. Bayağı masraf yaptık. O zaman için hayal (bile) edilmeyecek aletler koyduk. İlk yıl kimsenin haberi olmadığı için olay pek yürümedi. Daha sonra iş " A Kırmızı Adam diye bir yer varmış. İçerde iki Marshall varmış gidip görelim"e dönüştü. Sonra benim KESMEŞEKER'e girmemle iyice patladı. Şu anda klüp haline geldi. Olması da çok normal çünkü orasının amacı kâr değil. Tamamen izole. Canı sıkılan oraya gelir oldu. Şöyle bir şey ortaya çıktı: Türkiye'de rock grupları birbirinden çok kopuktur. Birbirlerini rakip olarak görürler. Herkes birbirinin yüzüne güler ama arkasından konuşur. Artık iş değişmeye başladı. Çünkü birbirinin arkasından konuşan adamlar stüdyoda görüşüyorlar. Belli bir arkadaşlık çerçevesi içine mecburen girmiş oldular. Bu yılın başında orayı iyice düzelttik. Bu benim ayrıca hastalığım. Bir bara gidip üç bira içeceğime stüdyoya yeni birşey alırım diyorum. Bu arada çok önemli eksik var. Rock kayıtlarını yapacak ne tone maister, ne ilgili alet ne de gerekli vakit var. Bunu yeni Kırmızı Adam'da sağlamayı düşünüyorum. Çünkü oraya gelen adam kaydı 50 saatte tamamlamak zorunda olmayacak. Çünkü bunların hepsini yaşıyoruz. Diğer yerlerde yapılan kayıtlar pek başarılı olmuyor. Genelde POP'a göre ayarlı ve Rock saund'u sivri sinek gitarı olmaktan ileri gidemiyor. Türkiye'de hala rock kaydı yapılamıyor. Herşey çok dijitalize. Herşeyi çok dijitalize etmek de sivrisinekleştiriyor. yayıyor.

Türkiye'de rockçı olduğunu söyleyen kişilerin kafasındaki rock felsefesi ne?

B.Y Rock aslında çok basit bir başkaldırı felsefesi. Bunu söylememe pek çok rock müzisyeni kızacaktır ama rock bir anlamda arabesktir Rockda arabeskteki gibi kabullenme yoktur ama rock müzisyenleri baştan beri hoşnut olmadığı şeyleri yansıtmıştır ve bunu dinleyen adamlar da bundan rahatsız olan adamlardır. Kendi bildiklerini kendi tezlerini ortaya sunma ve bunu kabul ettirme içine girmişlerdir. Oraya çıkıp ta "Çiçekler ne güzel, öpüyorum sizi" gibi sözler hiçbir zaman olmadı hep bir şeylere tepki vardı. Arabesken farkı, arabeskte kabullenme vardı. Rock'da olaya çözüm üretme ve katılanlarla eylemsel olarak çözümü devam ettirme var. Fakat Türkiye'de rock'çıyım

diyen her adam bunun ne derece farkında ve bunun sadece bir müzik tarzı değil felsefe olduğunun ne derece farkında onu bilmiyorum. Ama rahat olan bir ülkede rahat insanlar arasında rock imkansız.

Son dönemde Türk rocker'ler arasında milliyetçiliğe ilişkin bir takım konuşmalar sözkonusu? Bu konuda neler düşünüyorsun?

B.Y.- Bana göre Rock müzik ve milliyetçilik birbirine çok ters iki oluşum değil. Kesiştikleri noktalar olduğunu düşünüyorum. Özellikle son dönemde görülen "Refahi durum" ve PKK'nın etkileri insanları milliyetçi görüşe yaklaştırdı. Bu yaklaşım Rock'la uğraşan insanlar için de geçerli. Ama eskiden olduğu gibi "uu" (eliyle bozkurt işareti yapıyor) tarzında bir oluşum değil. İçinde Atatürkçü öğeleri de barındıran ve hepsini bir potada eriten bir neo-milliyetçilikten söz edebiliriz artık. Bugün bence en önemli problem İslami hareketler. Burada Rock gruplarına da çok önemli bir rol düştüğüne inanıyorum. Rock gruplarının çok okuyarak, çevreyle ilgilenerek öncelikle kendilerini geliştirmeleri ve içinde bulundukları kısır döngüden kurtulmaları gerekiyor. Karadeniz'de ve Güneydoğu'da veya İstanbul Memo's discoda ne olup bittiğini bilmediği sürece birşeyler yapmanın pek imkanı yok. Oralarda yaşayan insanlarla ve onların yaşadıklarıyla ilgilenerek bir değişim süreci olması gerektiğini düşünüyorum.

- Askerlik Hakkında ne düşünüyorsun?

B.Y Askerlik konusunda rock müzik şu anda çok ilginç bir noktada. Çünkü Türk Rock gruplarının elemanlarının hepsi 66-74 doğumlular arasında. Bu insanlar bu güne kadar okulları uzatarak falan filan askerliği hep erteleddiler. Ancak son çıkan kanunla önümüzdeki yıl İstanbul'da barlarda çalışan ve kaset yapmaya çalışan grupların elemanlarının çoğu askere gitmiş olacaklar- ki bu piyasa için çok ilginç bir durum.- Kendi adıma askerlik benim için de çok sevimli bir konu değil. 15 ay boyunca sürecek sevimsiz bir süre. Ama diğer yandan da her Türk erkeği gibi bizim de geçireceğimiz bir süre olduğu için bir an evvel olup bitmesini de düşünüyorum.

Cenk Durmazel

1971 Doğumlu. Kadıköy Anadolu Lisesi mezunu Üniversite öğrencisi. Özel bir radyoda Rock programı yapımcısı. Badluck grubunun solisti (Erkek).

- Müzik nasıl başladı?

C.D.- İlk etapta lisede hevesle başladı. Kadıköy Anadolu Lisesi'nde insanların grupları vardı. Biz de bir grup kurduk. Bir sürü grup vardı. O gruplarda insanlar elene elene birkaç kişi kaldık. Zaten şu anda gruptaki üçümüz zamanında okulun grubundaydık. İlk başladığımızda New Wave yapıyorduk. İlk konserlerimizde Black'den Wonderful Life'ı filan söyleşmiştik. Bizim zamanımızda Kadıköy Anadolu en fazla grubu olan okuldu. Bir sürü konser olurdu.

Son iki üç senedir özellikle İstanbul'da rock dinleyicisinde bir artış oldu? Bunu neye bağlıyorsun?

C.D.- Aslında bir potansiyel vardı. Ama iletişim olmadığı için kim, nerede ne yapıyor bilmiyorduk. Ufak bir kitle vardı ama çok öz bir kitleydi ve bunlar hiçbir konseri kaçırmazlardı. Barlarla birlikte dinleyicisi kitlesi çoğaldı ve o öz kitle de genişlemeye başladı. Bu doğru mu yanlış mı bilemiyorum çünkü şu anda barlara giden adamların çoğu Rock dinleyen adamlar değil. Mesela SIS'e geliyor herif, Rock çalıyor. Orda kafa sallıyor sonra Tecno çalıyor Tecno'da da aynı şekilde dans ediyor. Yani farklı bir jenerasyon oluştu. Örneğin ben Tecnoda asla dans edemem. Çünkü bana uygun değildir. Yani Rock'ın ruhundan çok modavari bir durum var ortalıkta.

- Peki Rock'ın ruhu tam olarak nedir?

C.D.- Onun aslında tam bir açıklaması yok içten gelen birşey. Bu biraz da dışa vurum şekli. Kimisi Tecno ile dışa vuruyorsa Rock'da öyle birşey. Protest filan olması ayrı ama beni asıl harekete geçiren özgürlük hissi. Yani o tür şeyler hissettirdiği için benim hoşuma gidiyor.

Bir de çevreye uyum meselesi var? Gençlik grupları içerisinde çevreden tepkiyi en çok Rocker'lar alıyor?

C.D.- Eskiden tepki çok daha fazlaydı. Örneğin polisler rockçılar kimdi neydi pek bilmiyorlardı. Sokakta laf atmalar

çoktu. Benim saçım beş senedir uzun. İlk uzattığım zaman bayağı bir laf yerdik. Şimdi eskisi kadar tepki yok çünkü insanlar bir Rock olgusunun farkında. Örneğin Taksim'deki polis adımbaşı bir uzun saçlı adamla karşılaşıyor. Rastlaya rastlaya tahmin ettikleri kadar kötü veya zararlı insanlar olmadıklarını da anlıyorlar.

- Aileyle ilişkiler nasıl?

C.D.- Aileden aileye değişiyor. Benim tanıdığım insanların aileleriyle ilişkileri gayet iyi. Çünkü ailenin asıl korkusu bu çocuk serseri olur, bizi reddeder karşı çıkar şeklinde. Eğer çocuk baştan itibaren bunları yaşamazsa ailesiyle iyi geçiniyor. Bazı arkadaşların ailelerini biliyorum. Bunlar çok kapalı ve muhafazakar aileler. Çocuklarının saç uzatmasına ve görüntüsüne başta tepki gösterdiler ama sonradan alıştılar. Uzun saçlı çocuklarıyla beraber bayramda birlikte kurban kestikleri filan oluyor.

- Galiba müslüman bir ülkede Rockçı olmak beraberinde farklı bir konumu da getiriyor?

C.D.- Avrupa ve Amerika'daki Rockçılar belki de çok daha ailelerin korktukları şeyleri yaşıyorlar. Örneğin uyuşturucu gibi. Türkiye'de bu tip şeyler çok daha az ve ufak çapta.

- Rockçıların aile yapıları için bir sınıflandırma yapılabilir mi?

C.D.- Yok bu yapılamaz. Çünkü çok çeşitli. Ama şu söylenebilir bilinçli ve kültürlü ailelerden gelen çocuklar çok daha bilinçli Rock dinleyicileri oluyorlar. Ailevi birtakım problemleri olan çocuklar da Rock'a yönelebiliyor. Örneğin ailesinden sevgi görmüyor veya ilgi görmüyor sonra Akmar Pasajı'na gidiyor ve orada insanlar arasında sevgi gibi, toplanma gibi birşey görüyor ve bir topluluk içine girme düşüncesi onu çekiyor. Yani sırf bu yüzden de Rockçı olanlar var.

- Rockçıların mekanı olarak bilinen yerler Ortaköy ve Beyoğlu. Niçin bu yerler tercih ediliyor?

C.D.- Çünkü barlar orada. Daha önceleri mekan Hisar'dı. Bizden biraz daha yaşlı olan tayfa Hisar'da toplanırdı. Kıyıda biralar içilirdi orda bir bar da vardı. WHİTE diye bir yer hala var. Leventte STAR 88 vardı. Benim bildiğim ilk Rock bar orasıdır. Oraya da yaşlı olan ve Rock'ı iyi bilen bir tayfa gelirdi. Gençler o zaman bara gitmezlerdi. AKMAR'da ve gündüz

konserlerinden tatmin olurlardı. Şimdi barlar çoğaldı. Bu yüzden KEMANCI'da veya SİS'de 15-16 yaşındaki kızları da görebiliyorsun. Onların girmeleri yasak ama sonuçta bir şekilde giriyorlar. Yani barlara gidenlerin yaş seviyesi çok düşük. Bir de barın imajına bağlı. Örneğin KEMANCI eskiden köprü altındaydı, cafeydi. Bütün liseliler gündüz oraya giderlerdi. KEMANCI Beyoğlu'na taşındıktan sonra bu cafe olma özelliğini sürdürdü. İnsanlar akşam üstünden itibaren oraya gidiyorlar. Böylece KEMANCI'ya bir ayak alışkanlığı oldu. Bir de eskiden insanlar bara piyasa yapmak için gitmezlerdi. Şimdi çoğunluk piyasa yapmak için gidiyor. Grubun müziğini dinlemeye gidenler çok az.

- Grunge hakkında neler düşünüyorsun?

C.D.- Grunge Seatlle'da ortaya çıkmış ve ihtiyaçtan dolayı yayılmış olan bir tür. Şu anda Türkiye'ye gelen akım Grunge'ın 4-5 sene önceki hali. Şu anda Grunge takılanlar ya "Tiki" tayfası Grunge takılmayı seviyorlar, bir de lisede olup sırf metal t-shirt'ü giymemek için üzerine kolları kesik ekose gömlek giyenler var. Tam ne dinleyeceğini bulamamış insanların şu andaki modası da diyebiliriz. Onlar ileride ya normal insanlar olup iş hayatına girip kravat takacaklar yada bilinçli Rock dinleyicisi olacaklar.

Rockçıların askerlikle ilgili tutumları ne?

C.D.- Rockçılar da askerliğe herkes gibi yaklaşıyorlar. "ben bu saçları nasıl keserim" gibi bir geyik yok. Sadece yine diğer insanlar gibi normal işlerini yürütebilmesi açısından yaklaşıyorlar. Şu anda benim konumumda olduğu gibi. Bir takım işler edinmeye çalışıyorum ve bir şekilde işler yürüyor. Benim askere gitmem buradaki işlerimi baltalayacaktır. Örneğin biz şu anda ikinci albümümüzü çıkarıyoruz. Birimizin askere gittiğini düşün. Bu bağlamda tepkiler oluyor. Ama tabiki zamanı gelince hepimiz yapacağız. Ama bunun en iyi zaman olması için yapılan çalışmalar var.

- Son dönemdeki milliyetçilik akımlarıyla ilgili olarak neler düşünüyorsun?

C.D.- Şimdi o da bazı insanlar için moda bazıları içinse gerçekten var. Biz bundan ikibuçuk sene önce ilk albümümüzü çı-

kardığımızda da Atatürkçülük kafamızda olan birşeydi. "O olmasaydı bazı şeyler olmazdı" gibi bir düşünce bizim için hep sözkonusu. İlk albümde Atatürk'e teşekkür ederek bazı gruplar bunu gösterdiler. Şu anda pek çok popçunun boynunda ay-yıldız görüyoruz. Bu milliyetçilik geyiğinden başka birşey değildir.

Türk Rock müzik gruplarının şu andaki durumu nedir?

C.D.- Durum vahim. Türkiye'deki olanakların farkında değiller. Bunun farkına varsalar bile kendilerinden ödün vermekten hala acizler. "Türkiye'de bu saund çıkmaz" deniyor. Parayı bastırdığın zaman eşşek gibi çıkıyor. Ama parayı bastırmaya gelince herkes kendini çekiyor. Çünkü bu aşk işi. Mantıklı olarak bakarsan satmayacak bir albüme bu kadar para vermek çok zor. Şu anda bir stüdyonun saati 800 bin lira. Orada bayağı bir çalışmak lazım. Gideceksin, geleceksin yani bayağı bir masrafı var. Ne kadar satarsa satsın-ki Türkiye'de bir Rock albümü 40-50 binden fazla satmaz- kesinlikle bunu karşılamaz. Bu yüzden Türkiye'de bu işi yapmak isteyenlerin ceplerinden para vermeyi göze alıp bu işe girmeleri lazım. Örneğin ben şu anda radyoda çalışıyorum. Buradan aldığım para birikiyor. Barda çalışıyoruz yine ordan aldığımız para da birikiyor. Bu biriken para ile bile zar zor karşılıyor. Ailelerden destek mümkün değil. Nereden bakarsak bakalım aileler çocuklarının iş olarak Rockla uğraşmasını istemiyorlar. Bu yüzden manevi olarak desteklendik ama yine herşeyi kendimiz yapmak zorunda kaldık. Bütün bunlar olmayınca herkes birbirine bok atıyor, alıkam kesiyor.

- Stüdyo ve çalışma yeri probleminizi nasıl çözüyorsunuz?

C.D.- Şu anda gitaristimizin ortağı olduğu bir stüdyo var. Aylık kirasını veriyoruz aynı zamanda da işliyor. Stüdyolar genelde matrak. Eskiden yüksek kaldırımda LAY LAY LOM diye bir yer vardı. Çalışmanın imkansız olduğu bir yerdi. Prova bir müzisyenin kendini geliştireceği yerdir. Böyle uyduruk yerlerde de bu imkansız gibi birşey.

- Rock grupları şu anda ne düzeydeler?

C.D.- Türkiye'de Rock'ın gelişmesi için grup kuran adamların ne için grup kurduklarını bilmeleri gerekiyor. Eskiden gruplar bir beste yapacağız ve ilerde birşeyler olacak belki de kaseti-

mizi çıkaracağız diye kurulurdu. Şimdi gidelim barda çalalım diye kuruluyor. Çünkü bu işte para var. Şu anda minimum başlayan bir grup gecede 2 buçuk milyon alır. Biraz dinleyici kitlesi oluşmuş bir grupsa bu rakkam 4 milyona çıkar. Eğer kaseti çıkmışsa 6-7 milyon alır. Yeni gruba bakalım. Çocuk liseden yeni mezun olmuş, babasından harçlık alıyor, bu adam için gecede alacağı 400-500 bin lira çok büyük bir paradadır. Bu diğer gruplar için zararlı. Çünkü onlar da icra çalıyor. İster iyi çalıyor ister kötü çalıyor çünkü gelen dinleyici bunun farkında değil. Sonuçta bar sahibi de kimi daha ucuz getireceğini düşünüyor. Bu üretimi de durduruyor. Şu anda Türkiye'de beste yapan birkaç grup var. Geri kalanların hepsi icra çalıyorlar.

- Rock grupları arasındaki en önemli tartışmalardan biri de İngilizce mi Türkçe mi şarkı sözlerinin olması gerektiği sanırım?

C.D.- Böyle birşey saçma. Çünkü Rock'ın temelinde özgürlük var. Müziğin temeli ise içinden geleni dökmeye dayanır. Kimisi sözü ön planda tutar. Buna karşılık kimileri de müziği ön planda tutar. Bu bağlamda Türkiye'de isteyen Türkçe, isteyen İngilizce yapmalıdır. Benim sözüm bir takım müzisyenlere. "Türkiye'de isen bu işi Türkçe yapacaksın" diye bir mantık olamaz. Ben bir grubu dinlerken benim için önemli olan müzikalitedir ve sözlerin müziğe uyumudur. Ben şu anda Türkçe'yi müziğe uydurabilen bir grup göremiyorum. Eğer pop müzik yapacaksan gramer yapısı olarak Türkçe yapabilirsin. Ama biraz daha sert olacaksa, içine Blues katılacaksa bence İngilizce olmak zorunda.

O.E. 1977 Doğumlu. Liseyi bu yıl bitirmiş. Grunge bir grubun solisti (Erkek).

O.E.- Bu Grunge olayında Hippie'liğin sevenciliği yok. En azından belki ben farketmedim. Punk'ında çok fazla sertliği yok ikisinin arasında. Görünüş ve davranış olarak kimse Hippie'ler kadar mutlu veya dost değil. Kaldı ki Türkiye'de Punk'ın olması da çok zor bir olay. Giyimde belki taklit edilebilir. Ama

Punk işçi sınıfının ortaya koyduğu bir olay. Türkiye'de işçi sınıfından gelenler de müziğe ağırlık vermiyor. Bu tip şeyler de müzik kaynaklı.

- Nasıl ailelerden gelen gençler Grunge'a ilgi duyuyor?

O.E.- Temiz kotlar markalar giyerken birdenbire Grunge'a merak saran bir sürü kişiye rastladım. Zengin olup ta Grunge olan çok fazla insan var. Ama genelde orta sınıf. Çünkü zengin kesimde insanlar pek arayışlar içine girmiyorlar. Grunge da bir arayışın sonucu olduğu için parası olan ve sorunu olmayan insanlar Grunge'la pek ilgilenmiyorlar. İnsanın bulunduğu çevrenin de çok önemi var tabii. Çok fazla insan tanıyorum, ailesi mazbut veya Anadolu kökenli olup üzerinden o olayı atamadan kozmopolit bir yaşantıya alışamadan Grunge akımına kapılmışlar.

- Peki aileden nasıl tepkiler alıyorsun?

O.E.- En başlarda pek birşey söylemiyorlardı. Daha doğrusu ilgilenmiyorlardı. Sonra bir ara televizyonda Rock üzerine iğrenç programlar yapılıyordu. Ondan sonra millet işkillenmeye başladı. Zaten bizim kuşağımız içinde de "A Metalci oldun" gibi bir tavır var. Ama aileler bir kere giyim olarak nefret ediyor. Tikiler gibi giyinsem ve onlara benzesem ailem acayip mutlu da olur. Ailenin geçmişine de bağlı. Tanıdığım biri var. Adam bariz Hippie. "ya hayret hiçbir sorunla karşılaşmıyor musun" dedik. "Ya saçmalamayın" dedi. Sonra annesiyle babasını gördük babası at kuyruklu, annesi batik elbiseli tipler. Hayatının hiçbir döneminde böyle arayışlara girmemiş insan "Ben böyle değildim, çocuğum niye böyle" diye düşünüyor.

- Gelecekte neler yapmak istiyorsun?

O.E.- Üç dört ay öncesine kadar gelecekle ilgili planlar yapardım. Şu anda pek yapmıyorum. Üniversite sınavı olayı bambaşka birşey. Gene ailevi olaylar. Kimse kalkıp bana en başından "Sen ne yapmak istiyorsun." diye sormadı. Zaten üniversite sınavı çok çarpık bir olay. Gelecekte mümkün olduğu kadar özgür olmayı istiyorum.

- Peki özgür olmak nasıl birşey?

O.E.-Bir kez bu toplumun çarkına kaptırmamak lâzım. Bir iş yerine girip çalıştığın zaman ister istemez bir kısıtlama altına

giriyorsun. Ben bir organizasyon içine girmek istemiyorum. Gelecekle ilgili planlarımın çoğu bireyci planlar. Sadece mutlu olmak istiyorum. Zamanın getirdiklerine göre kendime ait birşeyler yaratarak yaşamak istiyorum. Müzikten para kazanabileceğimi pek zannetmiyorum. Birşeyler yapıp satarak para kazanabilirim. Belki dilenmek bile olabilir.

- Müziğe nasıl başladın peki?

O.E.- Ben gitar çalıyorum. İlkokulda müzikle uğraşmaya başladım. Lise ikideyken evde gitar vardı. Yazın ufak ufak onu çalmaya başladım. İki senedir gitar çalıyorum. Grup kurduk. Çalıştığımız yer değişiyor. İlk zamanlarda zaten doğru dürüst birşey yoktu. Sonra davul filan aldık. Bahçelievler'de bir bodrum katı vardı. Arkadaşın babasının deposu. Oraya aletleri koyduk. Orda çalıştık. Sonra oradan kovdular. Şimdi Tünel'de filan çalışıyoruz.

Yaptığınız müziğin türü ne?

O.E.- Grupta herkes ayrı birşey dinliyor. Emre var gitarist, Afşin bas gitar, ben gitar ve vokal. Emre daha çok Hard-rock, ben biraz Punk dinliyorum. Bu yüzden de garip bir sentez ortaya çıkıyor. Zaten bir grubun müziğinin isminin konması için çok zaman geçmesi gerekiyor. Lise bitti. Bundan sonra herhalde daha rahat çalışırız. Aletler duruyor. Bir yer bulursak oraya koyacağız. Sonra çalmak için bir yerler ayarlayacağız. Bu yaz da ayarladık ama aileler laf ettiler. Ondan sonra ciddi birşeyler yapacağız. Maddi olarak pek yardım görmüyoruz zaten. İşte hep kendi harçlıklarımızla filan.

- Rock müzik sana ne düşündürüyor- ne hissediyorsun?

O.E.- Böyle şeyler zaten genelde müzik kökenli. Şarkıların sözlerini düşünmek ve onları benimsemek. Ben, meselâ bazı sözlerde düşünüp de kabullenmek istemediğim bir kenara ittiğim şeyler oldu. Bir süre sonra insan farkediyor. Doğru olan bu aslında. Ağırlıklı olarak Nirvana beni çok etkiliyor. Genelde canım sıkılıyor. Belli şeylerin birikimi var belki de insan farkedemiyor.

-Türkiye ile ilgili son dönemdeki gelişmeler hakkında ne düşünüyorsun?

O.E.- Bir ara askere gitmek istiyordum. Oradaki o sıkı disiplinin nasıl olduğunu merak ediyordum. Türkiye'nin işi hep zor oldu. İslamiyet Türklerin özgün olmasını ve gelişmesini eskiden engellemiş. Şimdi az çok etkiliyor. Politikadan nefret ediyorum. Çok berbat bir şey.

İSTANBUL'DA ROCK HAYATI

SOSYOLOJİK BİR BAKIŞ

ALİ AKAY-Derya Fırat-Mehmet Kutlukan-Pınar Göktürk

ALİ AKAY

Derya Fırat

Mehmet Kutlukan

Pınar Göktürk

Bu çalışma 1993 yılında yapılmaya başlandı. İstanbul sokaklarında yürüyen insanların yavaş yavaş Rock'cı gençliği farketmeye başladığı yıllarda birkaç yeni Rock Bar'ın açılması üzerine, bu tip oluşumun yeni bir toplumsal cemaati ortaya çıkarmaya başladığının habercisi oldu. Birkaç yıldır, derslerimde parçalanan toplum, cemaatleşmenin yeni boyutları, "enformel" gruplaşmalar vb. gibi marjinalleşen ve parça parça işleyen "yeni sosyalliklerden" bahsederken, bu gruplaşmaların aynı zamanda toplumun olduğu kadar kitle üzerinde kurulu olan siyasi partilerin de küçülmeye başladığını hissetmiştik. Büyük kentlerin merkezleşmeye başladığı Dünya-Ekonomi içinde yeni "hissiyat" biçimleri bu yeni grupları oluşturmaya başladı. Radyo kanallarından, televizyon programlarına kadar, her şeyin bir grup insan tarafından izlendiği, dinlendiği, moda olduğu bir ortamın içinde toplumun topyekün çözümlemesinin imkansızlığı ortaya çıkmaya başladı. Bazı sosyologların dikkat çektiği gibi, parçalanan toplumda ancak bu grupçukların çözümlenmesi mümkün olmaya başladı.

Ali AKAY

BAĞLAM

ISBN: 975-7696-77-3